

ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SAKARYA–TARAKLI ÖRNEĞİNDE AVRUPALI SEÇKİN
DESTİNASYONLAR (EDEN) VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

Engin ASLAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara-2015

KABUL VE ONAY

Engin Aslan tarafından hazırlanan “Sakarya-Taraklı Örneğinde Avrupalı Seçkin Destinasyonlar (EDEN) ve Sürdürülebilir Turizm” başlıklı bu çalışma, 09/01/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğuyla) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Turizm Yönetimi Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet YEŞİLTAS (Başkan)

Doç. Dr. Gül GÜNEŞ (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Gonca GÜZEL ŞAHİN (Üye)

BİLDİRİM

Hazırladığım ~~tezim/raporum~~ tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/~~raporumun~~ kağıt ve elektronik kopyalarının Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atılım Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/~~Raporumun~~ 2 (iki) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/~~raporumun~~ tamamı her yerden erişime açılabilir.

09/01/2015

Engin Aslan

ÖZET

ASLAN, Engin. *Sakarya-Taraklı Örneğinde Avrupalı Seçkin Destinasyonlar (EDEN) ve Sürdürülebilir Turizm*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.

Turizm endüstrisinin dünya genelinde oluşturduğu 1 trilyon 400 milyar \$'lık ihracat hacmi, turizm faaliyetlerinin ekonomik ve stratejik açıdan önemli bir konuma ulaşmasını sağlamıştır. Bununla birlikte, akademisyenlerin yapmış olduğu çalışmalarda sektörün aşırı ve kontrolsüz şekilde büyümesi nedeniyle çevresel ve sosyo – kültürel bazı önemli sorunların yaşanmakta olduğuna dikkat çekilmektedir.

Buna göre araştırmanın amacı; “Sakin Şehir” ve “EDEN” unvanlı Sakarya-Taraklı'nın, Belediye, Kaymakamlık, İşletme Sahiplerinden oluşan grup ile Yerel Halk ve Turistler gözündeki algısını tespit etmek ve *Sürdürülebilir Turizmin* önemine vurgu yapmak olarak belirlenmiştir.

Araştırma yöntemi; “Niteliksel Tasarım” türlerinden olan *Niteliksel İçerik Analizi Tasarımıyla* (kaynak/literatür taraması) içerik oluşturma ve *Niteliksel Saha Araştırması* (gözlem yapma) yollarıyla niteliksel veri toplama; “Niceliksel Tasarım” türlerinden olan *Tanımlayıcı/Betimleyici Araştırma Tasarımı* (anket) yoluyla veri toplama olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; Taraklı 'da destinasyona özgü yöresel mutfak ve el sanatları değerlerinin turistik ürünlere dönüştürülmesine; turistik bir destinasyon olarak tanıtma faaliyetlerinin geliştirilmesine; eğitim ve bilinçlenmeye yönelik projeler geliştirilmesine; sosyal ve kültürel yapının bozulmasını önleyici tedbirler alınması ile tarihi yapıların korunmasına; çevrenin korunması ve altyapının geliştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılmasına ve ekonomik yapının güçlendirilmesine yönelik projeler geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Anahtar Sözcükler

Sürdürülebilir Turizm, Sürdürülebilir Gelişme, Sürdürülebilir Kalkınma, Biyolojik Çeşitlilik, Yavaş Beslenme, Sakin Şehirler, EDEN, Taraklı.

ABSTRACT

ASLAN, Engin. *European Destinations of Excellence (EDEN) and Sustainable Tourism: The Sakarya-Taraklı Case*, Master's Thesis, Ankara, 2015.

The 1 Trillion 400 Billion \$ valued export volume which the tourism industry constituted worldwide, ensured the tourism activities to obtain an important status economically and strategically. Nevertheless, researches made by academicians' remark that the over and uncontrolled growth of the sector leads to some serious environmental and socio-cultural problems.

According to this, the purpose of the research is; to determine *Citta-Slow and EDEN* titled Sakarya-Taraklı's perception before the eyes of the group which consists from Municipality, District Governorate, Proprietors, and Locals, Tourists and to emphasize on *Sustainable Tourism*.

Research Method is designated as; Forming content via *Qualitative Content Analysis Design* which is one of the "Qualitative Design" types (source/literature review) and gathering qualitative data via Qualitative Field Research (observation) and data gathering by *Descriptive/Depictive Research Design* (survey) which is amongst the types of *Quantitative Design*.

According to the research results; projects towards transforming regional cuisine and handicrafts indigenous to the destination to touristic products; to enhance advertising activities as a touristic destination; to develop projects towards education and awareness; to take measures against the destruction of the socio-cultural structure and to protect historical structures; to establish arrangements aimed for the development of the infrastructure and the protection of the environment and to strengthen the economic structure are needed in Taraklı.

Key Words

Sustainable tourism, Sustainable Development, Sustainable Progress, Biological Diversity, Slow Food, Slow Cities, EDEN, Taraklı.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
TABLolar.....	x
ŞEKİLLER.....	xii
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE ÖNEMİ.....	7
1.1.1. Çevresel Boyut.....	7
1.1.2. Ekonomik Boyut.....	22
1.1.3. Sosyal ve Kültürel Boyut.....	31
1.1.4. Türkiye’de Turizm Yatırımları ve Sürdürülebilirlik Boyutu.....	33
1.1.5. Alternatif Turizm Türleri ve Uygulamaları.....	40
1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İLKELERİ.....	45
1.2.1. Enerji Kullanımı.....	49
1.2.2. Biyolojik Çeşitlilik ve Ekolojik Süreçlerin Korunması.....	53

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM POLİTİKALARI.....	56
1.3.1. Avrupa Birliği Sürdürülebilir Turizm Politikaları.....	56
1.3.2. Türkiye Turizm Stratejisi ve Sürdürülebilir Turizm.....	61
1.3.3. Sürdürülebilir Turizmde Ulusal ve Bölgesel Uygulama Örnekleri.....	65

İKİNCİ BÖLÜM

DESTİNASYON YÖNETİMİ

2.1. DESTİNASYON YÖNETİMİNDE İLKELER.....	70
2.1.1. Destinasyonlarda Pazarlama ve Ürün Geliştirme.....	73
2.1.2. Destinasyon Markalaşması ve Konumlandırma.....	76
2.1.3. Destinasyon Yönetiminde Organizasyon ve Kalite Standartları.....	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAKİN ŞEHİR (SLOW CITY-CITTA SLOW) HAREKETİ

3.1. YAVAŞ BESLENME (SLOW FOOD) HAREKETİ.....	84
3.1.1. Slow Food Hareketi Misyonu ve İlkeleri.....	86
3.2. SAKİN ŞEHİR (SLOW CITY) HAREKETİ.....	88
3.2.1. Sakin Şehir Uygulamaları ve Yerel Kalkınma Örnekleri.....	92

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR (EDEN)

4.1. AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR.....	96
4.1.1. EDENBilgi - İletişim Ağı ve Görünürlüğü.....	100
4.1.2. EDEN Ödülü Alan Destinasyonlar: Avrupa - Türkiye.....	102

BEŞİNCİ BÖLÜM

SAKARYA-TARAKLI ÖRNEĞİNDE AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR (EDEN) VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

5.1. ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN GENEL ÖZELLİKLER.....	106
5.1.1. Sakarya-Taraklı'nın Ekonomisi.....	118
5.1.2. Sakarya-Taraklı'nın Kültür ve Turizm Kaynakları.....	124
5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	139
5.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	140
5.4. BULGULAR.....	145
5.4.1. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketine Katılanların Özellikleri.....	145
5.4.1.1. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketi One-Sample T Testi.....	152
5.4.2. Taraklı Yerel Halkına Uygulanan Anketin Katılımcı Özellikleri.....	155
5.4.2.1. Taraklı Yerel Halkı Anketi One-Sample T Testi.....	160
5.4.3. Taraklı - Turistler Anketi Katılımcı Özellikleri.....	163
5.4.3.1. Taraklı - Turistler Anketi One-Sample T Testi.....	169

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	171
KAYNAKÇA.....	185
EKLER.....	201

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği (European Union)
AIENT	: Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (International Association of Scientific Experts in Tourism)
BM	: Birleşmiş Milletler (United Nations)
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DYO	: Destinasyon Yönetim Organizasyonları
DYÖ	: Destinasyon Yönetim Örgütleri
EC	: Avrupa Komisyonu (European Commission)
EDEN	: Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Ağı
ENAR	: Enerji Sektörü Araştırma - Geliştirme Projeleri Destekleme Programı
FEST	: Avrupa'da Sürdürülebilir Turizm Vakfı
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GSTC	: Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi
ha.	: Hektar
INC	: Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Hükümetlerarası Müzakere Komitesi
ISPAT	: Türkiye Yatırım Destek ve Kalkınma Ajansı
IUCN	: Uluslararası Doğanın Korunması Birliği (The International Union for Conservation of Nature)
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
KTKGB	: Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı

M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SATSO	: Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası
SG	: Sürdürülebilir Gelişme
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TKB	: Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UNWTO	: Dünya Turizm Örgütü
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNCHE	: Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı
WEHAB	: Biyolojik Çeşitlilik
WTTC	: Dünya Turizm Konseyi (World Travel&Tourism Council)
CO ²	: Karbondioksit
\$	: Amerikan Doları

TABLOLAR

Tablo 1.1. Belediye Atıksu Göstergeleri, (1994-2012).....	20
Tablo 1.2. Çevre-Kişi Başı Seragazi Emisyonu (Yıllık).....	20
Tablo 1.3. Bertaraf Yöntemlerine Göre Belediye Atık Miktarı.....	21
Tablo 1.4. UNWTO Uluslararası Turist Hareketleri, 2013.....	24
Tablo 1.5. UNWTO Uluslararası Turizm Gelirleri, 2013.....	25
Tablo 1.6. Dış Ticaret Göstergeleri, 2013.....	26
Tablo 1.7. Tesislere Geliş İllere Göre Dağılım, 2013.....	27
Tablo 1.8. Sektörlere Göre GSYİH ve İstihdam Katkısı, 2012.....	29
Tablo 4.1. EDEN Yarışma Temaları ve Katılan Ülke Sayıları (2007-2013).....	99
Tablo 4.2. Türkiye’den EDEN Seçilen Destinasyonlar (2008-2013).....	99
Tablo 5.1. Sakarya Sosyal ve Ekonomik Verileri.....	107
Tablo 5.2. Taraklı’nın İstihdam Göstergeleri (2012).....	123
Tablo 5.3. Taraklı’nın Ekonomik Göstergeleri (2012).....	124
Tablo 5.4. Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı, (2013).....	127
Tablo 5.5. Tes. Geliş ve Geceleme, İllere ve İlçelere Göre Dağılımı, (2013).....	128
Tablo 5.6. Ort. Kalış Süresi ve Doluluk Oranı İl ve İlçelere Dağılımı, (2013).....	129
Tablo 5.7. Anket Veri Toplama ve Örneklem Seçme Yöntemi.....	141
Tablo 5.8. Taraklı Turistler Anket Örneklem Evreni Hesaplaması.....	143
Tablo 5.9. Araştırma Anketleri Güvenilirlik Analizi.....	145
Tablo 5.10. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketi Demografik Dağılımı.....	146
Tablo 5.11. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketine Katılanların Yanıtlar Düzeyinde Dağılımı.....	147
Tablo 5.12. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketine Katılanların Sürdürülebilir Turizm Algısı	153
Tablo 5.13. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri-Sakin Şehir ve EDEN’in Taraklı’ya Katkısı.....	154
Tablo 5.14. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri-Sakin Şehir ve EDEN’in Turizmin Gelişimine Katkısı.....	154
Tablo 5.15. Taraklı Yerel Halk Anketi Demografik Dağılımı.....	155
Tablo 5.16. Taraklı Yerel Halk Anketi Yanıtlar Düzeyindeki Dağılımı.....	156

Tablo 5.17. Taraklı Halkının Sakin Şehir ve EDEN Kriterleri Algısı.....	161
Tablo 5.18. Taraklı Halkının Turizm Faaliyetleri Hakkındaki Algısı.....	162
Tablo 5.19. Taraklı Halkının Turizm Faaliyetlerini Destekleme Algısı.....	163
Tablo 5.20. Taraklı Turistler Anketi Demografik Dağılımı.....	164
Tablo 5.21. Taraklı Turistler Anketi Yanıtlar Düzeyindeki Dağılımı.....	165
Tablo 5.22. Turistlerin Çevre ve Altyapı Kalitesine Yönelik Görüşü.....	169
Tablo 5.23. Turistlerin Yerel Mutfak Hakkındaki Görüşü.....	170
Tablo 5.24. Turistlerin Ulaşım Hakkındaki Görüşü.....	170

ŞEKİLLER

Şekil 5.1. Sakarya İli Uydu Görüntüsü, 2014.....	106
Şekil 5.2. Sakarya İlçeler Haritası.....	111
Şekil 5.3. Taraklı İlçesi Uydu Görüntüsü, 2014.....	111
Şekil 5.4. Taraklı Genel Görünüş, 2014.....	112
Şekil 5.5. Taraklı Rüştiye Restorasyonu, 2014.....	114
Şekil 5.6. Taraklı Yunus Paşa Camii,	116
Şekil 5.7. Taraklı Sokak Görüntüsü, 2014.....	131
Şekil 5.8. Taraklı Sokak Görüntüsü, 2014.....	131
Şekil 5.9. Yunus Paşa Camii.....	132
Şekil 5.10. Yunus Paşa Camii.....	132
Şekil 5.11. Çakırlar Konağı,2014.....	133
Şekil 5.12. Çakırlar Konağı,2014.....	134
Şekil 5.13. Kadirler Konağı, 2014.....	134
Şekil 5.14. Taraklı Kültür Evi,2014.....	136
Şekil 5.15. Taraklı Kültür Evi,2014.....	136
Şekil 5.16. Taraklı Kültür Evi Dokuma Tezgahları, 2014.....	137

ÖNSÖZ

Turizm sektörü sosyal, kültürel ve ekonomik hayata sağladığı katkılarla tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de önemli konumdadır. İç turizm hareketleri yerel kültürlerin kaynaşmasına ve sosyalleşmeye imkan tanımakta; uluslararası turizm hareketleri ise bölgesel ve uluslararası kaynaşmanın ve kültürel paylaşımların önünü açmaktadır.

Sektörün sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan sağladığı faydalar olduğu gibi; özellikle endüstrileşme devrimi sonrasında kitle turizminin yaygınlaşması ve bu nedenle turizm kaynaklarının aşırı şekilde tüketilmesi ve turizm faaliyetlerin oluşturduğu ekonomik etkilerin yerel unsurlara aktarılması gibi konularda sıkıntılar yaşanmaktadır.

Bu doğrultuda tez çalışması; turizm faaliyetlerinin ekonomik faydaları ile sosyal ve kültürel etkilerinin yerel dinamiklere aktarılmasının önemini vurgulamak ve turizm kaynaklarının sürdürülebilir turizm ilkeleri gözetilerek kullanılması bilincini oluşturmak üzere gerçekleştirilmiştir.

Tezimin konu seçiminde yapmış olduğu tavsiyeyle böylesine önemli bir alanın farkına varmamı sağladığı ve çalışmanın literatür taraması başta olmak üzere yazın aşamasında sağladığı sınırsız destek ve motivasyon için değerli hocam Sayın Doç. Dr. Gül GÜNEŞ’e, değerli ağabeyim Kütahya Milletvekili Sayın Hasan Fehmi KİNAY’a, tezimin saha çalışması sırasında yardımlarını esirgemeyen Taraklı Belediye Başkanı Sayın Tacettin ÖZKARAMAN başta olmak üzere Fen İşleri Müdürü Şahin AKI ve Aysun KAYNAR’a ve son olarak hayatım boyunca bana her konuda destek olan ve yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

Engin ASLAN

GİRİŞ

Turizmin ortaya çıkmasına neden olan esas olgu, insanların günlük hayatlarını sürdürebilmeleri için yapmak zorunda oldukları fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlara yönelik faaliyetler haricindeki zaman dilimini tanımlayan “boş zaman” kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre boş zaman; bireyin uyuma, çalışma ve sosyal ilişkilerini sürdürme amacıyla yürüttüğü ilişkilerin sonrasında kalan dönemlerdir. Buna aynı zamanda “iş dışı zaman” adı da verilmektedir (Blackshaw, 2010:6). Bireylerin boş zaman tercihlerinin farklılaşabileceğine dikkat çekilerek bu tercihlerin gerçekleştikleri ortamların ve gerçekleşme şekillerinin bireylerin kişilik yapılarına, kültürel değerlerine ve içinde bulundukları zamana göre farklılaşabileceğini belirtmektedir.

Horner ve Swarbrooke (2005:3) günümüzde bireylerin boş zamanlarını çeşitli ortamlarda değerlendirmek istediklerine vurgu yaparak bunların; rekreasyon merkezleri, alışveriş merkezleri, sağlık kulüpleri, kütüphaneler, sinemalar, barlar ve lokantalar, toplum merkezleri, kulüpler, spor merkezleri, konu parkları, restoranlar ve kitapçılar olduğunu belirterek, ortamlara göre oluşan boş zaman değerlendirme şekilleri; kitap okumak, spor yapmak, sinemaya veya tiyatroya gitmek, yürüyüşe çıkmak, TV seyretmek, radyo dinlemek, lokantada yemek yemek, bilgisayarda oyun oynamak, balık tutmak, alışveriş, iskambil oynamak, pikniğe gitmek, koleksiyon yapmak ve turizme katılmak olarak kabul edilmektedir. Burada üzerinde durulması gereken konu turizm faaliyetlerine katılmanın bir boş zaman değerlendirme şekli olarak kabul edilmesidir.

Boş zaman kavramından turizm ve turist kavramlarına gelindiğinde özellikle turizm kavramıyla ilgili farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Kimi araştırmacılar turizmin sosyal ve kültürel etkileşim yönüyle ilgilenirken kimileri ise ekonomik etkileri üzerine tanımlamalar ve yaklaşımlar oluşturmaya gitmişlerdir.

Turizm hareketlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında artmaya başladığı ve günümüzde ise milyarlarca insanın hayatlarını sürdürdükleri yerlerden geçici süreler için ayrılıp farklı yerlere seyahat ettikleri görülmektedir. Uzmanlara göre insanlar bu yer değiştirmeler sırasında ulaştırma, konaklama, yeme-içme ve eğlence gibi fiziksel ve psikolojik olanaklardan yararlanmaktadırlar. Her ne kadar turizm kavramı 20. yüzyıla özgü bir olay olarak bilinmekte ise de konuyla ilgili kaynaklar gerçekte yer değiştirme

hareketlerinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu aktarmaktadır. “İnsanlar yüzyıllar boyunca çeşitli gerekçe ve amaçlarla bulundukları yerin dışındaki başka bir coğrafi mekana seyahat etmişlerdir (Olahı, 1981; Kozak, 2012: 5). Dinamik yapıya sahip olan bu seyahatler değişik kavramlarla ifade edilmiştir. Kùltürler ve diller arasındaki farklılıktan kaynaklanmakta olan bu değişik ifadeler ise çeşitli karışıklıklara yol açmış ve bu noktada öne çıkan sözcük ve kavram ise turizm olarak belirlenmiştir. Kavram üzerinde araştırma yapan araştırmacılar yaşanan bu karışıklık için, kavramın temel öğesinin insan olmasını, ayrıca sosyal, ekonomik ve politik çok sayıda faktörün bir araya gelmesini gerekçe göstermektedir.

Kozak (2012)’a göre turizm olayını veya kavramını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar, 19. yüzyılın sonlarından itibaren başlamaktadır. Bilinen ilk turizm tanımı; “gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren ‘modern’ çağa özgü bir olaydır” şeklinde 1905 yılında Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır (Çoruh,1979: 8). Buna göre; 1900’lü yıllarda gerçekleşen seyahatler, çoğunlukla insanların fiziksel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olarak ve aynı zamanda psikolojik tatmin duygusunu gerçekleştirmek üzere keşifçi yapılarını da kullanarak gerçekleşmiştir.

Turizm kavramının ekonomik yönü üzerinde yaşanan tartışmalara ve yapılan tanımlamalara gelecek olursak Avusturyalı ekonomist Hermann Von Schullar’ın 1910 yılında yaptığı “yabancıların belirli bir yer, bölge veya eyalete doğru, bu yerler içinde ve bu yerlerden başka yerlere doğru seyahatleri ve oralarda kalmaları ile ilgili ve öncelikle iktisadi olan olayların bütünüdür” tanımıyla karşılaşmaktayız (Toskay, 1989: 24). Picard’a göre ise turizmin esas fonksiyonu ülkeye yabancı döviz kaynaklarını çekmek ve bu şekilde turist harcamalarının ekonomiye olan katkılarını araştırmak şeklinde öne çıkmaktadır (Kozak, 2002: 2).

Turizm tanımları ve yaklaşımları,araştırmacıların kavramı kendi pencerelerinden algıladıkları şekilde aktarmaya çalıştıklarını göstermekte olup “turizm” teriminin daha üst seviyede düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 1981 yılında Uluslararası

Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (AIEST) ortaya çıkan bu ihtiyaç doğrultusunda turizm terimini şöyle düzenlemiştir. “Turizm; ulaşım, konaklama, yeme-içme, alışveriş, eğlence gibi bileşik hizmetlerden oluşan seyahat deneyimini karşılamakta olan ve insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür” (McIntosh ve Goeldner, 2009: 6).

Turizm tanımlarından turist kavramına geldiğimizde; kelimenin kökeninin 17. yüzyıla kadar gittiğidir. Kaynaklar turist kavramının iki başlık altında takip edilmesini uygun bulmuşlardır. Buna göre, uluslararası seyahatler için “yabancı turist” ülke içindeki hareketlilikler içinse “yerli turist” kavramları kullanılmaktadır. Ogilvy’e göre turist: “sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl süre ile ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde buralarda kazanmadığı parayı harcayan kimsedir.” Norval’ın 1936 yılında yaptığı tanıma göre ise “Turist sürekli ikamet etmek ve gelir elde etmekten farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici süre ile kalacağı bu ülkede başka yerde kazandığı parayı harcayan kimsedir.” (Eralp, 1983: 37).

Farklı araştırmacılar tarafından yapılan turist tanımlamalarında dikkat çeken hususlardan birisi turistin gitmiş olduğu yerdeki kalışını sürekli ikamete dönüştürmemesi, diğeri ise bulunduğu yerdeki ekonomik hayata katkı sağlaması şeklinde öne çıkmaktadır. Buna göre süre ve ekonomik şartları yerine getiren gezginler turist olarak kabul edilmektedirler. Bu yargıyı destekler nitelikte olmak üzere Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) 1963 yılında üye ülkelere yabancı turist kavramıyla ilgili yaptığı tavsiye niteliğindeki tanımında “devamlı oturduğu ülkenin dışında herhangi bir ülkeyi 24 saatten az olmayan bir süre içinde ziyaret eden kişi, yabancı turisttir.” demektedir (McIntosh ve Goeldner, 2010: 6). Yerli turistle ilgili yapılan genel tanımda ise; “yerli turist, ikamet ettiği ülke sınırları içinde seyahat eden kişidir” denilmektedir (Kozak, 2012: 8).

Konuyu Türkiye açısından incelediğimizde ise turist tanımının 1996 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile düzenlendiğini görmekteyiz. 1996 tarihinde değiştirilen “22747 sayılı Seyahat Acenteleri Yönetmeliği”nde turist; “para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek ve eğlenmek için ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari,

diplomatik, dinsel, sıhhi ve benzeri nedenlerle, oturduğu yer dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat edip kalan ve yeniden ikametgahına dönen kimsedir” (Maviş vd, 2002: 7).

Turizm ve turist ile ilgili yapılan kavramsal incelemelerden günümüze gelindiğinde turizmin dünya çapında ciddi bir ekonomik faaliyet haline geldiği görülmektedir. Bu görüşün arka planını destekler nitelikte olmak üzere; “zaman içerisinde medeniyetlerin gelişmesi, toplumların zenginleşmesi, yoğun iş temposunun neden olduğu insanların tatil yapma gereksinimi, ulaşım araçlarının çeşitlenmesi, çoğalması ve sistemlerinin gelişmesi, insanların boş zamanlarının gün geçtikçe artış göstermesi, teknolojik gelişme ile dünyanın çeşitli coğrafyalarındaki doğal ve tarihi değerlerin, güzelliklerin tanıtılması sonucu turizm sektörü hızla gelişme göstermiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde iktisadi ve sosyo kültürel yönden ülkelerin gelişmesine en büyük katkıyı turizm sektörü sağlayabilmiştir.” (Karataş ve Babür, 2013: 16).

Bu doğrultuda dünya turizm hareketliliklerine ve verilerine göz attığımızda; 1950’li yıllarda 25 milyon kişi olan uluslararası turist sayısı 2013 yılı itibariyle 1 milyar 87 milyon kişiye ulaşmıştır. 2030 yılı tahmini ise 1 milyar 800 milyon kişidir. Dünya ihracatının % 6’sı turizm sektöründen oluşmaktadır. Her 11 çalışan kişiden 1’isi turizm sektöründe istihdam edilmektedir. 2013 yılı sonu itibariyle oluşan turizm ihracat gelirlerinin toplamı 1 trilyon 400 milyar \$ (Dolar) olup yapılan hesaplamalarda ülkelerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’sının (GSYİH) yaklaşık % 9’u turizm gelirlerinden elde edilmekte olduğu belirtilmektedir (UNWTO Tourism Highlights 2014 Edition: 2). Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından 2014 yılında yayınlanan ve 2013 yılındaki turizm sektörü gelişmelerini aktaran barometre raporundaki bu verilere göre turizm sektörü sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan ciddiye alınması gereken ve üzerinde planlama yapılması zorunlu olan bir başlık olarak kabul edilmelidir.

Türkiye’de turizm sektörünün gelişimi incelendiğinde aktif dış turizm hareketlerinin 1980 ve sonrasında önemli bir gelişme sağladığını söyleyebiliriz. Dış turizm hareketlerinin Türkiye’ye en önemli katkısı ülke ekonomisine gelir sağlayan kaynaklardan birisi haline gelmesi olup turizm faaliyetlerinin devlet politikalarıyla desteklenmesi ve özel sektör yatırımlarının devlet destekleriyle teşvik edilmesi Türkiye’nin dış dünyadaki tanıtımına ve tanınırlığına önemli ölçüde katkı sağlamıştır.

Buna göre;Türkiye’yi ziyaret eden turist sayısı 2001-2012 yılları arasında 13,5 milyon kişiden 36,8 milyon kişiye ulaşmış ve turizm gelirleri ise 10,4 milyar \$’dan 29,3 milyar \$’a yükselmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013). Turizm faaliyetleri dış ticaret dengesi açısından değerlendirildiğinde,2005-2013 yılları arasında turizm faaliyetlerinden elde edilen döviz gelirlerinin toplamının 225 milyar \$ olduğu ve bu hacimle Türkiye ihracat gelirlerinin % 21,36’sının turizmden sağlandığı görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).

Araştırmacılar, turizm sektörünün tüm dünyada kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan etkili konuma erişmesine rağmen, turizm planlamasında yapılan hatalar nedeniyle ciddi bir takım sorunlar yaşandığına dikkatleri çekmektedir. Konuya ilgili araştırmacıların sorunsal olarak gördüğü ve üzerinde araştırma yaptıkları konular ise; turizmin çevresel etkileri ve sosyo-kültürel etki boyutu, turizm-ekonomi ilişkisi ve turizm politikaları şeklinde öne çıkmakta olup, bunlar aynı zamanda sürdürülebilir turizm, diğer bir deyişle turizmde sürdürülebilirlik kavramlarının temelini oluşturmaktadırlar. Sürdürülebilir turizm kavramı ile ulaşılmaya çalışılan ideallerin önünde sorunsal olarak öne çıkan çevre, ekonomi, sosyal ve kültürel etkileşim ve bunların hepsinin üzerinde yer alan politika başlıkları üzerinden devam edecektir. Bu doğrultuda oluşturulan tez çalışmasının;

Birinci bölümünde,turizm faaliyetlerinin çevresel ve kültürel kaynaklar üzerindeki etkilerini; sosyal ve ekonomik değerlendirmelerini inceleyen“Sürdürülebilir Turizm”;

İkinci bölümünde, turizm ürünlerinin tanımlanması, tanıtılması ve ticarileştirme sürecini ele alan ve ticarileştirme sürecinde oluşan gelirlerin yerel unsurlara dengeli dağılımını inceleyen “Destinasyon Yönetimi”;

Üçüncü bölümünde, İtalya’da yavaş beslenme hareketiyle başlayıp, kentlerin kendi gelenek ve göreneklerini, tarihsel kimliklerini korumayı amaçlayan şehirler ağı olan “Sakin Şehirler”;

Dördüncü bölümünde, AB ülkelerinde düşük turist yoğunluğuna sahip veya az tanınan turizm bölgelerini ortaya çıkarmayı amaçlayan proje olan “Avrupalı Seçkin Destinasyonlar”;

Beşinci bölümünde“Sakin Şehir” ve “EDEN” unvanlı Sakarya-Taraklı’nın;Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahiplerinden oluşan grup, yerel halk ve turistler gözünden değerlendirilmesini amaçlayan saha ve anket çalışması;

Altıncı bölümde araştırma sonuçlarından elde edilen verilerin değerlendirilmesine yönelik “Sonuç ve Öneriler” ele almıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE ÖNEMİ

FEST (Avrupa’da Sürdürülebilir Turizm Vakfı) (2011), turizmin AB’de ticaret, dağıtım ve inşaat sektörlerinden sonra en büyük üçüncü sosyo-ekonomik faaliyet alanı olduğunu; dünyada ise akaryakıt, kimyasal ürünler ve otomotiv ürünlerinden sonra dördüncü sırada yer aldığını belirterek sektörün ekonomik kalkınmaya katkısı bulunduğunu ve destinasyonların refah düzeyinin artırma gücüyle sürdürülebilir kalkınmaya katkısına dikkat çekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmayı “sonraki nesillerin ihtiyaçlarını karşılama kapasitelerine zarar vermeksizin, günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma modeli” olarak tanımlayan FEST “sürdürülebilirlik” kavramının turizm alanında planlama yapan karar alıcılar için önemli olmasına rağmen uygulanmasının zor olduğunu belirtmektedir.

Sürdürülebilirlik ve kalkınma, çok boyutlu kavramlar olarak literatürde yer almakta ve çok sayıda tanımına rastlanmaktadır. Kavramlar WTO tarafından turizm boyutuyla ele alınarak şu şekilde tanımlanmıştır: “Sürdürülebilir turizm kalkınması, turistlerin ve ev sahibi bölgelerin ihtiyaçlarını karşılarken gelecekle ilgili fırsatları artırır. Ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların kültürel bütünlük, temel ekolojik süreçler, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemleri korunarak karşılanabileceği ve aynı zamanda tüm kaynakların yönetilmesinin sağlanacağı öngörülmektedir.” (FEST,2011).

Sürdürülebilir turizm tanımlaması doğrultusunda; turizmin çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutuna ait yazın taraması sonucunda elde edilen değerlendirmeler aşağıdaki başlıklara göre ele alınmıştır.

1.1.1. Çevresel Boyut

Çevre, farklı bilim dalları tarafından farklı bakış açılarıyla değerlendirilen ve sonuçta birden fazla tanımı olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabii bilimlerle ilgilenen araştırmacılar ile teknik ve sosyal bilimler alanlarında çalışan araştırmacıların çevre algısı birbirlerinden farklıdır. Genel bir çevre tanımı yapmak gerekirse; insanların

ve diğer tüm canlıların içinde yaşadığı, birbirleriyle iletişim kurduğu, sosyal, kültürel, ekonomik, fiziksel ortama çevre denilmektedir (Bilir ve Hamdemir, 2011: 143). Güney(2003)'in çevre tanımı; “dünyada bütün canlılar organik ya da inorganik maddelerden oluşmuş belli bir ortamda ve karşılıklı etkileşim içinde yaşamlarını sürdürürler. Canlı varlıkların yaşamsal bağlarla bağlı oldukları, etkiledikleri ve aynı zamanda çeşitli yollardan etkilendikleri bu alana çevre ya da ortam denir” (Alım, 2006: 599).

Türkiye’de resmi çevre tanımı ise 11.08.1983 tarih 18132 sayılı Çevre Kanunu’nun ikinci maddesinde düzenlenmiştir. Bu tanıma göre çevre; “canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı” ifade etmektedir. Kanunun aynı maddesinde düzenlenen çevrenin korunması ise; “çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü” ifade etmekte olup çevrede meydana gelen ve “canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi” çevre kirliliği olarak kabul etmektedir (T.C. Resmi Gazete, 1983: 5909).

Çevre tanımlarında insanların da içinde olduğu canlılardan ve bunların bir arada yaşadığı fiziki bir ortamdan bahsedilmektedir. Bilir ve Hamdemir (2011)’ e göre bu fiziksel ortam genel olarak su, hava, toprak, doğal kaynaklar ile flora ve faunadan oluşmaktadır. Ekosistem kavramına geldiğimizde ise; “belirli bir alanda bulunan canlılar ile bunları saran cansız çevrelerinin karşılıklı ilişkileri ile meydana gelen ve süreklilik arz eden ekolojik sistemler” tanımıyla karşılaşmaktayız (Çiçek, 2012: 351). Çiçek (2012)’e göre ekosistem küresel ölçeklidir. Küresel ekosistemde canlı bir varlık olarak yer alan insan ise bir yönüyle diğer canlılardan ayrılmaktadır. Bu ise; insanın içinde bulunduğu sistemi ve doğayı en çok değiştiren canlı olmasıdır. Ekosistemdeki kaynakları kullanan pozisyonunda olan insan aynı zamanda geliştirdiği üretim ilişkileri ve sistemleriyle doğanın değişmesine neden olmaktadır. İnsanlar tarafından gerçekleştirilen üretim faaliyetleri ekolojik denge üzerinde belirli oranlarda bozulmaya neden olmaktadır. Bozulmanın ölçüsü ise insanların üretim ilişkilerinden doğan

faaliyetlerin niteliğine, süresine ve içinde bulunduğu doğal çevreye göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Kaynak taramasında ulaşılan bilgilere göre insan, özellikle sanayi devrimi sonrasında içinde yer aldığı çevreyi ciddi derecede ve olumsuz olarak değiştirmiştir. Bu ise etkileri günümüzde daha da fazla anlaşılmakta olan küresel iklim değişikliklerine neden olmuş ve insan varlığını tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. Araştırmacıların bulgularına göre; 20.yüzyılın ikinci yarısından bu zamana kadar çevre sorunları dünya gündeminde yer eden en önemli sorunlardan biri olmuştur. Nüfusun artışı, kentleşme ve sanayileşmedeki hız çevreye bırakılan atıkların hem miktarının hem de çeşitlerinin artmasına sebep olmuştur. Çevre sorunlarındaki artış çevre kirliliğinin boyutlarını, yerel kirlilikten bölgesel kirliliğe, küresel ısınma ve ozon tabakasının delinmesi olarak ortaya çıkan küresel kirlenmeye kadar genişletmiştir (Aktan ve İstiklal, 2004). Tüm bu gelişmeler sonucunda temelde insan unsurunu ön plana çıkaran “Çevre Hakkı” kavramı oluşmuştur. Buna göre çevre hakkı; tüm insanlar için mutlak olmak üzere insanların sağlıklı bir çevrede yaşama yetkisi olarak tanımlanabilir. Bu tanım doğrultusunda çevre hakkının konusu; çevrenin korunması (hava, su, toprak, doğal kaynaklar, flora ve faunanın) korunması ve korunamamış olan çevrenin olması gereken (doğal) haline kavuşturulması için gereken önlemlerin alınması şeklinde belirlenmiştir (Bilir ve Hamdemir, 2011: 143).

Çevre algısı ve çevrenin korunmasının önemi dünya gündemine 1960’lı yıllarda girmiştir. Bu yıllarda ortaya çıkan “Sürdürülebilir Gelişme” (SG) düşüncesinin kavramsallaşması uzun bir dönemde gerçekleşmiştir. Kavram, BM ve birçok uluslararası kuruluşun ortak çalışması sayesinde olgunlaşmıştır (Bozlağan, 2005: 1017). 1970’li yıllarda ise çevre korumaya yönelik tedbirler tartışılmaya başlanmış ve korumaya yönelik uluslararası çalışmalar Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) tarafından yürütülmüştür. UNCED’in amaçlarından birisi, uluslararası çevre hukukunun geliştirilmesini sağlamak ve daha özel olarak da çevre alanında genel hakların ve devletlerin yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak düzenlenmesinin uygulanabilirliğini incelemek şeklinde belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda UNCED Haziran 1972’de Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı’nda (UNCHE) Stockholm Bildirgesini benimsemiştir. UNCHE uluslararası

çevre hukukun gelişmesi için en önemli adım olmuş ve 113 katılımcı ülke ile 1972’de Stockholm’de düzenlenmiştir. Uluslararası bu konferans, çevresel ve ekolojik sorunların küresel boyutu ve kapsamı bakımından bir dönüm noktası olmuş; ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile bağlantısını vurgulayan ilkelerin geliştirilmesi ile, birçok ülkenin çevre politikalarını etkilemiştir. Sonuç olarak devletlerin daha iyi bir çevre için dünya insanlarının arzularını yansıtacak ya da bu arzuların gereklerini yerine getirecek olan, ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş yükümlülüklerini belirlemek yerine, siyasal ve ahlaki açıdan söz vermelerini yansıtan, bağlayıcı olmayan ilkeler bildirgesi olarak yayınlanmıştır (Pallemerts, 1992: 254-255).

UNCHE ile başlayan çevre koruma süreci 1987 yılında yayınlanan Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu ile sürdürülmüştür. Rapor “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramını ele alarak kavramı zenginleştirmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın hayat bulması için küresel eylem planı oluşturulması çalışmalarını planlayan rapor; sürdürülebilir kalkınmayı, günümüzdeki ihtiyaçların, gelecek kuşakların ihtiyaç ve beklentilerini karşılama olanağını engellemeden karşılamak şeklinde öngörmektedir (Emrealp, 2005: 14). Brundtland Raporu SG kavramını ekonomik büyümeyi hızlandırıcı çalışmalara davet olarak ele almaktadır. Rapora göre SG için ekonomik büyümenin azamileştirilmesi zorunludur. Bununla birlikte ekonomik büyüme için kullanılan kaynakların gelecekteki sürdürülebilirliğinin sağlanması için dikkatli olunması ve bu kaynakların azaltılmaması gerekmektedir. SG kavramı ekonomik kalkınmaya farklı bir bakış açısı getirmekte, büyümede kaliteyi, en azından miktar kadar önemli kabul etmektedir (Bozlağan, 2005: 1020).

Çevre koruma sürecindeki önemli gelişmelerden birisi de 3-14 Haziran 1992’de Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde 178 ülkenin katılımıyla düzenlenen ve rekor katılım sayısı ile uluslararası alanda Dünya Zirvesi olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’dır (Rio Konferansı). Rio Konferansı UNCED’in de temelini oluşturmuştur. Konferansta iklim değişikliği, ormansızlaştırma, biyolojik çeşitliliğinin ve denizlerin korunması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi önlem alınması gereken ekonomik ve sosyal sorunlar ile izlenecek politikalar ile kalkınmanın çevre üzerindeki baskısı, gelişmekte olan ülkelerin yoksulluk ve gelişmişlik düzeyleri, üretim-tüketim alışkanlıkları ve uluslararası ekonominin etkileri

üzerine tartışmalar yürütülmüştür (Sencar, 2007: 96). Rio Konferansı sonrasında katılımcı ülkelerin çevre ve ekonomi ilişkisi ile yürüttükleri üretim ilişkilerini yönlendirecek beş temel belge oluşturulmuştur.

Bu belgeler; Stockholm Konferansı ilkelerine sadık kalınmasını salık veren ve konferansın gösterdiği hedeflere ulaşmak için devlet, toplum ve bireyler seviyesinde işbirliği yapılmasını öngören, insanların sığınacakları tek bir dünya olduğunu ve bu dünyada yaşayan herkesin haklarını teminat altına alacak çevre ve kalkınma dengesi kurulmasının gerekliliğine dikkat çeken “Rio Bildirgesi”;

1990’lı yılların başı ve 2000’li yılları içerecek şekilde çevre ve ekonomi ilişkilerini etkileyen faktörleri inceleyen ve bu ilişkilerin sağlıklı yürümesini sağlayacak düzenlemeleri bildiren, çevre ve kalkınma kavramlarının birbirlerinden ayrı düşünülemeyeceğini ve bu başlıklarda yapılacak çalışmaların uluslararası ölçekteki örgütler aracılığıyla yürütülmesi gerektiğini belirten bir eylem planı olan “Gündem 21”dir.

Diğer belgeler ise; iklim değişikliklerine ve mevsim kaymalarına neden olan karbondioksit (CO²) ve sera gazı salınımlarının azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını öngören, bu konudaki çalışmaları yürütebilecek yeterli finansal kaynağa sahip olmayan az gelişmiş ülkeler için finansman ve teknolojik destek sağlanmasını teşvik eden “İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi”; bildiride yer alan ilkeler doğrultusunda, bütün ülkelerin ağaçlandırma ve koruma yoluyla dünyanın yeşillendirilmesi çalışmalarına katılmasını teşvik eden, doğal ve sonradan yetişen orman varlıklarının korunmasını teminat altına almayı hedefleyen “Orman Varlıklarının Korunmasına İlişkin Bildiri” ve son olarak “yeryüzündeki bitki ve hayvan türlerinin korunması ile genetik zenginlik ve bu türlerin yaşam alanlarının güvence altına alınması” olarak belirlenmiş olan amaç doğrultusunda Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Hükümetlerarası Müzakere Komitesi (INC) tarafından 22 Mayıs 1992 tarihinde tamamlanan “Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi”dir (Kaplan, 1999: 129).

Sencar (2007), Rio Konferansının küresel ölçekte sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için, politika yapıcıların pozitif iradelerinin ortaya konulmuş olması açısından önemli bir aşama olduğunu ve konferansın bütün bir neslin çevreye karşı olan

tutumunu değiştirdiğini belirtmektedir. Bunun göstergesi olarak ise şu ifade literatürdeki yerini almıştır: “Stockholm Zirvesi, devlet adamlarına çevreyi öğretilmişti; Rio, çocuklara ve gençlere öğretti” (Cairncross, 1992: 13).

Rio Konferansı sonrasında çevrenin korunmasına ilişkin oluşan diğer bazı önemli gelişmeler ise; 2000 yılının Eylül ayında yayınlanan BM Binyıl Zirvesi ve 2002 yılında Johannesburg’ta düzenlenen ve “Rio+10” olarak da bilinen Dünya Kalkınma Zirvesi’dir. BM Binyıl Zirvesi 2000 yılının Eylül ayında BM Genel Sekreteri ANNAN’ın önerisiyle 55. Genel Kurul oturumunda “Binyıl Genel Kurulu” adı altında toplanmıştır. Bu Genel Kurul sırasında 6-8 Eylül 2000 tarihleri arasındaki üç gün boyunca da “21. yüzyılda BM’nin rolü” temalı “Binyıl Zirvesi” yapıldı. Zirveye 99 devlet ve 47 hükümet başkanı ile 2 prens katılmıştır (Arar ve Sarıoğlu, 1999).¹Binyıl Kalkınma hedefleri yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, temel eğitim hakkı, kadınların konumu ve toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk ölümlerine yönelik tedbirler, anne sağlığını iyileştirmek, salgın hastalıklarla mücadele, çevresel sürdürülebilirlik ve kalkınmaya yönelik küresel ortaklıkların geliştirilmesi gibi 8 amaç ve bu amaçların altındaki 18 hedeften oluşmaktadır (Aksu, 2011: 18).

Binyıl zirvesinin ardından BM 2002 yılında Johannesburg’ta “BM Çevre ve Kalkınma Konferansı kararlarında 10 yıllık ilerleme ve gelişme” konulu Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Dünya Kalkınma Zirvesi Rio Konferansından 10 yıl sonra gerçekteymiş olması nedeniyle “Rio+10” olarak adlandırılmıştır. 104 devlet ve hükümet başkanının katılım sağladığı zirveye çok sayıda heyet ve Sivil Toplum Kuruluşu da (STK) ilgi göstermiştir.

Zirvenin amacı, Rio Konferansı sonrasındaki 10 yıllık sürecin konferansta alınan kararların pratikteki uygulamalarının etkinliğini ölçmek ve karşılaşılan aksaklıkların giderilmesi için alınması gereken tedbirleri belirlemek olarak belirlenmiştir. Zirve iki belgeyle sonuçlanmıştır. Bunlar;

Johannesburg Deklarasyonu ve Uygulama Planı olarak açıklanmıştır. Deklarasyon yerel, bölgesel ve küresel anlamda sürdürülebilir kalkınma için ülkelerin ortak sorumlulukları olduğunu ifade etmekte ve çevrenin korunması ile sürdürülebilir

¹ T.C. Dışışleri Bakanlığı/Kütüphane/Yayınlar/Dışışleri Bakanlığı Yayınları/Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi/Sayı V/21. Yüzyıl Uluslararası İlişkilerinde Zirveler (www.mfa.gov.tr).

çevrenin sağlanması için ülkelerin üzerine düşen yükümlülöklere dikkat çekilmektedir. Yine ekonomik kalkınma ve çevresel sürdürülebilirlik eşgüdümle yönetilmesi gereken başlıklar olarak belirlenmiştir.

Johannesburg Uygulama Planı ise yoksullukla mücadele, sürdürülemez üretim ve tüketim kalıplarının değıştirilmesi, ekonomik ve sosyal gelişmenin doğal kaynak temelini korunması ve iyileştirilmesi, sürdürülebilir kalkınma ve sağlık, gelişmekte olan küçük ada devletlerinde sürdürülebilir kalkınma, Afrika için sürdürülebilir kalkınma, diğer bölgesel girişimler, uygulama araçları ve sürdürülebilir kalkınma için kurumsal çerçeve bölümleri altında çeşitli hedefler belirlenmiştir. Uygulama planında su, enerji, sağlık, tarım ve Biyolojik Çeşitlilik (WEHAB) olmak üzere beş konuya öncelik verilmiş ve bu öncelikler için sağlanacak finansal destekler belirlenmeye çalışılmıştır (Aksu, 2011: 19).

Buraya kadar olan bölümde, dünyanın sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerinin özellikle 1970'li yılların başında ve izleyen yıllarda ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek uğruna feda edilen doğal kaynakların ve çevrenin, zamanla insanlığın aleyhine dönüşebileceğinin farkına varmaları ve bu gidişatı durdurmak için giriştikleri ortak çabaları incelemeye çalışılmıştır. Günümüzdeyse geleceğe dönük yaşanabilecek çevresel risklerin önlenmesi ve doğal kaynakların korunması için uluslararası çalışmaların yapıldığı görölmektedir.

Bu çalışmalardan birisi OECD tarafından yayınlanmış olan rapordur. Rapora göre; 2050 yılına kadar dünya nüfusunun 7 milyardan 9 milyara çıkması, dünya ekonomisinin büyüklüğünün yaklaşık 4 kat artması ve bu gelişmeler doğrultusunda ise enerji ve doğal kaynaklara olan talebin artması beklenmektedir. 2050 yılında bugünkünden dört kat daha büyük bir dünya ekonomisinin % 80 daha fazla enerji tüketmesi beklenmektedir. Rapor, yaşanması muhtemel bu durum karşısında etkili politikaların ve çözümlerin üretilmemesi halinde küresel enerji bileşimi içindeki fosil enerjinin payının % 85 civarında olmaya devam edeceğine dikkat çekmektedir. Çalışmanın benimsediği senaryoya göre; hiçbir tedbirin alınmaması ve hiçbir yeni politikanın benimsenmemesi ve sosyo-ekonomik eğilimlerin bu şekilde devam etmesi halinde, nüfus artışı ve yükselen yaşam standartlarının çevre üzerinde yarattığı baskılar, kirliliğin azaltılması ve kaynakların daha verimli kullanılması konusunda sağlanan ilerlemeleri geride

bırakacaktır (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD], 2012: 2). Raporda, 2050 yılına kadar daha etkili ve geçerli çevre politikaları benimsenmemesi halinde yaşanması beklenen gelişmeler olarak şu başlıklara yer verilmiştir.

Daha fazla sorunlar getiren iklim değişikliklerinin kalıcı bir hal almasının muhtemel olduğu ve bunun sonucunda ise CO² emisyonlarının % 70 artması nedeniyle sera gazı emisyonlarının % 50 artması beklenmektedir. Bu ise küresel sıcaklık ortalamasının yüzyılın sonuna kadar sanayi öncesi seviyenin 2°C üzeri olarak sınırlanması şeklindeki uluslararası anlaşma hedefinin aşılarak 3°C ile 6°C arasında artmasına neden olabilecek bir durumdur. 2°C eşiğinin aşılmasının yağış rejimlerinde değişikliklere yol açacağına, buzul erimelerinde artış yaşanmasına neden olacağına, deniz seviyesinde yükselmeler yaşanmasına ve hava durumu değişikliklerindeki aşırılıkların şiddet ve sıklığının daha da kötüleşmesine neden olacağı belirtilmektedir.

Biyolojik çeşitliliğin özellikle Asya, Avrupa ve Güney Afrika’da azalmasının beklenildiğinin aktarıldığı raporda karasal biyolojik çeşitliliğin 2050 yılına kadar % 10 azalmasının beklendiği belirtilmektedir. Bu ise büyük orman alanlarının % 13 oranında küçülmesine neden olacaktır. Biyoçeşitlilikte yaşanan azalmanın geçimlerini doğrudan buradan sağlamakta olan yoksul köylüler ve yerli topluluklar başta olmak üzere, tüm insanların refahını tehdit eden bir gelişme olarak aktarıldığı raporda “Ekosistemlerin ve Biyolojik Çeşitliliğin Ekonomisi” adlı araştırma çalışmasında, küresel çapta ormanların azalmasına bağlı olarak biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmet olanaklarında yaşanan toplam kayıpların yılda 2 ile 5 trilyon \$ arasında olduğunun tahmin edildiği belirtilmektedir (OECD, 2012: 3).

Raporun devamında nehir havzalarında yaşayan nüfusun gelecek 30 yılda 2,3 milyar kişi artması sonucunda özellikle Kuzey ve Güney Afrika ile Güney ve Orta Asya’da büyük su sıkıntısı ile karşılaşılacağı ve küresel su talebinin yaklaşık % 55 artmasının beklenildiği aktarılmaktadır. Yine bu senaryo doğrultusunda hava kirliliğinde ciddi artışlar yaşanacağı ve dünyada erken ölüm nedenleri arasında en başta çevre faktörünün geleceğinin de altı çizilmektedir.

Tez çalışmasının buraya kadar olan kısmında; boş zaman, turizm ve turist kavramlarının gelişimi ve bu kavramlara olan yaklaşımlardan bahsedilmiş olup turizm faaliyetlerinin

gelişmesinde önemli başlıklardan birisi olan çevre kavramının tanımı ve çevreyi etkileyen faktörlerin neler olduğu araştırılarak çevre koruma algısının dünya gündemine girmesi ve bu alanda yapılmış olan çalışmalar kronolojik olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çevreye yönelik gelecek beklentileriyle ilgili uluslararası örgütlerin yaptığı çalışma raporlarından yola çıkarak gelecekte insanlığın hangi durumlarla karşılaşabileceğine ilişkin kısa bilgilendirmeler yapılmıştır. Bundan sonraki bölümde turizm faaliyetlerinin çevresel boyutu ele alınarak bu alandaki gelişmeler ve yapılması gerekenler aktarılmaya çalışılacak olup bunlar sürdürülebilir turizmin kavramının açıklanması ve turizmde sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesi için de önemli başlıklar olacaktır.

Buna göre öncelikli olarak ele alınacak olan başlıklar “sürdürülebilir kalkınma” kavramı ve kavramın çevre olan ilişkileri ve sonrasında ise “sürdürülebilir turizm” kavramı çevre ve kaynak kullanımı ile ilişkilendirilecektir. Sürdürülebilir kalkınma, Uluslararası Doğanın Korunması Birliği (The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources /IUCN) BM Çevre Programı tarafından hazırlanan “Dünya Koruma Stratejisi”nde doğal kaynakları gelecek nesiller için muhafaza etmek şeklinde tanımlanmıştır (IUNC, 1980:1).

1987 yılında yayınlanan BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu (Report of the World Commission on Environment and Development/WCED) sürdürülebilir kalkınmayı “hem ekonomik ve toplumsal gelişmenin hem de çevresel korumanın sağlanması hedefini ele alınacak şekilde genişletilerek, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasını engellemeyerek bugünkü ihtiyaçların karşılanması” şeklinde tanımlamıştır (UN, 1987:1).

Sürdürülebilir kalkınma tanımlarına dikkat edildiğinde, dünyanın bugün sahip olduğu mevcut kaynaklara gelecekte de ihtiyaç olacağı ve bu yüzden kaynak kullanımında dikkatli olunması gerektiğine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma kavramından turizm sektörünün bugünkü konumuna geldiğimizde; sektörün 2013 yılı küresel GSYİH doğrudan katkısının 2,155 trilyon \$ olduğunu ve bu katkının dünya GSYİH’sinin %2,9’una eşit olduğunu belirtildiğini görmekteyiz. Sektörün dünya genelinde yarattığı istihdamın ise 100 milyon kişinin

üzerinde olduğu belirtilmekte olup diğer sektörlerle olan bağlantısının yaratmış olduğu çarpan etkinin dolaylı gelir katkısının 6,9 trilyon \$ ve sağladığı istihdamın 265 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir (World Travel&Tourism Council[WTTC], 2014: 3-4-7). WTTC verilerine göre turizm sektörü küresel ekonomide ciddi ağırlığı olan bir konuma gelmiş ve turizm faaliyetleri yürüten ülkeler için kalkınmanın lokomotif sektörü konumuna ulaşmıştır. Bununla birlikte turizm ve çevre konularında çalışma yapan araştırmacılar turizm sektörünün aşırı ve hızlı büyümesi sonucunda bazı sorunlara yol açtığını belirtmektedirler.

Kaynak (2007), dünya ülkelerinde benzer şekilde ortaya çıkan çevre sorunlarının temelinde ekonomi ve çevre arasındaki dengesizliklerin bulunduğu; hızla gelişen bilim, teknoloji ve sanayinin ekonomik açıdan yaşam kalitesini yükseltmesine karşın diğer yandan doğaya zarar verdiğine ve sürdürülebilir kalkınma kavramının, ekonomik kalkınmanın çevreye zarar vermeden sağlanması gerektiğine dikkat çektiğini belirtmektedir. Bu değerlendirmeye paralel olmak üzere; turizm sektörünün küresel ekonomide ulaştığı büyüklüğüyle çevre üzerinde baskı unsuru oluşturduğunu, sürdürülebilir kalkınmanın temelinde ise çevrenin korunmasının önemli bir faktör olduğunu söylemek mümkündür.

Turizm ve çevreyle ilgili Küçüktopuzlu (1991) tarafından yapılan değerlendirmeye göre; “Turizm ve çevre birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Turizm faaliyetlerinin esas kaynağı çevredir. Bu nedenle turizm faaliyetlerinin en önemli etkileri de çevreye olmakta ve turizm - çevre ilişkisi yaşamsal derecede önem kazandığından turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için çevrenin yaşaması gerektiği ortadır” şeklindedir.

Diğer bir değerlendirme ise; “Turizm bir yandan turizm verilerini yoğun bir biçimde kullanan, bir yandan da korumak zorunda olan bir sektördür. Özellikle doğal ve ekolojik veriler için bu yargı daha da önem taşımaktadır. Çünkü turizm faaliyeti toplumsal verilerden çok doğal verilere gereksinim duymaktadır (Demir, 2002: 93). Bu değerlendirmeler ışığında; turizm faaliyetlerinin gelecekte de sürdürülebilir olması çevresel kaynakların korunmasıyla doğru orantılı olup çevresel kaynakların korunduğu oranda turizmin sürdürülebilirliğinden bahsetmek mümkün olabilecektir.

UNWTO'nun sürdürülebilir turizm tanımı ise; “turizmde sürdürülebilir kalkınma; gelecekteki fırsatları koruyup geliştirmeyi gözeterek, bugünkü turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama ilkesini benimser. Bu şekilde tüm kaynakların yönetimi; kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşam destek sistemlerinin devamlılığı sağlanırken, ekonomik, sosyal ve estetik gerekler karşılanacak şekilde öne çıkarılır. Sürdürülebilir turizm ürünleri; turistik kalkınma ile zarar görmek yerine yararlı olan yerel çevre, toplum ve kültürlerle uyum içinde işlenen ürünlerdir” şeklinde yapılmıştır (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği [TÜSİAD], 2012: 17).

Sürdürülebilir turizm üzerinde çalışan araştırmacıların ve uluslararası kuruluşların endişe ettikleri ortak nokta turizmin çevresel kaynaklarının kullanımında meydana gelecek aşırılıkların, bahsedilen kaynakların tükenmesine yol açması ve bunun sonucunda turizm faaliyetlerinden elde edilen ekonomik faydaların sona ermesidir. Bu endişenin literatürdeki karşılığı ise “Taşıma Kapasitesi” kavramıdır. Taşıma kapasitesi “bir alanın gelecekte de besleyebileceği nüfus büyüklüğünü azaltmaksızın şu anda besleyebileceği nüfus hacmi” şeklinde tanımlanabileceği gibi “bir bölgenin mevcut doğal kaynaklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik doğasını bozmadan destekleyeceği nüfus hacmi” olarak da tanımlanmaktadır (Özdemir, 2007: 61). O halde turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerdeki taşıma kapasitelerinin aşılmaması gerekmektedir. Bunu sağlamanın yolu ise turizm sektörü özelindeki planlama çalışmalarının efektif şekilde yapılmasından geçmektedir.

Sonat (1991), modern turizm planlamasının; turist sayısını ve turizm donanımını artırmaya yönelik planlama çalışmaları yerine, turizm kaynaklarının sınırlı olduğunu kabul eden ve bu yüzden turizm kaynaklarının optimum kullanımını sağlamaya yönelik faaliyetlerden oluştuğunu belirtmektedir. Bu planlama yaklaşımı iki temel noktaya odaklanmaktadır; birincisi olumsuz etkilerin doğal çevre ve sosyal çevrede bozulmaya yol açmaya başladığı eşik noktasının, yani bu ortamdaki taşıma kapasitesinin tanımlanması ve hesaplanması, ikincisi turizm kaynaklarının gelecek kuşaklarca da kullanılmasını sağlamak, turizmden beklenen yararları sürekli kılacak biçimde, ekonomik hedeflerle çevre program ve stratejilerini bütünleştirmektir” şeklinde yapılmalıdır.”

Kaymaz (2012) “çevre, turizm tüketicilerini bir turizm bölgesine çeken temel çekim faktörü olarak kabul edilmektedir. Doğal kaynakların korunması turizm açısından oldukça önemlidir. Bu kaynakların zenginliği o bölge için turizm anlamında bir avantaj yaratırken, aynı zamanda da bu kaynaklar üzerindeki herhangi bir bozulma o bölgenin çekiciliğini ortadan kaldıracaktır. Doğal ve kültürel değerler turizmin yaratıcı kaynağıdır. Çünkü turizm faaliyetlerinin büyük bir bölümü, bu doğal güzellikler, tarihi ve kültürel varlıklar içinde uygulanmaktadır. Bugün hayatta olanlar, yeni doğacak kuşakların hakkını gasp etmeden doğal çevreyi kullanmak zorundadırlar. Temiz bir çevre, turizm için ana sermayedir.”

Turizmin sürdürülebilirliği ve turizmde taşıma kapasitesi kavramalarını çevre açısından ele aldığımızda, turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerde olumlu ve olumsuz çevresel faktörlerden bahsetmek mümkündür. Bununla beraber sürdürülebilir turizm anlayışı turizmin kaynaklar üzerindeki olumlu etkilerini arttırmayı, olumsuz etkilerini ise daha ortaya çıkmadan önlemeyi esas almaktadır. Çünkü belirli bir noktadan sonra turizmin kaynaklar üzerinde yaratacağı tahribatı gidermek ya mümkün olmamakta ya da hasar maliyeti turizm yatırım hedeflerini aşacak kadar yüksek olabilmektedir (Çalışkan, 2011: 58). Buna göre; “duyarlı doğal alanların giderek artan sayıdaki turist tarafından ziyaret edilmesi, doğa koruma çalışmalarını tehlikeye atmaktadır. Tarım ve ormancılık gibi diğer sektörlerle turistik kalkınma arasında bazı çatışmalar ortaya çıkmaktadır” şeklinde yapılan değerlendirme ile turizmin olumsuz çevresel etkilere neden olduğuna dikkat çekilmek istenmektedir (Coastlearn, 2000).

Turizm faaliyetlerinin neden olduğu olumsuz çevresel faktörler şu şekilde sınıflandırılabilir; biyolojik çeşitlilik, su kaynakları, hava kirlenmesi ve gürültü, enerji kullanımı, çöp oluşumu ve arazi kayıpları. Bu faktörlerden, biyolojik çeşitlilik turizm faaliyetlerinden fazlaca olumsuz etkilenenlerden birisidir. Çünkü; “arazi kullanım planlamasının eksikliği ve turizm merkezlerindeki inşaat yönetmelikleri, kıyılarda yayılmacı inşaat çalışmalarının kolaylaşmasını sağlamıştır. Bu yayılma turizm tesisleri ve yollar, işçi konutları, otoparklar, hizmet alanları ve atık arıtma tesisi gibi destekleyici altyapılardan oluşmaktadır. Bu çalışmalar genellikle habitatların parçalanmasıyla sonuçlanmakta ve bu nedenle birçok hayvan ve bitki popülasyonlarının varlıklarını sürdürmelerinde sıkıntılar yaşanmaktadır” (Coastlearn,2000).

“Turizm bölgelerinde konaklama tesislerinin yapımı, yolların ve havaalanlarının inşaa edilmesi, altyapı çalışmaları ve benzeri tüm faaliyetlerde arazi kullanımı mecburidir. Kullanılan bu araziler kişilere ait mülk olabildikleri gibi hazine arazisi de olabilmektedir. Turizmin gelişiminin önüne geçilmez bir hal aldığı bölgelerde ise orman arazileri dahi kolaylıkla yapılaşmaya açılabilir. Bölge turizminin gelişmesi ile doğru orantılı olarak göçler ile nüfusta bir artış göstermektedir. Nüfus artışına bağlı barınma ihtiyacının karşılanması arazi kaybını daha da artırmaktadır. İzinsiz yapılaşma ve çarpık kentleşme de eklendiğinde arazi kaybı çok ciddi boyutlara taşınabilmektedir” (Yıldırım, 2012: 10). Bu gelişmeler biyolojik çeşitliliği de olumsuz etkilemektedir. “Biyolojik çeşitliliği korumanın en etkili yollarından biri, belirlenen doğal yaşam alanlarının, milli park, tabiatı koruma alanı gibi yasal statülerle koruma altına alınmasıdır. Genel olarak korunan alanlar olarak tanımlanan bu önemli ve değerli alanlar, doğal mirası yerinde yönetmenin en etkin araçlarından olup ulusal ve uluslararası doğa koruma stratejilerinin köşe taşlarıdır” (Dudley vd, 2008: v).

Güneş (2011), Türkiye’de korunan alanların yönetimi ve planlaması yaklaşımlarında olumlu gelişmeler yaşandığını ve bu alandaki katılımcı yönetim planlarının hazırlanması ve yerelden yönetim anlayışının benimsenmesi anlayışının Türkiye’deki korunan alanlar için yeni bir deneyim olduğunu belirterek, bu yeni yaklaşımla ortaya konan katılımcı yönetim planları, korunan alanların politika, strateji ve yönetim programlarını, sürdürülebilir kalkınma boyutu ile tanımlayan ve akılcı kullanımı sağlayan araçlar olarak değerlendirmiştir.

“Su yaşamda olduğu gibi turistik konaklama işletmelerinde de temel girdilerden birisidir. Gittikçe azalan bir kaynak haline gelen ve pahalılaşan su bütün otellerin temel gereksinimlerindendir. Oteller için temel gereksinim olan suyun sağlanması farklı bölgelerde farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle turistik işletmelerde suyun sağlanması kadar, suyun tüketimi ve tüketiminin yönetilmesi büyük önem taşımaktadır. Su tüketiminin yönetimi ve suyun kalitesi şu nedenlerden dolayı önemlidir: Atık su kıt kaynakları azaltır ve otellerde parasal harcamalara yol açar, atık sıcak su yalnızca su değil, aynı zamanda enerji de harcar, düşük kalitede su temini çalışan ve müşterilere yönelik sağlık riskleri oluşturur, düşük kalitede su kullanımı altyapı araçları üzerinde aşındırıcı etkiler yaparak, bu araçların ömrünü azaltır ve maliyet oluşturur, kirletilmiş

atık su, atık bölgeleri üzerindeki yükü artırır ve diğerlerinin su teminini tehlikeye sokabilir (Tuna, 2007: 33-34).

Tablo 1.1. Belediye Atıksu Göstergeleri, (1994-2012) (bin m³/yıl)

	1994	1998	2002	2006	2010	2012
Türkiye Nüfusu	62.810.111	62.810.111	67.803.927	70.586.256	73.722.988	75.627.384
Denize	556.912	795.402	885.981	1.522.695	1.498.728	1.843.115
Göl-Gölete	53.082	87.240	38.403	46.415	76.024	75.116
Akarsuya	796.509	1.007.213	1.356.297	1.410.614	1.741.078	1.817.352
Araziye	40.702	55.780	37.013	120.525	35.091	35.770
Baraja	58.023	54.409	96.434	121.532	130.224	114.199
Diğer-	4.421	96.670	83.528	145.113	100.985	187.011

Kaynak: TÜİK, 2014.

Tablo 1.1.'de 1994-2012 yılları arasında Türkiye'deki belediyelerin atık sularını hangi kanallar ile tasfiye ettiklerini gösteren TÜİK verileri aktarılmıştır. Bu verilerdeki en çarpıcı tespit 2002-2006 yılları arasındaki araziye bırakılan atık su miktarındaki artış (+% 225,63) olmuştur.

“Havayolu, karayolu ve demiryolu ile yapılan taşımacılık, çok sayıda artan turist hacmi ve aşırı yüksek oranda yer değiştirmeleri ile birlikte sürekli olarak artış göstermektedir. Bugün için turizm sektörü, % 60'ı aşan havayolu seyahatleri ile gerçekleşmekte ve bu yüzden, CO₂ emisyonlarının önemli bir payından sorumlu tutulmaktadır. Taşımacılıktan kaynaklanan emisyonlar ve enerji üretiminden gelen emisyonlar, asit yağmurları, küresel ısınma ve aşırı derecede yerel hava kirlenmesi sorunlarından kaynaklanmaktadır (Coastlearn, 2000).

Tablo 1.2. Çevre-Kişi başı seragazı emisyonu (Ton CO₂ eşdeğeri / Kişi) (Yıllık)

Yıllar	Türkiye	Dünya
1992	3,72	22,6
1997	4,44	24,4
2002	4,35	26,1
2007	5,45	31,4
2012	5,85	34,5

Kaynak: TÜİK, 2014.

Tablo 1.2. ‘de Türkiye’de ve Dünya’da 1992-2012 yılları aralığındaki beşer yıllık dönemlerdeki kişi başı seragazi emisyonları verilmiştir. Tabloya göre en dramatik emisyon artışları 1992-1997 yılları arası (+%19,35) ve 2002-2007 yılları arasında (+%25,29) yaşanmıştır. Düşüşün yaşandığı (-% 2,03) ile 1997-2002 yılları arasındır. Dünya ortalamasındaki en yüksek artışın 2002-2007 yılları (+20,31) arasında yaşandığı anlaşılmaktadır (EC, 2013:17).

“Tüm Akdeniz ülkelerinde turizmden kaynaklanan yıllık katı atık miktarı 2,8 milyon ton civarındadır. Bu miktarın 2025 yılında 812 milyon tona yükseleceği tahmin edilmektedir. Türkiye’de Akdeniz ve Ege kıyı şeridindeki turistik merkezlerde özellikle yaz aylarında katı atıkların toplanması aşamasında büyük aksaklıklar yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu merkezlerde çöpler genellikle uzun süreler sinek, sızıntı suyu ve koku üreterek yol kenarlarını işgal ederler. Belediyelerin katı atık toplama araçları genellikle ilkel ve yetersizdir. Bu araçlara tarafından toplanan çöpler, çağdaş katı atık bertaraf tekniği uygulanmaksızın belde veya turistik merkeze en yakın bir döküm alanına düzensiz şekilde dökülürler” (Türkiye Çevre Atlası, 2004: 154).

Tablo 1.3. Bertaraf yöntemlerine göre belediye atık miktarı (bin ton/yıl)

Bertaraf yöntemi	1994	1998	2002	2006	2010	2012
Toplanan belediye atık miktarı	17.757	24.945	25.373	25.280	25.277	25.845
Belediye çöplüğüne dökülen-	14.479	16.853	16.310	14.491	11.001	9.771
Düzenli depolama sahasına gönderilen-	809	5.258	7.047	9.428	13.747	15.484
Kompost tesisine gönderilen-	192	166	383	255	194	155
Açıkta yakılan-	442	386	221	247	134	105
Dereye ve göle dökülen-	558	375	197	70	44	33
Gömülen-	523	852	500	144	34	94
Diğer-	753	1.039	716	195	122	202

Kaynak: TÜİK, 2014.

Tablo 1.3.’de 1994-2012 yılları arasında Türkiye’deki belediyelerin bertaraf yöntemlerine göre topladıkları atık miktarları verilmiştir. Verilere göre 1994-1998

yılları arasındaki atık miktarı ciddi ölçüde artış göstermiş (+% 40,48), sonraki zaman aralıklarında mevcut durumunu korumuştur.

Turizm faaliyetlerinin çevre üzerinde olumsuz etkileri olduğu kadar, yapılan iyi planlamalar ve iyi uygulamalar sayesinde çevreye olumlu katkıları da olmaktadır. Konuyla ilgili literatüre göre olumlu çevresel katkılar; doğal alanların korunması; arkeolojik, tarihi mekanların ve mimari tarzın korunması; çevre bilincinin ve kalitesinin artması ve altyapının iyileştirilmesidir. Turizm sektörünün hammaddesi doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi zenginlik ve güzelliklerdir. Bir ülkede veya bölgede turizmin sürekliliği, sahip olunan hammaddenin sürekliliğine bağlıdır. Bir ülke veya bölgede turizmin gelişmesi, turizmin devamlılığının sağlanabilmesi açısından çevreye olan ilgiyi arttıracaktır.

Buna göre turizmin çevre üzerindeki olumlu katkıları şöyle sıralanabilir: Doğal alanların korunması; turizm deniz yaşamı, ulusal ve bölgesel parkların geliştirilmesi dahil olmak üzere önemli doğal alanların ve yaban hayatının korunmasına yardımcı olabilir. Arkeolojik, tarihi mekanların ve mimari tarzın korunması; turizm turistler için çekicilik taşıyan arkeolojik ve tarihi yerlerin korunmasına yardım edebilir ve bu mekanlara ilgi uyanmasına neden olabilir. Aksi halde bu mekanların kötü kullanılması ve kaybolması nedeniyle ülke veya bölgelerin kültürel mirasının yok olması söz konusu olabilir. Çevre bilincinin ve kalitesinin artması; yerel halkın çevreye fazla ilgi duymadığı ve korunması için fazla özen göstermediği yerlerde, turistlerin hem doğal hem de yapay çevreye gösterdikleri ilgi yerel halkın, kamu yönetiminin ve turizm işletmelerinin çevre bilincini artırarak çevrenin önemine ve korunmasına yönelik dikkat çekebilir. Altyapının iyileştirilmesi; turizmin geliştirilmesi ile birlikte ekonomik ve çevresel fayda olarak yollar, havaalanları, su temini, kanalizasyon ve iletişim imkanları gibi altyapı donanımları ve hizmetleri geliştirilir veya iyileştirilir (Yıldız ve Kalağan, 2008: 43).

1.1.2. Ekonomik Boyut

Sürdürülebilir turizmin ekonomiyle olan ilişkisini ve boyutunu anlayabilmek için ekonomik sürdürülebilirlik konusunu anlamak gereklidir. Buna göre; “sürdürülebilirlik iktisadi, yenilenemez kaynakların tükenmesinin sonuçları (doğal kaynaklar iktisadi), ekonomik büyüme önündeki engellerin kaldırılması (sürdürülebilir büyüme) ve çevre kirliliğinin maliyetlerinin hesaplanması (çevre iktisadi) gibi konulara odaklanmıştır.

Doğal kaynakların değerinin korunması, bu kaynakların tükenmesi ve azalması nedeniyle oluşan ekonomik kayıpları en aza indirecek biçimde yapılacak düzeltmelerle ve uzun dönemli kullanıma yayılmasını amaçlayarak sağlanabilir.”

“Neo-klasik iktisatçılar için ekonomik sürdürülebilirlik iktisadi sermayenin devam ettirilmesi anlamına gelmektedir. Bu yaklaşıma göre, gelir ve buna bağlı olarak tüketim, dönemler arasında azalmadan ve istikrarlı bir biçimde yapılabildiği sürece, ekonomik olarak sürdürülebilirlik var demektir” (Goodland, 1995: 3).Yukarıdaki tanımlarda öne çıkan ortak nokta yenilenemez olarak belirtilen ve iktisadi sermayeye dahil olan “kaynak” unsurlarıdır. Konuya bu şekilde yaklaşacak olursak, turizm sektöründe ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için yenilenemez turizm kaynaklarının mevcut turizm sermayesi içindeki oranının sabit kalmasını sağlayacak çalışmaların yapılması gerektiğini, şayet bu kaynaklarda herhangi bir nedenle azalma yaşanıyorsa bu azalmayı engelleyici tedbirlerin alınmasının zorunlu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. “Turizm sektörü belli başlı üç çevresel kaynağı ekonomik talebe dönüştürmektedir. Bunlar; doğal kaynaklar (deniz kıyıları, ormanlık alanlar, ulusal parklar vb.), insan yapısı kaynaklar (tarihi kent dokuları, arkeolojik alanlar vb.), sosyo-kültürel kaynaklar (yeme-içme, merasim vb. örf ve adetler) (Can, 2013: 25).

“Turizmin doğal çevre kaynakları ile ilişkisi, çift yönlü bir ilişki şeklindedir. Bir yandan doğal çevre kaynakları turizm sektörü için temel girdiyi oluştururken, diğer yandan turizm faaliyetleri, doğal çevre kaynaklarının ekonomik faaliyetler amacıyla kullanılmasına yol açmaktadır. Başka türlü katma değer yaratmayacak ve atıl kalacak doğal çevre kaynakları, turizm faaliyetleri aracılığıyla ulusal ekonomiye gelir yaratmaktadır (Can, 2013: 25).

Bu değerlendirmeler ışığında turizm sektöründe ekonomi ve çevre başlıklarının birbirleriyle yakın ilişki içinde olduklarını ve aslında turizm sektörünün ekonomik sürdürülebilirliğinin sağlanmasının sektörün sermayesi konumunda olan doğal ve insan yapısı kaynakların korunması şartına bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle sürdürülebilir turizmin ekonomik boyutunu açıklarken; sektörün ekonomi açısından dünyada ve Türkiye’deki durumu, literatüre girmiş olan kitle turizminin ekonomik yapıya olan etkileri, turizm gelirlerinin yerel unsurlara aktarılabilmesi için yapılan kavramsal çalışmalar aktarılmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda turizm faaliyetlerinin

yarattığı ekonomik etkinin dünya genelindeki ve Türkiye’deki durumunu inceleyecek olursak, 2013 yılı sonu itibariyle gerçekleşen uluslararası turizm hareketliliklerinin 1,087 milyar kişiye ulaştığı görülmekte olup bu hareketlerin gelir karşılığı 1,4 trilyon \$’dır. Turizm sektörü doğrudan ve dolaylı olarak yaratmış olduğu bu gelir hacmiyle dünya GSYİH’sinin % 9’unu oluşturmaktadır. Yine turizmden elden edilen döviz gelirlerinin\$ cinsinden karşılığı dünya ihracat hacminin % 6’sını karşılamaktadır. Turizm sektörü yarattığı doğrudan ve dolaylı istihdam ile de oldukça önemli katkılar sağlamaktadır. Dünya genelindeki her 11 çalışandan 1’i turizm ve bağlantılı sektörlerde istihdam edilmektedir.

UNWTO tarafından yapılan çalışmalar ışığında uzun dönemli tahmin ve beklentilere göre; turizm sektörü uluslararası hareketliliklerinin 2010-2013 yılları aralığında yıllık ortalama % 3,3 büyüyerek 2030 yılı itibariyle 1,8 milyar kişiye ulaşacağı ve bu hareketliliklerin % 4,4’ünün gelişmekte olan ekonomilerde, % 2,2’sinin ise gelişmiş ekonomilerde olacağı şeklindedir (UNWTO Tourism Highlights, 2014: 2).

Tablo 1.4. UNWTO Uluslararası Turist Hareketleri, 2013

	Uluslararası Turist Hareketleri (milyon)				
	1995	2000	2005	2010	2013
Dünya	528	677	807	948	1,087
Gelişmiş ekonomiler	334	421	459	506	581
Gelişmekte olan ekonomiler	193	256	348	442	484
UNWTO Bölgeleri					
Avrupa	304,0	388,2	448,9	484,8	563,4
Asya ve Pasifik	82,0	110,1	153,5	204,9	248,1
Amerika	109,1	128,2	133,3	150,6	167,9
Afrika	18,7	26,2	34,8	49,9	55,8
Orta Doğu	13,7	24,1	36,3	58,2	51,6

Kaynak: UNWTO,2014.

Tablo 1.4. ‘de UNWTO tarafından gelişmiş ekonomiler ve gelişmekte olan ekonomiler ayırımına gidilerek ve bölgesel sınıflandırma yapılarak hazırlanmış olan uluslararası turist hareketlilikleri verilmiştir. Tabloya göre Avrupa, Asya ve Pasifik, Amerika ve Afrika bölgelerine yapılan turist varışlarında düzenli bir artış gözlemlenirken Orta

Doğu'ya yapılan varışların 2010 yılından itibaren yaklaşık -% 11,34 azalış yaşadığı görülmektedir.

Dünya genelinde gerçekleşen turizm hareketliliklerinin oluşturduğu toplam gelir 1,159 trilyon \$ olup bir önceki yıla göre gerçekleşen değişim oranı +% 5,3'dir. Kişi başı ortalama turizm harcaması 1.070 \$ olarak gerçekleşmiştir. Oluşan gelirleri ekonomik sınıflandırmalar bazında değerlendirdiğimizde gelişmiş ekonomilerdeki toplam turizm gelirlerinin toplam turizm gelirleri içindeki payının % 64,3olduğunu görmekteyiz. Bölgeler bazındaki değerlendirmede ise Avrupa'nın toplam dünya turizm gelirlerinin % 42,2'sine sahip olduğu görülmektedir(UNWTO Tourism Highlights, 2014: 5).

Tablo 1.5. UNWTO Uluslararası Turizm Gelirleri, 2013

	Turizm gelirleri			Pazar Payı (%)
	(milyar)		kişi başı	
	2012	2013	2013*	2013*
Dünya	1,078	1,159	1,070	100
Gelişmiş ekonomiler	688	745	1,280	64,3
Gelişmekte olan ekonomiler	390	413	820	35,7
UNWTO Bölgeleri				
Avrupa	454,0	489,3	870	42,2
Asya ve Pasifik	329,1	358,9	1,450	31,0
Amerika	212,9	229,2	1.360	19,8
Afrika	34,3	34,2	610	3,0
Orta Doğu	47,5	47,3	910	4,1

Kaynak: UNWTO,2014.

UNWTO Tourism Highlights çalışma raporu verilerinden anlaşıldığı üzere turizm sektörü dünyada ekonomik açıdan oldukça önemli bir konuma ulaşmıştır. Raporun Türkiye'yi ilgilendiren kısımlarında şu bilgilere ulaşılmaktadır. Türkiye 2013 yılı uluslararası ziyaretçi sıralamasında 37,8 milyon turist varışıyla ilk 10 ülke arasında 6'ncı sırada yer almakta olup bir önceki yıla göre (2012: 35,6 milyon ziyaretçi) % 5,9 oranında büyümüştür. Bu gelişmeye rağmen toplam turizm gelirleri sıralamasında aynı performansı sağlayamamıştır. Türkiye'nin 2013 yılı turizm geliri 27,9 milyar \$ olarak gerçekleşmiş olup kişi başı turist harcaması 738,1 \$'dır (UNWTO Tourism Highlights, 2014: 6-8).

Türkiye'nin turizm gelirlerinden elde ettiği bu pay dış ticaret dengesinin kurulması ve dış ticaret işlemleri açıklarının neden olduğu döviz açıklarının finansmanı açısından oldukça anlamlıdır. Çünkü “gelişmekte olan ülkeler için istenilen ekonomik kalkınma ve büyümenin sağlanması konusunda en büyük engellerden birisi finans konusudur. Büyüme ve kalkınmanın finansmanı genellikle döviz kazancı suretiyle sağlandığı için döviz kazandırma potansiyeli yüksek olan sektörler teşvik edilmekte, bazı durumlarda, finansman açıkları borçlanma veya kredi yoluyla kapatılmaktadır. Ancak bu finansman kaynaklarının da maliyeti vardır ve bazen bu maliyetler bir ülkenin gelişmesini yavaşlatacak kadar ağır koşullar içerebilir” (Kaya, 1997: 49-50). Bu doğrultuda Türkiye'nin 2013 yılı dış ticaret işlemlerine ve cari işlemlerine ait verileri inceleyecek olursak; “ihracat % 0,4 küçülme ile 151,8 milyar \$'a gerilerken, ithalat % 6,4 artış ile 251,6 milyar \$'a yükselmiştir. İhracatta meydana gelen düşüşe karşın ithalatta meydana gelen artışın etkisi ile dış ticaret açığı % 18,7 artarak 99,8 milyar \$, dış ticaret hacmi de % 3,7 artarak 403,4 milyar \$ olmuştur. 2013 yılında ihracatta yaşanan küçülme ile ekonomik canlanma ve iç talepteki artışın yanı sıra, tarihsel ortalamaların üzerinde seyreden altın ithalatının etkisi ile toplam ithalatta meydana gelen artış cari açık üzerinde olumsuz etki yapmıştır. 2012 yılında 48,4 milyar \$ olan cari işlemler açığı, 2013 yılında % 33,9 artışla 64,9 milyar \$'a yükselmiştir (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği [TOBB], 2013: 22).

Tablo 1.6. Dış Ticaret Göstergeleri, 2013

(Milyon \$)

Göstergeler	Değer		
	2011	2012	2013
İhracat	134.907	152.462	151.812
İthalat	240.842	236.545	251.651
Dış ticaret hacmi	375.749	389.007	403.463
Dış ticaret dengesi	-105.935	-84.083	-99.839
İhracatın ithalatı karşılama oranı	56	64,5	60,3

Kaynak: TOBB,2013.

Tablo 1.6.'da Türkiye'nin 2013 yılı ve öncesi iki yıla ait dış ticaret göstergeleri yer almaktadır. Türkiye'nin 2013 yılında turizm faaliyetlerinden elde ettiği 27,9 milyar \$ döviz geliri, aynı yıldaki dış ticaret açığı olan 99,8 milyar \$'ın % 28'ini karşılamaktadır.

Buraya kadar olan bölümde, turizm faaliyetleri nedeniyle oluşan hareketliliklerin dünyada yarattığı ekonomik büyüklüğün ülke ekonomileri için sağladığı faydalar finansman ve döviz sağlayıcı etkisi özelinde aktarılmaya çalışılmıştır.

Turizm faaliyetlerini Türkiye örneğinde ele aldığımızda ise; turizm faaliyetlerinden elde edilen döviz gelirlerinin makro ekonomik göstergelere sağladığı fayda açısından önemli işlevlere sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte turizmden elde edilen gelirlerin bölgeler arası dağılımı, istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve fertler bazındaki gelir dağılımı meselesi sürdürülebilir turizm ekonomisinin mercek altına almış olduğu başlıklardır.

Buna göre; “turizm sektörünün bölgesel kalkınma ve kaynakların etkin kullanımı konusunda büyük bir yeri ve önemi vardır. Özellikle bölgelerarası dengesizliğin giderilmesinde turizm sektörü, tarım ve sanayide yeterli kaynak ve gelişme imkanına sahip olmayan ama zengin bir kültür turizm arzusu verilerine sahip bölgelerin, planlı ve etkin bir turizm politikaları uygulamaları sonucunda turistik yönden dengeli bir şekilde kalkınmalarını sağlayacaktır”(Eser, 2011: 67). Ayrıca, “sürdürülebilir turizm, kültürel ve çevresel zararları minimuma indirmeyi, ziyaretçi memnuniyetini optimize etmeyi, bölge için uzun dönemli ekonomik gelişmeyi maksimumda sağlamayı amaçlamaktadır (Çıracı vd. 2008: 91).”

Tablo 1.7. Tesislere Geliş İllere Göre Dağılım, 2013

	Yabancı	Yerli	Toplam	Toplam(%)
Antalya	10.827.654	2.966.418	13.794.072	36,03
İstanbul	4.475.838	1.839.131	6.314.969	16,50
Muğla	1.661.453	1.024.851	2.686.304	7,02
Aydın	721.342	414.152	1.135.494	2,97
İzmir	596.875	1.132.100	1.728.975	4,52
Ankara	416.053	1.293.503	1.709.556	4,47
Diğer İller	2.482.453	8.430.610	10.913.063	28,51
Toplam	21.181.668	17.100.765	38.282.433	100,00

Kaynak: KTB,2013.

Tablo 1.7.'de 2013 yılında Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turistlerin ve iç turizm hareketlerine katılan yerli turistlerin illere göre dağılımları verilmektedir. Bu dağılıma göre 2013 yılı yerli ve yabancıların turizm hareketliliklerinin % 71,49'u tabloda verilen 6 ilde geriye kalan % 28,51'i ise 75 ilde gerçekleşmiştir. Sadece yabancıları ele

aldığımızda ise gelişlerin % 88,28'inin 6 ilde, geriye kalan % 11,72' sinin ise diğer illerde gerçekleştiği görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB], 2013).

Araştırmalar, Türkiye'de gerçekleşen turizm faaliyetlerinin büyük oranda kitle turizmine yöneldiğini göstermekte olup turizm faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin ve yine faaliyetler sonucu oluşan istihdam olanaklarının bölgelerarası dağılımının ekonomik dengesizliğini giderme noktasında yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle “1970’lerden itibaren hızla gelişen turizmin istihdam arttırıcı, döviz getirici ve ödemeler dengesinde dış açığı kapatıcı olumlu ekonomik etkileri nedeniyle turist kabul eden bazı ülkeler turizmin hızlı gelişimi için çaba sarf etmişler ancak ekonomik getirilerin olumlu atmosferinde, ulusal turizm politikası belirleme, bölgesel ya da destinasyon bazında planlı turizm gelişimini sağlayacak önlemleri alma konusunu göz ardı etmişlerdir (Doğan, 2010: 25).

Özellikle sanayileşmemiş ve ekonomik açıdan geri kalmış ülke ya da bölgelerde turizm ekonomik gelişme için önemli bir alternatif olarak görülmüştür. Bu tip ülkelerde ve destinasyonlarda özellikle kitle turizminin gelişmesi için oldukça tavizkar davranılmış ve turistik çekim unsuru olan kıyı, deniz ve orman alanlarının tahrip edilmesine göz yumulmuştur. Bu süreç turizmin olumlu etkilerinin yanında doğal ve kültürel varlıkların bozulması ve toplumsal yapının deformasyona uğraması gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir (Doğan, 2010: 25).

Bu sorunlar esasen turizm sektörünün ekonomik sürdürülebilirliği önündeki en önemli engellerdendir. Konuyu istihdam açısından ele aldığımızda; “turizmin parasal etkilerinin yanı sıra, ekonomide yarattığı reel etkilerin en önemlisi emek-yoğun üretim tekniğinden kaynaklanan istihdam etkisidir. Bu nedenle; turizm sektörü kendisinin doğrudan istihdama katkıda bulunması ve bu sektöre girdi veren diğer sektörlerle de dolaylı istihdam imkanları sağlaması dolayısıyla, ülkedeki toplam istihdamı etkilemektedir (Yıldız, 2011: 59).

Tablo 1.8.Sektörlere Göre GSYİH ve İstihdam Katkısı, 2012

Sektörler	İstihdam (milyon)			Gelir (milyar \$)		
	Direkt	Uyarılmış	Toplam	Direkt	Uyarılmış	Toplam
Otomotiv	264	672	936	10	29	39
Komünikasyon	122	440	562	17	18	35
Finans	378	760	1.138	35	31	66
Madencilik	125	249	374	10	10	20
Eğitim	1.109	699	1.808	23	24	47
İmalat ve Kimya	250	853	1.103	16	37	53
Seyahat ve Turizm	510	1.429	1.939	33	52	85

Kaynak: Türkiye Yatırım Destek ve Kalkınma Ajansı (ISPAT), 2013.

Tablo 1.8.’de Türkiye ekonomisinin sektörler bazında oluşturduğu GSYİH’nin dağılımı ve yine sektörel bazda istihdam katkısı verilmektedir. Verilere göre seyahat ve turizm endüstrisi dolaylı olarak yarattığı 1,939 milyon kişilik istihdam ile diğer sektörlerden daha iyi bir performans göstermiştir. Yine çarpan etkiyle oluşturduğu 85 milyar \$’lık gelirle diğer sektörlerden daha iyi bir performans ortaya koymuştur (Türkiye Yatırım Destek ve Kalkınma Ajansı [ISPAT], Travel&Tourism, 2013: 11).

ISPAT tarafından aktarılan gelir ve istihdam verilerinden de anlaşılabacağı üzere, Türkiye turizmi ziyaretçi sayıları, istihdam katkısı ve turizm gelirleri bakımından önemli bir makro ekonomik katkı başarısı elde etmiş olmasına rağmen bu başarının bölgesel yani mikro bazdaki yansımalarında yetersiz kalmıştır. Bu yetersizliğin nedeni ise Türkiye’nin gelişmekte olan ekonomiler arasında yer alması ve ekonomisinin ihtiyaç duyduğu hızlı döviz girişini kitle turizmi anlayışı ile sağlamaya çalışmasıdır. Kitle turizmi ise sektörün sürdürülebilirliğini sağlayacak olan ekonomik kaynakların (çevre, sosyal-kültürel yapılar, enerji vb.) tükenmesine neden olmakta, aynı zamanda da turizm ekonomisinin çıktısı olan unsurların (gelir seviyesi, istihdam oranı, turizm bağlantılı sektörlerdeki çarpan gelir ve istihdam etkisi vb.) bölgeler arasında homojen dağılımını engellemektedir.

Buna göre “Türkiye turizm politikalarının temeli, kitle turizminin geliştirilmesi, güneş-deniz-kum ağırlıklı turizm ürününün satılması üzerine inşa edilmiştir. Kitle turizmi ise yarattığı istihdam olanakları yanında ülkenin batı ve güney kıyılarına niteliksiz işgücünün göç etmesi gibi çarpık gelişmelere de yol açmış ve bu bölgelerdeki insan

baskısını artırmıştır. Türkiye’ye olan turizm talebi büyük oranda gelişmiş ülkelerdendir ve yabancı tur operatörlerinin kontrolü altındadır. Dolayısıyla, yabancı tur operatörleri tarafından istenen kitle turizmi politikaları büyük ölçüde benimsenmiştir (Kaymaz, 2012:48). Kitle turizminin işgücüne olan baskılarının yanında yerel ekonomi üzerinde de çeşitli baskılar oluşturmaktadır. “Yüksek gelir düzeyindeki turist kitlelerinin bölgedeki mal ve hizmetlere yönelik talebi dolayısıyla fiyatların artması; bölgesel enflasyonun oluşmasına neden olmaktadır (İzgi, 2007).

Turizmin ekonomik boyutunun incelenmesi sırasında ulaşılan verilerden ve değerlendirmelerden anlaşılan odur ki kitle turizminin sağladığı döviz gelirleri gelişmekte olan ülkelerin makro ekonomik dengelerine olumlu katkı sağlamasına rağmen bu gelirlerin bölgesel dağılımında, yerel düzeydeki istihdam olanaklarında ve yerel ekonomik yapılarda sorunlara neden olabilmektedir. Konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacılar kitle turizminin yaratmış olduğu ekonomik sorunların çözümünü alternatif turizm modelleri geliştirme çalışmalarında aramaktadırlar. Bu çalışmalar sürdürülebilir turizm anlayışının ilkelerini oluşturmaktadır.

Alternatif turizm modelleri geliştirmenin gerekçesi şu şekilde ifade edilebilir: “Fiziksel, sosyo-kültürel çevrede meydana gelen turizm kaynaklı tahribat, ağırlıklı olarak kitlesel turist gruplarının paket turlarla tatil, dinlenme, eğlence amaçlı tercih ettiği, denize kıyısı olan destinasyonlarda ön plana çıkmıştır. Kitlesel turizm hareketlerinin özellikle kıyı bölgelerinde neden olduğu ekolojik, sosyo-kültürel olumsuz etkiler, turizmin alternatif modellerini de tartışmaya açmıştır. Kitle turizmi devam ederken kitle turizmine karşı alternatif olarak tanımlanan doğa, tarih, kültürel miras odaklı turizm anlayışı ve buna uygun turizm türleri de gelişmeye başlamıştır. Alternatif Turizm, destinasyonlarda kitle turizmiyle ortaya çıkan olumsuz sonuçları ortadan kaldırma ya da en aza indirme çabası olarak değerlendirilebilir. Yine alternatif bir yaklaşım olan Ekoturizmin de kitlesel turizmin geleneksel şekillerine bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Doğan, 2010: 2). Kitle turizminin çeşitli alanlarda (ekolojik, sosyo-kültürel, çevresel vb.) neden olduğu tahribatların toplamı turizm sektörünün ekonomik sürdürülebilirliği önündeki en ciddi tehditlerden birisi olarak kabul edilmektedir.

Sürdürülebilir turizmin ekonomik boyutuyla ilgili bir diğer başlık, kitle turizmi anlayışının yaygın olduğu merkezlerde yaratmış olduğu sosyal ve kültürel etkilerdir. Bu alanda yapılan çalışmalar ve bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan tespitler sosyal ve kültürel boyut başlığı altında aktarılmaya çalışılacaktır.

1.1.3. Sosyal ve Kültürel Boyut

Turizmin sosyo-kültürel boyut etkileriyle ilgili yapılan çalışmalarda göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalardan birisi, uluslararası turizm hareketliliklerinin dünyanın farklı bölgelerinde bulunan ve gerek yaşam tarzı gerekse düşünce yapısı itibariyle birbirlerinden farklı özelliklere sahip olan insanları bir araya getirdiği gerçeğidir. “Turizm, farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip toplumların birbirleriyle ilişkiler kurmasına, farklı bilgi, görgü, gelenek, kültür ve yaşam düzeyleri arasında bir etkileşmeye ve bunların sonucunda da sosyal yapıların, kültürel anlayışların ve giderek toplumsal davranış ve kalıpların değişmesine yol açan bir sosyal olaydır (Kaya, 1997: 45).

Şen (2010)’e göre, turizm sektörü yıllar boyunca ekonomik boyutu ile ele alınmıştır. Son yıllarda ise turizm hem çevresel hem de sosyo-kültürel yapıya olan etkileri bakımından da incelenmektedir. Bunun nedeni ise dünya turizm pazarının oluşturduğu ekonomik fayda ilişkilerinin kurulabilmesi için turizmin sermayesi konumundaki doğal ve sosyo-kültürel kaynakların korunarak kullanılmasının gerekliliğidir. Bahsedilen kaynakların korunmasının gerekliliği kitle turizminin turistik merkezlerde oluşturduğu tahribatlardan kaynaklanmaktadır. Çünkü “kitle turizmi anlayışı gereği, yeni yöreler keşfedilmekte, bu yöreler bozulmamış doğası ve kültürel özellikleri sayesinde uluslararası bir ün kazanmakta, yöreye sermaye akışı sağlanarak, turist sayısını ve turizm donanımını arttırmaya yönelik yatırımlar yapılmaktadır. Kaynakların sınırlı olduğunu düşünmeden yapılan yatırımlar ve aşırı kullanım sonucu çevresel sosyo-kültürel değerler yok olmaktadır. Bu yok oluşla birlikte yörenin doğallık imajı bozulmakta ve sonuçta uluslararası sermaye tarafından doğası henüz bozulmamış yeni yörelerin keşfine dönük arayışlara girilmektedir (Civelek, 2013: 25).”

Uluslararası turizm hareketlilik sayısının bir milyarı aştığını değerlendirdiğimizde, bu hareketliliklerin gerçekleştiği destinasyonlarda çok yoğun sosyal ve kültürel etkileşim yaşandığı sonucuna varılabilir. Bu doğrultuda turizmin yerel halk ve çevresel değerler arasındaki ilişkisini, sistematik bir şekilde ilk kez ele alan araştırmacılardan olan Butler’a göre, belli bir bölgeye gelen turist sayısı arttıkça başlangıçta turistlere olağanüstü hoşgörülü yaklaşan halk, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan uzun dönemde sağlayacağı fayda konusunda giderek daha kuşkucu olmakta ve bu nedenle turistlere olan tavrı da olumsuz yönde değişmektedir. Bunun nedeni, turizmin gelişiminden beklenen ekonomik fayda elde edilse bile, başlangıçta hiç hesap edilmeyen veya önemsenmeyen sosyal ve çevresel maliyetlerin giderek öne çıkması, dolayısıyla halkın turistin gerçekten bir nimet olup olmadığı konusunda kuşkuya kapılmasıdır. Sonuç olarak söz konusu bölgede turizm gerilemeye başlayacaktır (Akış, 1996).

Taşıma kapasitesi kavramı “aynı anda bir turist konaklama sahasını fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel ve ziyaretçilerin memnuniyet kalitesinde kabul edilemez bir azalmaya neden olmaksızın ziyaret eden insanların azami sayısıdır” (Kaymaz, 2012:32) şeklinde tanımlanarak turizm hareketliliklerinin sosyal ve kültürel boyutunu da kapsadığına dikkat çekmektedir. Buna göre “kültürel sürdürülebilirlik, toplumların kültürlerini ve kimliklerini korumak ve aktarmaktır. Mirası ve doğal kaynakları geliştirmek, yönetmek için eğitim programları kurulmalıdır. Kültürel çeşitlilik korunmalıdır. Yerel halkın sosyo-kültürel orijinalliğine uyulmalıdır. Onların kültürel miraslarını ve geleneksel değerlerini yaşamalarını ve geliştirmelerini sağlamalı ve kültürler arası anlayışı ve hoşgörüyü oluşturmalıdır (UNWTO, 1996).”

Karaman (1996)’a göre, turistik destinasyonlar keşfedildikten sonra sayısı sürekli olarak artan bir ziyaretçi akımına uğramaktadır. Bu durumu turistik alanın ziyaretçi kabul edebilme kapasitesinin zorlanması izlemektedir. Bu ise, turistik destinasyonun olgunlaşma aşaması olarak kabul edilmekte olup turizm hareketlerinin yörenin ekonomik yapısına, sosyo-kültürel yapısına ve yapay çevresine olan etkilerinin görülmeye başladığı dönem olarak aktarılmaktadır. Bu gelişmelerin yaşandığı destinasyonlarda sürdürülebilir turizmi sağlamak için ciddi çalışmalar yapılması kaçınılmaz görünmektedir. Buna göre; “sürdürülebilir turizmi gerçekleştirmenin temel şartı turistik arz değerlerine sahip bölgelerin taşıma kapasitelerinin sağlıklı bir biçimde

belirlenmesidir. Böylece bahsi geçen bölge veya yörelerde yerli ve yabancı turistlerin almış oldukları hizmet kalitesinde herhangi bir düşüş olmadan, doğal tarihi ve sosyo-kültürel çevre korunmuş olacaktır. Bu çalışmaların gerçekleştirilebilmesi ise ancak sürdürülebilir turizm planlamasıyla mümkündür. Burada amaç turizm talebi ile arzı arasında bir denge sağlamaktır (Eser, 2011: 50-51).”

Bu ifadelere göre; sürdürülebilir turizm, sosyo-kültürel açıdan farklı halkların birbirlerinin kültürlerini tanınmasına ve bu halklara mensup insanların kaynaşmasına katkı sağlamakta olan önemli bir enstrüman olup gerçekleşen turizm hareketlerinin destinasyonların sosyo-kültürel taşıma kapasitelerini de aşmamasının gerektiği söylenebilir. Bu görüşü destekler nitelikte olmak üzere; “turizm sosyo-kültürel çevre üzerinde de farklı etkiler meydana getirebilmektedir. Turizmin sosyo-kültürel çevre üzerinde, tarihi ve kültürel mirasın korunması, toplumsal yapıda olumlu değişiklikler, yerli halk için eğlence olanaklarının yaratılması gibi olumlu etkileri bulunmaktadır (Göktepe, 2011: 25).” Bu olumlu etkilerin gerçekleşmesinin koşulu ise sosyal ve kültürel taşıma kapasitesinin aşılmamasına bağlıdır.

Sürdürülebilir turizmin sosyo-kültürel boyutunu sürdürülebilir kalkınma kavramının sosyal ilkeleriyle bağdaştıran araştırmacılara göre; “sürdürülebilir kalkınma, sadece ekonomik ve çevresel açıdan insan geleceği ile ilgili olmayıp aynı zamanda sosyo-kültürel açıdan da insanlığa daha iyi bir gelecek sağlamayı amaçlar. İnsan sosyal bir varlıktır ve insanın ekonomik ve fizyolojik ihtiyaçlarının yanında sosyo-kültürel ihtiyaçları da vardır. Bu nedenle odak noktasında insan olan sürdürülebilir kalkınmanın sosyal ilkelerinin belirlenmesi ve dikkate alınması sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi açısından önemlidir. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlıklı, eğitilmiş ve bilinçli bir toplum geliştirebilecektir (Eser, 2011: 26).”

1.1.4. Türkiye’de Turizm Yatırımları ve Sürdürülebilirlik Boyutu

Turizm sektörü yatırımları büyük oranlı sermayeye ihtiyaç duyan ve birbirinden farklı alanlarda yatırım gerektiren yatırımlardır. Bu yatırımlar; çok amaçlı altyapı yatırımları olabileceği gibi doğrudan turizm bölgelerine yönelik alt yapı ve üst yapı yatırımları da olabilmektedir (İnan, 2009: 8).

Turistik merkezlerde yapılacak düzenleme ve yatırım kararlarını sürdürülebilir turizm ile ilişkilendirirken bu alanda daha önce gerçekleştirilen düzenleme, yatırım ve planların ele alınması gerekmektedir. Çünkü; 1982 yılından itibaren turizm yatırımlarını teşvik etmek için devletin, öncelikle kıyı turizmine uygun yerleri ‘Turizm Merkezi’ ilan etmesiyle Kuşadası-Antalya arasındaki kıyı turizmine yönelik konaklama tesisleri artmıştır. Bu tesislerle birlikte ikincil konutların da yaygınlaşması, kıyılarda yapılaşmanın artmasına neden olmuştur. Yapılaşmanın yoğunlaştığı kıyılarda arıtma tesislerinin olmadığı, evsel atıkların denize doğrudan verildiği yerlerde deniz kirliliği artmıştır. Ayrıca, yatlar atık su ve sintine tanklarını temiz koylara boşaltmakta ve katı atıklarını kıyıya bırakmaktadır. Kirlilik yaratan bu atıklar dalga ve akıntılarla denize taşınarak kirliliğe denden olmaktadır (Erdoğan, 2003: 86-87).

Kaymaz (2012)’a göre; Türkiye’de turizm açısından 1980 sonrası bir hayli önemlidir. Özellikle birkaç yıllık süre içerisinde gelen turist sayısı, turizme yapılan yatırım ve kazanılan döviz girdisinde büyük artış sağlanmıştır. Türkiye açısından turizm endüstrisi, ekonominin giderek önemli bir sektörü haline gelmiş ve sektör yıldan yıla artan bir şekilde yarattığı gelir ve istihdam olanakları ile doğrudan ve dolaylı olarak Türkiye ekonomisine önemli katkılar sağlamıştır. Burada önemli tespitlerden birisi de şudur ki “Turistler yerel kültür ve geleneklerle çok ilgilenirler. Bu sebeple turizm, birçok kırsal kesimin ekonomik ve sosyal sorunlarının, ümit vaat eden bir çözümü olarak görünmektedir (Gökçe, 2006: 8)”.

Bu doğrultuda Kaymaz (2012), 1980 sonrası turizm ile ilgili alınan kararlar içerisinde en önemlisinin 2634 sayılı ‘Turizmi Teşvik Kanunu’ olduğunu belirtmektedir. Bu yasal düzenlemeyle Türkiye’de turizm sektörüne o zamana değin uygulanmayan pek çok teşvik getirilmiştir (Kaymaz, 2012: 18).Sektörle ilgili alınan kararları 1980’li yıllar öncesinde inceleyecek olursak kalkınma planlarında turizm sektörü öngörülerine ve bu öngörüler doğrultusunda alınan planlama kararlarını incelemek yerinde olacaktır.

Bu doğrultuda birinci beş yıllık kalkınma planı dönemi olan 1963-1967 yılları arasındaki öngörülere göre; yabancı ülkelerdeki gelir artışı turizm faaliyetlerinin gelişmesine neden olmaktadır ve Türkiye bu ülkelerde gelişen turizm faaliyetlerinin oluşturduğu döviz gelirlerini kazanmak ve böylece ödemeler bilançosunu dengelemek zorunluluğundadır. Türkiye, yabancı ülke vatandaşlarının oluşturduğu turizm talebini

çekebilmek için konaklama tesisi yatırımları yapmanın yanı sıra bu tesislerin tanıtım çalışmalarının da yapılmasının gerekli olduğunu değerlendirerek kalkınma planında bu başlığa da yer vermiştir. Mevcut durumda Türkiye’yi ziyaret eden yabancıların ortalama kalış süresi dört gün olup kişi başı ortalama harcama 60 \$ ‘dır. Birinci Kalkınma Planı sonunda ortalama kalış süresinin altı güne kişi başı harcamanın ise 100 \$’a çıkarılması hedeflenmektedir. Planı oluşturanlara göre planın uygulama dönemi olan 1963-1967 arası beş yılda kaynaklar sınırlı olacaktır. Bu yüzden turizme elverişli bölgelerden ancak bir kısmı geliştirilebilecektir. Bu öngörüyle, dağınıklığın önlenmesi ve turist çekme potansiyeli olan aynı zamanda kısa zamanda sonuca ulaşılabilir olan bölgeler yatırım açısından öncelikli olacaktır. Yine turizm faaliyetlerinin geliştiği ve gelişmekte olduğu merkezlerde yatırım önceliğine sahip olacaktır. Bu doğrultuda turizmle ilgili yapılması planlanan projeler; tatil köyleri ve kamplarının kurulması, milli parklar kurulması, Balkanlar, Yunanistan, İtalya ve İsrail ile Türkiye arasındaki ulaştırma imkanlarının artırılması ve “Hac Yolu” turistik yolunun tamamlanması şeklinde belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl 1963-1967, 1963: 425-427).

DPT tarafından hazırlanan ve 1968-1972 yılları arasını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında bir önceki planın değerlendirilmesi yapılarak turizm ve dış seyahat dengesinin aleyhte geliştiği belirtilmiştir. Dünya turist akımının Türkiye’ye yönelmesi üzerine alınan yatırım ve teşvik tedbirlerinin çekici özellikleri sayesinde ikinci beş yıllık dönemde turizm sektörünün hızla gelişeceği tahmin edilen raporda, ciddi bir döviz geliri elde edilme potansiyeline sahip olunması nedeniyle bütün fırsatların değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Buna göre Türkiye’ye gelmesi beklenen turist sayısı 1967’de 470 bin iken 1972’de 1,5 milyona yükseleceği belirtilmektedir. Bu tahmine göre sektöre yapılması beklenen 2,6 milyarlık yatırımın 2 milyarlık bölümünün konaklama tesisi inşasına ayrılması planlanmıştır. Burada belirtilen önemli noktalardan birisi ise konaklama kapasitesinin, kitle turizmine yönelecek tesisler ve turistik potansiyeli yüksek bölgelerde yoğunlaştırılması şeklinde oluşturulacağının deklare edilmesidir. Yine özellikle turizm bölgelerine ulaşımında önemli kabul edilen Güney-Batı Anadolu yollarının tamamlanması da bu dönem için planlanmıştır. İkinci Plan, turizm sektörüne yapılacak olan yatırımların altyapı tesislerinin ve yardımcı unsurlarının yapımı konularındaki düzenlemelerin kamu sektörünce yürütülmesini hedeflemiştir (DPT, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1968: 93-289-593).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında da ilk iki planda olduğu gibi kitle turizmi olanaklarının genişletilmesi için gerekli yasal tedbirlerin alınması (teşvik ve finansman kredileri vb.) gündem yapılırken ilk kez sektörün yetişmiş personele ihtiyaç duyduğu belirtilerek burada beliren sorunu aşmak için sektörde çalışacak personele eğitim programları uygulanması planlanmıştır (DPT, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1973: 763-779-881).

1979-1983 yılları arasını planlayan Dördüncü Plan döneminde ise kitle turizmi anlayışı sürdürülmüş olup yabancı personelin Türkiye’de çalışmasına imkan verecek yasal düzenleme yapılması gündeme alınmıştır (DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983, 1968: 432).

Beşinci Kalkınma Planı kitle turizminin geliştirilmesi ile ilgili daha önceki planlarda belirtilen hedeflere sadık kalmakla birlikte ilk kez bireysel turizm kalkınma planı gündemine alınmıştır. Buna göre “Türkiye’nin tabii tarihi, arkeolojik ve kültürel varlığı, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyeli, ekolojik dengeyi koruma, çevreyi temiz ve sağlıklı tutma ve güzelleştirme ilkeleri doğrultusunda değerlendirilecektir. Kitle turizmine önem verilecek ancak bireysel turizm de ihmal edilmeyecektir” denilmektedir (DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979: 120).

Altıncı Plan dönemi, turizm gelirlerinin artırılması ve kitle turizminin önemli göstergelerinden olan yatak sayısının artırılması başlıklarını ele almış olup ilk kez alternatif turizm için yatırım yapılmasının gerekliliğini ve teşvik politikalarını planın gündemine almıştır. Buna göre; “sektörde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik kongre termal, golf ve 3. yaş turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikaları geliştirilecektir” hedefi Altıncı Plana dahil edilmiştir (DPT, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1989: 281).

Turizm faaliyetlerinin geliştiği bölgelerdeki karar alma yapılarına yerel yönetimlerin ve halkın katılımının da sağlanmasının gerekliliği Yedinci Plan’da gündeme alınmıştır. 1996-2000 yılları arasını düzenlemeyi hedefleyen planda, turizm üst yapısının iyileştirilmesine yönelik Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi projesinin hayata geçirilmesi önemli gündemlerden birisi olmuştur. Bu şekilde plan döneminde

ilke olarak mevcut üst yapılardan daha verimli faydalanılması ve doğal sermayenin korunması esas alınmıştır. Hizmet kalitesinin yükselmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği belirtilerek sertifikasyon sistemine geçilmesi öngörülmüştür. Türkiye'nin turizminin dışa bağımlı yapısının yerli tur operatörlüğünün yaygınlaşmasıyla giderileceği düşünülerek bu alanda yapılacak yatırımların teşvik edilmesi plan kapsamında ele alınmıştır (DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1995: 162-163).

Sekizinci plan turizmin mevsimsel ekonomik faaliyetler kapsamında çıkarılarak yılın tamamına yaygınlaşmasının gerekliliğine işaret etmiştir. Bu hedefin başarılması için kullanılacak olan yöntemi ise, yeni ve farklı turizm türleri oluşturmak şeklinde belirlemiştir. Turizm sektörüne yapılacak olan tüm yatırımların her türlü doğal ve beşeri kaynakların muhafaza edilmesi ve bu kaynakların gelişmesini destekleyecek nitelikte olması plan hedefleri arasında yer almaktadır. Sekizinci Plan turizm faaliyetleri için kullanılacak olan arazi kullanımlarını da gündemine almış ve arazi kullanım planları yapılmasını öngörmüştür. Ekolojik denge yönünden önemli görülen Milli Parkların sürdürülebilir turizm gelişimi için planlanması bu plan döneminde ele alınmıştır (DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000: 167-168).

Dokuzuncu Plan döneminde; sektörün Türkiye'de refah ve gelişmişlik gibi başlıklarda yaşadığı dengesizlik sorunlarını azaltmaya yönelik çalışmalara yönlendirilmesi ve turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen yeterli tanıtımı yapılmayan yörelerde turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve böylece bu yörelerin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmanın sağlanmasına öncelik verilmesi planlanmıştır. Bu amaçla turizm faaliyetlerinin mevsimsel etkisinin dengeli dağılımını sağlamak ve coğrafik dağılımını iyileştirmek amacıyla alternatif turizm türlerine olan yatırımların desteklenmesi öngörülmüştür. Bu öngörüyle, jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğüne sahip olunması nedeniyle sağlık hizmetleri turizminin desteklenmesine karar verilmiştir. Turizm yatırımları için verilecek olan teşviklerin ise; pazarlama, hava ulaştırması ve kalite iyileştirmesi öncelikli olması düşünülmüştür (DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006: 89-90).

2014-2018 arası dönemi kapsayan Onuncu Plan dönemi; uzun vadede artması öngörülen sağlık harcamaları nedeniyle, sağlık sektöründe teknolojinin daha yoğun olarak kullanılması, ilaç ve medikal malzeme üretimine yönelik yatırımlar yapılması ve sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik stratejiler geliştirilmesini; kırsaldan kente yaşanan göç nedeniyle artan nüfusun, ekonomik faaliyetlerdeki çeşitlenmeyi artırması ve bu durum karşısında değişen tüketim alışkanlıklarının çevreye olan baskılarının azaltılmasını; çevre kirliliği, çölleşme ve erozyon, ormanlarda azalma, su kaynaklarında azalma, küresel ısınma gibi dünya gündemine giren ve gittikçe artan bir şekilde önemini koruyan konuların küresel ölçekte başlayan yeni yönetim modeli anlayışıyla (yeşil büyüme) ele alınmasını; “yeşil büyüme” kavramı doğrultusunda, üretim yapılan sektörlerde çevreye zarar vermeyen temiz üretim ve eko-verimlilik anlayışının yaygınlaşması ve bu şekilde hem çevrenin korunması hem de rekabet koşullarının iyileştirilmesini; çevre faktörlerini yoğun olarak kullanan tarım ve turizm gibi sektörlerin ekolojik potansiyellerinin değerlendirilmesi ve ekonomik etkinliği fazla olan çevre dostu şehirlerin kurulmasını öngörmektedir (DPT, Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 11-13).

Türkiye’nin hazırlamış olduğu Kalkınma Planları incelendiğinde, turizm faaliyetlerinden elde edilen döviz gelirlerinin dış ticaret açıklarının kapatılmasında ve cari işlemler açıklarının finansmanında önemli rol oynaması nedeniyle, turizm sektörüne yönelik yapılacak yatırımların kitle turizmine yönelik olması teşvik edilmiştir. İlk dört planda kitle turizmi yatırımları teşvik edilirken Beşinci Plan’dan itibaren alternatif turizm türlerine olan yatırımların teşvik edilmesinin önü açılmıştır. Kalkınma planlarındaki turizm sektörü yatırımlarıyla ilgili yapılan bu değişiklikler büyük oranda kitle turizminin neden olduğu kaynak tüketiminin yarattığı olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik olarak yapılmıştır. Solow (1993), ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için, turizm sektörünün kullandığı kaynakların yerini tutabilecek alternatif kaynakların oluşturulmasının ve teknolojik yatırımlar yapılmasının doğal kaynakların tüketilmesinde daha adilane davranılmasını sağlayacağını öngörmekte ve bunu yöntem olarak önermektedir.

Türkiye’de turistik merkezlerde yapılacak düzenleme ve yatırım kararları KTB’ nin önerisi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla oluşmaktadır. Bu doğrultuda; “tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve/veya turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmayı ve planlı gelişimi sağlamak amacıyla değerlendirmek üzere sınırları KTB önerisi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit ve ilan edilen bölgeler olan Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri (KTKGB) bölgesel ve yerel kalkınmayı hedefleyen, büyük ölçekli planlama, alternatif yönetim ve işletme modelleri oluşturmayı amaçlamaktadır.” KTKGB’lerin seçiminde dikkat edilen başlıca kriterler; turizm faaliyetlerinin organize şekilde gerçekleştirilebileceği ölçekte alanların seçilmesi ve bu alanların mülkiyet, altyapı ve çevre gibi bileşenleri için çözümler üretebilen sistemli yapılanmalar üretmesidir. Bu anlamda KTKGB’ler yalnızca sınır veya alan belirleme çalışmaları olmayıp aynı zamanda bu alanların planlama ve tahsislerini de içermektedir.

KTB’nin yetkisi ve denetiminde bulunan turizm planlaması politikaları çerçevesinde, turizmin sektörel gelişiminin kapsadığı kültürel, sosyal, doğal çevre gibi bileşenlerin sürdürülebilir ve bütüncül yaklaşımlarla ele alınmasının ilke olarak kabul edildiği beyan edilmekte olup turizm planlamasının KTB tarafından yürütüleceği Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri, Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgeleri oluşturulmuştur. Buna göre; “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri; tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve/veya turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmayı ve planlı gelişimi sağlamak amacıyla değerlendirmek üzere tespit edilen bölgeleri; Turizm Merkezleri; KTKGB içinde veya dışında, öncelikle geliştirilmesi öngörülen; yeri, mevkii ve sınırları KTB önerisi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit ve ilan edilen, turizm hareketleri ve faaliyetleri yönünden önem taşıyan yerleri ve bölümleri; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgeleri; 1/25.000 veya daha alt ölçekli plan ile belirlenen, içinde turizm türleri ile kültür, eğitim, eğlence, ticaret, konut ve her türlü teknik ve sosyal alt yapı alanlarından bir veya daha fazlasını kaplayan, kendi içinde alt alanlara ayrıştırılabilen arazileri” ifade etmektedir (KTB, Anonim 2012).

Türkiye’de, turizm merkezlerinde yapılacak yatırımları işletmeler açısından değerlendirecek olursak; turizm işletmeleri yatırımlarının olumlu sonuç verebilmesi de ancak, işletmelerin uygun alanlarda kurulması ve kuruluş yeri seçiminde ekonomik, sosyal, hukuki, doğal ve çevresel faktörlerin mevcut olmasına bağlıdır. Kıt olan doğal değerlerin tahribatı eko sistemin bozulmasına, dolayısıyla turistik alanların önemli ekonomik kayıplara uğramasına yol açacaktır (Özdemir, 2007:83). Bu tespit doğrultusunda karar alıcı yapıların turizm sektöründe yapacağı düzenlemeler büyük ölçüde işletmeleri de yakından ilgilendirmektedir.

1.1.5. Alternatif Turizm Türleri ve Uygulamaları

Alternatif turizm kavramı, turizmin sağlıklı gelişmesi ve yönetilmesi ile ilgili ortaya atılan diğer bir çok kavram ve görüş gibi, turizmin olumsuz etkilerinin hissedilmesi ile beraber ortaya çıkan ve tartışılan bir kavramdır (Kaya, 1997: 28).

Turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler, kamu otoriteleri, yerel yönetimler, araştırmacılar ve turizm ilgi grupları, sanayi devrimi sonrasında çalışma sürelerinin azalması ve boş zamanın artması; teknolojik gelişmeye bağlı olarak artan üretimin ve bunun sağladığı gelir artışının sağladığı maddi refah; uzun mesafeli seyahatleri kolaylaştıran ulaşım imkanları sayesinde gelişen turizm hareketlerinin, kitleler halinde ve mevsimsel yoğunluğa sebep olacak şekilde gerçekleşmesi neticesinde, bu faaliyetlerin geliştiği turizm bölgelerinde yol açtığı olumsuz fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerden korunmak için alternatif turizm türleri oluşturulmasının gerekliliğini anlamış ve bu konu üzerinde çalışmalar yapmışlardır.

Alternatif turizm türlerinin oluşturulması çalışmalarından, kitle turizminin olumsuz etkilerinin azaltılmasının sağlanması ve bu yapılan merkezlerdeki mevsimsel yoğunluğun durgunluk yaşanan dönemlere aktarılmasına katkı sağlaması beklenilmektedir. Bu doğrultuda alternatif turizmle ilgili bir diğer yaklaşım ise; “Genellikle göreceli olarak sayıca az turistler tarafından uzak yerlere, özellikle gelişmekte olan veya az gelişmiş ülke ya da bölgelere, yapılan bağımsız ve özgür seyahat” şeklindedir (Jones, 1992).

Konu turizm hareketliliklerine katılanlar açısından ele alındığında; “doğal, kültürel ve sosyal değerleri ile temiz ve sağlıklı bir çevrede gelişebilen, bulunduğu yöreye ve ülkeye ekonomik yararlar sağlayan bir faaliyet” olarak tanımlanan turizm,

faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve bu faaliyetler katılan insan sayısının artmasıyla kaynak bölgelerin tahrip olmasına ve bu bölgelerdeki doğal dengenin bozulmasına neden olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte özellikle son yıllarda artan çevre bilinci, turizm faaliyetlerinin neden olduğu bölgesel tahribatların asgari düzeyde tutulmasına yönelik alternatifler oluşturulmasına ivme kazandırmaktadır. Bu doğrultuda; “turizm aktivitelerinde önemli değişiklikler meydana gelmekte ve günümüz turistleri, temel turizm ürünü olarak kabul edilen deniz-güneş-kum üçlüsünden uzaklaşarak, doğal çevrenin tahrip edilmediği ve sürekli korunduğu alanlara yönelmektedir. Günümüz turistleri bulundukları ortama yabancı kalmayıp çevre ile bütünleşen, insanları ve kültürleri tanımaya gayret eden, çevreye duyarlı saygılı kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar” (Yavuz, 2011: 1).

Yıldız ve Kalağan (2008)’a göre turizm hareketlerinin gelişimi sürecinde, son yıllarda anlamlı ve eğitsel deneyimlerin yaşanabileceği gezilere olan talep artışı sonucunda tur operatörleri ve seyahat acenteleri farklı turistik ürünler sunmaya başlamışlardır. Bu türden gezilere olan talep artışı değişen turist profili ve onların eğilimleri ile açıklanmaktadır. Bu yeni eğilim doğrultusunda henüz tanımlanmayan eko turizmi (alternatif turizm) karşılayan kavramlar; doğaya karşı sorumluluk; yaban hayatı, habitatlar ve ekosistemlerin korunması; sürdürülebilirlik anlayışının benimsenmesi; doğal varlıkları ve yörenin kültürel yapısını, insanların yaşam tarzlarının etkilenmemesi; ziyaretçilerin doğa ve doğa koruma konularında beslenebilmesi; yöredeki doğa koruma çabalarına katkıda bulunulması şeklinde öne çıkmaktadır.

Bununla birlikte alternatif turizm türlerinin belirlenmesi açısından referans olarak ortaya çıkan eko turizm araştırmacılar tarafından farklı bakış açılarıyla da ele alınmaktadır. Buna göre; Eko turizm politikası, çevreye saygı ve duyarlılığın artırılması yoluyla günümüz turizm kaynaklarının gelecek nesillere aktarımını hedefleyen çevreye duyarlı ve yaşama saygılı bir turizm olarak sunulmaktadır. Bu doğrultuda oluşturulan politikaların ortak özelliği, geçmiş dönemlerdeki politikalardan farklı olarak çevre boyutunu ekonomik boyutun yanına koyması ve bazen dengeli bazen de çevreyi öne çıkartan stratejileri savunmasıdır. Pratikte turizm sektörü gittikçe artan çevre ve sosyal bilinç duygusuyla güdülenen turizm pazarının talebine cevap olarak sürdürülebilirliğe kaymaktadır. Bu yorumun yanında, sürdürülebilirliğe doğru kaymanın aslında temel

nedeninin çevre ve sosyal bilinç duygusuyla güdülenme olmadığı, sürdürülebilirliğin uluslararası pazarı genişletme ve alışılmış yer ve faaliyetlere yenilerini ekleyerek yeni talepler yaratıp kar alanlarını açma olduğu görüşleri de sunulmaktadır (Erdoğan, 2007). Bu görüşü destekler nitelikte olmak üzere; “Gelişmekte olan ülkelerin turizm pazarından aldıkları payı arttırmaları ancak sundukları turizm ürünlerini çeşitlendirmeleri ile mümkün olmaktadır. Turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi ise alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine bağlıdır. Alternatif turizm faaliyetlerini geliştiren ülkeler rakipleri karşısında güçlü olabilmektedir. Bu doğrultuda turizm faaliyetleri çeşitli şekillerde ortaya çıkmış ve turizm pastasından daha fazla pay almak isteyen ülkeler alternatif turizm ürünleri sunmaya başlamıştır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 2).

Bu doğrultuda, alternatif turizm ve bireysel turizm üzerine yapılan çalışmaları 1985-1989 yıllarını kapsayan Beşinci Kalkınma Planı ile gündemine alan ve yoğunlaştıran Türkiye birçok alternatif turizm faaliyet başlığı geliştirmiştir. KTB tarafından resmi olarak açıklanan faaliyetlerden bazıları; “Sağlık ve Termal Turizm; Kış Sporları Turizmi; Yayla Turizmi; Golf Turizmi; Akarsu Turizmi; Hava Sporları; İnanç Turizmi; Kongre Turizmi; Kuş Gözlemciliği; Mağara Turizmi; Su Altı Dalış ve Yat Turizmi; Av Turizmidir. KTB tarafından alternatif turizm türü olarak belirlenen bu faaliyetler esasen birbirleriyle bağlantılı turizm türleridir. Bu durum literatürde şöyle yer bulmaktadır. Turizmin kullandığı alanlar çok çeşitlilik gösterir. Kentlerden kırlara, kıyılardan yaylalara ve oradan karlı dağlara, arkeolojik sitlerden köylere, göllerden nehirlerle, kaplıcalara, mağaralara, ormanlara, çöllere, kutsal yerlere ve adalara kadar bu çeşitlilik sürer. Turizmin ağırlıklı olarak rekreasyona dayalı oluşu ve rekreasyona en fazla olanak veren doğal mekanların (örneğin; dağlar, mağaralar, akarsular vb.) kullanımını, doğaya dayalı turizm türlerinin gelişimini beraberinde getirmiştir (Esengün,t.y.). Bu yüzden “aralarında ufak tefek farklılıklar olmasına rağmen yukarıda belirttiğimiz faaliyetler kırsal alanlarda gerçekleştiği için hepsini birden ‘kırsal turizm’ kavramı altında toplamak en gerçekçi yoldur” (Esengün, t.y.). Bu gerekçelerle alternatif turizm türü olarak aşağıdaki turizm faaliyetlerini ele aldığımızda;

Kırsal Turizm

Kırsal alanlar; doğal ve kültürel yapılarıyla, özellikle kent insanının giderek artan tatil gereksinimine geçmişten günümüze cevap vermeye çalışmaktadır. Kent insanları, kırsal alanlara çoğunlukla; tatil amaçlı gününbirlik ya da akraba-tanıdık ziyaretleri için gitmektedir. Özellikle kırsal yaşam biçiminin çekiciliği, stres ve baskı yaratacak sınırlamaların ve zorunlulukların olmayışı, buna karşın kişilerin kendilerini özgür hissetmesini sağlayacak olanakların varlığı, günümüzde gerek hafta sonları, gerekse mevsimlik (yıllık) tatillerde bu ortamlara yoğun ziyaretleri beraberinde getirmiş, böylece “Kırsal Turizm” denilen bir turizm türü doğmuştur (Aydın, 2012: 40).

Aydın (2012), dünyada turizm konusunda yapılan araştırmaların literatüre yansımada kırsal turizmin; köy turizmi, yayla turizmi, tarımsal turizm, eko turizm gibi farklı şekillerde aktarıldığını ve burada yaşanan kavram karmaşasına kırsal turizmin kapsamı hakkında ortak bir görüşe sahip olunmasının neden olduğunu belirtmektedir.

Bu doğrultuda genel bir tanımlama yapmak gerekirse; “Kırsal turizm, günümüzde tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yörelerde tarım faaliyetlerinin yanı sıra turizm sektörüne bağlı olarak gelişen yeni bir turizm çeşididir. Yeşil turizm, çiftlik turizmi gibi adlar alan kırsal turizm bir yandan turistlerin mekan içinde yoğunlaşmasından doğan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunların çözümünde, öte yandan turizmi geleneksel kıyı turizminin egemenliğinden kurtarmak, kırsal yörelerin dinlendirici atmosferinden yararlanmaya olanak sağlamak ve gelir düzeyi diğer sektörlerle göre düşük olan tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak açısından büyük önem arz eden bir turizm çeşidi olarak gelişmektedir.” (Olalı ve Timur, 1988; Çeken v.d., 2007: 7).

Bir diğer yaklaşıma göre; “Kırsal alanlarda ortaya çıkan bir turizm çeşidi olarak kırsal turizm çok yönlü ve kompleks bir aktivitedir. Kırsal turizm, çiftlik turizmi, yeşil turizm veya yayla turizmi olmakla birlikte, doğa tatillerini ve özellikle de eko turizm, alış veriş, kayak, bisikletli ve atlı doğa gezileri, macera, rafting, spor, termal turizm, avcılık ve balıkçılık, sanat, tarih ve etnik yapıya endeksli bir turizm çeşididir.” (Çeken v.d., 2007: 7).

Sağlık ve Termal Turizm

İnsanların seyahat etmek suretiyle ikamet ettiği yerin dışında konaklayarak tedavi olmayı amaçlamaları özel bir turizm çeşidi olan sağlık turizmini ortaya çıkarmıştır. Sağlık turizminin hedef kitlesi, sağlığı bozulmuş olan kişiler ile sağlığını korumaya duyarlı kişilerden oluşmaktadır (Aydın, 2012: 92). Sağlık Turizmi; “sağlığı koruma, iyileşme amaçlarıyla belirli bir süre için (genellikle 21 gün) yer değiştiren insanların doğal kaynaklara dayalı turistik bir tesise giderek kür uygulaması, konaklama, beslenme ve eğlence gereksinimlerini karşılaması sonucu doğan hareketlerdir.” Sağlık turizmiyle ilgili yapılan bu tanımlar dışında, literatürde sağlık turizmi “Medikal (Tıp) Turizm” olarak da karşılık bulmaktadır. Bu doğrultuda sağlık turizmi üç ana başlık altında izlenmektedir (Aydın, 2012). Bunlar; termal turizm, güzellik ve zindelik (SPA, Wellness) turizmi, medikal turizm ya da tedavi amaçlı sağlık turizmidir.

Yayla Turizmi

Yayla turizmi ile ilgili kaynak taramalarında bu turizm türünün kırsal alanlara dönük turizm kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Buna göre; “Kırsal alanlara (dağ ve orman köylerini de kapsayan) dönük turizm faaliyeti ile ilgili literatür incelendiği zaman konu uzmanlarının farklı kavramlar kullandığı görülmektedir. Bazı uzmanlar kırsal alanlardaki turizm aktivitelerini köy turizmi, çiftlik turizmi, tarım turizmi gibi kavramlarla ifade ederken; bazıları ise dağ turizmi, eko-turizm veya yayla turizmi olarak adlandırmaktadır (Esengün t.y.). KTB yayla turizmini tek başına değerlendirmek yerine yaylaların diğer turizm çeşitleriyle birlikte ele alınmasını uygun görmektedir.

İnanç Turizmi

Şahiner (2012), dünya üzerinde çeşitli dinlere mensup kişiler olduğunu, bu kişilerin dini ihtiyaçlarını gerçekleştirmek ve ibadetlerini yapmak amacıyla inanç çekim merkezlerine seyahat yaptıklarını ve buralara yapılan seyahatlere neden olarak kişilerin inandığı dinin liderinin yaşadığı yeri görmek istemesine atıfta bulunarak bu seyahatlerin turizm kavramı içerisinde değerlendirilmesinin inanç turizmi olduğunu belirtmektedir.

Kongre Turizmi

Cinnioğlu (t.y.) kongreyi, kökeni Latince “beraberce” anlamındaki “congressus” dan gelen kongre sözcüğü katılımcıların bir konu hakkında tartışma ve fikir alışverişi yapmak üzere çağrılı olarak toplanması şeklinde aktarmakta ve tarih boyunca dinlenmek, öğrenmek, tartışmak, oyalamak ve karara varmak üzere binlerce toplantı düzenlendiğini belirtmektedir. Bu toplantılara; sempozyum, konferans, seminer ve kongre gibi adlar verilmiştir. Buna göre kongreler çok sayıda katılımcı ile kuralları ve planı belirlenmiş şekilde, katılımcıların bir çok alanla ilgili birbirleriyle iletişim kurabileceği ve birbirlerine bilgi aktarımı yapabileceği, kurumsal sorunların çözümü için yüz yüze yapılan toplantılardır.

Bu doğrultuda Türkiye Seyahat Acenteleri Birliğinin (TÜRSAB) kongre turizmi tanımı; “İnsanların ortak konular üzerine toplu olarak görüşmelerde bulunmak amacıyla oturdukları yerler dışına, organize biçimde seyahat etmeleri, gerektiğinde geçici konaklama yapacak şekilde bir yerde toplanmaları, bu arada etrafı görmek, öğrenmek, dinlenmek, eğlenmek gibi eğilimlerini tatmin etmeleri” olarak belirlenmiştir.

1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İLKELERİ

Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), turizmde sürdürülebilirliğin sağlanmasını tesis edebilmek ve bu konuda ortak bir dil geliştirmek için dünya çapında çalışan bir organizasyon olup turizmin sosyal ve çevresel sorumluluğunun yanı sıra olumlu ve olumsuz ekonomik ve kültürel etkilerini incelemeye yönelik dört başlık halinde sürdürülebilirlik kriteri oluşturmuştur. Bunlar; sürdürülebilir yönetim, sosyo-ekonomik etkiler, kültürel etkiler ve çevresel etkiler (biyolojik çeşitliliğin ve peyzajın, kaynakların tüketimi de dahil olmak üzere kirliliğin azaltılması ve korunması) olarak öne çıkmaktadır. Kriter başlıkları sonucunda belirlenen detaylar ise iki grup halinde geliştirilerek ele alınmıştır. Bunlar; konaklama işletmecileri ve tur operatörlerinin uygulaması gereken kriterler; destinasyonların uyması gereken kriterlerdir (GSTC, 2012).

GSTC tarafından, “sürdürülebilir turizmi” sağlamak amacıyla belirlenen ve “konaklama işletmecileri ve tur operatörlerinin” uyması tavsiye edilen kriterler dört ana başlık altında oluşan yirmi beş alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar (GSTC,2012) ;

▪ Efektif ve Sürdürülebilir Yönetim Sistemleri Sağlanması

- Kuruluşlar uzun kapsamlı ve gerçekçi olmak üzere uzun vadeli çevresel, kültürel, ekonomik sürdürülebilir yönetim sistemleri oluşturması,
- Kuruluşlara ait organizasyonlar sağlık, güvenlik, iş gücü ve çevresel konularda yürürlükteki ulusal mevzuat ve yönetmelikler doğrultusunda hareket etmeli ve yerel yapılar uyumlu olması,
- Kuruluşlardaki tüm personel çevresel, sosyal, kültürel, ekonomik, kalite, sağlık ve güvenlik gibi konularda periyodik olarak rehberlik hizmeti almalı ve eğitim programlarına katılması,
- Müşteri memnuniyetleri ölçümleri sürdürülebilirlik kriterlerine göre ölçülmeli ve sonuçlar doğrultusunda düzeltici eylemler oluşturulması,
- Ürün ve hizmetlere ilişkin promosyon malzemelerinde kurumun sürdürülebilirlik mesajlarının yer alması,
- Kuruluşların planlama, tasarım, inşaat, tadilat, altyapı ve yıkım gibi faaliyetlerinde; imar şartlarına, korunan alanlar ve miraslara ilişkin yasalara uymaları; işletmelerin kuruluş aşamalarında yer seçimi , tasarım ve etki değerlendirmesinde bulunmak ve bu değerlendirmelerde doğal ve kültürel miras çevresine saygı ilkelerine uyulması, inşa edilecek yapılarda yerel dokuya uygun malzemeler kullanılması,
- Arazi ve mülkiyet edinme konularında ve su hakkının kullanımında yerel halkın rızasının alınması ve yasal, uygun olmayan yerleşimler kurulmamasına özen gösterilmesi tavsiye edilmektedir.

▪ Yerel Topluluklar için Ekonomik ve Sosyal Yararları Maksimize Etmek, Negatif Etkileri Azaltmak

- Kuruluş ve organizasyonların eğitim, öğretim, sağlık ve yerel alt yapı da dahil olmak üzere sosyal toplumun gelişmesi ve kalkınması için gerekli olan girişimleri desteklemesi,

- Kuruluşlarda görev yapan çalışanların yönetici pozisyonları da dahil olmak üzere eşit istihdam şansı konusunda desteklenmesi ve tüm çalışanların eşit olarak ilerlemesi için düzenli eğitimlerin yapılması ve deneyim kazanmaları için fırsatlar sunulması,
 - Kuruluş veya organizasyonların mal ve hizmet alımlarında yerel kaynakları adil ticaret ilkeleri doğrultusunda kullanması,
 - Kuruluşlar tarafından düzenlenen organizasyonların, gerçekleştikleri bölgelerin doğasını, tarihi ve kültürel yapısını yansıtacak yiyecek ve içecekler; el sanatları; performans sanatları; tarımsal ürünleri gibi değerlerinin ticaretinin yerel küçük girişimciler aracılığıyla yapılmasını teşvik etmesi,
 - Yerel toplulukların faaliyetlerinde, bu faaliyetlerden etkilenen topluluğun işbirliği ve onayı ile davranış kodları geliştirilmiş ve belgelenmiştir. Buna göre; gençler kadınlar, azınlıklar ve özellikle çocukların sömürü veya cinsel tacizi ile bunların dışında gelişebilecek diğer olumsuzluklara karşı politikalar uygulanmasının benimsenmesi,
 - Çocuk işçiliğinin engellenmesi ve azaltılması ile yerel azınlıklar ve kadınlara yönetim pozisyonlarında olmak üzere eşit istihdam olanaklarının verilmesi,
 - Çalışanların ulusal ve uluslararası hukuk kurallarına saygılı şekilde korunması ve asgari yaşam standartlarına uygun bir ücret ödenmesi,
 - Organizasyon veya kuruluşlara yakın komşu topluluklara gıda, su, enerji, sağlık gibi temel hizmetlerin sağlanması konusunda destek olunması,
 - Turizm faaliyetlerinin arazi ve su kaynaklarının kullanımı olumsuz şekilde etkilememesi; ulaşım ve barınma gibi konularda doğru yollar izlenerek yerel erişimin sağlanması, tavsiye edilmektedir.
- Kültürel Mirasa olan Faydaların Maksimize Edilmesi ve Olumsuz Etkilerin En Aza İndirilmesi
- Organizasyon; ziyaretçilerin olumsuz etkilerini asgari seviyeye indirmek ve ziyaretçilerin kültürel veya tarihi açıdan hassas yerlere olan ziyaretler sırasındaki memnuniyeti artırmak için davranış yöntemleri geliştirilmesini,

- Tarihi ve arkeolojik eserlerin ticaret veya satışının yapılmasının ancak ulusal ve uluslararası hukukun izin verdiği şekilde gerçekleştirilmesi,
- Organizasyonlar; yerel tarihi ve arkeolojik varlıkların, kültürel ve manevi özellikleri bulunan yerlerin korunması ve yaşatılmasına destek olmalı ve bu konuda yerel halk tarafından engelleme girişimlerine karşı durulmasını,
- Organizasyonların; yerel toplulukların fikri mülkiyet haklarına saygılı olmak koşuluyla yerel sanatsal ve mimari unsurları dekorasyon, gıda ya da kültürel miras faaliyetlerinde kullanmaları, tavsiye edilmektedir.
- Çevresel Faydaların Maksimize Edilmesi ve Çevresel Olumsuz Etkilerin En Aza İndirilmesi
 - Yapı malzemeleri, sermaye malları, yiyecek içecek ve sarf malzemeleri de dahil olmak üzere tüm satın alma politikalarının yerel yapıya uygun ve ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması üzerine kurulması,
 - Organizasyon; tek kullanımlık ve ölçülebilir sarf malzemelerinin tüketimini azaltmanın yollarının aranması ve bu malzemelerin satın alımının azaltılması,
 - Ölçülebilir enerji kaynaklarının genel tüketiminin en aza indirilmesi için tedbirler alınmasını ve yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi,
 - Su kaynakları ve bunların kullanılmasında genel tüketim seviyesinin en az seviyede gerçekleşmesi için tedbirler alınması ve su kaynaklarının sürdürülebilirlik bilinciyle kullanılmasıyla çevresel süreçlerin olumsuz etkilere maruz kalmasının önlenmesi,
 - Kuruluşlar tarafından kontrol edilen ve ölçülebilir olan tüm kaynakların sera gazı emisyonlarının seviyesinin en aza indirilmesi,
 - Organizasyonun; ulaştırmadan kaynaklanan sera gazı emisyonlarının azaltılabilmesi için müşteri, personel ve tedarikçilerin teşvik edilmesi,
 - Atık su ve gri renkli atık suyun yerel halka ve çevreye olumsuz etkisi olmaksızın yeniden kullanılmasının (arıtma sistemleri) sağlanması,

- Pestisitler, boyalar, havuz dezenfektanları, yüzme ve temizlik malzemeleri dahil olmak üzere zararlı maddelerin kullanılmasında olabilecek en uygun ve ikame edilir zararsız ürünler kullanılması ve bu malzemelerin en az seviyede kullanılması,
- Organizasyon; gürültü, ışık, erozyon, ozon tabakasını incelten iyot, hava, su ve toprak kirliliğinin en aza indirilmesini,
- Uluslararası ve ulusal yasalara uygun olarak düzenlenen etkinliklerin bir parçası olarak işlem gören, tüketilen ve ticareti yapılanlar hariç yaban hayatı türlerinin toplanamaması,
- Uluslararası ve ulusal hukuka uygun olarak düzenlenmiş olanlar dışında hiçbir yaban hayatı unsurunun esir tutulmaması,
- Yaban hayatı türlerinin ve yaşam örneklerinin, yalnızca yetkili olan organizasyonlar ile bakım için uygun donanımı olan yerlerde, tecrübeli kimseler tutulmasının sağlanması,
- Organizasyon; istilacı yabancı türlerin yerli türler ve doğal güzellikler arasına girmesini önlemek için tedbirler alınmasını,

Organizasyon; doğal sit alanlarını ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlar da dahil olmak üzere biyolojik çeşitliliğin korunmasını; amaçlamaktadır.

1.2.1. Enerji Kullanımı

İktisadi büyüme ve sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki önemli ilkelere birisi enerji kullanımıdır. Buna göre; “Sanayi devriminden bugüne dünya ekonomisinin tecrübe ettiği büyüme patikasının artık sürdürülebilir nitelikte olmadığı hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Bir taraftan üretimde kullanılan enerji faktörünün büyük oranda yenilenemeyen kaynaklardan elde edilmesi diğer taraftan ise fosil yakıtların kullanılmasıyla açığa çıkan CO² ve benzeri gazların küresel ısınmayı körüklemesi iktisadi büyümeyi zorlaştırırken dünyanın geleceğini de tehlikeye sokmaktadır” (Karanfil, 2009: 2). Bu yüzden; enerji kaynaklarının verimli kullanılması, efektif ve alternatif enerji politikalarının oluşturulması ve bu politikaların tavizsiz bir şekilde

uygulanması sürdürülebilir ekonomik gelişmenin devamı açısından son derece önemlidir.

Turizm faaliyetlerini enerji kullanımı açısından ele aldığımızda; “ekonomik, sosyal, kültürel pek çok yararı olan turizm sektörünün iyi kontrol edilmemesi halinde, aşırı doğal kaynak kullanımı ve yanlış yer seçimleri nedeniyle doğal alanların, tarihsel değerlerin ve kıyı alanlarının tahrip edilmesi gibi olumsuz çevresel etkileri de olabilmektedir” gibi yargılarla karşılaşmaktayız. Buna göre; turizm, destinasyonlardaki kıt doğal kaynakların tüketimini artırarak doğal kaynaklar üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Bu durum, turistik faaliyetlerin gerçekleştiği alanlarda önemli etkilere yol açmaktadır. Turizmin, bir destinasyonda sınırlı miktarda bulunan, enerji, besin ve diğer hammaddeler üzerindeki aşırı tüketimi sorunlara neden olmaktadır (Kaymaz, 2012: 23-24).

Kaymaz (2012)’a göre turizm hareketlerinin en önemli öğelerinden birisi ulaşım hizmetleridir. Ulaşım hizmetlerinin sağlanmasında ise ulaşım araçları kullanılmaktadır. Bu araçların çoğunluğunda kullanılan enerji ise fosil yakıtlardan elde edilmekte olup, bu türden enerji kullanımı hem çevreye zarar vermekte hem de sera gazı salınımının artması gibi daha ciddi sorunlara (iklim değişikliği, küresel ısınma vb) neden olmaktadır. Turizm sektörünün sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda, yenilenmesi mümkün olmayan kaynakların kullanımında özenli olunması yenilenebilir kaynakların ise taşıma kapasitesi sınırlarında kullanılması geçerli bir davranış şekli olacak ve böylece kaynakların en az kayıplarla gelecek nesillere aktarımı sağlanacaktır. Turizm sektörünün ciddi bir enerji tüketicisi konumunda olduğunu ve bu yüzden de yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaşmasının turizm endüstrisinin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağı da araştırmacının değerlendirmeleri arasında yer almaktadır. Bu değerlendirmeden beklenen şey ise; yenilenebilir enerji kaynaklarının turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu enerjiyi karşılayarak turizmin çevre üzerindeki baskılarını azaltmasıdır.

Seyhan ve Yılmaz (2010)’a göre; işletme maliyetlerinin büyük kısmı enerji harcamalarından kaynaklanmakta ve bu yüzden işletme karlılıkları azalmaktadır. Turizm sektörünün kullanmış olduğu enerjinin elde edilmesi ve bu enerjinin kullanımı çevre ve yerel unsurlar için ciddi çevresel maliyetler oluşturmaktadır. Turizm

işletmeleri, ihtiyaç duydukları enerjiyi fosil yakıtlardan ve kömürden karşılamakta ve bu yüzden hava ve evre kirliliğine, zehirli atıklar oluşmasına ve iklim değışikliklerinin yaşanmasına neden olmaktadırlar. Bilindiğı üzere; “turizm, insanların yaşadıkları ve çalıştıkları yerler dışındaki alanlara geçici olarak hareketlerini, bu alanlarda konaklama esnasında gerçekleştirdikleri aktiviteleri ve kişilerin gereksinimlerini karşılamak için yaratılan olanakları kapsar” (Güneş, 2011: 47). Bu yüzden “konaklama, turizmin olmazsa olmaz unsurlarından biridir. Söz konusu işletmelerin evre üzerindeki etkileri oldukça karmaşık ve eşıtlidir. Isınma, soğutma, aydınlatma, yemek pişirme, temizlik, banyo, yüzme, golf alanları vb. yeşil alanların sulanması gibi gereksinimler düşünöldüğünde dünyadaki tüm otelleri kullanan ziyaretçilerin günlük kaynak tüketimi oldukça fazladır. Öyle ki bazı zamanlarda konaklama işletmeleri, makro ve mikro düzeydeki çevresel etkilerin daha hassas yaşandığı ekosistemler, tarihi alanlar gibi yerlerde planlanmaktadırlar (Güneş, 2011: 47).

Araştırmalar, bir turistin enerji tüketiminin % 90'ının destinasyon kaynaklarından sağlandığını, bir otelde iki hafta tatil yapan bir turist, 100 kg'dan fazla fosil yakıt tüketmektedir (Mastny, 2011: 47). Bu gerekçeler doğrultusunda, turizm sektörünün enerji kullanımında kullandığı mevcut kaynakların olumsuz etkilerinin önüne geçmek isteyen kamu otoriteleri, işletmeler ve yerel halk ise çalışmalarını; enerji kullanımının verimliliğı ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmak üzere yoğunlaştırmışlardır.

Turizm ve enerji kullanımı ilişkisini ele alan araştırmacıların üzerinde hem fikir oldukları noktalar; sektör faaliyetlerinin yürütölebilmesi için ciddi şekilde enerji kaynağına ihtiyaç duyulduğu, mevcut durumda bu ihtiyacın fosil ve katı yakıtlardan karşılandığı ve bu enerji kaynaklarının ciddi çevresel baskılara neden olduğı şeklinde öne çıkmaktadır. Bu baskıların giderilmesinin çözüm yolu olarak ise; enerji kaynaklarının verimli kullanılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim ve alternatif enerji kaynaklarına ulaşım için yapılacak olan araştırmaların desteklenmesi gösterilmektedir.

Enerjinin verimli kullanımı ve alternatif enerji kaynaklarına yönelim çalışmaları yalnızca yerel ölçekte ele alınan bir konu değildir. Güneş (2011) makalesinde Haziran 2009'da OECD tarafından düzenlenen ve bakanlar düzeyinde katılım gerçekleşen

toplantıda enerji kullanımı politikalarının yol açtığı krizlerin önüne geçebilmek için “Yeşil Büyüme” kavramlı bir bildirgenin yayınlandığı aktarılmaktadır. Bahsedilen bildirgede enerji etkin ve çevreye duyarlı planlama politikalarının önemine vurgu yapılmıştır. Bu konuyla ilgili diğer bir strateji ise WTTC tarafından oluşturulmuştur. “Green Globe” olarak adlandırılan stratejiye göre sürdürülebilir turizmi desteklemek amacıyla oteller ve seyahat acenteleri arasında çevresel yönetim için bir sertifikasyon programı oluşturulmuştur. Bu programa dahil olarak sertifika sahibi olan işletmeler “eko partner” olarak tanımlanmakta olup; enerji ve su kaynaklarından tasarruf eder, operasyon maliyetlerini azaltır, yerel halka ve çevrelerine olumlu katkılar sağlar. Böylece bu işletmeler, iş ve tatil amaçlı seyahat eden bilinçli müşterilerin çevre koruma konusundaki yüksek beklentilerini karşılamaktadır (Green Globe Turkey, 2013).

Turizm sektöründe enerji kullanımıyla ilgili ortaya konulan kavramsal yaklaşımlardan somut uygulamalara gelindiğinde, özellikle konaklama işletmelerinde kullanılan yenilik uygulamaları dikkat çekmektedir. Bu uygulamaların kaynağı literatürde “Yeşil Pazarlama” olarak yer almaktadır. Buna göre “yeşil pazarlama; müşteri ve toplumun ihtiyaçlarını karlı ve sürdürülebilir biçimde tanımlama, yönlendirme ve tatmin etme sorumluluğunu taşıyan yönetim sürecidir” şeklinde tanımlanmakta olup “yeşil pazarlamacılar, ekolojik gerçekleri gizlemek yerine yansıtmayı ve bu konuda çabaları, kuruluş imajını sağlamlaştırmaya yöneltmeyi hedeflemektedir (Kavoğlu, 2012: 15).

Dünyada turizm sektörüne yönelik olarak sürdürülen yeşil pazarlama çalışmalarının örneği olarak, ekolojik oteller yıldızlama sistemi gösterilebilir. Bu kapsamda yeşil dostu ekolojik otellerin sınıflandırılmasında “Eco Hotels of the World” isimli organizasyon tarafından ciddi ve karşılaştırılabilir bir yıldızlama sistemi geliştirilmiştir. Bu sisteme göre oteller; enerji, su, atıklar, ekolojik faaliyetler ve çevre koruma kategorilerinde gerçekleştirdikleri uygulamalara göre bir ve beş arasında yıldız alabilmektedir. Her bir kategoride alınan yıldızların ortalaması alınarak otelin yeşile ve çevreye karşı duyarlılığını gösteren yeşil yıldız sayısı belirlenmektedir. Bu organizasyonda enerji kullanımı kategorisindeki yıldızlama kriterleri şöyle oluşmaktadır; Enerji (1 yıldız): Basit kontroller ile elektrik tüketiminin azaltılması, yalıtım sistemleri kurulması ve personel bilinçlendirme; Enerji (2 yıldız): Bir yıldız kriterine ek, otomatik ışık ve oda enerji sistemleri gibi enerji tasarruf tasarıları uygulanması; Enerji (3 yıldız): Bir ve iki

yıldız kriterine ek, enerji ve ışık tasarrufu sağlayan yapısal araç gereçlerin kullanılması ve konukların eğitimi; Enerji (4 yıldız): Yazılı enerji kullanma kurallarının bulunması, yönetimin eğitimi ve bilinçlendirilmesi; Enerji (5 yıldız): Diğer tüm kriterlere ek, hidro, biomas, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması doğrultusunda geliştirilmiş projelerin varlığıdır (Kızılırmak, 2011: 4).

1.2.2. Biyolojik Çeşitlilik ve Ekolojik Süreçlerin Korunması

Biyolojik çeşitlilik ve ekolojik süreçlerin korunması ihtiyacı esasen sürdürülebilir turizm kavramının ilkelerinden kaynaklanmaktadır. Demir ve Çevirgen (2006), turizm sektörünün dünyada en hızlı büyüyen endüstriler arasında yer aldığını ve sektörün faaliyetlerini sürdürebilmek için doğal kaynaklara bağımlı olduğunu belirterek doğal kaynakların zarar gördüğü ortamlarda turizm faaliyeti yürütülemeyeceğini söylemektedir. Konuya böyle yaklaşan araştırmacılar sürdürülebilirlik kavramının özellikle turizm sektörü açısından önemli olduğunu ve turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü yerlerin doğal, kültürel, tarihi kaynaklarının; ekolojik yapıları ve biyolojik zenginliklerinin muhafaza edilmesi ve devamlılığının sağlanmasının turizmin gelişiminin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

Sürdürülebilir turizm kavramı UNWTO tarafından şöyle tanımlanmaktadır: “Turizm yönlü gelişme ve kalkınmanın uzun vadeli sürdürülebilirliğini garanti etmek için, sürdürülebilir turizmin ilkeleri olan çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutunun birbirleriyle uygun bir şekilde dengelenmesi gerekmektedir. Buna göre turizmin gelişiminin anahtarı; zorunlu ekolojik süreçlerin ve doğal kaynakların korunması ve biyolojik çeşitliliğin korunması için çevresel kaynakların uygun şekilde kullanılmasıdır. Bu şekilde tüm kaynakların yönetimi; kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşam destek sistemlerinin devamlılığı sağlanırken, ekonomik, sosyal ve estetik gerekler karşılanacak şekilde öne çıkarılır (UNWTO, 2005: 14).

UNWTO yaklaşımında sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen ve üzerinde stratejiler geliştirilmesi gereken bir kavramdır. Bu ikisi arasındaki ilişkinin ortak paydası ise çevresel değerlerin korunmasıdır. Kocapınar (2009), turizm faaliyetlerinin büyük oranda çevre faktörlerine bağlı olması nedeniyle turizm endüstrisinin uzun dönemli sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için çevresel faktörler

ve turizm arasındaki dengeyi sağlamak adına planlı ve dikkatli çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmektedir. Zira turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması ancak turizm arzını oluşturan kaynakların tükenebilir kaynaklar olduğunu göz önünde bulundurmayla ve bu kaynakların verimli kullanımıyla mümkündür.

Bu doğrultuda; Eser (2011), turizm faaliyetlerinin biyolojik çeşitlilik ve ekolojik süreçler üzerinde yarattığı baskıların somutlaştığını ve bu yüzden çevre konusunun yeniden ele alınarak iyileştirilmesine yönelik stratejiler geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bahsedilen stratejilerin merkezinde ekonomi ve çevrenin birlikte ele alınması, dünyanın halen sürdürmekte olduğu tüketim alışkanlıklarının ve üretim ilişkilerinin çevre odaklı olmasına dikkat edilmesi konusundaki hassasiyetler yer almaktadır. Bu hassasiyetler, sürdürülebilir turizm gelişmesine katkı sağlayarak “kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemlerini korunmasını ve ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçların karşılanmasını sağlayacak şekilde kaynak verimliliğini öngörmektedir.” (Ioannides, 1995: 584).

Sürdürülebilir turizm ve biyolojik çeşitlilik arasındaki ilişkiyle ilgili değerlendirmelerden sonra, Türkiye’nin biyolojik çeşitliliğine ve gerçekleşen turizm faaliyetlerinin biyolojik çeşitlilik ve ekolojik sistem ve süreçler üzerinde ne gibi olumsuz etkilere yol açtığına geldiğimizde; “ Türkiye Avrupa ve Orta Doğunun en zengin biyolojik çeşitliliğe sahip ülkesi olup, Avrupa kıtasında biyolojik çeşitlilik açısından dokuzuncu sıradadır. Ülkenin 7 coğrafi bölgesinin her biri ayrı iklim, flora ve fauna özellikleri gösterir ve dünyanın en önemli üç ekolojik bölgesine sahiptir (Yaşlı kolşik ormanlarıyla Kuzey-Doğu Anadolu kolşik florası/ormanlar; Orta Anadolu’nun step tipi otlakları; ve dünyanın var olan en geniş yayımlı Selvi (*Cupressus sempervirens*) ve Sedir (*Cedrus Libani*) ormanları ile maki vejetasyonu, önemli kıyı habitatlarıyla Akdeniz bölgesi). Türkiye 120 memeli, 400’ü aşkın kuş türü, 130 kadar sürüngen, 400’e varan balık türü ile biyolojik çeşitlilikte tür çeşitliliği açısından çok zengindir.” (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK], 2002: 5).

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından düzenlenen VİZYON 2023 Projesi Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Panelinde; Avrupa kıtasında bulunan bitki türlerinin % 75’inin Türkiye’de yer aldığı ve bu türlerin 1/3’ünün endemik bitkilerden oluştuğu; Anadolu faunasının 80 bin üzerindeki tür zenginliği ile

dikkat çektiği; kuşların göç yolu üzerinde bulunması dolayısıyla pek çok kuş türü için önemli olduğu ve yaklaşık 454 kuş türüne sahip olduğu ve bu kuşların bazılarının yok olmayla karşı karşıya olduğu bildirilmektedir.

Akdeniz ve Ege kıyılarının nesli yok olma tehlikesi altındaki, *Caretta caretta* ve *Chelonia mydas* türü deniz kaplumbağaları ve Akdeniz fokunun (*Monachus monachus*) yaşam alanı olduğunun belirtildiği panel çalışmasında Akdeniz foku türünün Karadeniz ve Marmara'da yok olduğu, 1970'li yıllarda 150-300 arası popülasyona sahip iken bugünkü popülasyonu 100'ün altında indiği; Türkiye denizlerinin deniz memelileri açısından da zengin olmasına rağmen; bilinçsizlikten kaynaklı kasti öldürmeler, turizm ve aşırı kentleşme nedeniyle yaşanan kıyı tahribatları ve kaçak-yanlış avlanma sonucunda balık stoklarının azalması gibi nedenler bu memelileri tehdit altına aldığı belirtilmektedir (TÜBİTAK, 2002).

VİZYON 2023'de turizm faaliyetlerinin yol açtığı olumsuzluklara değinilirken; turizm faaliyetlerinin gelişmeye başladığı 1980'lerde sektörün devlet tarafından verilen teşviklerle kitle turizmine yönelik büyük yatırımların yaptığı patlamayla tüm kıyı habitatlarının (deniz kaplumbağaları üreme alanları, Akdeniz foku yaşam alanları vb.), kıyı ormanlarının ve verimli tarım arazilerinin kurtarılamayacak şekilde tahrip edildiği belirtilmekte; avcılık, balıkçılık ve toplama yöntemleriyle, orman kesme yöntemiyle arazi açılarak turizm sektörünün taleplerinin karşılanmasına yönelik baskılar oluşturulduğuna dikkat çekilmektedir. Tüm bunların dışında kitle turizmi faaliyetlerinin sezonluk olarak yapılması sonucunda oluşan nüfus artışlarının biyolojik çeşitlilik ve habitatlara ciddi zararlar verdiği aktarılmaktadır (TÜBİTAK, 2002).

Biyolojik çeşitlilik ve ekolojik sistemler üzerindeki olumsuzluk etkilerden birisi de turizm işletmelerinin su kaynakları üzerindeki baskılardır. Tuna (2007), su kaynaklarının insan yaşamında olduğu gibi turizm faaliyetleri gerçekleştiren konaklama işletmeleri için de önemli unsurlarından olduğunu; su kaynaklarının sürekli olarak azaldığını ve bu nedenle de pahalılaştığını belirtmektedir.

Erdoğan (2003), turizm ve rekreasyon faaliyetleri için su kaynaklarının bulunduğu bölgelerin çekim merkezi haline geldiğini; bu faaliyetleri yürüten işletmelerin kullandığı su kaynakları nedeniyle oluşan atık suların tahliyesi neticesinde oluşan su kirliliğinin

denizleri ve gölleri olumsuz etkilediğini ve bu atık suların bünyesinde barındırdığı gübreler ve fazladan besinlerin su sistemleri ve suya bağlı yaşamları tehdit ettiğini; su kirliliğinin Akdeniz gibi bazı alanlarda ciddi bir sorunsal haline geldiğini belirterek turizm tesislerinin inşası nedeniyle yaşanan orman ve bitki örtüsü kayıplarının neden olduğu erozyonu büyük bir tehlike olarak kabul etmiştir. Araştırmacının vurgu yaptığı önemli sorunlardan bir diğeri ise; Türkiye'nin kıyısız sulak alanlarında turizm ve turizmi destekleyen alt yapı çalışmaları nedeniyle yaşanan kayıplar olup bu konudaki çarpıcı örneklerden birisi olarak Göksu Deltası kıyılarındaki hızlı yapılaşmanın neden olduğu % 28 oranındaki delta kıyısı kaybı gösterilmektedir. Bu kayıpların yuvası kumsallarda olan deniz kaplumbağaları başta olmak üzere doğal yaşamı doğrudan etkilediği belirtilmektedir.

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM POLİTİKALARI

1.3.1. Avrupa Birliği Sürdürülebilir Turizm Politikaları

Avrupa Birliği (AB)'nin sürdürülebilir turizm kavramına olan yaklaşımına kadar olan süreci Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) perspektifinden kısaca özetlemek gerekirse; AB çeşitliliği ile aralarındaki farklılıkları koruyarak bir çok ortak değere sahip yenileşme ve bütünleşme sürecinde olan bir yapıdır. Bu anlamda AB turizm faaliyetlerini halklar arasındaki bütünleşme için önemli kabul etmekte ve turizmin Avrupa kimliğini güçlendirdiğini ve Avrupa'nın sahip olduğu değerlerin uluslararası sahada tanıtılmasına katkı sağladığını düşünmektedir. Bununla birlikte; bir çok sektör için ortak politikalar oluşturan AB'nin turizm sektörüyle ilgili oluşturduğu “ortak politika” bulunmamakta, konu aşama aşama birliğin gündeminde yer almaktadır. Bu aşamalardan birisi, AB'de Turizm sektörüne yönelik politikalar üretilmesi amacıyla 1 Haziran 1982'de AB Komisyonu tarafından oluşturularak AB Konseyine sunulan “Topluluk Turizm Politikası Başlangıç Çerçevesi” raporudur. Diğer aşamalar ise; (TÜRSAB, t.y.).²

²TÜRSAB/Ana Sayfa/AB ve Turizm/Avrupa Birliği ve Turizm.
(http://www.tursab.org.tr/tr/ab-ve-turizm/avrupa-birligi-ve-turizm_508.html).

- 1986-“Turizm Danışma Komitesi”. Üye devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır.
- 1990-“Avrupa Turizm Yılı” ilanı. Üye devletlerin temsilcilerinden oluşan ve yılda birkaç kez toplanan
- 1992-7 Şubat’ta imzalanan AB Antlaşması’nın 3(u) maddesinde, Topluluk hedeflerine ulaşmada turizmin geliştirilmesine yönelik “tedbirler” veya temel ilkeler yetkisi.
- 1995-“Yeşil Kitap” AB’nin Turizm alanındaki rolünü tartışmaya açan belgedir.
- 2001-“Working Together For the Future of European Tourism” belgesi. AB Komisyonun Avrupa’nın turizm sektörünün rekabet gücünden nasıl faydalanacağını belirten fikirlerinden oluşmaktadır.
- 2002-AB Konseyinin turizm özelinde aldığı il karar yılıdır. Turizmin AB tarafından oluşturulan yasalardan nasıl etkilendiğinin izlenmesini talep eden ve Avrupa’nın destinasyon olarak tanıtılmasıyla ilgili öneri niteliğindeki karardır.

Kronolojik sıralamadan da anlaşılacağı üzere turizmin AB planlama ve karar alma yapılarında yer alarak olgunlaşması yaklaşık 16 yıllık bir süreçte gerçekleşmiştir. Buradan Avrupa’nın dünyada gerçekleşen turizm faaliyetlerindeki yeri ve konumuna geldiğinde;

2013 yılı itibariyle tüm dünyada gerçekleşen 1,087 milyar turizm hareketliliğinin 563 milyonunun Avrupa’ya yapıldığını; dünya turizm hareketleri sonucu oluşan 1, 159 trilyon \$ gelirin 489 milyar \$’ının Avrupa devletleri arasında paylaşıldığı görülmektedir. Buna göre; dünya turizm hareketlerinin % 51,8’i Avrupa’da gerçekleştiği ve bu hareketlilikler sonucu oluşan turizm gelirlerinin % 42,2’sinin Avrupa’da paylaşıldığı anlaşılmaktadır. Yine her yıl açıklanan en çok ziyaret edilen 10 destinasyon sıralamasında Avrupa’dan 5 devlet (Fransa[1.], İspanya[3.], İtalya[5.], Almanya[7.], İngiltere[8.]) yer almaktadır. Kısaca Avrupa kıtası turizm faaliyetleri açısından dünya lideri konumundadır (UNWTO, 2014: 3-5-6). Bu veriler göz önüne alındığında AB’nin turizm konusunda oluşturacağı politikaların sürdürülebilir turizm kalkınmasının sağlanması açısından son derece önemli ve değerli olacağı açıktır.

Bu doğrultuda AB'nin turizm politikalarına geldiğimizde karşılaşılan yorumlardan birisi; “Avrupa Birliği, 1990’ların başına kadar turizm sektörünün bölgesel kalkınma ve istihdam yaratmadaki öneminin bilincinde olmakla birlikte, sektörel yaklaşımda bulunmamayı tercih etmiş ve turizm alanındaki faaliyetleri dolaylı olarak sürdürmüştür.” (Emekli, 2005: 101). Diğer bir yorum ise; “Turizm AB için önemli bir ekonomik faaliyet ve kültürlerin kaynaşmasında önemli bir araç olarak görülmesine rağmen AB'nin turizm konusunda belirgin bir provizyonu bulunmamaktadır.” (Karakuş, 2003: 3) şeklindedir. Yorumlardan anlaşılan, AB'nin turizm faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sağladığı ekonomik, kültürel ve sosyal faydaların farkında olmasına rağmen bu alanda ayrı başlık açarak mevzuat oluşturmak yerine, mevcut düzenlemelerden turizmle ilgili olanları kullanmayı tercih etmiştir. Bu tercihin gerekçeleri; “turizmin ulaşım, hareket serbestliği, çevre, bölgesel politika gibi birçok konuyla iç içe olması, üye ülkeler arasında rekabet düzeylerinin farklı olması ve sorunları AB bünyesinde çözecek bir AB organının olmaması gösterilebilir.” (Arslan, 2014: 430-431).

Bununla birlikte turizm alanında çalışmalarını sürdüren AB Komisyonu, Şubat 2005’de “Yenilenmiş AB Turizm Politikası” adı altında bir tebliğ yayınlamıştır. Bu belgede, Avrupa’nın turizmde rekabet edebilme kapasitesinin artırılması gerektiği ve sektörün büyüklüğü itibarıyla çok sayıda yönetici ve çalışana sahip olmasından dolayı bunlar arasında ortak çalışma ve işbirliği ağları kurulmasının faydalı olacağı belirtilmekte ve ayrıca kamu otoriteleri ve turizm sektör temsilcileri arasındaki işbirliklerinin de sürdürülebilir turizm kalkınmasına sağlayacağı katkının önemli olduğu belirtilmektedir (Ateşoğlu, 2006 : 55).

AB'nin turizm alanındaki politik yaklaşımlarını ve düzenlemelerini KTB adına araştıran raporda; birliğin turizmle ilgili doğrudan politika oluşturmak yerine, oluşturduğu diğer geniş çaplı politikaların turizm sektörünü etkilediği belirtilmekte ve ayrıca AB'nin özgür ticaret prensibi doğrultusunda ülkeler arasında kurduğu eşit ticaretin turizmi etkileyen yönlerinin olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu doğrultuda AB’de turizmi etkileyecek olan politika başlıkları (Karakuş, 2003: 18);

Tek Pazar Hedefinin Gerçekleşmesi: Düşük maliyetli ve fazla sayıda üretilen ürünlerin sağlayacağı esneklik ve hareket kolaylığı; makro ekonomik etkilerle telekomünikasyon gibi sektörlerde yaşanan ucuz ve yüksek performanslı iletişimin pazarlama ağlarını genişletmesi gibi faktörlerin turizmin rekabet kabiliyetini etkileyeceği belirtilmektedir.

Ekonomik ve Parasal Birlik: Tek Kur: Birlik ülkelerinde tek kur ve para politikasının uygulanmasının kurlarda yaşanan dalgalanmaların oluşturduğu olumsuz (kur farkı zararları gibi) etkileri engelleyeceği ve böylece fiyatlandırma politikalarının turizm sektörü açısından daha rekabet edebilir olacağı belirtilmektedir.

Ulaşım Politikası: Birlik ülkeleri, ulaşım araçlarının yol açtığı hava ve su kirliliği, gürültü gibi olumsuzlukların çevre ile ilgili kaygılar oluşmasına neden olduğunu ve bu nedenle sürdürülebilir ulaşım hizmetlerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Kültürel ve Mimari Miras: Avrupa'nın turizm sektöründeki en önemli sermayesinin kültürel miras olduğu ve bu mirasın korunmasının gerektiği; AB fonlarının turizme ayrılan kısmının büyük oranda yerel yapısal miraslar, mimari ve tarihi özelliği olan yapılar ve müzelerin restore edilmesinde ve dönüştürülmesinde kullanıldığı; yine AB fonlarının kültür merkezi, konser salonu, tiyatro, kütüphane, tarihi kasaba ve yörelerin özgün yapılarını korunmasını hedefleyen şehir ve bölge planlama programlarının desteklenmesinde kullanılmakta olduğu belirtilmektedir.

Tarım Politikası: AB'nin tarımsal faaliyetler üzerinde oluşturduğu politikaların doğrudan turizmi etkileyecek nitelikte olmamakla birlikte turizm faaliyetlerinin gelişme seviyesi geri olan tarım nüfusu için gelir sağlayıcı etkisi olduğu belirtilmektedir. AB bu alanlardaki turizm faaliyetlerini ise tarım veya "agri turizm" olarak adlandırmakta olup bu faaliyetlerin AB Yapısal Fonları tarafından desteklendiği belirtilmektedir.

Çevrenin Korunması ve Turizm: Birlik turizm faaliyetlerinin çevreyi olumsuz şekilde etkileyen önemli bir tehdit olarak kabul ederek "kirleten öder" prensibini belirlemiş ve bu durumu Beşinci Çevresel Eylem Planına dahil etmiştir. AB çevreyle ilgili oluşturduğu temel eylem maddelerini; kıyı ve dağlık alanlarda yapılan idare ve planlamaları kitlesel turizme yönelik olarak düzenlenmesi; sürdürülebilir turizm gelişimini sağlamak için turizm ürün farklılaştırmasına gidilerek bunların bölgeler arası dağılımının düzenlenmesi; turist davranışlarının çevresel sorumluluk bilinci ile

değiştirilmesi ve ziyaretçi bilincinin artırılması şeklinde belirlemiştir. Ayrıca AB Yapısal Fonlarından faydalanmak isteyen yatırımcılar tarafından hazırlanan projelerin çevreyi dikkate alacak önlemler içermesini benimsemiştir.

Dış İlişkiler ve Kalkınma Politikası: Birlik dış politikası, üçüncü dünya ülkeleri ile olan ilişkileri, işbirliğini ve gelişmeleri oluşturmaktadır. Bu konudaki bakış açısı; üçüncü dünya ülkelerinde yürütülen turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinin o ülkelerin ekonomik büyümesi açısından itici bir güç olacağı ve bu sayede Avrupa'dan yapılan turist seyahatleri için yeni destinasyonların oluşturulmasını sağlayacağı şeklindedir.

Serbest Dolaşım Politikası: AB vatandaşları AB ülkelerini vize rejiminde tabi olmadan ve sınırlama olmaksızın ziyaret edebilmektedir. Bu uygulamanın seyahat etme kabiliyeti ve özgürlüğü bakımından başarılı bir örnek olduğu ve turizm pazarını genişlettiği belirtilmektedir. Serbest dolaşım politikasının tur operatörleri ve turizm şirketleri açısından karşılığı; sınır kontrollerinin kalkması sonucunda seyahat sürelerinin kısılması ve maliyet avantajı; işçi, öğrenci gibi kesimlerin Birliğe üye ülkeler arasında giriş çıkış yapma garantisi olması sonucunda oluşan iş gücü hareketliliğinin turizm endüstrisini dinamik tutması olduğu belirtilmektedir.

Rekabet Politikası: AB rekabet politikasının turizm sektörüne yansımalarının sınırsız bir Avrupa oluşturulmasında ve Birlik içindeki ekonomik ve sosyal yapının dengeli gelişiminde etkili olacağı; bu amaçlara ulaşım için kartel benzeri yapıların oluşumunun engellenmesinin ve yeni pazarlar oluşturulmasının politika aracı olarak kullanılacağı ve böylece pazarda hakim olanların diğer girişimcilerin haklarını çiğnemesinin önüne geçilmesinin mümkün olabileceği belirtilmektedir.

Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge): Birliğin turizm sektörüne yönelik Ar-Ge faaliyetlerindeki önceliği iletişim sektörünün özelleştirilmesinin özendirilmesi ve enformasyon alanında daha yüksek teknolojiler kullanılması şeklinde öne çıkmaktadır. Bu alanlardaki gelişmelerin turistlere, seyahat acentelerine ve tur operatörlerine turizm ürünlerinden daha fazla oranda yararlanma imkanını sağlayacağı düşünülmektedir (Karakuş, 2003: 18).

1.3.2. Türkiye Turizm Stratejisi ve Sürdürülebilir Turizm

Turizm, Türkiye'nin karşılaştırmalı rekabet üstünlüğünün bulunduğu sektörler arasında yer almaktadır. Sahip olduğu üstünlükler ve gelişim potansiyeli, turizm sektörünün gelecekte daha önemli bir konuma ulaşabileceğini ortaya koymaktadır (DPT, 2006: 1). Bu doğrultuda turizm sektörünün Türkiye'deki gelişimine bakıldığında; 1923-1963 yılları arasını kapsayan planlı dönem öncesi ve 1963'den bugüne kadar olan planlı dönem olarak ikiye ayrıldığı ve sektörün planlı dönem öncesi gelişiminin planlı döneme kıyasla daha sınırlı kaldığı görülmektedir.

Araştırmacılar planlı dönemi; kamu otoritesinin, turizmin gelişimini destekleyecek şartları oluşturduğu ve yatırımlar açısından öncülük yaptığı "birinci dönem" (1963-1983) ve "liberalizasyon dönemi" olarak adlandırdıkları 1983 sonrası olmak üzere ayırmaktadırlar. Buna göre birinci dönemde oluşturulan turizm politikalarının temel hedefleri; döviz gelirlerini arttırmak, istihdam oluşturmak, döviz gelirleri yoluyla ödemeler dengesine katkı sağlamak şeklinde belirtilmektedir. Bu hedeflere ulaşmada kullanılacak olan yöntemlerin ise; turizm faaliyetlerine yönelik organizasyonlar ve özel projeler oluşturmak, yasal düzenlemeler yapmak ve turizm yatırımları için finansman kaynakları oluşturulması şeklinde uygulandığı belirtilmektedir. Bu dönemin önemli kuruluşları olarak; sektörün yönetim organizasyonunu sağlaması açısından Turizm Bakanlığı, yapılacak olan yatırımlara sağladığı proje desteği ve teknik destek açısından Turizm Bankası ve TÜRSAB sayılmakta olup bu dönemde;

- 1965-“Turizm Tesisleri Nitelikleri Yönetmeliği” ile belgelendirme sistemi,
- 1972- Ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi amacıyla kredi programı oluşturulması,
- 1973- Turizm tanıtımında kullanılacak olan materyal basımı için gerekli malzeme ithalini düzenleyen yasal düzenleme,
- Bakanlar Kurulu Kararı ile “Öncelikli Turizm Bölgeleri” nin kredilendirilmesi,

gibi sektöre yapılacak yatırımların niteliğini düzenleyici, finansal kaynak kullanımını kolaylaştırmak suretiyle yatırımları özendirici tedbirler alınması ve tanıtma çalışmalarının etkinliğini sağlayacak çalışmalar yapılmıştır (DPT, 2006: 6-7).

Liberalizasyon dönemi olarak adlandırılan dönemde ise; “Özellikle 1982 yılında çıkarılan “Turizm Teşvik Kanunu” (I.Turizm Hamlesi) turizmin bugünkü anlamda gelişmesini hızlandırmıştır. Bu yasa ile turizm alan ve merkezlerinin belirlenmesi ve bu alan ve merkezlerde bulunan kamu arazilerinin yatırımcıya tahsisi 1982 yılı sonrası yatırım artışlarının önemli nedenlerindendir. Turizmi teşvik yasası ve buna dayanılarak çıkarılan “Kamu arazilerinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Yönetmeliği” çerçevesinde 1983 yılında başlatılan uygulama sonucunda 20 milyon m² kamu arazisi turizm yatırımlarına tahsis edilmiştir (Arslan, 2014: 433). Bu gelişmeler doğrultusunda; “Türkiye’nin aktif dış turizmi özellikle 1980’lerden itibaren önemli bir gelişme göstermeye başlamış ve ülke ekonomisine çok büyük katkı sağlayan gelir kaynaklarından biri durumuna gelmiştir. Ayrıca dünyadaki bütün turistler için de Türkiye popüler bir turist çekim merkezi halini almış, özellikle 1983-1989 yılları arasında turist sayıları ve turizm gelirleri bakımından Türk Dış Turizminin, diğer geleneksel turizm gelirlerine göre artış oranı bir önceki yıllara karşılaştırıldığında % 127 ile rekor düzeye çıkmıştır (Çımat ve Bahar, 2003: 2).

Türkiye’nin turizm stratejisini anlamak açısından uygulamaya konulan Kalkınma Planlarının öngördüğü hedefleri incelemek yerinde olacaktır. Buna göre; 1963-2000 yılları arasını düzenleyen Kalkınma Planlarında ortaya çıkan turizm stratejileri; Türkiye’ye gelen turist sayısını, turist harcamalarını ve turist ortalama kalış süresini artırmak; kitle turizmine yönelik yatırımların desteklenmesi ve bu yatırımların tanıtılmasının sağlanması; altyapı yatırımlarını kamu eliyle, üstyapı ve tesis yatırımlarının özel sektör eliyle yürütülmesi; iç turizm hareketlerinin çalışanlara yönelik hazırlanacak tatil olanaklarıyla desteklenmesi ve özendirilmesi; turizm sektöründe çalışacak personelin eğitime yönelik çalışmalar yapılması; turizm istatistiklerinin düzenlenmesi ve alternatif turizm aktiviteleri ile turizmin çeşitlendirilmesi ve mevsimsel etkiden arındırılarak tüm yıla yaygınlaştırılması şeklinde belirginleşmektedir (Eren, 2009).

Türkiye turizminde, Kalkınma Planlarında ortaya konulan hedefler doğrultusunda devlet eliyle yapılan düzenlemelerin sağladığı ekonomik faydalar dışında yol açtığı büyük sorunlarda bulunmaktadır. Araştırmacılara göre; “Turizmin yoğun olduğu bölgelerimizin hemen hepsi 70’li yıllardan beri Turizm Bakanlığı ve Bayındırlık ve

İskan Bakanlığı tarafından çevre düzeni ölçeğinde planlanmış bölgelerdir. Fiziksel planların hepsinde koruma kullanma dengesinin kurulması ve doğal kaynakların korunması hedef ve ilke olarak yer almıştır. 70’li yıllarda yürürlüğe girmiş fiziksel planlarda, bu planlara aykırı yapılaşmalar affa uğradığından ve arazi sahipleri, ikinci konut kooperatifleri ve yatırımcılardan gelen baskılar sonucu ilave alanların yerleşmeye açılması veya yerleşmeye açık alanlarda yapı yoğunluğunun arttırılması yönünde değişiklikler yapılmıştır. Taşıma kapasiteleri araştırılmadan ve altyapı yatırımları ile koordinasyon sağlanmadan yapılan bu değişiklikler sonucu çevre üzerinde tahribatlar oluşmaya başlamıştır.” (Keleş, 2003: 42).

Sektörle ilgili bu süreçlerden günümüze gelindiğinde ise Türkiye Turizm Stratejisi (2023) belgesiyle karşılaşılmaktadır. Bu belge; Türkiye’de kitle turizmi doğrultusunda yapılan düzenlemelerin, Akdeniz ve Ege kıyılarında neden olduğu aşırı yığılmaların, kıyı çevresi ve gerisinde oluşturduğu çarpık kentleşme/yapılaşma, altyapı yetersizliği ve çevre sorunlarının kamu ve özel sektör yönetim ilkeleri doğrultusunda oluşturulacak işbirlikleri ile çözüme kavuşturulmasını; turizm faaliyetlerinin, kıyı turizminin yanı sıra alternatif turizm (sağlık ve termal turizmi, dağ ve doğa turizmi, kış sporları, yayla turizmi, kırsal turizm, kongre ve fuar turizmi, yat ve kruvaziyer turizmi, golf turizmi vb.) türlerinin desteklenmesi yoluyla doğal, kültürel ve tarihi değerleri koruma ve kullanma dengesi içinde geliştirilmesini öngörmektedir. Bu hedeflere ulaşmada kullanılacak olan politika araçları ise; Planlama, Yatırım, Örgütlenme, İç Turizm, Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge), Hizmet, Ulaşım ve Altyapı Güçlendirilmesi, Tanıtım ve Pazarlama, Eğitim, Kentsel Ölçekte Markalaşma, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Mevcut Turizm Alanlarının Rehabilitasyonu ve Varış Noktalarının Geliştirilmesi gibi uzun dönemli stratejiler geliştirilmesi şeklinde öne çıkmaktadır (KTB, 2007: 1-2-3).

Yukarıda belirtilen hedeflerin, Türkiye Turizm Stratejisi (2023) belgesinin 2007-2013 yılları arasını kapsayan Eylem Planındaki karşılığı, 16 ayrı başlıktan oluşan strateji ve bu stratejilere ulaşmada kullanılacak olan yöntemlerdir. Bu stratejilerin sürdürülebilir turizm faaliyetleri açısından değerlendirilebilecek olanları ;

Örgütlenme: Türkiye turizminin başarılı olmasını sektör paydaşlarının yönetim ve organizasyon kabiliyetinin güçlendirilmesine bağlayan stratejide “İyi Yönetişim” ilkesi doğrultusunda ulusal, bölgesel, il ve yerel düzeydeki turizm ilgi gruplarının (kamu

otoritesi, özel sektör temsilcileri ve STK' lar) karar alma süreçlerine etkin katılımını sağlayacak konseyler oluşturulması öngörülmektedir.

Ulaşım ve Altyapı Stratejisi: Turizm sektörünün hızlı gelişmesi sonucu turizm sektörünün yoğunlaştığı yerleşimlerin altyapı ve ulaşım sorunlarının giderilmesinin öngörüldüğü strateji doğrultusunda, KTB tarafından yürütülen Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi (ATAK) Projesi'nin tamamlanacağı belirtilmektedir. Ulaşım sorunlarını turistlerin turizm bölgelerine bağlanmasının önünde engel olarak gören stratejide, turizmde ulaştırmanın geliştirilmesinin turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılmasına ve kıyı turizmi dışındaki alternatif turizm türlerinin ve iç bölgelerdeki turizm aktivitelerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağını belirtilmektedir.

Turizm Çeşitlendirilmesi: Türkiye turizminin mevsimsellikten çıkarılarak turizm sezonunun tüm yıla yayılmasının gerekli olduğunun belirtildiği stratejide turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesine öncelik verileceği ve bu doğrultuda sağlık turizmi ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, ekoturizm ve yayla turizmi, fuar ve kongre turizminin geliştirileceği belirtilmektedir.

Mevcut Turizm Alanlarının İyileştirilmesi: Kitle turizminin olumsuz etkilerinin yoğun olarak hissedildiği Antalya, Muğla ve Aydın illerinde tatil turizmi doygunluk noktasına geldiği belirtilen stratejide, turistlerin otelden çıkartılarak harcama yapmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılması ve mevcut tesislerin 12 ay çalışmasını sağlayacak etkinlikler düzenlenmesi öngörülmektedir.

Turizm Gelişim Bölgeleri: Bu strateji ile birden fazla ili kapsayan turizm gelişim bölgeleri oluşturulması ve böylece turizm gelişim bölgelerinde yerel ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasında turizmin bir araç olarak kullanılması öngörülmektedir. Bu kapsamda oluşturulan bölgeler; Frigya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi, Troya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi, Aphrodisya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi, Kapadokya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi, Göller Bölgesi, Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi, Urartu Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi, Söğüt Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi, GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi şeklindedir.

Turizm Gelişim Koridorları: Strateji Türkiye’de 7 adet tematik turizm gelişim koridoru oluşturulmasını ve bu koridorlarda alternatif turizm türleri oluşturulmasını ve geliştirilmesini önermekte olup bu koridorların yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle etkileşim içinde olmasını önermektedir. Bu koridorlar; Gemlik ve Mudanya ilçelerinin yer aldığı Bursa; Gönen, Bandırma ve Erdek ilçelerinin yer aldığı Balıkesir; Çanakkale ili Ezine ilçesine kadar uzanan kıyı bölgesi ve çevresi; Erdek Kapıdağ Yarımadası ve kuzeyinde yer alan Avşa, Paşalimanı, Ekinli Adaları ile Marmara ilçesine bağlı Marmara adasını kapsayan Güney Marmara Zeytin Koridoru; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars ve Ardahan illerini kapsayan Kış Koridoru; Tarsus, Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin’i kapsayan İnanç Turizmi Koridoru; tarihi İpekyolu güzergahında bulunan Ayaş-Sapanca Koridoru, Adapazarı, Bolu ve Ankara illeri, Sapanca, Göynük, Mudurnu, Beypazarı ve Gündül ve Ayaş illerini kapsayan İpek Yolu Turizm Koridoru; Şile-Sinop arasında uzanan 500 km’lik kıyı şeridinden oluşan Batı Karadeniz Kıyı Koridoru; Orta Karadeniz’de Samsun-Hopa arası koridor yayla ve doğa turizminde öne çıkan merkezleri barındırdığından Yayla Koridoru; Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin yer aldığı Trakya Kültürü Koridoru olarak belirlenmiştir.

Eko-Turizm Bölgeleri: Karadeniz (Bolu, Zonguldak, Bartın, Kastamonu, Sinop) bölgesi, Antalya ve Mersin’in birleştiği Toroslar, GAP koridoru ile Kış Koridorunun birleştiren “GAP Eko-Turizm Koridoru” biyolojik çeşitlilik ve eko-turizm potansiyeli eko-turizmin geliştirileceği alanlara olarak belirlenmiş olup bu alanlardaki doğal kaynakların sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda kullanılması ve buralardaki biyolojik çeşitliliğin korunarak eko-turizmin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir (KTB, 2007).

1.3.3.Sürdürülebilir Turizmde Ulusal ve Bölgesel Uygulama Örnekleri

Turizm faaliyetlerinin yoğun olarak yürütülmekte olduğu gelişmiş AB ülkeleri ve Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde kitle turizminin doğal kaynak tüketiminde aşırıya kaçmış olması ve yerel yapılara olan olumsuz etkilerden dolayı “sürdürülebilir turizm” anlayışı gittikçe önem kazanmaktadır. Bu anlayışı desteklemek amacı ile ülkeler çeşitli teşvik politikaları yürürlüğe koymuştur. Bu programların bazı durumlarda yerel halk ve yerel yönetimler tarafından talep edilip başlatıldığı, bazı durumlarda ise yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla, ulusal politika ve stratejileri takiben ortaya çıktığı belirtilmekle beraber bu programların ülkelerin yapılarını dikkate alan sürdürülebilir

politika modelleri doğrultusunda yürütülmesinin gerekli olduğunun altı çizilmektedir (TÜSİAD, 2012: 45).

TÜSİAD'ın 2012 yılında yayımladığı “Sürdürülebilir Turizm” raporunda; UNWTO'nun “Turizmi Daha Sürdürülebilir Kılmak” başlığı ile yayımladığı, dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen sürdürülebilir turizm saha inceleme çalışmaları ele alınmıştır. Bu çalışmalardan İspanya ve Meksika örnekleri, kitle turizminin neden olduğu zararların Türkiye turizmiyle benzeşmesi ve çalışmalardan elde edilen sonuçların Türkiye turizmine de benzer yansımaları olabileceği düşüncesiyle rapora dahil edilmiştir. Bu doğrultuda birinci çalışma;

İspanya Mayorka'nın güney sahilinde yer alan Calvia bölgesinin 1960-1980 yılları arasında Akdeniz'in en popüler tatil destinasyonlarından birisi olduğu ve bu dönemde yıllık ortalama 1,6 milyon turist tarafından ziyaret edildiği belirtilmekte olup, bu ziyaretler sonucu oluşan kalabalık turizm sezonlarının doğal alanlarda ve turizm işletmelerinde yarattığı tahribatlar nedeniyle 1980'ler sonrasında daha az sayıda kişi tarafından ziyaret edilmeye başlandığı belirtilmektedir. İstatistiki verilere göre 1988-1991 yılları arasında Calvia'yı ziyaret eden turist sayısının % 20 oranında azaldığı da saha çalışmasında elde edilen bilgiler arasında yer almaktadır.

Calvia Belediyesi'nin turist sayısında yaşanan bu azalmanın nedenlerini belirleyebilmek için teknik analizler ve çalışmalar yaptığı ve bunun sonucunda sürdürülebilir turizmin sağlanması için beldedeki paydaşların (yerel halk, turizm sektörü temsilcileri ve yerel yönetim) temsilcilerinin görüşlerinin ve önceliklerinin dikkate alınarak oluşturulan ortak politikalar çerçevesinde bazı uygulamalara gittiği belirtilmektedir. Bahsedilen çalışmaların akademisyenler, uzmanlar, turizm sektörü temsilcileri ve yerel yönetim yetkililerinin katılımıyla oluşturulduğu ve sonucunda ise bir eylem planı açıklandığı belirtilmektedir. Buna göre eylem planı maddeleri;

- Turizmde sürdürülebilirliğin önem ve gerekliliği hakkındaki bilincin iletişim yoluyla artırılması,
- Sürdürülebilirlik çalışmalarına yerel unsurların dahil edilmesi,
- Turizm alanlarının ve yerleşimlerin rehabilite edilmesi,

- Tarihi, kültürel ve doğal mirasın onarılması ve restore edilmesi, sonrasında ise koruma altına alınması,
- Bölge önceliklerinin belirlenmesinde paydaş işbirliğinin göz ardı edilmemesi,
- Sürdürülebilir turizm hedeflerine ne ölçüde yaklaşıldığını belirlemek adına sürdürülebilir turizm göstergeleri oluşturulması ve bu göstergelerin belirli aralıklarla izlenmesi,
- İmar izni verilen alanların değerlendirilmesi, gerekli görülmesi halinde verilen imar izinlerinin iptal edilmesi ve mevcut yapılaşmadan uygun görülen alanların yıkılarak yeşil alanlara dönüştürülmesi,
- Sayısal büyüme yerine sürdürülebilir kalitenin sağlanması ve bölgenin turizm merkezi olarak gelişmesi doğrultusunda ziyaretçi başına harcamaların yükseltilmesi,
- Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi ve toplu taşımayı özendirici tedbirler oluşturulması,
- Su ve enerji kullanımı ve atık yönetimi gibi çevresel koruma faktörlerinde düzenlemeler yapılması, ayrıca geri dönüşümün teşvik edilmesi ve su tüketiminin azaltılması gibi tedbirlerle etkin çevre yönetimi anlayışının benimsenmesi,

şeklinde oluşturulmuş olup eylem planı sonucunda; Calvia'da 1997-2004 yılları arasındaki uygulamalarla 1.700 hektarlık alanda imar izninin kaldırıldığı ve gerçekleştirilen yıkımlarla 13.500 m² alan elde edildiği, otel sayısındaki artışların durdurulduğu, sürdürülebilir ulaşım için 40 km'lik bisiklet ve yürüme yolu oluşturulduğu, şehir atıklarının % 30'unun çıkış noktasında ayrıştırılmasının zorunlu hale getirildiği aktarılmaktadır (TÜSİAD, 2012).

Türkiye turizmiyle benzerlik göstermesi açısından ele alındığı belirtilen ikinci örnek ise Meksika olarak karşımıza çıkmaktadır. Meksika'nın da Türkiye gibi turizme öncelik verdiği ve 2000' li yılların başından itibaren Calvia yerel yönetiminin sürdürülebilir turizm eylem planına benzer özellikte sürdürülebilir turizm girişimi stratejisini uygulamaya koyduğunun belirtildiği TÜSİAD raporunda, Meksika'yı Calvia

örneğinden ayıran noktanın, bu stratejinin genel çerçevesinin merkezi hükümet tarafından oluşturularak yerel yönetimlere aktarılmış olması şeklinde ifade edilmektedir. Bu strateji ile; Meksika turizm sektörünün içinde bulunduğu çarpık kentleşme, çevresel tahribat, kültür yozlaşması ve oluşan turizm gelirlerinin paylaşımı gibi sorunlara karşı çözüm oluşturulmasının beklenildiği belirtilmektedir. Bu girişimde uygulanması öngörülen sürdürülebilirlik uygulamalarını önemli kılan etken olarak, bu stratejilerin Çevre ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı'nın ortak girişimiyle oluşturulmasının yanı sıra, stratejide yer alan STK'lar, akademik araştırmacılar ve hükümet temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen müzakereler olduğu belirtilmektedir. Buna göre Meksika'nın oluşturduğu Sürdürülebilir Turizm Stratejisinin genel çerçevesi;

- Eylemlerin yerel ihtiyaçlar göz önüne alınarak merkezden düzenlenen politikalar doğrultusunda uygulamaya koyulması ve gerekli olduğu hallerde esnek uygulamalara imkan vermesi,
- Sürdürülebilir turizm gelişimini izlemek adına ölçülebilir göstergeler oluşturulması,
- Destinasyonlarda verimli çevresel uygulama tedbirleri alınması, su tasarrufu standartları oluşturularak turizm şirketlerini ve turizm beldelerini kapsayacak sürdürülebilir turizm sertifikasyonu oluşturulması,
- Eylemlerdeki uygulamaların yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi,
- Sürdürülebilir turizm anlayışını teşvik etmek üzere finansal ödüllendirme sistemleri geliştirilmesi,
- Sürdürülebilir turizmi işletmeler ve turizm beldeleri bazında destekleyecek eğitim ve teknoloji transferleri ile kalifiye iş gücü oluşturulması,

şeklinde belirtilmekte olup bu süreçte; tatil beldelerinde sürdürülebilirlik programının koordinasyonu, uygulaması ve izlenmesinden sorumlu komiteler oluşturulduğu; sürdürülebilir turizm stratejisini başarısını ölçecek turizm göstergeleri (çevresel etki, sosyo-ekonomik etki, turizm arz ve talebi, kentsel gelişim vb.) oluşturulduğu; başarılı

turizm işletmelerine verilmek üzere “Çevresel Kalite Sertifikası” oluşturulduğu ifade edilmektedir.

Strateji doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucunda; Dünya Ekonomik Forumu (WEF)’nda 2008 senesinde küresel rekabetçilik sıralamasında 55. sırada yer alan Meksika’nın 2009’da 51.’liğe, 2011’de ise 43.’lüğe yükseldiği; 2008’de “Doğal Kaynakların Korunması” sıralamasındaki 25.’lik olan yerini üç yılda 15 sıra atlayarak 2011’de 10. sıraya yükselttiği belirtilmektedir (TÜSİAD, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

DESTİNASYON YÖNETİMİ

2.1. DESTİNASYON YÖNETİMİNDE İLKELER

Özer (2012), turistik destinasyonların hedefinin yüksek gelir elde etmek olduğunu; hedef doğrultusunda üretilen turistik ürünlerin hedef pazarlara ulaşmasını sağlayabilmek için pazarda oluşan talep özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini; destinasyon pazarlaması ve yönetiminin turistik ürünlere ilişkin karar ve uygulamaları kapsayan yönetim felsefesi olduğunu belirtmektedir.

Cabael (2011), destinasyonun ziyaretçilerin tatillerini geçirmek için seçtikleri varış noktaları olarak tanımlandığını ve literatürde turizm alanı, turizm bölgesi ve turizm yöresi olarak yer alan ifadelerin de destinasyon kavramını karşılayan ifadeler olduğunu; destinasyonlara olan talebin parasal değerler, doğal, tarihsel ve kültürel varlıklar arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkilere göre şekillendiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda kişilerin seyahat etme isteğinde; kişisel merak, bilgi, yaş, boş zaman, yeni insanlar ve yeni yerler tanıma ve en önemlisi de yeterli gelire sahip olması; seyahat edilecek bölgeye karar vermede; bölgeye özgü kültür, doğal ortam, dinlence ve eğlence olanakları gibi çekicilik unsurlarının uygun zamanlamayla bir araya gelmesi gibi unsurlar karşımıza çıkmaktadır.

Buna göre “Turizm destinasyonu, sahip olduğu çekicilikler, işletmeler, yerel halk ve yerel yönetimden oluşan bir bütündür” (Özdemir, 2008) ve “tüketicilere bütünsel deneyimler sunan turizm ürünlerinin karması olarak tanımlanabilen ülke, ada veya şehir gibi iyi tanımlanmış bir coğrafi bölge olarak kabul edilmektedir.” Bununla beraber artan bir şekilde; tüketicilerin seyahat güzergahlarına, kültürel geçmişlerine ziyaret amaçlarına, eğitim seviyelerine ve geçmiş tecrübelerine göre öznel olarak yorumlanabilen algısal bir kavram olarak da görülmektedir (Buhalis, 2000: 97).

Yaraşlı (2007), seyahatlerde destinasyon seçiminin kişilerin yönelimleri (iş, arkadaş ziyareti, çevre gezileri vb.) doğrultusunda gerçekleştiğini belirterek; turistlerin destinasyon algısının kıta veya bölge gibi büyük bir alan olabileceği gibi, kasaba veya köy gibi daha küçük alanlar da olabileceğini; turist yöneliminin tek bir yöre / bölge /

ülkeye gerçekleşmesinin zorunlu olmadığı ve bunun yerine birden çok ülkeye veya bir ülke veya bölge içinde birçok yörenin birleştirilerek buraya seyahat yönelimi sağlanmasının mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Destinasyon kavramıyla ilgili ortaya çıkan bu tanımlara göre, turistlerin destinasyon seçimlerini etkileyen birbirleriyle bağlantılı birçok farklı değişken bulunmakta olup turist tarafından seçilecek olan destinasyonun özelliklerinin bu farklı değişkenleri karşılamasının beklenildiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu yorumu destekler nitelikte olmak üzere; “Turistlerin satın alma tercihlerinin belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri destinasyon (turizm bölgesi) imajıdır (Albayrak ve Özkul, 2013: 16). En genel tanımıyla; bir çekim merkezine ilişkin bireysel algı ve izlenimlerin bütünü (Yurtseven ve Can, 2002: 148) olarak tanımlanan destinasyon imajı, turistlerin yörede yaşayan halk, esnaf, diğer turistler ve çalışanlar hakkındaki izlenimlerinin bir bütünüdür (Gallarza, 2002: 56). Buna göre, turistlerin destinasyon seçiminde belirleyici faktör olan destinasyon imajının olumlu olması, turistlerin o destinasyona gerçekleşen ziyaretlerin artırmasına neden olacaktır. Literatüre göre bu etkinin sağlanabilmesi, ancak ilgili destinasyonun imaj algısının iyi yönetimiyle mümkün olabilmektedir.

Cabael (2011), turizm alanında yapılan çalışmalardan, turizm faaliyetlerinin ulusal ve bölgesel kalkınmada ve bölgelerarası dengesizliğin azaltılmasında önemli olduğuna; sektördeki rekabetin diğer sektörlerle oranla daha yoğun olduğunu ve bunun tüketici tercihlerini etkileyebilecek çok sayıda alternatifte sahip olunmasından kaynaklandığını belirtmekte ve bu nedenlerden dolayı destinasyonların bütünsel bir yönetim anlayışı ile yönetilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Buna göre destinasyon yönetimi; “Stratejik, örgütsel ve yönetsel kararlardan oluşan, turizm ürünlerini tanımlama, tanıtma ve ticarileştirme sürecini yönetmek ve turizm gelirlerinin dengeli, sürdürülebilir ve yerel aktörlerin gereksinimlerini karşılayacak düzeyde olmasını sağlayacak bir sistemdir” (Franch ve Martini, 2002: 4).

Dâvid ve Tözsêr (2009), destinasyon yönetimini; turizm sektöründe yaşanan rekabet sonucunda, turizm bölgeleri arasındaki rekabet kabiliyetinin, bölgesel pazarları kontrol altına almaya yönelik ‘bölgesel yoğunlaşma’ stratejileri ve ‘bölgesel işbirliğini’ etkin ve bilinçli şekilde yürütmek üzere diğer destinasyonlarla işbirliğine dayalı modern yönetim sistemi olarak ifade etmektedir. Dwyer ve Kim (2003), destinasyon yönetimi

çalışmalarının; yönetim organizasyonunu, pazarlama faaliyetlerini, planlama ve politika gelişimini, insan kaynaklarının geliştirilmesini ve çevresel yönetimi içermesini önemli görmektedir (Dâvid ve Tözsêr, 2009: 81).

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar göstermektedir ki destinasyon ve destinasyon yönetimi birbirleriyle ilintili ve çok çeşitli etkileşimleri olan kavramlardır. Bu nedenle destinasyon yönetimi çalışmalarının ayrı ayrı ve bağımsız şekillerde yürütülmesi yerine örgütlenme yöntemi aracıyla yapılması benimsenmiş ve literatüre “Destinasyon Yönetim Örgütleri (DYÖ)” adı altında yeni bir kavram girmiştir.

Buna göre; turizm destinasyonlarının amacı etkili finansal kaynak kullanımı ve sağlam örgütsel altyapı oluşturmak yoluyla rekabet kabiliyeti yüksek ve başarılı bir turizm gelişimi sağlamaktır. Bu amaca ulaşmada, geleneksel yönetim anlayışları yerine farklı destinasyonlarla rekabet ve işbirliğini aynı anda sağlayan ve teknolojik imkanlardan yararlanmasını bilen DYÖ’ ye ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Cabael, 2011).

Aksöz (2013), DYÖ’lerin oluşumunu, uluslararası sınırların ortadan kalkması, teknolojide yaşanan gelişmeler sonucunda dünyanın küçülmesi ve insanların daha uzak mesafelere seyahat etme eğiliminin artması ve ulusal ve uluslararası destinasyonlara yönelik seyahatlerin hızla artması gibi değişimlere bağlamakta ve bu değişimlerin destinasyon yönetiminin ve destinasyon pazarlamasının daha rekabetçi bir hal almasına neden olduğunu belirtmektedir. Buna göre, destinasyonlar farklı şehir ve bölgelerden; kıta ve ülkelerden turist çekebilmek için yoğun bir pazarlama stratejisine ihtiyaç duymakta olup aynı zamanda başarılı ve yoğun bir destinasyon yönetim stratejisi geliştirmelidir.

Literatürün DYÖ olarak belirtmekte olduğu örgütlenmeler; kongre ve ziyaretçi büroları, turizm büroları, turizm organizasyonları, turizm ofisleri ya da konseyleri gibi farklı örgütlenmeler şeklinde olup bunlar bazı araştırmacılar tarafından DYÖ’lerin alt faaliyetlerini yürüten yapılanmalar şeklinde algılanmaktadır. Yine bazı araştırmacıların DYÖ’leri pazarlama örgütleri olarak tanımlamasına ve bölgenin turizm destinasyonu şeklinde pazarlanmasından sorumlu turizm örgütleri olarak kabul etmekte olmasına rağmen bu örgütlerin amaçları; turizm gelirlerini arttırmak, istihdam yaratmak, turizmi faaliyetlerinin bölgesel ve mevsimsel dağılımını düzenlemek, destinasyonun

sürdürülebilirliğini sağlamak ve turistlerin ilgisini canlı tutarak sürdürülebilir gelişimi sağlamak şeklinde ifade edilmektedir (Cabael, 2011: 32).

2.1.1. Destinasyonlarda Pazarlama ve Ürün Geliştirme

Destinasyonların, turizm hareketliliklerinin ve faaliyetlerinin temel unsuru olması nedeniyle, destinasyon pazarlaması kavramı öncesinde turizm pazarlaması kavramını kısaca ele almak doğru bir yaklaşım olacaktır. İpar (2011), turizm endüstrisi pazarlamasının 19. yüzyılın sonlarında önce İngiltere sonra ise Avrupa’da kurulan seyahat işletmeleri ve konaklama tesisleriyle başladığını; turizm pazarlamasıyla ilgili sistematik çalışmaların ise İkinci Dünya Savaşı’nın son bulduğu ve sonrasında sanayileşme hareketlerinin başladığı 1950’li yıllarda Avrupa’da yoğunlaştığını belirtmekte ve turizm pazarlamasını 1975 yılında Kanada Ottawa’da yapılan UNWTO toplantısındaki “Turizm pazarlaması, bir turistik istasyonun ya da turizm işletmesinin en yüksek kazanç elde etme hedefine uygun olarak, turizm ürününün pazarda iyi bir yer almasını sağlamak amacı ile, turizm talebinin özelliklerini de dikkate alarak, turistik ürün ile ilgili araştırma, tahmin ve seçim yapmayı hedefleyen ve bu konularda alınacak kararlarla ilgili bir yönetim felsefesidir” tanımlaması olarak kabul etmektedir.

Turizm pazarlamasıyla ilgili diğer bir görüşe göre; “Turizm hizmet sektörünün bir dalıdır. Dolayısıyla turizm sektöründe temel ürün hizmettir. Hizmet pazarlaması ürün pazarlamasından farklı olup; dokunulmazlık, eşzamanlılık, heterojenlik ve depolanamama gibi özelliklere sahiptir. Turizm sektörünün kendine özgü pazarlama farklılığı bulunmaktadır. Bu farklılık turizm sektöründe sunulan tüm hizmetlerden meydana gelen turizm ürününün seyahat deneyimine dayanmasıdır. Çünkü kişilerin seyahatlerinden sonra geriye kalan edindikleri deneyimler ve duydukları tatmindir. Bu durum turizm pazarlamasını hizmet pazarlamasından ayırmakta ve daha güç konuma getirmektedir” şeklindedir (Kozak, 2010: 25).

Turizm pazarlamasıyla ilgili yapılan kapsamlı tanımlamalara rağmen, günümüzde pazarlamanın tanıtım ve promosyon faaliyetleri olarak algılanıyor olması bu alanda çalışan araştırmacılar tarafından; “Pazarlama denilince akla ilk gelen tanıtım ve promosyon faaliyetleri olmaktadır. Tanıtım faaliyetlerinin yanı sıra destinasyon imajının yönetilmesi ve destinasyonun ulusal ve uluslararası faaliyetlerde temsil edilmesi de

pazarlama kapsamına girmektedir” ifadeleriyle düzenlenmekte ve desteklenmektedir (Cabael, 2011: 25).

Turizm pazarlamasından destinasyon pazarlamasına gelindiğinde; “Dünya turizminde meydana gelen gelişmeler, rekabetin ulusal düzeyden bölgesel düzeye kaydığını göstermektedir. Bu nedenle bölge, yöre veya kentlerin, bir destinasyon olarak markalaşıp kendi tanıtımlarını yapmaları ve tur operatörlerinin kitle için yapacaklarından daha farklı pazarlama politikaları belirlemeleri gerekmektedir” (Yavuz, 2007: 40) gibi görüşlerle karşılaşılmakta ve bu görüşlerin oluşmasına gerekçe olarak ise “Risklerin azaltılması ve daha etkin destinasyon pazarlaması için bir ülkenin tek destinasyon ve tek turistik ürün olarak pazarlama anlayışının terk edilerek, ülkelerin çeşitli bölgeleri ve belli şehirlerinin turistik ürün kimlikleri ön plana çıkarılarak bölgesel ve şehir temelli turistik ürün kimliklerinin ön plana çıkarılması” gerektiğine dikkat çekilmektedir (İlban, 2007: 33-34).

Buna göre, UNWTO tarafından daha genel ve klasik şekilde oluşturulan turizm pazarlaması tanımı doğrultusundaki pazarlama faaliyetlerinden daha özel ve hedefli olmak üzere destinasyon pazarlanması faaliyetlerine geçilmesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu çıkarımı destekler nitelikte olan düşünce; “ Kendine has turistik çekicilikleri, nitelikleri ve değeri olan yörelerin kendi markaları ile pazarlanması daha uygun ve günümüzde, turizmi gelişmiş İspanya, İtalya ve Fransa gibi ülkelere kabul gören bir stratejidir. Çünkü gerçekte talebi çeken çoğunlukla ülke değil destinasyondur” şeklinde oluşmaktadır (Yavuz, 2007: 40).

Özer (2012), turistik destinasyonların yüksek gelir elde etme amacına hizmet etmek üzere oluşturduğu turistik ürünlerin, turizm talebi özellikleri de göz önünde bulundurularak yapılan ürün araştırmaları, tahminleri ve seçimleri sonucunda, hedef pazarlarda yer almasını sağlamak üzere yapılan çalışmaların tümünü destinasyon pazarlaması olarak nitelendirmekte ve destinasyon pazarlamasının amacını iki başlık halinde değerlendirmektedir. Bu başlıklardan ilki, turistik ürün, hizmet ve kaynakların verimli kullanılmasının sağlanması; ikincisi ise, hedef pazar veya pazarlardaki turistlerin ilgilerini ve satın alma kararlarını, destinasyona ait ürünleri tercih etmeye yönleltecek çalışmaların (planlama, üretim ve tanıtım vb.) yapılması şeklindedir.

Ersun ve Arslan (2011), destinasyonların pazarlanmasında her bir destinasyona özgü ve hedef pazarın özelliğine uygun pazarlama karması oluşturulması gerektiğini ve bu pazarlama karmasının hedef kitleye ulaşmada oldukça etkili olduğunu belirtmekte ve değişen şartlar karşısında destinasyon pazarlama karmasının da revize edilmesinin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Buna göre; İngilizce kavramların baş harflerinden oluşan ve 4P (ürün [product], fiyat [price], dağıtım [place], tutundurma [promotion]) olarak ifade edilmekte olan geleneksel pazarlama karması elemanlarına hizmet sektöründeki gelişmeler sonrasında yenilerinin eklendiği ve önce yedi daha sonra da sekiz bileşene (programlama [programming], paketleme [packaging], ortak çalışma [partnership], birey [person]) çıktığı belirtilmekte ve destinasyon pazarlamasında pazarlama yönetiminin en önemli işlevlerinden birisinin pazarlama planlaması olduğuna dikkat çekilmektedir (Özer, 2012). Bu doğrultuda destinasyonlar için öngörülen pazarlama karması bileşenleri;

Turistik Ürün: Destinasyonların, sahip oldukları turistik arz kaynakları ölçüsünde hedef pazarlara yönelik birçok turistik ürün sunduğu; destinasyonların ürün stratejilerinin hedef pazarın talep ve beklentilerine uygun ürün karması oluşturulması şeklinde olması gerektiği belirtilmektedir.

Destinasyon Fiyat Politikaları: Destinasyon fiyatlama politikalarının destinasyonların pazarlama stratejilerinde önemli bir etken olduğu belirtilmekte ve bu politikaların hedeflenen pazarlama amaçlarına ulaşacak şekilde oluşturulmasının önemli olduğuna dikkat çekilmektedir.

Destinasyon Dağıtım Sistemi ve Destinasyon-Pazar Bağlantıları: Turizm pazarlamasında dağıtım fonksiyonunun pazarlama karmasının ögesi olarak kabul edilmekte olduğu ve turizm arzı ile turizm talebi arasında bir denge unsuru olarak yer aldığı belirtilmektedir. Ayrıca turistik mal veya hizmetin pazarlanmasında tüketici tarafından talep edilen ürün ve / veya hizmetin talep edildiği yer ve zamanda uygun miktarda sunulması fonksiyonunu yerine getirmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Tanıtım: Destinasyonların turizm potansiyelini ortaya koyan kaynaklarının (doğal hayat, kültürel ve tarihi miras, arkeolojik eserler, deniz, güneş, plaj vb.) ve üstyapı olanaklarının, turizm pazarındaki hedef kitlenin beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda ve

ilgilerini çekecek tanıtım araçlarının belirlenmesi ve tasarlanması suretiyle yapılan çalışmalar olarak aktarılmaktadır.

Programlama: Destinasyonlara ait ürünlerden hangilerinin pazarlama çalışmalarında kullanılacağına ve bu ürünlerin hedef pazara ulaşımında kullanılan yöntemlere ait sistemli karar alma yapıları olarak belirtilmektedir.

Ürün Paketleme: Destinasyonların, turistik ürünlerin bünyesinde bulunan cazip yeme-içme, eğlence vb. farklı mallar ve hizmetlerden oluştuğu ve bu görüntüsüyle destinasyonların paket ürün görünümünde olduğu belirtilmekte olup, paketi oluşturan ürünlerin farklı gruplar altında değerlendirildiğine dikkat çekilmektedir.

Ortak Çalışma ve Bütünleşme: Turizm sektörüne yapılan yatırımların birbirlerinden farklı ve büyük kapsamlı yatırımlar olduğu belirtilmekte ve turizm yatırımları ve turizm faaliyetlerine ulaşmada kullanılan altyapı ve üstyapı yatırımlarının da birbirleriyle uyumlu olması gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Birey: Turizm amaçlı satın alma davranışları birbirinden farklı iç ve dış faktörlerden etkilendiği belirtilmekte olup, turizm paydaşları için bu faktörlerin anlaşılmasının pazarlama çalışmaları açısından önemli ve anlamlı olacağı belirtilmektedir (Özer, 2012).

2.1.2. Destinasyon Markalaşması ve Konumlandırma

Literatür taramasında, marka destinasyonlar oluşturmanın veya destinasyonlarda markalaşmanın, büyük oranda destinasyonların imajıyla bağlantılı kavramlar olduğu anlaşılmaktadır. Yaraşlı (2007), destinasyon imajını bireyler açısından değerlendirerek; bireylerin bir yer hakkında sahip olduğu bilgileri, izlenimleri, fikirleri öznel olarak yorumlaması ve çıkardığı yoruma göre kabul ettiği gerçeklik olarak aktarmakta olup uluslararası turizm açısından ise; bir yerin turizm faaliyetlerine katılanlar açısından cazibe merkezi olmasını sağlayan ve o yerde yapılan harcamaları artıran algı olduğunu belirtmektedir. Cabael (2011), destinasyon imajı oluşturmanın bir kimlik yaratma süreci olduğunu ve bir destinasyonun algılanan birden fazla imajının olabileceğini belirtmektedir.

Buna göre; “Destinasyon markası yaratmak; pozitif imaj oluşturma aşamasında tanımlanan ve ayırt edilen bir takım özelliklerin oluşturulması olarak tanımlanabilmektedir. Marka, bir isim, logo, işaret, dizayn, sembol, slogan, kavram, paket veya bunların hepsi birden olabilmektedir. Turistik bölge için bir marka oluşturmak, turistik bölgeyi diğer benzer turistik bölgelerden ayırt eden başlıca özellikleri ile ön plana çıkararak, bir kimlik oluşturma sürecidir” (Doğanlı, 2006:71).

Kavacık (2012), mevcut teknolojik koşulların haberleşme ve ulaşım imkanlarını geliştirmesi sonucunda aynı ürünün pazardaki çeşitliliğini arttırdığını, artan bu çeşitliliğin farklılaştırma ve ayırt etmede kullanılan marka kavramının ise küresel rekabet koşulları nedeniyle bu ayırt etme gücünü fazlalaştırmaya odaklandığına dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda; “Bir destinasyon, sahip olduğu üstyapı yatırımları, mimari vb. gibi fiziksel niteliklerle de farklılaştırılabilir. Ancak bu nitelikler kolaylıkla kopyalanabilir olduklarından tüketiciyi her zaman ve yeterince motive etmekten uzaktır. Destinasyon markalaması, küresel rekabette saf tutan çağdaş destinasyon pazarlamacılarının, belki de en güçlü pazarlama silahı olarak görülmektedir (Yavuz, 2007:46).

Doğanlı (2006), destinasyon markalaştırma çalışmalarında ilgili bölgenin tüm özelliklerinin (mal ve hizmetler, tarım, spor, kültür ve sanat, teknoloji, eğitim ve turizm, doğal güzellikler vb. yüzlerce özellik) marka çatısı altında toplanmasını ve bu şekilde bölgenin tüm varlıklarının sembolik bir şekilde ziyaretçilere sunulması gerektiğine dikkat çekerek bir destinasyonun markalaşmasının, turizm ürününün kendine özgü ve çok yönlü doğal yapısıyla elde ettiği pozisyon ile rekabet içinde bulunduğu diğer destinasyonlara meydan okumasıyla gerçekleşebileceğini belirtmekte ve turistik bölgelerden marka oluşturma uzun soluklu çalışmalarla olabileceğini; marka çalışması yapılması planlanan yerin marka imajına ve potansiyel ziyaretçilerin beklentilerine uyumlu olması gerektiğini belirterek, turistik bölge veya destinasyon için oluşturulan imajın abartılı veya eksik olması durumunda popülerite kayıpları yaşanacağına ve bunun da ziyaretçi / turist kayıplarına yol açabileceğinin altını çizmektedir.

Yeşiltaş (2013), turizmin bir çok sektör ve alt sektörle bağlantılı ve aynı zamanda da çevresel ve sosyo kültürel boyutları olan bir faaliyet olduğunu ve bu nedenle de bir bölgenin turistik bir destinasyon olarak geliştirilmesi ve planlaması sürecinin büyük bir

gayret ve çalışmayı gerektirdiğini belirterek, destinasyon planlama sürecinde bir çok seviyeden ve meslekten kişilerin yer almasının önemine dikkat çekmektedir.

Özdemir (2013), günümüzdeki turizm destinasyonlarının daha çok sahip oluğu maddi unsurları (süper lüks oteller, tarihi yapılar, kültürel ve doğal varlıklar, misafirperverlik ve yüksek kaliteli hizmetler vb.) ön plana çıkardığını, buna karşılık yeni turist profilinin konaklama ve diğer tamamlayıcı turizm hizmetleri gibi somut unsurlar yerine yeni deneyimler (doğa sporları, kültür turizmi, sağlık ve termal turizm vb. alternatif turizm türleri) yaşamak amacıyla seyahat ettiklerini belirterek destinasyonların kendilerini farklılaştırarak rakiplerinden ayrılabilmeleri için marka kimliği yaratmalarının önemine vurgu yapmakta ve destinasyon markalaşması oluşturma ilkelerini; altyapı ve üstyapı sorunsuzluğu, ulaşım hizmetlerinin yeterliliği, tarihi ve kültürel varlıkların korunması, konaklama işletmelerinin sunduğu hizmetler, yerel halkın turistlere karşı olan yaklaşımı, çevrenin ve yeşilin korunması gibi kalite göstergeleri; markanın hatırlanabilir olmasını ve marka kimliğini yansıtan sembolize edilmiş harf veya resimsel öğeler içeren deyiş veya sözcüklerden oluşan logo ve sloganlar oluşturulması; markanın ulaşmayı hedeflediği kitlenin dikkatini çekmeye odaklı sözlü melodiler ve müzikler oluşturmak suretiyle yapılan reklam müzikleri; yol, su, elektrik, ulaşım, haberleşme, katı atık toplama ve depolama gibi altyapı çalışmaları ve konaklama tesisi, restaurant, eğlence merkezi gibi üst yapı çalışmaları yapılması şeklinde belirtmektedir.

Yılmaz ve Çizel (2000), turizm destinasyonlarda marka yaratmanın bölgeye sağlayacağı yararları;

- Turistik bölgenin turist tarafından tanınmasını ve benzer bölgelerden ayırt etmesini,
- Turizm ürününün satın alınmadan önce denenemeyecek olmasının getirdiği riskleri asgariye indirmesi,
- Destinasyonun marka etkisiyle elde edeceği kimliğin pazar bölümlemesine olumlu katkı sağlaması,
- Bölgenin kalite sembolü işlevini yerine getirmesi,

- Turistik destinasyonun markalanmasının, bölgenin ürettiği diğer ürün ve hizmetlerin de markaya dönüşmesini kolaylaştırmasına katkı sağlaması,
- Turistin önce psikolojik sonra ise fiziksel olarak destinasyona çekimini sağlaması, şeklinde özetlemektedir.

Destinasyonların markalaşması çalışmalarında ortaya çıkan diğer bir kavram ise “Konumlandırma” dır. Konumlandırma; işletmelere ait ürün ve hizmetlerin rakip işletmelere veya işletmenin kendisine ait diğer ürün ve hizmetlere karşı olan imajının geliştirilmesi şeklinde tanımlanmakta olup markanın hedef pazar bölümünü ve rakiplerine göre farkını gösteren stratejik kavram olarak kabul edilmektedir (Arlı, 2012: 100).

Kavramın marka yönetim sürecinde önemli bir yeri olduğunu belirten Doğan (2006), konumlandırma ile, rakiplere karşı avantaj elde edildiğini ve destinasyon markası oluşturma sürecinde, turistlerin akıllarında destinasyona yönelik özel algıları yerleştirmede sağladığı kolaylıklar açısından önemli işlevleri olduğuna dikkat çekerek, konumlandırmanın boşlukta duran bir kavram olmayıp rakibe göre yapıldığını, farklılaşma ile marka olmayı başarmış destinasyonlarda temel konumlandırmanın genişletilmesi halinde odaklanma kaybı ve inandırıcılıkla ilgili sorunlar yaşanabileceğini; temel konumlandırmanın hiçbir markada değişmeyeceğini ve marka iletişiminin esas olarak bu temel üzerinde şekillendiğini belirtmektedir.

İpar (2011), kitlelerin dünya üzerindeki bir çok destinasyon hakkındaki bilgiye haberler, filmler, olaylar ve etraftaki kişiler aracılığıyla araştırma yapmaksızın ulaştığını; bunun neticesinde ise zihinlerde planlı veya plansız olarak destinasyon konumları oluştuğunu belirtilmekte olup bunun manipülasyona açık bir durum olduğuna dikkat çekmektedir. Bu görüşlere örnek olmak üzere; Las Vegas’ın kumarla, Paris’in aşk ve romantizmle, Milano’nun modayla ve Vietnam’ın savaşıyla özdeşleştiğini; Vietnam’ın mutfak kültürünün zengin olmasına rağmen algılamamanın halen savaş olduğunu; Kolombiya’nın gelişmiş bir ülke olduğunun aktarıldığı haberlerin değer taşımayacağı ancak uyuşturucu kartelleriyle ilgili yapılan haberlerin kitlelerde karşılığını bulacağı tespitlerini yapmakta ve turizm ve seyahat hizmetleri için iki tür konumlama yapmanın mümkün olduğunu belirtmektedir. Bunları ise objektif ve subjektif konumlanma olarak ikiye ayırmaktadır.

Buna göre; “objektif konumlanmada; hizmetler ve ürünler seçili hedef pazardaki turistlerin ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda şekillenmekte ve bu durumda ürün ya da hizmetlere gerekli uyarlama ve eklemeler yapılmakta; subjektif konumlanmada ise ürünün ya da hizmetin fiziksel özelliklerine odaklanmadan potansiyel turistin aklındaki imaj şekillendirilmekte, değiştirilmekte ve güçlendirilmektedir.”

Bununla birlikte diğer bir görüşte ise; destinasyonların marka iletişiminde markayı olduğundan farklı göstermenin mümkün olmadığı, markalaşma çalışmalarında yapılanın markaya ait bir özelliğin belirlenmesi ve gerçeklerden kopmadan bunun ön plana çıkarılması, markanın kişisel konumlandırmasında değişikliğe gidebilmenin tek yolunun ise ana faaliyet alanında yaşanan duraklamayla birlikte farklı ve orijinal fakat marka kimliğiyle çelişmeyen bir şekilde yeniden konumlandırma yapılabileceği aktarılmakta olup, destinasyonlarla ilgili yapılan turistik tanıtımların ve reklamların kötü imajı düzeltmeyi sağlayacağı görüşünün yanlış olduğu, bu çalışmaların kapsamlı konumlandırma çalışmalarının taktiksel ve dönemsel alt bileşenleri olduğu ve destinasyon konumlandırmalarının daha uzun vadede ele alınması gerektiği belirtilmektedir (Doğanlı, 2006:113).

2.1.3. Destinasyon Yönetiminde Organizasyon ve Kalite Standartları

İpar (2011), günümüzde turizm faaliyetlerinin ulaştığı seviye itibariyle dünya çapında binlerce bölgeyi ve buralarda yaşayan insanları etkilemekte olduğunu; turizm talebinin giderek hızlanan bir ivmeyle artması nedeniyle faaliyetlerin yürütüldüğü bölgelerin sosyal ve kültürel olarak baskılandığını ve bu baskıların doğal ve çevresel faktörler, altyapı sistemleri ve şehirleşme gibi unsurlar üzerinde meydana getirdiği olumsuzluklarla mücadele edilmesinin zorluğuna dikkat çekmekte ve bu nedenlerden dolayı turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği alanlarda turizmin yönetilmesi gerekliliğinin oluştuğunu belirtmektedir.

Özdemir (2008), destinasyon yönetiminin; ilgili destinasyonun sahip olduğu turizm kaynaklarının korunarak geliştirilmesi (çevrenin korunması, kültürün korunması, enerji kaynaklarının korunması; yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve eğitimi vb. olmak üzere) yoluyla sürdürülebilirliğini sağlamak üzere, destinasyon ürününü oluşturan mal ve hizmetlerin uyum içinde yönetilmesi gereğinden doğmuş olan çabalara

yönelik bir kavram olduğunu, bununla ulaşılmak istenilenin, turist ziyaretlerinde yaşanan destinasyon deneyiminin kalitesini artırmak olduğuna dikkat çekmekte ve destinasyonların yalnızca turistik unsurların bulunduğu yerlerden ibaret olmadığını, buralarda destinasyon algısına etki edecek seviyede karmaşık sorunlara sahip olması nedeniyle yönetilmesi ve geliştirilmesi gereken sanayi işletmeleri ve yerel işletmeler bulunduğunu belirtmektedir.

Yavuz ve Karabağ (2007), destinasyonların dünya pazarındaki başarılarının, sahip olduğu rekabet gücünden oluştuğunu; turizm faaliyetleri yapılabilecek bölge veya bölgelerin destinasyon odaklı turizm örgütlenmesine gitmeleri halinde, buraların “sistemli ve bir bütün olarak” tanıtılmalarının sağlanabileceği ve bunun da rekabet gücünü artıran bir etkisi olacağını belirterek destinasyon temelli turizm örgütlenmesi modelinin, söz konusu turistik yerin “orijinal ve güçlü turistik çekiciliklerinin keşfedilmesi, geliştirilmesi ve öne çıkarılması” açısından da faydaları olacağına ve böylece destinasyon olarak tanınan yerlere gelen turist sayılarının artması sonucunda; ekonomik canlılık, istihdam artışı ve gelir artışı gibi ek faydaların oluşacağına dikkat çekmektedir.

Kocaman (2012), dünya genelinde turistlerin ilgisini çeken çok sayıda destinasyonu bulunduğunu ve turistlerin destinasyon anlayışı ve seçimlerindeki farklılıkların ülkelerin sahip olduğu turizm kaynaklarından kaynaklandığını; turistlerin destinasyon seçimlerinde oluşan farklılıklar nedeniyle pazarlama çalışmalarındaki uygun müşteri grup özelliklerinin belirlenmesinde, turizm pazar bölümlendirilmesi çalışmalarında ve bunlara dönük pazar stratejileri oluşturulmasında destinasyon yönetimlerinin önemli olduğunu; turizm pazarlaması içinde destinasyon yönetiminin önemini, müşteri odaklı pazarlama anlayışı gelişiminin küçük organizasyonlarla elde edilen mali güçle sağlanamayacağının anlaşılması görüşüyle birleştirerek tüm turizm faaliyetlerinin ve organizasyonlarının güçlendirilmiş pazarlama çabası yaklaşımı olan Destinasyon Yönetimi Yaklaşımını kabul ederek uygulaması gerektiğini belirtmektedir.

“Bu sebeple destinasyonları yönetebilmek için oluşturulan, Destinasyon Yönetim Organizasyonları (DMO/DYO), turizm gelişimini kolaylaştırmak için çaba sarf ederek, destinasyonların da düzgün bir biçimde gelişimini sağlamaktadır. DYO’lar, turizm sisteminde kaynakları geliştirmeye yarayan entegre bir sistem olarak çeşitli aktiviteleri

koordine eden ve gerçekleştiren, turizm destinasyonu alanları için yararlı topluluklar oluşturmada, merkezi bir görev üstlenmektedir. DYO'lar turizm sisteminde, farklı destinasyon çıkarlarını bir araya getiren, çeşitli aktiviteleri koordine eden ve gerçekleştiren, destinasyon alanında turizmin yararlı etkilerini arttırmada öncü olan ve entegre sistemler geliştirecek mali kaynakları elinde bulunduran temel bir oluşumdur. Bu nedenle destinasyon organizasyonları için en önemli sorun, birbiriyle rekabet halinde bulunan kurumları tek bir çatı altında toplayabilmektir” (Semerciöz vd. 2008: 1-6).

Yavuz ve Karabağ (2007), iyi bir destinasyon yönetiminin, turistlerin tatmin düzeyinin düzenli ölçülmesine ve gözlemlenmesine, ayrıca turizm endüstrisinin performansının yakın takibi ile sağlanabileceğini belirtmekte ve bu gözlem, ölçme ve takip çalışmalarından elde edilen bilgilerin, destinasyon yöneticilerinin turistlerin talep ve beklentilerini anlamasında ve böylece daha etkili turistik ürünler oluşturulmasına katkı sağlayan önemli faktörlerden olduğuna dikkat çekmektedir.

Buna göre ; destinasyon yönetim örgütleri bir coğrafik alanı, bir kenti, bir bölgeyi veya bir ülkeyi destinasyon olarak kabul eden ve bu alanların pazarlanmasından sorumlu ulusal turizm örgütleri olarak tanımlanmaktadır. Farklı bir görüşe göre ise; destinasyon yönetim örgütlerinin tek fonksiyonu destinasyonun pazarlanmasından ibaret olmayıp yönetim fonksiyonuna da sahip olduğu şeklindedir. UNWTO ise destinasyon yönetim örgütlerini, destinasyonları yönetmek ve pazarlamaktan sorumlu yapılar olarak kabul etmekte ve şöyle kategorize etmektedir:

- Ulusal anlamda turizmin yönetiminden ve pazarlanmasından sorumlu ulusal turizm otoriteleri ya da örgütleri,
- Coğrafi bir bölgenin turizm faaliyetlerinin yönetiminden ve pazarlanmasından sorumlu bölgesel ya da eyalet destinasyon örgütleri,
- Kent ya da kasaba gibi küçük coğrafi alanların turizm yönetiminden ve pazarlanmasından sorumlu yerel destinasyon örgütleri (Presenza vd., 2005: 1-6).

“Yerel turizm uygulamalarını tek elden koordine eden ve turizm işlerinin planlayıcısı ve yöneticisi konumundaki bir “Destinasyon Yönetim Organizasyonu”nun oluşturulması,

destinasyon bazlı bir pazarlama stratejisine geçmenin ilk adımı olarak görünmektedir. Eğer bu destinasyon yönetim birimi bütünleşik pazarlama iletişimi etkinliklerinde başarılı olursa, destinasyonun gelecekteki imajı da istenen şekilde olacaktır” (Rainisto, 2003: 73). Buna göre destinasyon yönetim örgütlerinin dört ana fonksiyonu vardır:

- Toplum pazarlamacısı: Hedef ziyaretçi pazarlarına en uygun destinasyon imajını, turist çekiciliklerini ve turizm olanaklarını duyurmak,
- Endüstri koordinatörü: Turizmin artan faydalarından yararlanmak için net bir odak sağlamak ve daha az endüstri dağılımını cesaretlendirmek,
- Kısmi kamu temsilcisi: Birey ve grup ziyaretçisine koruma ve endüstri için meşruluk sağlamak,
- Toplum gururu yaratma: Yaşam kalitesini yükselterek hem ziyaretçiye hem de yerel halka önderlik etmek (Özdemir, 2007: 35).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAKİN ŞEHİR (SLOW CITY-CITTA SLOW) HAREKETİ

3.1. YAVAŞ BESLENME (SLOW FOOD) HAREKETİ

“Yavaş Beslenme - Slow Food”; yerel gıda kültürlerinin ve geleneklerinin ortadan kalkmasını önlemek amacıyla 1989 yılında kurulan küresel ölçekli harekettir. Hareket, günümüzde hayatın hızlanması ve insanların günlük hayatın akışına kendilerini kaptırmaları gibi nedenlerle yemek kültürüne olan ilgisinin azaldığına dikkat çekmekte ve ilgiyi yöresel yemek kültürünün canlanmasına çekmeye çalışmaktadır (Slow Food, 2014).

Çerçi (2013), küreselleşen dünyada kent kimliklerinin homojenleştiğini ve gittikçe birbirine benzediğini; kentlerin kendilerine özgü mekanları koruyamayan ve sosyal hayatın zayıflaması sonucunda oluşan hızlı yaşantılar ile huzursuz mekanlar haline dönüştüğünü belirterek, bu türden kentsel örneklerin küçük kentler tarafından da takip edilip, yerel kimliklerin göz ardı edilerek oluşturulan yabancı çözümler nedeniyle yerel dokuların ve kimliklerin kaybedilme riskiyle karşı karşıya kaldığına dikkat çekmekte ve buradan hareketle hem kentte yaşayanların hem de kente dışarıdan bakanlar açısından kentlerin insanların günlük hayatlarını geçirdikleri yerler olmaları nedeniyle buralardaki mekan duygusunun olumlu olması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Bu doğrultuda literatürde “yavaş hareketi (slow movement)” olarak yer bulan akım, günümüzde etkisi ve baskısı daha da fazla hissedilmekte olan küreselleşmenin insanlara dayattığı hızlı yaşam tarzına tepki olarak bireysel düzeyde gelişen hareket tarzı olarak ifade edilmekte olup, küreselleşme kavramının kentsel ve yerel dokular üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri azaltmak ve hatta sıfıra indirmek için kentlerin orijinal dokularını ve kültürlerini yeniden keşfetme ve ortaya çıkarma çabalarından birisi olan “sakin şehir (citta slow-slow city)” ve bir diğeri olan, küreselleşmenin neden olduğu hızlı yaşam felsefesinin bir sonucu olan hızlı yemek yeme alışkanlığının insanlar arasındaki iletişim ve paylaşım duygusunu köreltmesine tepki olarak ortaya çıkan “yavaş yemek (slow food)” hareketleriyle desteklenmektedir (Çerçi, 2013: 81).

Buna göre; yavaş yemek hareketinin, 1986 yılında İtalya'nın Roma şehrinde açılmak istenen ve hızın ve küreselleşmenin simgesi olarak kabul edilen fast food zincir restaurantı McDonald's tepkisi olarak gelişen protestolar sonucunda başladığı; protestoya katılan eylemcilerin yeme-içme alanında faaliyet göstermekte olan fast food zincir restaurantına karşı yerelliği, yavaşlığı ve sofradaki sağlıklı iletişimi simgeleyen İtalyan mutfakını yani slow food'u destekledikleri; hareketin felsefesinde, hızlı yemek yeme alışkanlığının kişilerarası iletişimi, sohbet şansını ve duyuşal zevkleri engellemesinden kaynaklanan duyuşal tatmin eksikliğinin giderilmesi çabalarının bulunduğu belirtilmektedir (Güven, 2011: 114).

Bununla birlikte yavaş yemek hareketinin kimi zaman yanlış ya da eksik algılandığı görüşleri de bulunmaktadır. Bu görüşlerin, Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) tarafından yayımlanan Citta Slow bilgi notundaki karşılığı; yavaş yemek hareketinin yalnızca fast food yiyeceklerin ve fast food restaurant zincirlerinin protesto edilmesine yönelik bir davranış olmadığı, yavaş yemeğin aynı zamanda bir insan hakkı olarak algılanmasının gerekli olduğuna dikkat çekilerek, yavaş yemek hareketi lideri olan Carlo Petrini'nin "sadece doymanın değil lezzet almanın da bir insan hakkı olduğu ve üretici haklarının korunmasının ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinin gastronominin bir parçası olduğunu" vurguladığı görüşüne atıf yapılmaktadır (Anonim, t.y.:5).

Bu doğrultuda yavaş yemek hareketiyle ulaşmak istenen amaçlar;

- Yerel ve bölgesel kültürlere ait mutfak ve sofrta geleneklerinin hızlı yaşam ve hızlı yemek davranış ve kültürlerinden korunması ve tarımsal biyoçeşitlilik ve gastronomi kültürünün desteklenerek geliştirilmesi (Güven, 2011),
- "İyi, temiz, adil gıda" felsefesi doğrultusunda, sosyal adalet ve sürdürülebilirlik farkındalığını arttırarak çevre ve hayvan varlığını önemsemek ve korumak, geleneksel gıdaları koruma altına almak ve böylece üreticilerin gelirlerini ve yerel ekonomiyi koruyarak desteklemek (Günerhan vd, 2010:33),
- Yavaş yemek alışkanlığının insan sağlığı için önemli bir faktör olduğu görüşünden hareketle yiyecek maddelerinin uygun şekilde kullanılmasını sağlayarak insanların kendi çevresi ve birbirleriyle olan ilişkilerinin geliştirilmesine katkı sağlamak (Yurtseven, t.y. : 9),

- “Sürdürülebilir Kaliteli Gıda” kavramına ulaşabilmek için yemekten tat alma ve yemekle sosyalleşme ilkelerinden hareket ederek yerel lezzetlere sahip çıkılması, rahat ve sağlıklı beslenilmesi, yenilen şeylerin ne olduğunun bilinmesi ve hatta kendi yiyeceğinin üretilmesi (Sırım, 2012: 122), şeklinde belirlenmiştir.

3.1.1. Slow Food Hareketi Misyonu ve İlkeleri

Ergüven (2011), insanların; tatil alışkanlıkları, yeme içme şekilleri, beğenileri ve giyim tarzları gibi göz önünde olan özelliklerinin küresel etkilerle tek tipleşerek özgünlükten uzaklaştığını ve hızlı “fast” bir yaşam tarzı anlayışının hakim olduğunu, bununla birlikte bu eğilimin sürdürülebilir olmadığının anlaşılmasıyla birlikte farklı bir eğilimin başladığını; bahsedilen eğilimin İtalya’daki bazı gurmeler tarafından Bruntland Raporu ve Gündem 21 belgesiyle direkt bağlantısı olmaksızın, fakat benzer olmak üzere hayata geçirilen yavaş yemek “slow food” hareketi olduğunu ve bu hareketin, yeme içme hareketinin sadece doymak amacıyla yapılmadığını, tüketilen yiyeceklerin arkasındaki kültür ve birikimin, aynı zamanda da yerel özgünlüğün ortaya çıkarıldığı “slow food” un dünya çapında bir hareket özelliği kazandığını belirtmektedir.

Güven (2011), yavaş yemeğin dünya çapında bir hareket olma özelliğinin, hareketin 1989 yılında ortaya çıkması sonrasında oluşturulan Slow Food Manifesto (Yavaş Yemek Manifestosu) belgesine dayandığını belirtilmekte ve bahsedilen manifestonun 9 Kasım 1989 tarihinde, Paris’teki Opera Comique’de, Arjantin, Avusturya, Brezilya, Danimarka, Fransa, Almanya, Hollanda, Macaristan, İtalya, Japonya, İspanya, İsveç, Amerika Birleşik Devletleri ve Venezüella delegelerinin katılımıyla imzalanarak kabul edildiğine dikkat çekmekte ve manifesto maddelerini;

- Yaşanılan çağın endüstrileşmeyi ve makineleşmeyi icat ettiğini, sonrasında ise onu yaşam tarzı haline getirerek içselleştirdiğini,
- İnsanların hızlı yaşam tarzlarına mahkum edilerek köleleştirildiğini ve fast food yemek alışkanlıklarına zorlandığını,
- İnsanların bu yaşam tarzları nedeniyle yok olmadan önce hızdan ve dayatılan alışkanlıklarından kurtulmaları gerektiğini,

- Hızlı yaşama dair oluşan baskılardan kurtulmanın yolunun sessiz maddi hazzın sıkı şekilde savunulmasıyla mümkün olabileceğini ve uygun ölçüdeki duysal hazzın insanları hız çılgınlığından koruyabileceğini,
- Bu korunma hareketinde savunmanın SlowFood (Yavaş Yemek) ile birlikte sofralarda başlayabileceğini ve bu yüzden yöresel yemeklerin lezzetini ve hazzını yeniden keşfetmenin zamanın geldiğini,
- Verimlilik adına yaşanan hızlı yaşamların insanın yaradılışını değiştirdiğini, çevreyi ve tabiatı tehdit ve tahrip ettiğini ve slow food hareketinin buna alternatif ve ilerlemeci bir hareket olduğunu,
- Gerçek kültüre, lezzetleri küçük düşürmek yerine onları korumak ve geliştirmekle ulaşılabileceği, şeklinde aktarmaktadır (Güven, 2011: 115).

Çerçi (2013), Slow Food organizasyonu tarafından açıklanan tezleri; herkesin iyi ve kaliteli yiyeceklerden zevk almasının temel bir insanlık hakkı olduğuna ve bu zevki mümkün kılan yeme içmeye ilişkin gelenekleri ve kültürel mirasın korunması; ekoloji ve gastronominin, etik ve lezzetin kesiştiği kavşakta yer almakta olduğuna ve insan, gıda, doğa ve kültür (plate, planete, people and culture) arasında çok güçlü bağlar olduğunu kabul eden yeni-gastronomi kavramı şeklinde aktarmakta ve hareketin tarım, gıda üretimi ve gastronomi yaklaşımını kaliteli gıda kavramı ilkelerini;

- İyi (Good): Yerel yemek kültürünün bir parçası olan, yemekten zevk alınan, taze ve mevsimsel yiyeceklerle beslenme,
- Temiz (Clean): Çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen gıda üretimi ve tüketimi,
- Adil (Fair): Tüketicilerin satınalma gücünü aşmayan ve küçük ölçekli üreticiler için adil olan fiyatlar, olarak belirtmektedir.

Bu doğrultuda slow food hareketi misyonu; gıda sunumunda biyoçeşitliliğin korunması (Mükemmel gıda ve içecek zevki, bunların korunması için çabaların birleştirilmesiyle mümkün olabilecektir. Birçok yiyecek türü ve hayvan çeşidi, gıda ve tarımsal üretim faaliyetleri sonucunda yok olabilmektedir.), lezzet eğitiminin yaygınlaşması (Lezzetler

yalnızca yemek masasında öğrenilmez. Lezzetleri keşfetmek, sorgulamak ve denemek için çaba harcanması gerekmektedir. Bu nedenle lezzet eğitimleri yapılmalıdır.), üreticiler arasında ortak etkinlikler ve girişimler (Etkinlikler aracılığıyla kaliteli yiyeceklerin tanıtılması gerekmektedir.) düzenleme yoluyla mükemmel gıdaları tüketicilerle buluşturmak olarak belirlenmiştir (Anonymous, 2014).

3.2. SAKİN ŞEHİR HAREKETİ

Literatüre “Yavaş Şehir” olarak giren, sonraları ise yavaşlığın tembellik ve miskinlikle birlikte anılması ve bunun da hareket adına olumsuz bir imaj algısı oluşturmaları nedeniyle “Sakin Şehir” olarak değişime uğramıştır.

Şahinkaya (2010), İtalyanca Città (şehir) ve İngilizce slow (sakin/yavaş) kelimelerinden oluşan ve literatürde Cittâslow olarak yer alan “Sakin Şehir” hareketinin, 1986 yılında Roma’daki İspanyol Merdivenlerinde açılan McDonald’s restaurantının, Carlo Petrini önderliğindeki grup tarafından “meydanın estetiğinin bozulacak olması ve yemek yemenin hızlı şekilde ve yalnızca doyma amacıyla yapılan bir eylem olmadığı” gerekçeleriyle başlatılan protestolar sonucunda oluşan slow food “yavaş yemek” akımıyla başladığını belirterek, kendiliğinden başlayan yavaş yemek akımının zaman içerisinde yalnızca gıda ile sınırlı kalmadığını, yaşam, yolculuk, eğitim, okuma, ekonomi gibi alanlarda da “yavaşlık” felsefesinin giderek yaygınlaşan bir eğilim haline geldiğine dikkat çekmektedir.

Bu doğrultuda ortaya çıkan sakin şehir hareketinin temelinin 1999 yılında İtalya’nın Chianti-Greve kentinde atıldığı ve yayımlanan ilk bildirgesinde; küreselleşme hareketinin, insanlar ve toplumlar arasında iletişim, bilgi ve deneyim paylaşımı açısından kolaylıklar ve kaynaşmalar sağlamasına rağmen farklılıkların ve özgünlüklerin ortadan kaldırıldığı tek tipleşme ve sıradanlık gibi olumsuzluklara da neden olduğuna dikkat çekilmekte; bu olumsuz gidişatın durdurulmasında yerel ve özgün değerlere sahip çıkılarak bu değerlerin korunması ve geliştirilmesinin gerekli olduğu belirtilmekte ve bu gelişmeler doğrultusunda, yerel özgünlüklerin korunması ve geliştirilmesi adına oluşturulan “sakin şehirler” ağı etrafındaki yapılanmanın hızla yaygınlaştığı ve İtalya’daki bazı kentlerin (Bra, Positano ve Orvieto) ardından İngiltere, Portekiz, Avusturya, Polonya, Norveç ve Almanya’dan da bir çok kentin “sakin şehir”

olmaya hak kazandığı bildirilmektedir (Günerhan vd, 2010: 34). Bugüne gelindiğinde ise, Haziran 2014 tarihi itibariyle dünya genelindeki 29 ülkeden 189 kentin “sakin şehirler” ağına katıldığı deklare edilmektedir (Cittàslow International Anonymous, 2014).

Özhancı vd. (2013), sakin şehirler ağına dahil olan kentlerin, kendi gelenek ve göreneklerini, tarihsel kimliklerini, yemek kültürlerini koruyabilmelerinin öngörüldüğünü; zayıf ve güçlü yönlerini analiz ederek sahip oldukları mevcut imkanlar doğrultusunda yerel özgünlüklerini koruma ve geliştirme yönlü stratejiler oluşturmalarının beklendiğini ve böylece ortaya çıkarılacak olan yerel farklılıkların yaşam hızlarını düşürmeye ve rahatlatmaya yönelik oluşturulacak olan organizasyonlar ve misafirperverliklerle desteklenerek, özgün kent algısı yaratması gerektiğini belirtmektedir.

Güven (2011), yavaş yemek ve sakin şehir hareketinin; slow travel (yavaş seyahat), slow schools (yavaş okul), slow books ya da slow word (yavaş okuma), slow money (yavaş ekonomi), slow sex (yavaş cinsellik), slow media (yavaş medya) ve nihayetinde slow living (yavaş yaşam) şeklinde gelişerek yaygınlaştığını belirterek slow living (yavaş yaşam) felsefesinin kişilerin kendi içine kapandığı ve dış dünyaya kapılarını kapattığı gibi bir hareket olarak anlamlandırmanın doğru olmadığını; felsefenin, yaşanan hayattan zevk alındığı ve bazı zamanlar hiçbir şey yapmanın özgürlüğünün ve huzurunun tadıldığı, kişinin kendisi için ayırdığı bir zaman dilimi olduğuna dikkat çekmekte ve hız kavramının günümüzde çalışkanlık ve güçle özdeşleştirildiğini, yavaşlığın ise tembellik ve zayıflıkla anıldığını; yavaş düşünen kişilerin ihtiyatlı kişilik yapısına sahip olduğunun göz ardı edildiğini ve yavaş öğrenen ya da geç anlayan kişi olarak resmedildiğine ve algılandığına vurgu yaparak bu algılamayı eleştirmektedir.

Cittàslow organizasyonu, ulaşmak istediği hedefleri açısından ele alındığında; kentlerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine dayalı yeni fikirlerin, farklı yollar ve yöntemler üzerinde düşünülerek oluşturulması ve oluşturulan yöntemlerin tüm ülkelerle paylaşılmasını; yerel toplulukların, kasabaların ve kentlerin günlük yaşantılarında yavaş yemek felsefesini uygulayabilecekleri ve bu felsefeyi büyütebilecekleri eko gastronomi kavramlarının geliştirilmesini ve organizasyonda yer alacak kentlerin bozulmamış manzara ve yapıları, sanat ve kültür faaliyetleri, yerel

mutfak özellikleri, dini törenleri gibi varlıklarının özgünlüğünü kaybetmeden korunması ve buralarda yaşayanların sakin hayat felsefesini benimsemesi şeklindeki kavramlara önem verildiği anlaşılmaktadır (Cittâslow International Anonymous, 2014).

Karataş ve Karabağ (2013), sakin şehirler ağına katılmak isteyen yerleşim yerlerinin Cittâslow organizasyonunun ortaya koyduğu bazı ilke ve kriterleri karşılamaları gerektiğini ve ayrıca bu kriterlerin aday kentlerde sürdürülebilir olmasının gerekliliğine işaret ederek, Cittâslow birliğine katıldığı sertifika ile belgelendirilen kentlerin, ancak dört yılda bir yenileyecekleri sertifika ile birlikte kalabileceklerini belirtmektedir. Buna göre ; Özhancı vd.(2013), Cittâslow birliğinde yer alan kentlerin ve birlik üyeliğine aday kentlerin “yavaş felsefesi” ne bağlı kalmaları ve bu felsefeyi sürdürülebilir kılmak için “çevre, altyapı, teknoloji, misafirperverlik, farkındalık ve yavaş yemek projelerine destek” ana başlıklarının alt başlıkları olan 59 kriteri karşılamaları gerektiğini; Doğan vd. (2014), Cittâslow birliğinde yer almak isteyen kentlerin belirtilen 59 kriterin asgari % 50 sinin yerine getirmesi gerektiğini, üyelik için başvuran kent nüfusunun 50 bin ve altında olması ve aynı zamanda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, su ve hava kalitesi, biyo-çeşitlilik, yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve korunması, ekonomik, ekolojik ve sosyal adalet kavramları etrafında birleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda oluşturulan Cittâslow politikalarının kriterleri;

Çevre Politikaları: Hava ve su temizliğinin yasalarla belirtilen parametrelerde olduğunun belgelendirilmesi, içme suyu tüketiminin ulusal ortalamalarla karşılaştırılması, kamunun kullanım alanında ve hanelerde enerji tüketiminin kontrol altına alınması ve kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretmesi, kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması ve kentsel kanalizasyon için atık su arıtma tesislerinin oluşturulması ve biyoçeşitliliğin korunması,

Altyapı Politikaları: Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması, özel taşıt kullanımına alternatif ulaşım planlamaları yapılması, bisikletle ulaşımın yaygınlaştırılması amacıyla toplu taşıma aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri oluşturulması ve mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre olarak karşılaştırılıp bu yolların geliştirilmesi, kent merkezleri ve hastanelerde hamileler için özel araç park yeri ayrılması,

Kentsel Yaşam Politikaları: Kent direnci için ve kente ait değerlerin iyileştirilmesi için kamusal bina düzenlemeleri yapılması, kentsel yaşanabilirliğin artırılması amacıyla yeşil alanların oluşturulması, kent yaşayanları ve ziyaretçileri için interaktif hizmet gelişiminin bilgi ve iletişim teknolojileri ve internet ağı erişimine kolay erişilebilir kılınacak yatırımların yapılması, yerel ürünlerin ticarileştirilebileceği alanların oluşturulması ve bu amaca hizmet etmek üzere mevcut üretim atölyelerinin korunması ve değerlerinin artırılması, kişisel sürdürülebilir kentsel planlamanın ve kamusal sürdürülebilir kent planlarının teşvik edilmesi ve sosyal altyapıyı destekleyecek teşvikler oluşturulması,

Tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar : Agroekolojinin (yerel ürünlerin sertifikalandırılması) geliştirilmesinin teşvik edilmesi, geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların, el yapımı ve etiketli veya markalı esnaf / sanatkar ürünlerinin desteklenmesi yoluyla korunması, kırsal alanda yaşayanların hizmet erişimlerine ulaşmasını sağlayarak bu bölgelerin katma değerinin artırılması, tarımsal üretimde genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) kullanılmasının yasaklanması ve kamuya ait restoranlarda organik ürün kullanımının teşvik edilmesi, yerel ve geleneksel kültürlerin koruma altına alınması, yemek sektöründe tat eğitimi verilmesi ve organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşviki, tarım alanı olarak kullanılırken imara açılan bölgelerin yeniden planlama kapsamına alınması,

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar : Cittâslow organizasyonun görünürlüğünü ve bilinirliğini sağlayacak faaliyetler düzenlenmesi ve kent halkına Cittâslow felsefesi hakkında düzenli ve kalıcı eğitimler verilmesi, yerel yönetimler ve Cittâslow organizasyonu arasındaki çalışmaları yürütecek STK yapılanmalarına gidilmesi, kentle ilgili önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılımın benimsenmesi ve uygulanması, yavaş güzergahların oluşturulması ve bu güzergahlarda yerel iyi karşılamaların organizasyonu,

Sosyal Uyum : Azınlıklara karşı hoşgörölü davranılması ve ayrımcılığa gidilmemesi, etnik köken ayrımcılığına karşı duruşun benimsenmesi ve yerleşim yerlerinde homojen dağılımın benimsenmesi, yoksullukla mücadele ve genç istihdamının desteklenmesi, engelli bireylerin uyumunun sağlanması, kültürler arası uyumun gerçekleştirilmesi ve politikaya katılımın sağlanması

Ortaklıklar: Yavaş yemek organizasyonları ve kampanyalarının oluşturulması ve desteklenmesi, doğal ve yöresel yiyeceklerin Slowfood ve diğer kurumsal organizasyonlar aracılığıyla desteklenmesi, gelişmekte olan ülkelerde Cittâslow ve Slowfood felsefesinin genişletilmesini ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla eşleştirme projeleri oluşturmak ve işbirliği oluşturulması, şeklinde belirlenmiştir (Cittâslow Türkiye Anonim, 2014).

3.2.1.Sakin Şehir Uygulamaları ve Yerel Kalkınma Örnekleri

Karataş ve Karabağ (2013), 1999 yılında İtalya Floransa’da belediye olan Greve in Chianti’nin belediyesinde ortaya çıkan Cittâslow hareketinin, hareketin önderi olan Paolo Saturnini (Eski Belediye Başkanı)’nin “yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve kentlerin kendilerini değerlendirerek farklı kalkınma modelleri ortaya koymaları fikrinin ulusal ölçekte yaygınlaştırılması” vizyonu ile oluştuğunu belirtmektedir. Yurtseven (2013), başarılı şekilde uygulanan yerel tarım uygulamalarının ekolojik dengenin sürdürülmesinde önemli bir etken olduğuna ve uzun yıllar dünyayı doyurabileceğine; bununla birlikte günümüzde yerel tarım uygulamalarından vazgeçildiğine ve bunun yerine teknoloji temelli işletme kontrolleri ve tek kültürlü ihraç sistemlerinin geldiğine; küresel sorunların çözümünde çare olduğu düşünülen teknolojik işletme girişimlerinin küçük ölçekli üretim yapılarını tasfiye ettiğine ve bu gelişmelerin de yerel ekonomik ve yerel kültürel yapılar üzerinde olumsuz etkilere neden olduğuna dikkat çekmektedir.

Yerel kalkınmanın sağlanması ile ekogastronomi kavramı arasında ilişki kuran görüşe göre; özgün olmayan tarım ve yiyecek üretiminin önlenmesi yönünde alınacak tedbirlerin, yerel tarımı ve özgün yiyecek üretimini destekleyeceğine, böylelikle oluşturulan yerel toplum farkındalığının, yiyecek deneyimine dayalı marka ve kimlikler altında çekicilik unsuru yaratacağına dikkat çekilmekte ve bu anlayışla geliştirilen ekogastronomi olgusunun, yerel ekonomik yapıyı turizm ve tarım sektörleri açısından güçlendirerek destinasyonların özgünlüğüne katma değer sağlayacağı belirtilmektedir (Yurtseven, 2014: viii).

Bu doğrultuda; Sırım (2012), yerel ve organik ürün üretiminin çevreyle uyumlu ve ekonomik sonuçları olan faaliyetlerden olduğunu, bu faaliyetlerin yerel ekonomiler için canlanma ve istihdam sağladığını ve böylelikle refah artışına katkı sağladığını

belirtmekte ve bir Cittâslow olan İtalya'nın Bra kentinde  ılan yerel peynir imalathanelerini hayvancılığın gelişmesine sağladığı katkılar, taze ve güvenilir ürünlerin t keticisiyle buluşması ve kentte süt ürünleri alanında yapılan yatırımlar sayesinde çok sayıda Bra'nın istihdam edilmesi   ılarından ele alarak örneklemektedir.

Sakin şehirler konusunda çalışma yapan araştırmacıların ifade etmiş oldukları fikirlerdeki genel yaklaşımın, yerel kalkınmanın dinamiğı olarak özgün yiyecek üretiminin desteklenmesi ve iyi tarım uygulamaları yoluyla ekogastronominin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması şeklinde ortaya çıktığı görülmekte olup yanı sıra oluşan, “Bir yörenin kalkınmasında turizmin önemli bir rolünün olduğı söylenebilir. Turistik yerlerin korunması, tanıtılması ve turizme  ılması, buralarda yaşayan halkın turizm konusunda bilinçli olmasını gerektirmektedir. Yerli ve yabancı turistlere kapılarını ardına kadar  an, onlara misafirperverliklerini her konuda gösteren yöre halkının turizme olumlu etkisi yadsınamaz” (Karataş ve Karabağ, 2013:10) görüşüyle yerel kalkınma ile turizm arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir.

Bu doğrultuda dünyada ve Türkiye’de Cittâslow uygulamaları sonucunda ortaya çıkan yerel kalkınma örnekleri ele alındığında; Türkiye’de 9 kentin (Muğla -Akyaka, Çanakkale - Gökçeada, şanlıurfa - Halfeti, Ordu - Perşembe, İzmir - Seferihisar, Sakarya - Taraklı, Kırklareli - Vize, Isparta - Yalvaç, Aydın - Yenipazar) Cittâslow birliğıne kabul edildiğini görmekteyiz.

Bu  rneklerden Seferihisar; beş yıldızlı oteller yerine butik otellerin hakim olduğı, trafik ve gürültü kirliliğıne karşı önlemlerin alındığı ve kent dokusunun ve doğasının korunduğı, sessiz ve sakin yaşamın hüküm sürdüğü bir turizm çekim merkezi haline geldiğı ve Türkiye’nin ilk, dünyanın ise 129. “sakin şehri” olduğı belirtilmekte olup altyapı,  evre, kent estetiğı gibi Cittâslow kriterlerini % 73 düzeyinde yerine getirdiğıne dikkat çekilmekte ve çocukların doğal üretimi öğrenmeleri için bahçelerin oluşturulduğı; yerel üretim desteklenmesi ve birliğın ticari merkezler kurulması kriterini karşılamak amacıyla “Köy Pazarları”nın kurulduğı; bisikletle ulaşımın teşvik edilmesi amacıyla güneş enerjili bisiklet üretimi ve bisiklet yolları projelerinin oluşturulduğı; kent merkezindeki ulaşımın, motorlu araçlar yerine faytonla sağlanması yönelik düzenlemelerin yapıldığı; caddelerde ki görüntü kirliliğini engellemek için tabelaların değiştirilmesi ve çanak antenlerin sökülmesi gibi tedbirlerin

alındığı; evlerin dış görüntülerinin düzenlenmesine (dış cephe boyamaları, pencere ve balkonların çiçeklendirilmesi, klimaların ahşap kaplamalarla kamufle edilmesi vb.) yönelik çalışmaların sponsorluklar aracılığıyla yürütüldüğü; kentin tarihi geçmişinin ve kültürel kaynaklarının, 75 yaş üstü sakinlerin anlatımıyla oluşturulacak “Seferihisar Sözlü Tarihi” derleme kitabıyla korunması çalışmalarının yapıldığı; güneşli gün sayısının 300 gün olması, zengin termal kaynaklarına sahip olması ve güçlü rüzgar koridorunda yer alması gibi avantajların, ısınmada jeotermal aydınlatmada ise güneş ve rüzgar enerjisinin kullanılacağı proje çalışmalarının yapıldığı; yerel yemeklerin üretildiği lokantaların işletmeye açılmasının desteklenmesi ve turizm konusunda kitle turizminin her şey dahil sistem uygulaması yerine ev pansiyonculuğu ve butik otel işletmeciliğinin benimsendiği oldukça başarılı bir Cittâslow örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Şahinkaya, 2010: 15-16).

Uluslararası bir diğer örnek Güney Afrika Sedgfield’in; Garden Route Milli Parkı için “sınırsız koruma” vizyonu ile Cittâslow seçildiği, bu konudaki çalışma ve girişimin bölgenin başarılı iş adamlarından André Gauchê tarafından ortaya atılan tescilli bir milli park fikrinden doğduğu, çalışmaların 2000 yılında başladığı ve Cittâslow ilan edilene kadar geçen yaklaşık 10 yıllık süreçte birlik kriterlerinin yerine getirilmesi için çaba sarf edildiği ve kentin yapısının muhteşem doğasıyla uyumlu hale getirilerek kentte yaşayanlar ve kenti ziyaret edenler için yaşam kalitesi oluşturulduğu belirtilmekte olup kentin Cittâslow olarak kabul edilmesini kutlamak amacıyla, kentin yaşam kalitesi değerlerinin deklare edildiği ve sakin yaşam ve sakin kent kültürünü yansıtacak şekilde geleneksel “Slow Festival” organizasyonu gerçekleştirildiğine dikkat çekilmekte olup geleneksel olarak düzenlenen bu festival için belediyenin kent caddelerinde yerel kültürü yansıtan aile temalı ve eğlenceli mozaik heykeller oluşturduğunu, bu mozaik heykel çalışmalarının yerel zanaatkarların iş potansiyelini arttırdığı ve kenti güzelleştirdiği; kentte Ekolojik Yulaf Topluluğu ve Çiftçi Marketleri oluşturulduğu, açık hava aktiviteleri ve macera sporları için çalışmalar yapıldığı, eski film gösterimlerinin yapıldığı, köpek yürüyüşleri düzenlendiği ve 19 km’lik yavaş bisiklet kullanma yarışması düzenlendiği belirtilmektedir. Sedgfield’i özel kılan durumlardan birisinin de “Angulate” türü özel kaplumbağaların yaşam alanı olduğuna dikkat çekilmekte ve bu kaplumbağaların yerel halk tarafından evcil hayvan ticaretinde kullanılması, kaplumbağa yavrularının kargaların saldırısına maruz kalması, yaşanan seller

sonrasında boğulma tehdidi altında olduğunu, bölgeyi ziyaret edenler tarafından evlerine götürülmek suretiyle yerlerinin değiştirilmesi gibi nedenlerle tehdit altında olduğuna dikkat çekilmekte ve kentte bu kaplumbağaların korunması için 30'a yakın gönüllü olduğu belirtilmekte ve bu şekilde doğal çevrenin korunmasında bilinçli ve özenli olunduğu vurgulanmaktadır (Cittâslow Sedgefield Anonymous, 2014).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR (EDEN)

4.1. AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR(EDEN)

EDEN, AB'ye tam üye veya aday ülkelerde sürdürülebilir turizm gelişim modellerinin teşvik edilmesi amacıyla düzenlenen yarışma projesinin (European Destinations of Excellence/Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Ağı) kısaltılmış adı olup, 2007 yılında Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilmiştir. Proje kapsamında her yıl yenilenen tema çerçevesinde, düşük turist yoğunluğuna sahip veya az tanınan turizm bölgelerinin ortaya çıkarılarak, mevcut bilgi ve iletişim ağına dahil edilerek tanıtılması; yerel ve bölgesel kalkınmanın hızlandırılması ve gelişim gösterme potansiyeli yüksek görülen Avrupa destinasyonlarının belirlenmesi çalışmaları yapılmaktadır (European Commission [EC], Anonymous, 2013).

EC (2009) tarafından, Avrupa'da turizm sektörünün, istihdam yaratma kapasitesini arttırması ve ticaretin geliştirilmesini sağlaması gibi ekonomik katkılarla yerel ve bölgesel kalkınmada önemli rol oynadığı, bunun yanı sıra turist ziyaretlerinin düşük olduğu sezonlarda ise;istihdamda azalma yaşanması, yoğun sezonlarda ise destinasyonun aşırı kullanımı sonucunda çevre kalitesinde ve standartlarında düşüş yaşanması gibi önemli zorluklarla karşı karşıya olduğu belirtilerek, bu zorlukların hem yerel halk hem de ziyaretçiler için olumsuz sonuçları olduğuna dikkat çekilmekte ve bu nedenlerden dolayı sürdürülebilir turizm yaklaşımı süreçlerinin yönetilmesinin büyük önem taşıdığı belirtilmektedir (EC, 2009: 52).

Bu doğrultudaki genel amaçlar; Avrupa turizm destinasyonlarının ortak ve farklı özelliklerine ve değerlerine dikkat çekmek ve turizmin sosyal, kültürel ve çevresel sürdürülebilirliğini sağlayarak ekonomik gelişme amacı güden destinasyonları teşvik etmek şeklinde belirlenirken, özel amaçlar ise; Avrupa turist destinasyonlarının görünürlüğünü artırılması, Avrupa'nın turist çeşitliliği ve niteliğinin fark edilmesinin sağlanması, mevcut turist akışını az bilinen destinasyonlara doğru yönelterek dönemsel ve bölgesel turist yoğunluğunun dengelenmesine yardımcı olunması, ödül verilen Avrupa destinasyonları arasında ağ kurulmasının teşvik edilmesi ve diğer destinasyonların, sürdürülebilir turizm gelişim modeline uyum sağlamaya yönelik

olarak teşvik edilmesi olarak belirlendiği belirtilmektedir (KTB Anonim, 2013 :1).Bu amaçlara göre oluşturulan EDEN projesi:

- Gelişmekte olan ve/veya az bilinen Avrupa destinasyonlarının, gelenekleri ve kültürel yaşamları, korunan doğal alanları ve bilinmeyen özelliklerinin görünür kılınmasını,
- Turizmin mevsimsellik özellikleri nedeniyle oluşan ekonomik sorunların çözümü için yapısal tedbirler oluşturulmasını,
- Aşırı yığılmanın olduğu turizm bölgelerindeki ziyaretçi akımını düşük ziyaret alan bölgelere kaydırılmasını,
- Sürdürülebilir turizm çalışmalarındaki iyi uygulamaların paylaşımının sağlanmasını,
- Ödül kazanan destinasyonlar arasında iletişim ağı kurulmasının teşvik edilmesini,
- Sürdürülebilir turizmin sağlanması için diğer destinasyonlara ilham ve örnek teşkil edilmesini, sağlamaya çalışan bir organizasyon olup, bu ana hedeflere zaman içinde bazı eklemeler de yapılmıştır. Bunlar;
- Avrupa’da turistik çeşitlilik ve kalite bilincinin oluşturulması,
- Avrupa’nın tüm ülkelerinin ve bölgelerinin turizm için teşvik edilmesi,
- Avrupa vatandaşlarının birbirlerini daha yakından tanımaları için fırsat oluşturulması,şeklindedir (EC, 2009: 53-54).

EDEN öncelikleri doğrultusunda yarışmaya katılacak destinasyonların kriter belirlenmesinde genel yaklaşımlar benimsenmiştir.Buna göre; yarışma kriterleri belirlenirken, yarışmanın farklı temalar çerçevesinde düzenleniyor olmasından dolayı, Avrupa Komisyonu tarafından temaya özel oluşturulan ve ulusal makamlara ilan edilen “Yarışma Teklif Çağrısı”ndaki kuralların ve takvimin geçerli olduğu; bu kuralların, yarışmaya katılmak isteyen ulusal otoritelere yardımcı olunması açısından bir rehberle ilan edileceği ve rehber içeriğinin yarışma teması ve ödül kriterlerinin neler olacağı şeklinde oluşturulacağı; yarışma teması belirlenirken, ulusal otoritelerin belirgin bir

turizm stratejisinin bulunmadığı (Örn: Avusturya'nın kültür turizmiyle ilgili bir stratejisinin olduğu, fakat kırsal turizmle ilgili bir stratejiye sahip olmadığı ve çok sayıda küçük kasabaya sahip olması dolayısıyla, kırsal turizm konulu yarışmaya daha fazla katılımın gerçekleşebileceği gibi) konulara önem verileceği belirtilmektedir(EC, 2009: 57-58).

Avrupa Komisyonu tarafından 2011 yılı EDEN Teklif Çağrısında ilan edilen genel seçim kriterleri; başvuruda bulunacak destinasyonun mükemmellik ile ilgili bir hedef oluşturması ve bu hedefe ulaşabilmek için bir iş planı önermesi, önerilen planı uygulamak ve geliştirmek için etkili faaliyetler oluşturması, faaliyetlerin hangi yöntemlerle yapılacağını belirlenmesi ve bu yöntemlerin seçilme sebeplerinin açıkça ifade edilmesi, kısaca mükemmellik hedefine ulaşmada gerçekleştirilecek tüm faaliyetlerin mantıklı bir sıralamasının olması ve bunların kapsamlı şekilde tarif edilmesi şeklinde belirlenmiş olup özel kriterler ise;

- Geleneksel ve bilinen turizm destinasyonu olmayıp ziyaretçi sayısının ulusal ziyaretçi sayısı ortalamasından düşük ya da çok düşük olması,
- Teklif edilen projenin kültürel ve çevresel turizm sürdürülebilirliği açısından yönetilebilirlik kapasitesine ve kabiliyetine sahip olması,
- Teklif edilen projenin yönetiminde katılımcı anlayış gereği; kamu, özel sektör ve STK ortak yapılanmasının yer alması, gerektiğine dikkat çekilmektedir (EC Grant Programme, Anonymous, 2011: 6).

Komisyon daha özel kriterler belirlenmesinde ulusal otoritelerin belirleyici olabileceğine dikkat çekerek bu kriterlerin; potansiyel turistlere ulaşmada etkili iletişim kanalları oluşturulması, engelliler için erişilebilirlik düzenlemelerine gidilmesi, ziyaretçi deneyimi kalitesinin artırılmasında yerel halkın teşvik edilmesi, tanıtıma yönelik faaliyetler ve pazarlama girişimlerinin oluşturulması ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve doğal hayatın korunması vb. kriterler ve tedbirler olabileceğine dikkat çekmektedir (EC Grant Programme, Anonymous, 2011: 7-8).

Buna göre; 2007-2013 yılları arasında altı kez düzenlenen EDEN proje yarışmalarının ilkinin 2007 yılında AB'ye üye 9 ülke ve 1 aday üye ülke katılımıyla gerçekleştirildiği

ve yarışma sonunda Avrupalı 10 destinasyonun “En İyi Yeni Avrupalı Kırsal Seçkin Destinasyon” unvanıyla ödüllendirildiği belirtilmektedir. Sonrasında, Komisyon tarafından belirlenen diğer tema başlıkları ile (kırsal turizm, somut olmayan kültürel miras, korunan alanlar) yarışmalar sürdürülmüştür. Diğer tema başlıkları ve yarışan destinasyon sayıları ise;

Tablo 4.1. EDEN Yarışma Temaları ve Katılan Ülke Sayıları (2007-2013)

EDEN Yarışma Yılı	EDEN Yarışma Teması	Yarışan Destinasyon Sayısı
2007	Kırsal Turizm	10
2008	Yaşayan Hazineleler	20
2009	Turizm ve Korunan Alanlar	22
2010	Suya Bağlı Turizm	25
2011	İyileştirilmiş Fiziksel Mekanlar	22
2013	Erişilebilir Turizm	19
	Toplam	118

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2013).

Projenin Türkiye’deki uygulamasında KTB yetkili olup, çalışmalar Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı bünyesindeki EDEN Proje Koordinasyon Merkezi tarafından yürütülmektedir (KTB, Avrupalı Seçkin Destinasyonlar, Anonim: 2014). 2008 yılından itibaren katılım sağlanan proje kapsamında 15 finalist destinasyon çalışmalara dahil edilmiş ve 2013 yılı dahil olmak üzere 5 ulusal destinasyon EDEN seçilmiştir (Tablo 4.2.).

Tablo 4.2. Türkiye’den EDEN Seçilen Destinasyonlar (2008-2013)

EDEN Yarışma Yılı	EDEN Yarışma Teması	Türkiye EDEN Destinasyonları
2008	Yaşayan Hazineleler	Edirne - Kırkpınar
2009	Turizm ve Korunan Alanlar	Kars – Kuyucuk Gölü
2010	Suya Bağlı Turizm	Bitlis – Nemrut Krater Gölü
2011	İyileştirilmiş Fiziksel Mekanlar	Ankara - Hamamönü
2013	Erişilebilir Turizm	Sakarya - Taraklı

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2013).

4.1.1. EDEN Bilgi - İletişim Ağı ve Görünürlüğü

EDEN projesinin, Avrupa Parlamentosu'ndan gelen talep doğrultusunda, Avrupa'da gelişme potansiyeli bulunan destinasyonlarda sürdürülebilir turizmin geliştirilmesini sağlayacak inisiyatifler oluşturmak amacıyla başlatıldığına dikkat çekilmekte olup, gelişmekte olan destinasyonlarda sürdürülebilir turizmin gelişimini sağlayabilmek için nelere ihtiyaç olduğuna dair yeterli çalışmaların bulunmadığı ve ulusal yarışmalar ile EDEN seçilen destinasyonlar tarafından yapılan tanıtım faaliyetlerinde logo geliştirme, marka oluşturma, iyi uygulamaların paylaşımı ve iletişim ağı oluşturulması gibi çalışmaların yeterli olmadığı belirtilmektedir (EC, 2009: 55-56).

Bu doğrultuda; özellikle az bilinen, mükemmel olarak tanımlanan ve gelişmekte olan Avrupa destinasyonlarının, ulusal ve uluslararası düzeyde olmak üzere görünürlüğünün artırılması; teklif edilen projelerde başvuru yapan kuruluşların idari ve teknik kapasitelerinin, proje sonuçlarının (bilginin paylaşımı, çarpan etki, proje görünürlüğü, farklı destinasyonlar için örnek oluşturma vb.) yaygınlaşmasına katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi; EDEN seçilen destinasyonlar için düzenlenen ödül törenlerinde, katılımcı ülkenin görünürlüğünü arttırmak üzere en az 3 ulusal medya organının ve Avrupa Komisyonu Temsilcilerinin davet edilmesi; basın bültenleri, web siteleri, bilgilendirme günleri ve seminerler düzenlenmesi aracılığıyla proje görünürlüğünün sağlanması beklenmektedir (EC Grant Programme, Anonymous, 2011: 3-4-8).

EC rekabetçi ve sürdürülebilir Avrupa turizmi oluşturma gündemi çerçevesinde oluşturduğu deklarasyonda; Avrupa düzeyinde ödül alan destinasyonlar arasındaki iyi uygulamaların paylaşımı için bir platform oluşturulmasını ve böylece sürdürülebilir turizm gelişiminin Avrupa'daki diğer turizm destinasyonları tarafından da örnek alınması hedeflenmekte ve bu doğrultuda oluşturulan sürdürülebilir turizm geliştirme programları ve araştırmaları hakkında destinasyonlar arası paylaşım garanti edilmekte; sürdürülebilir turizm alanlarının geliştirilmesi için oluşturulan iyi uygulama önlemlerine ve eylemlerine destek sağlanacağı belirtilmektedir (Anonymous, 2008).

2009'da Brüksel'de gerçekleştirilen "Avrupa'da Sürdürülebilir Turizm İçin Görünürlük" konulu EDEN çalışma grubu toplantısının; Komisyonun, ödül alan destinasyonların kendilerini tanıtması ve daha fazla görünürlük sağlanması açısından

hangi ilkelere uymaları gerektiğiyle ilgili duyduğu endişeler neticesinde, Avrupa Seyahat Komisyonu ve Ulusal Turizm Örgütleri profesyonellerinin katılımıyla deneyim paylaşımı, tanıtım faaliyetleri ve markalaşma içerikli olmak üzere gerçekleştiği belirtilmekte ve toplantıdan beklenilenin, EDEN destinasyonlarının sürdürülebilir turizm gelişimine katkı sağlayacak görünürlük göstergelerinin oluşturulması olduğuna dikkat çekilmektedir.

Komisyon, EDEN görünürlük faaliyetlerini sürdürülebilir turizmle ilişkilendirmekte ve bu doğrultuda ödül alan destinasyonlarda iyi uygulama örneklerini, ulusal ve uluslararası düzeyde kurulacak bilgi ve iletişim ağlarıyla deneyim paylaşımı şeklinde yaygınlaştırmayı hedeflemekte ve bu doğrultuda sürdürülebilir turizm ilkelerinin tüm destinasyonlarda ortak kriterlerle oluşturulmasını sağlayarak bu ilkelerin görünürlük faaliyetlerine yansıtılmasına özen göstermektedir (Anonymous, 2009). Buna göre, görünürlük çalışmalarında öne çıkartılması hedeflenen sürdürülebilir turizm ilkeleri;

- Doğal ve kültürel kaynakların korunması,
- Doğal kaynakların kullanımı ve atık üretiminin neden olduğu negatif etkilerin kontrol altına alınması,
- Yerel toplum refahının arttırılması,
- Sezonluk talebin azaltılması,
- Ulaşımın çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin kontrol altına alınması,
- Turizmin tamamıyla erişilebilir hale getirilmesi,
- Turizm faaliyetlerinin kalitesinin arttırılması, şeklinde belirlenmiştir (EC, Anonymous, Sustainable Tourism).

Buncle (2009), EDEN markasının güçlü yönlerinin neler olduğu ve marka değerinin nasıl yükseltileceği üzerine yaptığı çalışmada küresel seyahat trendleri ve EDEN görünürlüğünün nasıl arttırılabileceği konularına dikkat çekerek, kişilerin seyahat etme isteklerinde kaçış, keşfedilmemiş ulaşma, orijinallik arayışı, deneyim kazanma ve kendini bulmanın etkili olduğuna ve gerçekleşen seyahatlerde demografik profil, aile etkisi ve fiyatlandırmanın belirleyici kriterler olduğunu ve seyahat edilen

destinasyonların sosyal statü, servet gösterisi, ilgi çekme gibi etkileri olduğunu belirtmektedir. Hedef kitleye ulaşmada markalaşma (rekabetçi ve benzersiz olma), pazarlama (doğru zamanda doğru kişilere tanıtım), sürdürülebilirlik (uzun vadeli olmak üzere çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik), kalite (hijyen faktörünün gerekliliği) ve müşteri hizmetleri (misafirperver olunması) faaliyetlerinin etkili olduğunu; küreselleşen dünyada her alanda rekabetin olduğu ve çoğu kişinin dünyanın herhangi bir ülkesini hatırlamak için çok fazla zamanı bulunmadığını belirterek, destinasyonların olduğu gibi kalması halinde (görünürlük çalışması olmaksızın) buraların ziyaret edilme şansının azalacağını belirtmekte ve EDEN destinasyonlarının tanınması ve marka değeri oluşabilmesi için; düşük maliyetli erişim imkanı sağlanmasının, internet ve sosyal medya tanıtımının, konferanslara katılım ve bilgi ağları oluşturulmasının, diplomatik temsil ve logo çalışmaları yapılmasının, iyi uygulama örneklerinin karşılıklı değişiminin gerekli olduğunu belirtmektedir.

4.1.2. EDEN Ödülü Alan Destinasyonlar: Avrupa - Türkiye

EDEN ödülü, 2007 yılından bugüne düzenlenen yarışmalarla 6 kez verilmiş olup, yarışma temaları ve içerikleri; Avrupa'nın kırsal boyutunun keşfedilmesi, kırsal turizmin geliştirilmesi yoluyla ziyaret yoğunluğunun mevsimlere eşit dağılımını sağlamak üzere "2007- Kırsal Turizm"; kuşakların birbirine aktardıkları mutfak gelenekleri, el sanatları ve yerel sanatlar gibi yaşayan veya maddi olmayan gelenek ve mirasların ön plana çıkarılmasını sağlamak üzere "Yaşayan Hazineseler-2008"; Avrupa'da sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesine odaklı olarak geliştirilen, yerel halkın ve ziyaretçilerin destinasyonları ekonomik bir varlık olarak kabul ederek çevreye saygı çerçevesinde ve koruma anlayışı ile kullanmasını sağlamak üzere "Turizm ve Korunan Alanlar-2009"; turizmin mevsimsellik sorunu ile başa çıkmak, turist akışını dengelemek, daha nitelikli çevre yaklaşımı geliştirmek gibi gerekçelerle turistlerin göl ve nehir kenarlarındaki destinasyonları ziyaret etmesini teşvik etmek üzere "Suya Bağlı Turizm-2010"; destinasyonların yerel mirasına ait mevcut bir yerleşim yerinin yenilenmesi ve böylece daha geniş çaplı bir yerel yenilenmeye örnek teşkil ederek turizm çekim merkezleri oluşturmak üzere "İyileştirilmiş Fiziksel Mekanlar - 2011" ve engelli ve yaşlıların sınırlama olmaksızın turizm faaliyetlerine katılımlarını sağlamak üzere "Erişilebilir Turizm – 2013" şeklinde belirlenmiştir (Anonymous, 2010).

Bu doğrultuda Avrupa'nın EDEN ödülü alan (Suya Bağlı Turizm - 2010) destinasyonlarından birisi Çek Cumhuriyeti'nden Bystşicko kentinin 34 kasaba ve köyden oluştuğu; flora ve fauna açısından oldukça zengin olan bölgede çok sayıda nehir ve dere bulunduğu; turistlerin konaklama, yemek, kültürel etkinlikler, su sporları ve ihtiyaç duydukları diğer hizmetlerin sunulduğu ve kent gezilerinde (yürüyüş ve tekne ile) koruma altına alınmış bir çok tarihi kale görülebileceği belirtilmektedir.

Bölgeyi ziyaret eden turistlerin fiziksel ve zihinsel zindelik için balıkçılık ve doğa yürüyüşlerinin her mevsim yapılabilecek aktiviteler olduğu gibi, yaz mevsiminde bisiklet turları, mantar toplama, yüzme ve su sporları faaliyetleri, kış aylarında kros ve kayak gibi faaliyetlerin de yapılabileceği belirtilmekte olup, kentin kültürel turizm arayışı içinde olan turistler için de oldukça zengin olduğuna ve Çek mimarisinin zengin eserlerinden olan ve geçmişi 13. yüzyıla kadar uzanan Aziz Michael Kilisenin de bu bölgede bulunduğu aktarılmaktadır.

EDEN'in ruhu olan sürdürülebilir turizmi tesis edebilmek için, bölgede yer alan tüm kasaba ve köylerin işbirliği içinde çalıştığı ve çevreye duyarlı turizm hizmetlerinin oluşturulması için çaba sarf edildiği, kentte yürütülen tüm projelerin çevrenin korunmasını ve dengeli gelişimini sağlayacak şekilde oluşturulduğu belirtilerek, yerel yönetimin turistlere su ve doğa koruma konularında bilgilendirme yaparak ve yeni yürüyüş ve bisiklet yolları oluşturarak sürdürülebilir turizm için çalışıldığına dikkat çekilmektedir. Yerel halkın tüm bu iyileştirme çalışmalarına güçlü şekilde destek verdiği, yerel gelenekler ve el sanatlarının turistler tarafından da deneyimlenebileceği atölyeler oluşturdukları belirtilmekte ve böylece ziyaretçi sayısındaki artış sayesinde turizm sektöründe istihdam kapasitesinin arttığına dikkat çekilmektedir (Anonymous, 2010: 10).

Türkiye'de EDEN ulusal destinasyon seçim yarışmaları 2008'den itibaren yapılmakta olup beş destinasyon EDEN seçilmiştir. Bunlardan dördü;

2008 Turizm ve Somut Olmayan Kültürel Miras (Yaşayan Hazine)-Edirne Kırkpınar

Edirne'nin Osmanlı'nın ikinci başkenti olup Osmanlı Mimarisi'nin etkileyici örneklerinin bol miktarda görülmesi ve tarihi dokusu ile hayran kalınacak bir müze kent görüntüsünde olduğu; 2011 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dahil edilmeye

hak kazanan Edirne'deki Selimiye Camisi Osmanlı Mimarisinin en önemli yapıtı olarak kabul edildiği;dünyanın en eski spor organizasyonları arasında olduğu bilinen ve otantikliği ile ilgileri üzerine toplayan bir etkinlik olan Kırkpınar Güreşleri de Edirne'nin önemli bir kültürel değeri olduğu ve bu kültürel değeri ile de Somut Olmayan Kültürel Miras başlıklı yarışmada EDEN olarak ilan edildiği belirtilmektedir (KTB, 2012).

2009 Turizm ve Korunan Alanlar - Kars Kuyucuk Gölü

Kuyucuk'un, 1877-1878 yıllarındaki Osmanlı-Rus savaşlarında Rusya'dan gelen ve 1921 yılına kadar bu köyde yaşamaya devam eden ve bir Rus boyu olan Duhoborların bıraktıkları miraslarla dolu olan bir köy olduğu;tarihi bu özelliğinin yanı sıra asıl ilgi konusu olmasının daha ziyade doğal zenginliklerinden kaynaklandığı; Kuyucuk Gölü'nün barındırdığı çok sayıda kuş türü ile kuş gözlem meraklıların ziyaret noktası olan bir sulak alan olduğu belirtilmektedir. Araştırmalar 220'den fazla kuş türünün Kuyucuk Gölü'nde bulunduğunu ve kuşların üremek, yuvalamak, göç mevsimlerinde beslenmek ve konaklamak için gölü ziyaret ettikleri belirtilmektedir(KTB, 2012).

2010 Suya Bağlı Turizm Teması-Bitlis Nemrut Krater Gölü

Sönmüş bir volkan olan Nemrut Dağı'nın zirvesinde yer alan Nemrut Krater Gölü'nün kapladığı alanla kendi türünde dünyada on altıncı sırada bulunmakta olduğu ve Bitlis İli Tatvan ilçe sınırlarında yer aldığı; Nemrut Krateri'nin sıcak ve soğuk göllerin bir arada bulunduğu bir doğa harikası olduğu ve bu harikanın tüm dünyayı fethetme amacıyla Doğu'ya yaptığı sefer sırasında Büyük İskender tarafından keşfettiğine inanıldığından dolayı “Büyük İskender'in Cenneti” olarak da bilindiğine dikkat çekilmektedir (KTB, 2012).

2011 İyileştirilmiş Fiziksel Mekanlar Teması- Ankara Hamamönü

Hamamönü'nün, Ankara'nın başkent olmadığı ve hızla büyüyerek Türkiye'nin en kalabalık kentlerinden birisi haline gelmediği yılların çok öncesine giden bir tarihi olduğu; Altındağ Belediyesi'nin çabalarıyla ödüle layık görülen restorasyon ve sokak sağlıklaştırma projeleri ile yeni bir çehre kazanarak hem yerli hem de yabancı turistlerin Ankara'da en çok ziyaret ettikleri yerlerden olmayı başardığı ve bir bütün olarak Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarının mahalle ve yapılar ölçeğinde şehircilik

anlayışını, aynı zamanda mimari özelliklerini yansıtan ve bu özelliği ile eski Ankara'nın bir örneğini ortaya koyarak tarihin yaşanabileceği bir mekan olduğu belirtilmektedir (KTB, 2012).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SAKARYA-TARAKLI ÖRNEĞİNDE AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR (EDEN) VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

5.1. ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN GENEL ÖZELLİKLER

Sakarya İli Kocaeli, Düzce, Bolu ve Yalova illeri ile birlikte Türkiye’de yer alan 26 Düzey 2 Bölgesinden biri olan TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) Düzey 2 Bölgesinde yer almaktadır. 2013 yılı itibariyle toplam nüfusu 917 bin kişi olup Türkiye genel nüfusunun yaklaşık % 1,20’sini oluşturmaktadır. 2011 yılı gelişmişlik sıralamasında 81 il arasında 22’ inci sırada yer alan ilde 2013 yılı nüfus artış hızı binde 16,6 olarak gerçekleşmiş olup Türkiye ortalamasının binde 2,9 üzerinde gerçekleşmiştir.

Sakarya ortaöğretim okullaşma oranı bakımından Türkiye’nin iyi durumda bulunan illerinden birisidir. Türkiye’de 2010 yılında ortaöğretim okullaşma oranı yaklaşık % 65 olarak gerçekleşirken Sakarya % 73,86’lık oranla Türkiye ortalamasının 8 puan üzerinde yer almaktadır. 2014 yılı itibariyle yükseköğrenime devam eden öğrenci sayısı yaklaşık 62 bin kişi olup Türkiye yükseköğrenim öğrenci sayısının %1,21’i Sakarya’dadır. İli sağlık göstergeleri açısından birkaç veriyle inceleyecek olursak; 2012 yılı itibariyle onbin kişiye düşen yatak sayısı yaklaşık 19 olarak görülmekte olup Türkiye ortalaması olan 26,50’nin altında yer aldığını, 2011 yılı bebek ölüm hızının binde 7,67 ile Türkiye ortalaması olan 9,1’in altında yer aldığı görülmektedir.

Şekil 5.1. Sakarya İli Uydu Görüntüsü, 2014.

Kaynak: Google Earth, (2014).

Sakarya İlinin Marmara Bölgesinin doğusunda yer alan Aşağı Sakarya etrafında kurulduğu; doğusunda Bolu, güneyinde Bilecik, güneybatısında Bursa ve batısında Kocaeli illerinin bulunduğu, kuzeyde ise Karadeniz tarafından kuşatıldığı belirtilmekte olup yüzey şekiller açısından ise sade özelliklere sahip olduğuna dikkat çekilmekte ve topraklarının % 44'ünün platolardan, % 34'ünün dağlardan ve % 22'sinin ovalardan oluştuğu belirtilmektedir (Elmas, 2013: 5). İlin iklim özellikleriyle ilgili olarak; coğrafik konumu nedeniyle Marmara Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi iklimiyle benzerliğine dikkat çekilmekte, nemli bir havaya ve ılıman bir iklime sahip olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda; kış aylarında yağışların bol olmasına rağmen ortalama sıcaklığın düşük olmadığına, yaz aylarının ise sıcak geçtiğine dikkat çekilmekte ve yıllık ortalama sıcaklığın 14°C seviyelerinde olduğu belirtilmektedir (Sakarya Büyükşehir Belediyesi Anonim, t.y.: 5).

Sakarya Büyükşehir Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planında; ilin tarım ve orman alanı bakımından oldukça zengin durumda olduğuna dikkat çekilerek 245.356 hektar tarım, 208.178 hektar (ha.) orman, 21.667 ha. tarım dışı ve 16.443 ha. çayır mera alanına sahip olduğu ve sulanabilir 93.000 ha.'lık alanın 20.000 ha.'nın (% 21) sulanabildiği belirtilmektedir. Sakarya'nın orman varlığı açısından da zengin olduğu belirtilmekte ve ilin yaklaşık % 42'sinin (208.479 ha.) ormanlık ve fundalık alan olduğu, verimli orman alanı oranının % 89 olduğu, Kuzey Anadolu kıyı dağları uzantısı olan dağların kayın, gürgen, kavak, kestane, ıhlamur, çınar, akça ağaç ve meşe türlerinde gür ormanlarla kaplı olduğuna dikkat çekilmektedir.

Sakarya'nın tarihiyle ilgili ilk bilgilerin, Milattan Önce (M.Ö.) 13. yüzyıla kadar uzanmakta olduğu ve kaynağının Hititlere dayandığı belirtilmektedir. Sakarya adının Frigler dönemindeki "Sangari" ırmağından geldiğine ve zaman içerisinde "Sangarios", "Zakharion" ve en sonunda "Sakarya" haline dönüştüğüne dikkat çekilmekte ve bölgenin sırasıyla Frigler, Bitinyalılar, Lidyalılar, Persler, Romalılar ve Bizanslılar gibi uygarlıkların idaresi altına girdikten sonra, Selçuklular, İlhanlılar ve 1291'de Osmanlıların hakimiyeti altında yer aldığı belirtilmektedir (Sakarya Büyükşehir Belediyesi Anonim, t.y.: 4).

Elmas (2013), M.Ö. 1200 yılındaki Ege Göçleri sonucunda yıkılan Hitit Devleti sonrası çeşitli kavimlerin Anadolu’da bir takım küçük şehir devletleri kurduğunu, bu devletlerden birisi olan Frig Devletinin bir süre sonra Frig Krallığına dönüştüğünü ve Sakarya adının da bir Frig Tanrısı olan “Sangari” den türediğini; Bitinya Kralı IV. Nikomedes’in (M.Ö. 74) vasiyetiyle Bitinya’ nın Roma’ya bırakıldığını, Milattan Sonra (M.S.) 395’de Roma’nın Doğu ve Batı olarak ikiye bölündüğünü ve Bitinya Bölgesinin de Anadolu gibi Doğu Roma’da (Bizans) kaldığını; VI. yüzyılda Bizans İmparatoru olan Justinianos’un döneminde (527-565) Sakarya bölgesinde yapılan önemli imar çalışmalarından olan Justinianos Köprüsünün Sakarya (Sangarios) Irmağı üzerinde 560 yılında kurulduğunu belirtmektedir.

Artırma (2007), Malazgirt Savaşı (1071) sonrası XI. ve XII. yüzyıllarda Türklerin Anadolu’ya girmesi ve Anadolu Selçuklu hakimiyetinin bölgede yayılmasıyla, Türkler ve Bizanslılar arasındaki rekabetin ve mücadelenin arttığını, Bizanslıların Türk ilerleyişini durdurmak için Melangeia olarak bilinen bölgede savunma hattı oluşturduğunu ve Sakarya Irmağı boyunca yer alan çok sayıda kale, karakol ve askeri tahkimat gibi arkeolojik kalıntıların bu döneme ait olduğunu; Elmas (2013), Osmanlı Beyliğinin devletleşme sürecinde Bizans İmparatorluğunun yaşadığı ani çöküş sonrasında bölünerek (Laskarisler - 1204 ve Palaioloslar - 1261) iki ayrı devlet kurulduğunu, sonrasında Bithynia (Bursa, Bilecik ve İzmit) olarak bilinen bölgede yaşanan idari boşluğun oluşturduğu karmaşanın Osman Bey ve silah arkadaşlarını (Samsa Çavuş, Akça Koca, Aygıt Alp, Gazi Abdurrahman ve Kara Mürsel) harekete geçirerek Bizans’a ait bölgeleri Osmanlı topraklarına katmaya başladığını, Sakarya’nın aşılaraq Bizans topraklarının fethedildiğini ve Osmanlıların yükselişinin bu dönemde hızlandığını belirtmektedir.

Osman Bey önderliğindeki Osmanlı Beyliği’nin, 1291 yılında Eskişehir yöresindeki Karacahisar’ı zapt ederek Sakarya vadisindeki Sorkun, Taraklı Yenicesi ve Göynük yörelerine akınlar yaptığı, 1299 yılında Bilecik ve Yarhisar kalelerini fethettiği ve fetih sonrasında beyliğin merkezinin Bilecik olarak belirlenerek kuzey ve kuzey-batı yönlerinde genişlemeye devam edildiği belirtilmekte; Selçuklu Sultanı III. Alaaddin Keykubat’ın devletinin merkezini terk etmesi sonucunda Selçukluların bir süre için başsız kaldığına ve bu dönemde Türk Beyliklerinin Osman Bey’in yanında yer alarak

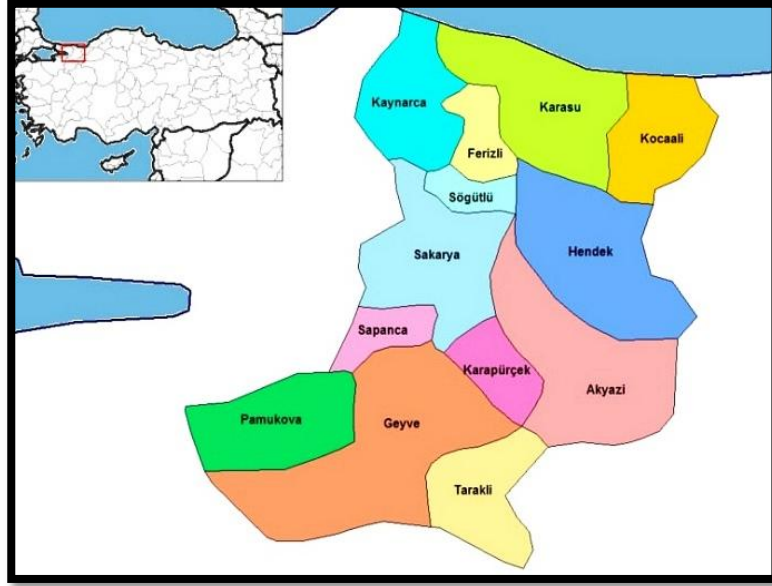
1299 yılında Osmanlı Devleti'nin kurulduğuna, Sakarya bölgesinde önce “Mekece Kalesi”nin sonra “Alpsuyu Kalesi”nin alındığına dikkat çekilmekte ve Osman Bey'in hastalığı sonrasında beylik yönetiminin Orhan Bey'e geçmesiyle 1321'de Mudanya, 1323'de Akyazı, Hendek ve Tuz Bazarı/Düzce, Kandıra'nın fethedilerek devlet sınırlarının kuzeyde Karadeniz'e ulaştığı, Sapanca Gölü ve batısındaki Ayan Köyü'nün de 1324'de Akça Koca tarafından alınmasıyla Adapazarı yöresinin Osmanlı Devleti hakimiyetine girdiği belirtilmektedir (Elmas, 2013: 15-16).

XIX. yüzyılın Sakarya bölgesi için siyasal olaylar açısından durgun bir dönem olduğu belirtilmekte olup önemli sayılabilecek yüzyıl olaylarının; 1854-1855 Kırım Savaşı, 1850-1860 Şeyh Şamil Olayı, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve Balkan Savaşları sonrasındaki mülteci hareketleri olduğuna atıf yapılarak Kırım, Kafkas ve Balkan göçmenlerinin Biga Yarımadası ile Bursa'nın yanı sıra Adapazarı Bölgesinde de yerleştiklerine dikkat çekilerek Cumhuriyet dönemi öncesinde köy (1832), bucak (1742) ve ilçe (1852) olan yörenin 1954'te il olduğu, 26 Mart 1921'de XI. Yunan Tümeni tarafından işgal edildiği ve 21 Haziran 1921'de Sakarya Bölge Komutanlığı'nın görevlendirdiği baskın kollarının taarruzuyla kurtarıldığı belirtilmektedir (Elmas, 2013: 17-18).

Bölgenin tarihçesi, gerek Osmanlı Beyliği'nin yükselişinde ve genişlemesinde gerekse kurtuluş savaşı sırasındaki savunma ve taarruz savaşları sonunda kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atılması bakımından oldukça anlamlı bir konumda bulunmaktadır.

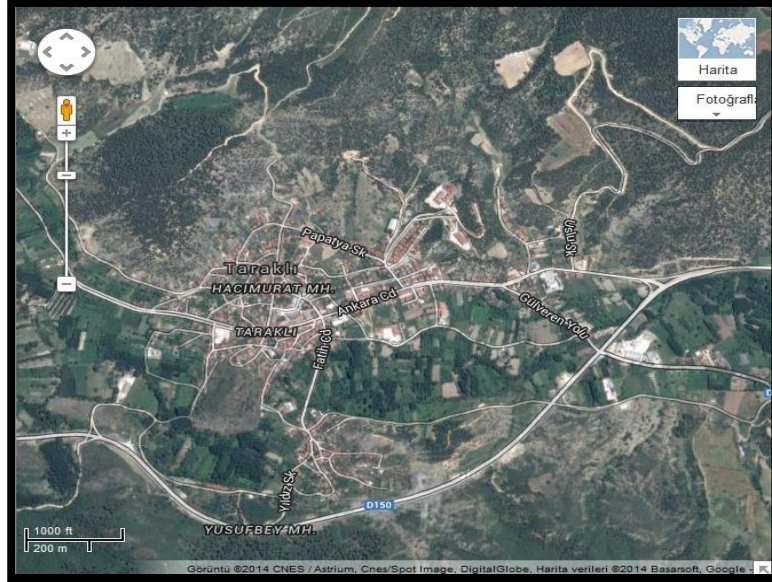
Taraklı, Marmara Bölgesi'nin doğusunda, Sakarya ilinin güneydoğusunda yer alan ve Sakarya iline bağlı bir ilçe olup; doğusunda Göynük ilçesi (Bolu'ya bağlı), güneyinde Gölpazarı ilçesi (Bilecik'e bağlı), batısında Geyve ilçesi (Sakarya'ya bağlı), kuzeyinde Karapürçek ve kuzeydoğusunda Akyazı ilçeleri (Sakarya'ya bağlı) bulunmaktadır. İlçenin denizden yüksekliği 485 metre, yüzölçümü 292 km² olup alan itibarıyla Sakarya ilinin yüz ölçümünün % 6,53'lük kısmını kaplamaktadır. 2013 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre nüfusu 7.135 olarak açıklanan ilçede 22 köy bulunmaktadır (Özden vd., 2013: 2).

Şekil 5.2. Sakarya İlçeler Haritası

Kaynak: <http://www.arastiralim.net/tarakli-ilcesi-sakarya.html>

Şekil 5.3. Taraklı İlçesi Uydu Görüntüsü, 2014

Kaynak: Google Harita (2014).

Temürlenk (2011), Taraklı'nın Batı Karadeniz dağlarının yüksekliğini kaybettiği uzantılar üzerindeki güney yamaçları üzerinde yer aldığını, ilçe topraklarının genellikle dağlık ve tepelik alanlardan oluştuğunu ve akarsuların açtığı derin vadiler şeklindeki arazi yapısına sahip olduğunu belirterek, çevresindeki dağ ve tepelerin (Tekirdağ,

Çataldağı ile Sivri Tepe, Belengerme, Moruklu Tepe, Şimşir Kaya, Mahya, Dömen, Çaltepe, Düzcil, Kocakaya, Sazdoruk, Koznakaya, Küllükdoruğu, Kamışlık, Hıdırlık, İğdelik Tepe) yüksekliğinin 600-900 metre aralığında olduğunu, en yüksek yerinin 1.499 metre rakımlı olan Moruklu Tepesi olduğuna dikkat çekmekte ve ilçe arazisinin tamamına yakının engebelerden oluştuğunu aktarmaktadır.

Şekil 5.4. Taraklı Genel Görünüş, 2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Akbayram (2006), Taraklı'daki en önemli akarsuyun Sakarya Nehri'nin batıya uzanan kollarından olan Göynük Çayı olduğunu ve Taraklı'nın ortasında batıdan doğuya doğru uzandığını belirterek; bölgenin ikliminin Marmara tipi ılıman ve nemli iklim tipine sahip olduğunu, yaz aylarının sıcak ve nemli, kış aylarının ise soğuk ve yağışlı olduğuna dikkat çekmektedir. İlçe'nin bitki örtüsünün de iklim özellikleri doğrultusunda; tepe ve sırtlarda dikenli yapraklı sık ormanların, geri kalan alanlarda ise otsu bitkilerin yer aldığı ve düz alanlarda bahçecilik ve buğday yetiştiriciliği yapıldığı belirtilmektedir.

Öztürk (2010), ilçenin dağ ve tepelerle çevrili olmasının bir sonucu olarak buralarda yer alan yayla oluşumlarına dikkat çekerek bu yaylalar arasında yer alan Karagöl yaylasının Sakarya ilinin de en önemli yaylalarından birisi olduğunu belirtmekte ve bölgede yer alan Göynük Çayının yanı sıra bilinen diğer bir akarsuyun Aksu Deresi olduğunu, bölgede önemli bir kanyon olarak bilinen Hark kanyonunda toplanan suların Aksu deresinde birleşerek Göynük Çayı ile Sakarya nehrine döküldüğünü aktarmaktadır.

Yavuz (2004), Taraklı ve Göynük ilçelerinin antik çağlardan kalan eski bir yerleşim yeri olduğunu; “Bitinya (Bytinia)” bölgesinde yer alan ilçelerin Anadolu’nun tarih boyunca yaşadığı tüm devirlere tanıklık ettiğini; Bitinya bölgesinin bugünkü Bursa, Eskişehir ve Kocaeli üçgeninde yer alan Taraklı ve Göynük’ü kapsayan bölgenin tarımsal üretim açısından elverişli olduğunu ve bölgenin bu özelliği nedeniyle bir çok savaşa sahne olduğunu belirterek Taraklı’nın antik dönemlerdeki isimlerinin Da(e)blis; Dablais; Doris; Dablai olduğunu aktarmaktadır.

Seymen (2008), ilkçağda Bitinya olarak adlandırılan bölgenin ilk yerleşimlerin Trak kökenli Bebrıklar ve Bitinler tarafından yapıldığını, Taraklı’nın Anadolu coğrafyasındaki ilk siyasi birliği kuran Hitit devletinin sınırları içinde yer aldığını ve Hitit devletinin sona ermesinden sonra sırasıyla Frigler ve Lidyalıların egemenliğine geçen bölgenin M.Ö. 6. yüzyılda Anadolu’yu istila eden Pers egemenliğinin bu bölgeye kadar uzandığı, M.Ö. 4. yüzyılda Büyük İskender’in Pers İmparatorluğunu yıkması sonrasında bölgenin Makedonya Krallığı’nın sınırları içinde kaldığını belirterek M.Ö. 1. yüzyılda Bitinya Krallığının Romalılar tarafından yıkıldığına ve bölgenin Roma İmparatorluğunun eyaleti haline geldiğine, Roma İmparatorluğunun Doğu Roma ve Batı Roma olarak ikiye ayrılması sonrasında Taraklı’nın yer aldığı bölgenin Doğu Roma (Bizans) egemenliğine girdiğine ve Bizans’ın başkenti Konstantinapolis’e giden yolların (Ankara’dan başlayan bir yol Nallıhan, Geyve [Tattion] ve Pamukova [Midos] , İzmit [Nikaia], İzmit [Nikomedea] üzerinden Bizans başkentine ulaşmaktadır) önem kazandığına dikkat çekilmektedir.

Öztaş (2006), Taraklı’nın antik çağdaki adının “Dablar” olduğunu ve Helenistik dönemde “Bytinia” adıyla bilinen alan bölgede bulunduğunu; Hisartepe’de bulunan iki sarnıcın M.Ö. 1. Bin ile M.S. 2. Bin arasını tarihlediğini; Aşıkpaşaoğlu Tarihinde Taraklı’nın fethinin Karacahisar’ın fethinin (1289) sonrasına geldiğini belirterek Joseph

Von Hammer'ın "Osmanlı Devlet Tarihi" adlı eserinde Taraklı'nın fethinin Osman Bey'in ilk fetihleri arasında yer aldığına dikkat çekmektedir.

Özkan (2008), Taraklı'nın 1831'de yapılan Osmanlı nüfus sayımında, "Cezayir-i Bahr-ı Sefid Eyaleti"ne bağlı Kocaeli Livası içinde yer aldığını ve nüfusunun 1.998 Müslüman erkekten oluştuğunu ve 1846'da yayınlanan Devlet Salnamesinde¹⁶ "Kocaeli Livası"nın Kastamonu Eyaleti'ne bağlı olduğunu; 1867 yılı vilayet nizamnamesinde Kocaeli Sancağı'nın da Hüdavendigâr Vilayetine bağlı olduğunu ve Taraklı'nın da o gün için Kocaeli Sancağı sınırları içinde yer aldığını; 1892 yılında yayınlanan Devlet Salnamesi, Kocaeli Sancağının bağımsız sancak haline geldiğini ve Taraklı'nın Kocaeli Sancağı ile olan idari bağlantısının 1918 yılına kadar sürdüğünü belirterek 1870'de yayınlanan Hüdavendigâr Vilayet Salnamesine göre nüfusu 2.545 Müslüman erkekten oluşan Taraklı'da 60 öğrencisi olan bir rüştiyenin bulunduğuna, 1890'da Taraklı nüfusunun büyük çoğunluğu Müslümanlardan oluşan 5.470 kişilik nüfusa sahip olduğuna ve az sayıda gayrimüslim (Ermeni ve Rum) nüfus bulunduğuna, Taraklı ve civarında yaşayan gayrimüslüm (Hristiyan) ahalinin hemen hemen tümünün Ermeni olduğuna dikkat çekerek o tarihlerde Taraklı'da 5 Medrese, 1 İdadi, 20 ilkokul bulunduğunu, medreselerde 45, idadi de 50, ilkokulda ise 252 öğrencinin eğitim aldığı, Taraklı postahanesinin yalnız Türkçe telgraf alabildiği ve iplik, bal, peynir, balmumu, ipek ve ham ipek işleriyle iştigal edildiği aktarılmaktadır.

Şekil 5.5. Taraklı Rüştiye Restorasyonu, 2014

Kaynak: Orijinal (2014).

¹⁶ Salname Farsça "sal" (=yıl) ve "name" (=mektup, kitap) kelimelerinden meydana gelmekte olup Türkçe'de "yıllık" kelimesi ile eş anlamlıdır. Osmanlı Devleti'nde bir yıllık olayları göstermek amacıyla hazırlanan eser. Osmanlı tarihi, teşkilatı, biyografileri, coğrafyasıyla ilgili ilk salname 1263 yılında sadrazam Mustafa Reşit Paşa'nın emri ile yayınlanmıştır (Gündüz, 2012).

Özkan (2009), Taraklı’da yaşayan halkın Manavlar ve Abdallardan oluştuğunu; Manavların geleneksel yapılarının korudukları en önemli yerleşim alanlarının Taraklı ilçesi ve köyleri olduğunu, Manavların Batı Anadolu’ya ilk yerleşimlerinin (Taraklı ve Hendek) 1291 sonrasında yapıldığının sanıldığını belirterek Hendek-Şeyhler Köyü’nde bulunan Şeyh İzzetin İsmail Vakfiyesine ait yazılı belgede (Hicri 700/ Miladi 1301 tarihli) Osmanlı döneminde farklı tarihlerde aynı vakfa verilen berat (34 adet), hüküm ve mahkeme kayıtlarının Manavların yerleşimiyle ilgili görüşleri desteklediğini; Abdalların ise Türkiye’nin hemen tüm bölgelerinde (İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Marmara, Ege ve Akdeniz başta olmak üzere Doğu Anadolu ve Karadeniz) dağınık halde yaşadıklarına; genellikle kanaatkar bir yapıya sahip olduklarına ve yoksul görünümlü kıyafetler giydiklerinin gözlemlendiğine ve bu yönleriyle tarihin her döneminde Çingenelerle karıştırıldıklarına dikkat çekilerek, Taraklı’daki Abdalların tamamının Yeni Doğan (İğdelik) Mahallesi’nde varlıklarını devam ettirdiklerini ve buraya Moğol baskısından bunalan diğer boylarla birlikte Horasan’dan Taraklı İlçesi-İğdelik Köyüne göç ettiklerini ve demircilikle uğraşan Abdalların son dönemlerde Düzce’den gelerek köye yerleştiklerini belirtmektedir.

Eser (2008), Taraklı’nın temettuat¹⁷ kayıtlarının tutulduğu 1260-1261 (1844 - 1845) tarihlerinde Kocaeli Sancağı Kaymakamlığı’na bağlı bir kaza konumunda olduğunu; bu tarihlerde Taraklı kazasının 4 mahallesi ve 23 köyü bulunduğunu ve günümüzde de mevcut mahallelerin korunduğunu belirterek Yusuf Bey ve Hacı Murat mahallelerinin isimlerini koruduğuna dikkat çekmektedir. Geçmişte Cami’i Kebir olarak bilinen mahallenin bugünkü adı Ulu Cami mahallesi olup, adını Yunus Paşa Camii’nden aldığına dikkat çekilmektedir. Taraklı’nın en büyük camisi olan Yunus Paşa Camii’nin Yavuz Sultan Selim’in Mısır Seferi’nde yanında olan vezirlerinden Yunus Paşa tarafından 1517 yılında yaptırıldığı ve karşısında tarihi bir hamamın bulunduğu, bu hamamın da cami ile birlikte yapıldığının düşünüldüğü Eser (2008) tarafından aktarılmaktadır.

¹⁷“XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu emlak, arazi ve temettü sayımları sonucunda “Temettuat Defterleri” adı verilen defter koleksiyonları oluşmuştur. Temettü “kar etme”, “karlar”, “kazançlar”, “fayda görme”, şeklinde tanımlanan ve kökeni Arapça olan bir kelimedir. Temettuat aynı zamanda, tüccar ve esnafın senelik kazançları üzerinden alınan vergi olarak da kullanılmaktadır” (Eser, 2008: 11).

Şekil 5.6. Taraklı Yunus Paşa Camii, 1517

Kaynak: Orijinal (2014).

Kan (2009), Taraklı ilçesinin Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde yer aldığını ve halkın çoğunun tarak ve kaşık yapımıyla uğraşmasından dolayı Taraklı adını aldığını; Çelebi'nin seyahatnamesinde bu durumu “(...) Hepsi kaşık ve tarak yapımıyla uğraştıklarından şehre Taraklı derler (...) diye tarif ettiğini aktararak ilçenin bilinen en eski adının “Yenice Tarakçı” olduğunu ve Sakarya ilinin en eski yerleşim alanlarından birisi olduğuna dikkat çekmektedir.

Seymen (2008), Evliya Çelebi'nin 17. yüzyılda Taraklı'ya geldiğini ve burasıyla ilgili; Taraklı Kalesi'nin Bursa tekfuru tarafından yaptırıldığını ve yüzelli akçelik bir kaza olduğunu, hisarının bakımsızlık nedeniyle virane olduğunu, kasabanın bağlık ve bahçeli, akarsulu bir dere içinde 500 hanesi olan, bir hamamı, beş hanı, 200 dükkanı ve altı çocuk mektebi bulunduğunu belirterek buradaki dükkanlarda genellikle kaşık ve tarak imal edildiğine, burada imal edilen ürünlerin İran ve Arabistan'a ihraç edildiğine, Taraklı'daki han ve dükkanların sayısının fazla olmasının ticaretin gelişmiş olduğuna dikkat çekmektedir.

Çavaç (2008), ilçenin adının nereden geldiğiyle ilgili yaptığı araştırmada farklı bilgilere ulaştığını belirtmekte olup bunların; Taraklı'nın bulunduğu coğrafyada etrafının çok sık -tarak gibi- ormanlarla kaplı olduğundan dolayı adının Taraklı olduğuna; Evliya Çelebi

Seyahatnamesi’nde halkın çoğunun tarak ve kaşık yapımıyla uğraşmasından dolayı adının Taraklı olduğu ve bugün de en yaygın görüşün bu olduğuna dikkat çekmektedir. Bununla birlikte; ilçenin adının Taraklı olmasını sağlayacak kadar önemli görülen el sanatının bugün için terkedilmiş olması ve sanatı icra eden bir ustanın bulunmayışı, bölgede satılan ahşap tarakların Çin malı olması Taraklı adının çıkışı ile ilgili soru işaretlerinin oluşmasına neden olduğu belirtilmekte ve Ahi Naci İşsever’in “Taraklı” adlı kitabında bölgedeki pek çok el sanatının canlı olduğu, fakat “sığır boynuzu, manda boynuzu ve şimşir tarakları ben akran her Taraklı’lı anımsar. Ne var ki bizim kuşak bile, Taraklı çarşısında, fildişinden, şimşirden ve de hayvan boynuzundan tarak yapan bir dükkan anımsamaz” şeklindeki sözleriyle Taraklı adının çıkış noktası ile ilgili farklı bir görüşün daha olması gerektiği fikrinin oluşmasına neden olmuştur (İşsever, 1994).

Gerçekten de bölgede yapılan saha çalışmaları sırasında tahta tarak ve kaşık üretimi yapılan bir atölyeye rastlanılmamış olup bunun nedeni ile ilgili yapılan araştırmada ise; el yapımı tahta tarak ve kaşık gibi ürünlerin üretim maliyetinin yüksek olması nedeniyle satış fiyatlarının da yüksek olduğu; bölgeyi ziyaret eden turistlerin daha ucuz ürünleri tercih etmesi nedeniyle el yapımı tahta tarak ve kaşık ürün imalatının çok az olduğu ve bu ürünleri yapacak ustaların yetişmediği; hediyelik eşya satışı yapılan dükkanlarda satılan ürünlerin, el yapımı tahta tarak ve kaşık ürünlerine nazaran maliyet ve satış fiyatı avantajına sahip ve fabrikasyon üretim yapılan işletmelerden tedarik edilerek ticareti yapılan ürünler olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Saha çalışmasından elde edilen bilgileri Ahi Naci İŞSEVER’in verdiği bilgilerle eşleştirdiğimizde bölgede uzun sürelerden beri el yapımı tahta tarak ve kaşık gibi ürünler üretilmediği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Taraklı adının çıkışıyla ilgili Taraklı eski Halk Eğitim Müdürü ve şu an için Taraklı Belediye Başkanı Sayın Tacettin ÖZKARAMAN tarafından aktarıldığı belirtilen görüşe göre; “Pek çok kaynakta isminin tahta taraklardan geldiği ile ilgili hikaye yazmaktadır. Fakat diğer ilginç bir tez ise Taraklı (eski) kaymakamı Sayın Erdinç Filiz’in gündeme getirdiği gibi Safranbolu ile olan bağıdır. Buna göre Özbekistan’da bir aşiretin de ismi olan Taraklı, Türklerin Anadolu’da boylar halinde dağılmaları ile arada kalan bir akrabalık bağının da ismidir. Buna işaret eden en önemli delil Safranbolu’nun eski isminin de Taraklıborlu olmasıdır. İki bölgeyi de ziyaret edenler aradaki şaşırtıcı mimari

benzerliği hemen fark edeceklerdir. Üstelik iki kentte de Hıdırlıktepe vardır” (Erkmen, 2008).

5.1.1. Sakarya-Taraklı'nın Ekonomisi

Sakarya ili ekonomik açıdan incelendiğinde; hizmetler sektörünün (Ticaret: % 21; Ulaştırma-Haberleşme: % 14; İnşaat: % 6; Diğer: % 15) % 56 pay ile ilk sırada yer aldığı, onu % 25'lik pay ile sanayi ve % 19'luk pay ile tarımın izlediği; tarım sektörünün bölge ve Türkiye için olduğu gibi il içinde ekonomik ve sosyal açıdan önemli olduğuna dikkat çekilerek, tarımsal faaliyet yapılabilen toprakların büyüklüğünün 245.356 ha. olduğu ve bunun ilin yaklaşık % 50'sinden geldiği ve bu toprakların 93.000 ha.'ının sulanabilme kabiliyetine haiz olup 20.000 ha.'lık bölümünde sulama ünitelerinden yararlanılarak fiilen sulu tarım yapılmakta olduğu belirtilmektedir (Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası, 2012: 27-28).

Sakarya'nın da aralarında bulunduğu TR42 Düzey 2 Bölgesi tarım alanlarının, %53'ünün ekili alan, % 28,5 'inin meyve ve baharat bitkileri, % 8,5'inin yem bitkileri, % 3'ünün sebze ekili alanlardan oluştuğu belirtilmekte olup bu bölgenin Türkiye fındık üretim alanlarının % 25'ine sahip olduğu ve üretimin önemli bir bölümünün Sakarya ve Düzce illerinde gerçekleştiğine dikkat çekilmekte ve bölgenin tarım alanlarının Türkiye'nin % 1,5'ine sahip olmasına rağmen bitkisel üretim değerinin % 3,4'ünü ürettiği belirtilmektedir. Yine Türkiye'deki canlı hayvan varlığının % 4,7'sinin bu bölgede bulunduğu ve Türkiye'nin hayvansal üretim değerinin % 11,5'inin bölgeden karşılandığına dikkat çekilmektedir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı [MARKA], 2010: 90).

Elmas (2013), Sakarya ilinin Cumhuriyetin ilanından 1940'a kadar olan süreçte ormanlık alan açısından zengin olmasından dolayı sanayileşmenin ağaç işleriyle başladığını; ilin bulunduğu bölgenin (Marmara) sosyo-ekonomik göstergeler açısından Türkiye'nin en gelişmiş bölgesi olduğunu, Sakarya'nın bölgedeki coğrafik konumuyla Marmara Bölgesini Anadolu'ya bağlayan ulaşım hattında yer almasının iç turizm açısından da canlılığa sebep olduğunu belirtmekte olup, sahip olduğu zengin termal kaynakları ve yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile Sakarya'yı geliştirmekte olan Türkiye sanayisinin en önemli illerinden birisi haline getirdiğine dikkat çekmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2010); ilin ticaret sektörünü, sanayileşme, gelir ve oluşturduğu istihdam bakımından ilin ekonomisi için önemli bir konumda bulunduğu dikkat çekerek, sektörün tarımdan sonra ekonomik alana en çok katkı sağlayan ikinci büyük sektör olduğunu belirtmekte ve ticaretin il GSYİH'si içindeki payının % 19,2 olduğunu ve Sakarya'nın GSYİH'sine katkısının 367.896 milyar TL'ye ulaştığını bildirilmektedir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü “81 İl Durum Raporu” (2012), Sakarya İlinin iklim şartları, ucuz arazi varlığı, enerji (elektrik ve doğalgaz) toplama yeri, rahat ulaşım imkanlarına (kara ve demir yolu ağı) sahip olması, nitelikli iş gücü varlığı ve yeterli nüfus sayısına sahip olmasından dolayı yeni yatırımlar için (otomotiv sanayi - gıda sanayi - mobilya ağaç sanayi, süs bitkisi üreticiliği, organik tarım faaliyetleri, beyaz ve kırmızı et işleme işletmeciliği, elektrik aksamı işletmeciliği) cazip bir bölge olduğunu; yatırımlarda önceliğin ihracat hacmini artırıcı etkiye sahip yüksek teknolojili hafif sanayi ve montaj sanayiye yönelik olacağı; tekstil, otomotiv, elektronik, işlenmiş gıda, mobilya sektörlerinin ağırlıklı olarak destekleneceği ve yapılan araştırmalara göre Karadeniz Bölge ülkelerinin tekstil, otomotiv, elektronik ve işlenmiş gıda vb. temel tüketim ürünlerine talepleri olduğu belirtilmektedir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi “Ekonomi ve Dış Ticaret Raporu 2014” (2014), 2013 yılının ihracat açısından ilk 20’de yer alan iller açısından gözle görülür gelişmeler sağlanan bir yıl olduğunu, bu iller arasında en dikkat çeken ilin ise ihracatını bir önceki yıla (2012) göre % 32,7 oranında artırarak yıllık toplam ihracatına 0,4 puanlık katkı sağlayan Sakarya olduğunu belirtmekte, buna mukabil ilin diğer iller ile karşılaştırıldığında oldukça yüksek oranlarda (% 21,5) ithalat gerçekleştirdiğine dikkat çekmektedir.

Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan Sakarya 2010-2014 Stratejik Planında; ilde sanayi ve hizmet sektöründe olumlu gelişmeler yaşanmasına rağmen genel ekonomi içinde tarımın halen önemini korumaya devam ettiği belirtilmekte; tarım iş kolunda istihdam edilenlerin genel istihdam içinde % 51,9’luk orana sahip olduğu ve ildeki tarımsal üretim seviyesi (2008: % 3,1) bakımından 82 il arasında 14’üncü sırada yer aldığına dikkat çekilmektedir. Sakarya Valiliği tarafından hazırlanan İl Brifingi (2013) çalışmasında, tarım sektörünün 2012 yılı GSYİH içinde % 7,9 paya sahip olduğu

belirtilerek yaklaşık 2,8 milyar TL’lik tarımsal üretim gerçekleştirildiğine ve Marmara Bölgesinde sanayi sektörünün diğer sektörlerle karşı olan üstünlüğüne rağmen Sakarya’da % 17 paya sahip olan tarım sektörünün sanayiye kaynak aktaran bir güce sahip olduğuna dikkat çekilmektedir.

Bu doğrultuda; 2012 yılı itibariyle İl’de kişi başı GYSHİ tahmini olarak 14.144 \$ olarak hesaplandığı belirtilmekte olup İlin Türkiye GSYİH’si içindeki payının % 1,6 olarak gerçekleştiğine dikkat çekilerek 2012 yılı sonu itibariyle 4.338 sanayi işletmesi (4 Kamu, 4.334 Özel Sektör) bulunduğu, bu işletmelerde toplam 87.711 kişinin istihdam edildiği; Sakarya Üniversitesi Merkez Kampüsünde “Teknoloji Geliştirme Bölgesi (TEKNOPARK)”, Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası (SATSO) bünyesinde “İhracatı Geliştirme Merkezi (İGEME)” oluşturulduğu ve burasının yerini Ekonomi Bakanlığı İhracatçı Birliklerine bıraktığı; 2012-2013 yılları döneminde SATSO Yurt Dışı İş Geliştirme Komisyonu tarafından geliştirilen Sakarya İhracatını Geliştirme Projesi (SAİGEP)’nin İGEME’de kabul edilen ilk proje olduğu ve bu proje ile İl’de makine ve metal sektörü ihracatının arttırılmasına yönelik organizasyona 18 firmanın katıldığı, projenin Sakarya Üniversitesi, SATSO, SAMİB, TSE Sakarya İl Müdürlüğü ve ICC Danışmanlık Firması tarafından desteklendiği belirtilmektedir (Sakarya Valiliği İl Brifingi, 2013: 54).

Türkiye Kalkınma Bankası (TKB) tarafından hazırlanan Uygun Yatırım Alanları Araştırmasına göre; ilin yer altı zenginlikleri açısından çok fazla kaynağa sahip olmamasına rağmen jeolojik yapısı nedeniyle demir rezervleri (30,5 milyon ton silisli, 78,7 milyon ton karbonatlı) ve mermer yatakları bulunduğu, tuğla ve kiremit yapımında kullanılan hammadde olan kil rezervine sahip olduğu belirtilmekte olup, maden rezervlerinin dışında kaplıca suyu ve içmeler (Kuzuluk Kaplıcaları, Taraklı İçmeleri ve Acısu İçmesi, Geyve Maden Suyu) açısından oldukça zengin olduğuna dikkat çekilmektedir (Genç, 1998: 47).

Genç (1998), Sakarya’da sanayinin gelişimini Cumhuriyet öncesine kadar götürmekte ve Kurtuluş Savaşı sırasında ordunun araba ihtiyacının 1916 yılında kurulduğu belirtilen DA-TA Ağaç İşleri Fabrikası tarafından karşılandığını; ticaret ve sanayileşmenin 1890’da yapımı tamamlanan demiryolları ile başlanıldığı belirtilmekle birlikte imalat sanayinin esas gelişiminin 1950’li yıllarda kamu sektörünün yapmış olduğu yatırımlarla

(Vagon Fabrikası, Askeri Ağır Bakım Fabrikası ve Şeker Fabrikası) hız kazanarak sanayileşmede bir sıçramanın gerçekleştirildiğini; özel sektör yatırımlarının 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren başladığı ve bu yatırımların daha çok tarımsal üretime dayalı sanayi dalları olduğu, 1960'lı ve 1970'li yıllarda tarıma dayalı sanayi gelişiminin önemini muhafaza etmekle birlikte diğer sanayi kollarında da yatırımların başladığına dikkat çekmektedir.

Taraklı'da yapılan saha çalışmasında ilçe ekonomisinin tarım, hayvancılık ve turizm faaliyetleri üzerine kurulu olduğu anlaşılmakta olup, Temürlenk (2011), ilçenin toplam alanının % 27'sinin (9.070 ha) tarım alanı olduğunu; tarım arazisinin % 55,61'inin tarla, % 1,65'inin sebze alanı, % 23,15'inin meyve alanı, % 0,93'ünün kavaklık ve % 18,64'ünün tarıma elverişli olmasına rağmen kullanılmayan arazilerden oluştuğunu belirterek, ilçede sebze üretim alanının çok az olduğuna ve sulama imkanlarının gelişmiş olması nedeniyle sebze üretiminin genellikle Göynük Çayı vadisinde bulunan köylere (Hacıyakup, Mahdumlar ve Yeniköy) ait arazilerde ve ilçe merkezinde yapılabildiğine dikkat çekmektedir.

Eser (2008), Taraklı'nın ekonomik yapısının 1260 yılındaki durumuyla ilgili olarak; 4 mahallede (Yusuf Bey, Cami'i Kebir, Hacı Murat ve Hisar) toplam 316 hane bulunduğunu ve bahsedilen yıldaki toplam gelirin yaklaşık 354 bin kuruş olduğunu ve hane başına düşen gelirin yaklaşık dört bin dört yüz kuruş olduğunu; geliri en yüksek olan mahallenin yaklaşık 137 bin kuruş ile (hane başı gelir: 1.151 kuruş) Hacı Murat mahallesi olduğunu belirterek mahallelerdeki ekonomik faaliyetler arasında kaşıkçılık, tarakçılık, nalbantlık, odunculuk, aktarlık, bakkallık, hancılık, hamamcılık, çilingirlik, halhalcılık, berberlik, boyacılık, değirmencilik, sığırtmaçlık, bargircilik, semercilik, debbağlık, kalaycılık, rençberlik, müezzinlik, hatiplik, kahvecilik, zaptiye mensupluğu, kasaplık, cabacılık, celeplik, saraçlık, kara işçilik ve amelelik gibi iş kolları olduğuna dikkat çekmekte ve Taraklı'nın o dönemlerde çok çeşitli esnafılık faaliyetine sahip olması nedeniyle son derece hareketli bir ekonomik yaşamı olduğunu aktarmaktadır.

Öztaş (2006), Taraklı ilçesinin daha önce İpekyolu güzergahında önemli bir merkez olduğunu, ulaşım güzergahının değişmesiyle birlikte yeni ulaşım güzergahı dışında kalması nedeniyle sanayinin gelişmediğini; günümüzde ilçe ekonomisinin varlığını tarımsal ürün işleyen küçük imalathanelere dayalı olarak sürdürdüğünü; tarımsal

üretimin geçmişte Taraklı ekonomisi için önemli bir etkinlik olmasına rağmen yaşanan ekolojik ve iklimsel değişikliklerden olumsuz olarak etkilenerek önemini yitirdiğini; ilçede el sanatlarına (dokuma, kaşıkçılık, tarakçılık vb.) dayalı üretim gerçekleştiren atölyelerin teknolojik gelişmeler karşısında giderek zayıflayarak üretimin azaldığını ve hatta yok olma tehlikesi ile karşı karşıya iken ilçede turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle birlikte geleneksel el sanatlarının yeniden canlanmaya başladığını belirtmektedir.

Özkan (2009), 1960 yılına kadar Taraklı ilçesinde ve etrafındaki dağ köylerinde ipekli dokumacılığı için ipek tezgahlarına hammadde sağlamak amacıyla ipek böcekçiliği faaliyeti yapıldığını; tarlalar için ahşap alet yapımı, semercilik, dokumacılık, ayakkabı imalatı, tahta kaşık ve tarak üretim vb. faaliyetlerin ilçe ekonomisi için önemli olmasına karşın günümüzde sanayinin gelişmesi sonucu düşük maliyetli ve çok sayıda ürün üretme imkanının gelişmesi sonucunda söz konusu zanaatların birer birer yok olduğunu, bunlardan yalnızca kaşıkçılığın kaldığını; ilçedeki arazinin tarımsal faaliyetler için elverişli olmaması nedeniyle meyveciliğin oldukça geliştiğini, 1950’li yıllara kadar ilçe merkezi ve çevresinin meyve bahçeleri, bağlar ve zeytinlikler, fındıklıklarla örtülü olduğu ve Taraklı’nın elmaları ve erikleri ile ün yaptığını belirterek bugün için ilçede çok sayıda erik, elma ve ayva ağaçları bulunduğuna ve meyve ağaçlarının çoğunluğunun Göynük Çayı etrafında toplandığına dikkat çekmektedir.

Elmas (2013), Taraklı ilçesinin Osmanlı Döneminin önemli ticaret hattı olan İstanbul-Ankara karayolu üzerinde yer alması nedeniyle ekonomik açıdan oldukça iyi bir konumda olduğunu, Cumhuriyet dönemine gelindiğinde bahsedilen hattın önemini kaybetmesi sonucunda geleneksel üretim faaliyetlerinin teknolojik gelişmeler karşısında zayıflaması ve yok olmaya yüz tutması sonucunda ekonomik yapının bozulduğunu ve bu yeni durum karşısında halkın yeni geçim kaynakları arayışına girdiğini belirterek Taraklı ekonomisinin Osmanlı döneminde küçük esnaf yapısına dayalı kaşıkçılık, tarakçılık ve meyve üreticiliği gibi faaliyetlere dayalı olarak geliştiğini; 1950’li yılların sonlarına kadar Taraklı ve çevresinde meyve üreticiliğinin yaygın olmasına rağmen meyve bahçelerinden elde edilen gelirlerin azalması sonucunda bir çok meyve bahçesinin kavaklık olarak değerlendirildiğini; günümüzde ise ekonomik getirisinin yüksek olması nedeniyle kalan meyve bahçeleri ve kavaklıkların enginar yetiştiriciliği için kullanılmaya başlanıldığını belirtmekte olup, bugün için Taraklı’da yaşayan

nüfusun % 90'nın tarım ve hayvancılıkla, % 10'unun ticari faaliyetlerle uğraştığına dikkat çekmektedir.

Kan (2009), teknolojide yaşanan gelişmeler sonrasında yok olmaya yüz tutan geleneksel zanaatlar nedeniyle yerel halkın farklı iş kollarında çalışmaya başladığını belirterek bu iş kollarının oto tamir atölyeleri, bakkallar ve manifaturacılar olduğunu; Taraklı'nın geleneksel pazarının Cumartesi günü kurulduğunu ve pazarın kurulduğu gün dışında dükkanların büyük kısmının kapalı ve ticari hayatın sönük geçtiğini; Cumartesi günü Taraklı ve çevresindeki ilçe ve köylerden gelenler sayesinde ticari faaliyetlerin canlandığına dikkat çekmektedir.

Özden vd.(2013) tarafından hazırlanan Doğu Marmara Bölgesi İlçe Durum Raporları'nda (Doğu Marmara Bölge Planı [2014-2023]) Taraklı Kaymakamı Ömer YILMAZ ve Taraklı Belediye Başkanı Tacettin ÖZKARAMAN ile gerçekleştirilen görüşmelerde, ilçede özellikle turizmin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve turizm alanındaki planlamalara, kanatlı yetiştiriciliği başta olmak üzere hayvancılık sektörünün geliştirilmesi, tarımsal ürünlerin çeşitlendirilmesi ve verimliliğin artırılmasına yönelik çalışmaların ele alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek 2014-2023 Bölge Planının turizm faaliyetlerinin ve hayvancılığın geliştirilmesi üzerine oluşturulacağına dikkat çekilmektedir.

Tablo 5.2. Taraklı'nın İstihdam Göstergeleri, (2012)

İş Kolları	Taraklı	Sakarya	TR 42	Türkiye
Sanayi	152	90.433	434.886	5.749.245
Madencilik ve Taşocakları	6	1.198	5.554	267.896
İnşaat	520	48.034	227.087	5.074.458
Ticaret	55	24.912	99.950	3.119.259
Ulaştırma Depolama Haberleşme	86	12.277	88.532	1.712.994
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti	11	9.941	42.938	1.372.213
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	4	1.343	5.543	252.384
Eğitim	4	4.446	17.293	508.252
Bilgi ve İletişim	-	2.526	10.563	279.325
Mesleki Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	4	8.531	48.437	1.189.707
Toplam	1.052	251.650	1.241.756	24.486.161

Kaynak : DOĞAKA, 2013

Tablo 5.2’ de 2012 yılı itibariyle Taraklı’da faaliyet yürütülen iş kollarındaki istihdam edilenlerin sayıları Sakarya, TR 42 Bölgesi ve Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak verilmiş olup, konaklama ve yiyecek hizmeti sağlayan işletmelerde istihdam edilenlerin Taraklı’daki toplam istihdam içindeki payının % 1, 04 olduğunu, buna mukabil aynı oranlamayı Türkiye genelinde yaptığımızda % 5,60 oranı ile karşılaşılmaktadır.

Tablo 5.3. Taraklı’nın Ekonomi Göstergeleri, (2012)

	Taraklı	Sakarya	TR 42
İşyeri Sayısı	138	22.535	90.596
Gerçekleşen Net Satış(TL)	129.321.160	57.977.429.184	378.332.474.613
Kişi Başına Düşen Net Satış(TL)	18.871	1.000.020	3.249.379
Banka Şube Sayısı	1	102	413
Genel Bütçe Gelir Tahakkuk(TL)	4.525.043	2.038.660.757	43.982.209.999
Genel Bütçe Gelir Tahsilat(TL)	2.616.181	1.209.717.060	39.454.931.415
Mükellef Sayısı	666	100.952	425.006
Gelir Vergisi Mükellef Sayısı	316	45.449	127.169
Kurumlar Vergisi Mükellef Sayısı	37	6.381	27.777

Kaynak : DOĞAKA, 2013

Tablo 5.3.’ de 2012 yılı itibariyle Taraklı’da gerçekleştirilen ticari faaliyetler sonucunda 129 milyon TL’lik net satış gerçekleştiği, ilçedeki mükellef sayısının 666 olduğu ve bunlardan 37’sinin (% 5,55) kurumlar vergisi mükellefleri olduğu görülmekte olup tahakkuk eden 4,5 milyon TL’lik verginin 2,6 milyon TL’sinin (% 57,81) tahsil edilebildiği anlaşılmaktadır.

5.1.2. Sakarya-Taraklı’nın Kültür ve Turizm Kaynakları

TR 42 Düzey 2 Bölgesinin, anakentler kaynaklı ve yoğun olmak üzere günü birlik turizm potansiyeli ile ön plana çıktığı, bununla birlikte geleneksel turizm dışında fuar ve kongre, spor, kış, sağlık ve termal, doğa, ekoturizm, kırsal, yayla, botanik ve kuş gözlemciliği, golf, su altı dalış, kültür ve tarih, geleneksel el sanatları, macera ve gastronomi gibi pek çok alternatif turizm türüne yönelik altyapıya sahip olduğu belirtilmektedir (MARKA, 2010: viii). Doğu Marmara Bölge Planı’nda bölgenin metropol kentlere olan yakınlığı ve ulaşım imkanları sayesinde yatırımcılar ve yerli turistler için cazibe merkezi haline geldiğine dikkat çekilerek İstanbul ve Ankara gibi

bölgeye yakın büyük şehirler kaynaklı olmak üzere geniş bir kitlenin bölgeyi günübirlik turizm amaçlı ziyaret edebileceği değerlendirilmesi yapılarak, bunun gerçekleşmesinin koşulunun bölgedeki kent, ilçe ve beldelerin farklı karakteristik yapılarının ortaya çıkarılması için yapılacak çalışmalara bağlı olduğu belirtilmektedir.

Artırma (2007), Sakarya ve çevresinin deniz, yayla, kültür, sağlık, doğa başta olmak üzere turizm potansiyeli açısından zenginliklere sahip olduğunu, kıyı turizmi ve balıkçılık açısından Karadeniz’e kıyısı olan Karasu ilçesinin ve Sapanca Gölü’nün il için önemli kaynaklardan olduğunu belirterek, bölgede bulunan ormanların gezi ve av turizmine ilgi duyanlar için elverişli ortamlar sunduğuna dikkat çekmektedir.

Genç (1998), Sakarya’nın yerleşim tarihinin Anadolu’nun eski medeniyet izlerinin görüldüğü diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında daha yeni sayılabileceğini belirterek, bölgeden çok sayıda kavim geçmesine rağmen bunlara ait köklü medeniyet kalıntılarına rastlanılmadığına ve ilde tespit edilen en eski yerleşimin Romalılardan kaldığına dikkat çekmektedir. Romalılar dönemine ait en önemli kalıntıların ise;

- Kaynarca ilçesindeki Nekrapol,
- Akarca köyündeki Nekrapol,
- İkizce Osmaniye köyündeki Nekrapol,
- Geyve ilçesindeki Sarayköy kalıntıları,
- Pamukova ilçesindeki Hayrettin Köyü kalıntıları,
- Akçakaya köyündeki yerleşim birimleri, mezar anıtları ve yığma mezarlar olduğu belirtilmektedir (Genç, 1998: 59).

İl’deki kültür miraslarının Bithynia, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinden kaldığı; bölgenin ilk dönemlerinde yerleşim alanlarının az olmasından dolayı asıl gelişmelerin Türk devrinde gerçekleştiği ve bu devre ait eser sayısının daha fazla olduğu ve bölgedeki eserleri Türk dönemi ve öncesi olarak ikiye ayrılarak incelenmesi gerektiği belirtilerek; Türk dönemi öncesi eserlerinin; Helenistik döneme (M.Ö. 330-30) ait Tersiyeye Tümülsü (Küçük Esence köyü Tepecik Yöresi); Roma dönemine ait nekropoller (Merkez Akarca Köyü ve İkizce Osmaniye Köyü); küçük yerleşim

birimleri, mezar anıtları, mezar stelleri (Taraklı Hark köyü, Duman köyü, Hacıyakup köyü, Geyve Sarayköy ve Pamukova Hayrettin köyü, Akçakaya köyü) gibi buluntu ve kalıntılar; Bizans döneminde sayılarının 21 olduğu sanılan kalelerden bugüne kalanlarından Seyifler Kalesi, Harmantepe Kalesi, Adliye Kalesi, Karasu Tuzla Kalesi ve Paşalar Kalesi olduğu ve önemli anıtsal yapılardan olan Beşköprü'nün de (Jüstinianus) bu dönemin kültürel miraslarında olduğu belirtilmektedir (Artırma, 2007: 19).

Türk dönemi eserlerine gelindiğinde; Sakarya'da çeşitli dönemlere ait olduğu bilinen sekiz adet arkeolojik ve iki adet kentsel sit alanı bulunduğu belirtilerek, Taraklı merkez ve Adapazarı Uzun Çarşı'nın günümüzde de varlığını sürdüren yerel ve geleneksel konut, işyeri ve diğer yapılarıyla kültür ve turizm potansiyeli yüksek yerleşimler olduğuna dikkat çekilmektedir. İl'deki Osmanlı dönemine ait en önemli eserlerin ise; Geyve Elvan Bey İmareti, II. Beyazıt Köprüsü, Hasan Fehmi Paşa Camii, Rüstem Paşa Camii, Şeyh Muslittin Camii, Taraklı Yunus Paşa Camii olduğu, günümüze ulaşan tarihi eserlerin başlıcalarının ise; Adapazarı Kentsel Sit alanında yer alan Orhan Camii, Ağa Camii, Tozlu Camii, Orta Camii; Kentsel Sit alanında yer alan Eski Halkevi Binası; Adapazarı Kentsel Sit alanında yer alan Türk Ticaret Bankası, günümüzde kullanılmamakla birlikte Osmanlıca kitabesinde hicri 1254 yılında yapıldığı yazılı olan Adapazarı Eski Reji Sokak'ta bulunan ve düzgün kesme taşlarla yapılan Tarihi Çeşme, Kömür Pazarı'nda ve kalıntı şeklinde bulunan Hamam, 1910-1915 yılları arasında Adapazarı İstasyon Caddesi'nde bulunan Sakarya Müze Binası olduğu belirtilmektedir (Artırma, 2007: 21).

İl'de yılın belirli dönemlerinde Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ortak organizasyonu ile çeşitli etkinliklerin (festival, fuar, yayla şenlikleri vb.) yapılmakta olduğu; bu etkinliklerin, Ali Fuat Cebesoy'u anma töreni, Kaynarca Kurtuluş Şenlikleri, Geleneksel Pilav Günü, Adapazarı'nın Kurtuluşu, Kurtuluş Günü Yayla Şenlikleri, Uluslararası Sapanca Şiir Akşamları, Tarım - Hayvancılık ve Süt Festivali, Hacet Bayramı - Çiğdem Yaylası Şenlikleri, Soğucak ve Yayla Şenlikleri, Fındık ve Turizm Festivali olduğu belirtilmektedir (2010-2014 Stratejik Plan).

KTB (2007), “Türkiye Turizm Stratejisi (2023)” belgesinde yer alan “Belli bir güzergahın doğal ve kültürel dokusunun yenilenerek belli temalara dayalı olarak turizm amacıyla geliştirilmesi” stratejisi doğrultusunda varış noktası olarak geliştirilecek koridorlar boyunca ulaşım imkanlarının geliştirilmesini; turizm gelişiminin yavaş ve düşük yoğunluklu olduğu koridorlarda, nitelikli, yıl boyu hizmet sağlayacak butik otel ve pansiyon işletmeciliğine yönelik planlama çalışmaları yapılmasını hedeflemekte ve bu hedeflere ulaşabilmek için 7 adet tematik turizm gelişim koridoru oluşturulmasını önermektedir. Bu koridorlardan birisi olan “İpek Yolu Turizm Koridoru”nun Tarihi İpek Yolu güzergahının Anadolu’daki parçalarından birisi olduğu ve İstanbul’dan Avrupa’ya ulaşan hat üzerindeki, Ayaş-Sapanca Koridoru, Adapazarı, Bolu ve Ankara illeri, Sapanca, Geyve, Taraklı, Göynük, Mudurnu, Beypazarı, Gündül ve Ayaş ilçelerini kapsamakta olduğu belirtilerek, bu koridorda yer alan yerleşimlerin doğa turizmi-eko turizm ağırlıklı olarak geliştirilmesine ve bölgenin kış turizmi kaynaklarıyla entegrasyonunun sağlanmasına çalışılacağına dikkat çekilmektedir.

Genç (1998), Sakarya ilinde bulunan turistik tesisleri ve yatırımları iki grup halinde ele almanın mümkün olduğunu belirterek; ilk grupta, Sakarya’da sanayinin gelişmiş olması nedeniyle oluşan ticari faaliyetler nedeniyle kent merkezlerinde doğan konaklama ihtiyacını karşılamak üzere yapılan otel yatırımlarının yer aldığına; ikinci grupta, bölgeye yakın metropollerde yaşayanların tatil ihtiyacı ve hafta sonu konaklama taleplerini karşılayacak göl, dağ-orman, termal su kaynakları gibi doğal çekim merkezleri etrafında yoğunlaşan konaklama yatırımları ve diğer faaliyetler olduğuna dikkat çekmektedir.

Tablo 5.4.Turizm Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayısı (2013)

	TURİZM YATIRIMI BELGELİ			TURİZM İŞLETMESİ BELGELİ		
	Tesis Say.	Oda Say.	Yatak Say.	Tesis Say.	Oda Say.	Yatak Say.
TÜRKİYE	1.056	139.928	301.862	2.982	357.440	749.299
TR 42	38	3.409	7.198	89	6.036	12.431
Sakarya	7	876	2.150	13	1.058	2.137

Kaynak : KTB, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2013.

Tablo 5.4 ‘de Türkiye’deki turizm yatırımı ve turizm işletmesi belgeli tesis, oda ve yatak sayıları yer almaktadır. Buna göre; 2013 yılı itibariyle Sakarya’da yer alan turizm belgeli toplam tesis sayısı 20 olup Türkiye genelindeki 4.038 turizm belgeli tesis sayısına oranı binde 50 olarak gerçekleşmiştir. Oda ve yatak sayıları toplamı ise sırasıyla 9.445 ve 19.629 olup, Türkiye genelindeki oda sayısının binde 39’u ve yatak sayısının da binde 41’i Sakarya’da bulunmaktadır.

Tablo 5.5. Tesislere Geliş ve Geceleme İllere ve İlçelere Göre Dağılımı (2013).

	TESİSE GELİŞ			GECELEME		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
TÜRKİYE	21.181.668	17.100.765	38.282.433	89.594.261	33.090.923	122.685.184
Sakarya	23.136	129.592	152.728	52.115	204.164	256.279
Adapazarı	7.156	53.302	60.458	23.746	82.553	106.299
Akyazı	278	8.271	8.549	722	11.199	11.921
Karasu	226	4.722	4.948	621	7.795	8.416
Sapanca	13.946	47.653	61.599	21.778	77.474	99.252
Taraklı	145	783	928	224	1.171	1.395
Erenler	938	8.986	9.924	3.744	15.194	18.938
Serdivan	447	5.875	6.322	1.280	8.778	10.058

Kaynak : KTB, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2013

Tablo 5. 5’de Türkiye genelinde ve Sakarya ilçelerinde gerçekleşen tesise geliş sayıları (yabancı ve yerli) ve geceklemeler görülmektedir. Buna göre; Sakarya’da gerçekleşen tesislere geliş sayısı 2013 yılı itibariyle 152,7bin kişi (Türkiye 38,2 milyon kişi) olup toplam geceleme sayısı 256, 2 bin kişi (Türkiye 122,6 milyon kişi) olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5.6.Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranı İl ve İlçelere Dağılımı (2013).

	ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
TÜRKİYE	4,2	1,9	3,2	38,41	14,19	52,60
Sakarya	2,3	1,6	1,7	7,66	30,01	37,67
Adapazarı	3,3	1,5	1,8	8,98	31,23	40,21
Akyazı	2,6	1,4	1,4	1,52	23,60	25,12
Karasu	2,7	1,7	1,7	1,99	24,95	26,94
Sapanca	1,6	1,6	1,6	6,51	23,17	29,69
Taraklı	1,5	1,5	1,5	7,67	40,10	47,77
Erenler	4,0	1,7	1,9	8,84	35,89	44,73
Serdivan	2,9	1,5	1,6	5,84	40,08	45,93

Kaynak : KTB, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2013

Tablo 5.6 ‘da Türkiye genelinde ve Sakarya ilçelerinde gerçekleşen ortalama kalış süresi (yabancı ve yerli) ve doluluk oranları görülmektedir. Buna göre; Sakarya’da gerçekleşen ortalama kalış süresi 2013 yılı itibarıyla 1,7 gün (Türkiye ortalama kalış süresi 3,2 gün) olup, doluluk oranı ise % 37,67 (Türkiye ortalama doluluk oranı % 52,60) olarak gerçekleşmiştir.

Elmas (2013), Sakarya’nın Cumhuriyet ilan edilmeden önce ve 1940’lı yıllara gelinceye kadar olan süreçte çok zengin ormanlık alana sahip olduğunu ve bölgede sanayileşmenin ağaç işleri ile başlamasının nedeninin ildeki orman varlığının olduğunu belirterek ilin bulunduğu konum itibarıyla Türkiye’nin sosyo-ekonomik açıdan en önemli bölgesi olan Marmara Bölgesini Anadolu’ya bağlayan hat üzerinde yer almasının ilin iç turizminin gelişmesine ve canlanmasına katkı sağladığına dikkat çekmektedir.

Seymen (2008), Taraklı ilçesinde Kuzey - Batı Anadolu bölgesindeki sivil mimarinin özgün örneklerinin bulunduğunu belirterek, bölgenin halk gözündeki tanınırlığının Safranbolu ve Göynük kadar yüksek olmamasına rağmen alınacak uygun koruma kararları ile Kültür turizmi yapılabilecek önemli bir merkez haline gelebileceğine dikkat çekmektedir.

Özkan (2009), Taraklı ilçesinin Adapazarı'ndan daha eski bir yerleşim yeri olduğunu ve zengin bir tarihi geçmişe sahip olduğunu belirterek İstanbul-Ankara yol güzergahının ilçenin uzağından geçmesi nedeniyle ekonomik ve sosyal gelişmesinin duraksadığını, otoban güzergahının Taraklı'dan geçmesinin planlandığıyla ilgili gelişmelerin ilçenin kalkınması için bir umut olmasına rağmen, otoban güzergahında yapılan değişikliklerle otoyolun - ziraat alanları ve fay hattı üzerinde - inşa edilmesinin Taraklı için kötü bir sürpriz olduğuna dikkat çekmekte ve bugün için Taraklı'nın gelişmesinde turizm faaliyetlerinin yeni bir umut haline geldiğini aktarmaktadır.

Öztaş (2006), tarihi Taraklı evlerinin mimari özellikleri ve sahip olduğu geleneksel dokularıyla koruma altına alınması gereken yapılar olduğunu; bölgenin özgün malzemelerini, iklim şartlarını, yerel geleneksel yapısını (adetler, yaşama biçimi ve düzenleri vb.) ve kültürel zenginliğini yansıtacak şekilde inşa edilen konutların yanında bölgeye uyum sağlamayan yapılaşmanın görüldüğünü; ilçe dışına yaşanan göçler nedeniyle tarihi Taraklı yapılarının kullanılamaz hale geldiğini, miras yoluyla birden fazla kişinin mülkiyetine geçen yapıların hatalı onarım ve eklemelerle, yanlış malzeme kullanımları, tarihi binaların yapım usullerini bilen ustaların hayatta olmaması ve yerlerine yenilerinin yetişmemesi nedeniyle yapıların korunamadığını belirterek tarihi yapıların tadilatında bürokratik engeller ve yüksek maliyet gibi sebeplerle bölge halkının kaçak yapılaşmaya yöneldiğini ve bu durumun bölge yapılarının yozlaşmasına neden olduğunu, yöre halkının bölgedeki mevcut yapıların yıkılması halinde bunların yerine yeni binaların yapılabileceği görüşü hakim olduğundan bazı binaların bakımsızlık nedeniyle yıkılmaya yüz tuttuğuna dikkat çekerek tüm bu gerekçelerden dolayı ilçenin turizme açılmasının gerekli olduğunu, turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için konaklama tesislerine ihtiyaç olduğunu ve bu ihtiyacın Taraklı'nın tarihi evlerinin restore edilmesiyle karşılanması gerektiğini aktarmaktadır.

Şekil 5.7. Taraklı Sokak Görüntüsü, 2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Şekil 5.8. Taraklı Sokak Görüntüsü, 2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Kan (2009), Taraklı ilçesinin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na I. dereceden sit alanı edildiğini ve kurul tarafından bölgede yapılan envanter çalışmalarında 97 konut, 5 camii, bir kültür evi, bir hamam, 2 çeşme, ve 2 çınar olmak üzere toplamda 108 anıtsal değerli eser tespit edildiğini; envanter kaydı yapılan konutların büyük çoğunluğunun ahşap olduğunu ve bu konutlardan bazılarının 300 yıllık geçmişi olan ve I., II. ve III. dereceden korunması gereken yapılar olduğunu; ilçede bulunan değerlerden olan camii ve hamamın 16. yüzyıla ait eserlerden; Han, Taraklı'nın diğer camileri ve çeşmelerin 18. yüzyıla ait eserlerden olduğunu belirterek çınarlar haricindeki eserlerin ahşap ve kargir yapılar olduğuna dikkat çekmektedir.

Fidan ve Nam (2012), kırsal turizmi; doğa yürüyüşleri, açık hava etkinlikleri, yeme-içme gibi tarihsel, kültürel ve doğaya ait konuları kapsayan günü birlik dinlenceler olarak tanımlayarak kırsal turizmin geliştiği bölgelerin daha dinamik ve hızlı bir değişim içinde olduklarını; kırsal turizmde öne çıkan başlıca özellikler arasında doğal ve tarihsel doku ile geleneksellik ve yöreye özgü değerlerin belirleyici olduğunu; turizm sektöründe kadın figürünün gerek üretici (işgücü) gerekse tüketici (müşteri / turist) konumu ile çok önemli olduğunu ve kırsal bölgelerde kadınların etkinliklerinin yüksek olmasından dolayı kırsal turizmin doğası gereği kadınlara ihtiyaç duyduğunu; kırsal turizm faaliyetlerinde kadınların ev pansiyonculuğu, yerel ürünlerin imal edilmesi

(pekmez, tarhana, salça ve elışleri vb.) ve satışı, yerel mutfak ürünlerinin hazırlanması işlerinde doğrudan yer aldığını belirterek Taraklı'da gerçekleştirdikleri araştırmada ilçenin geçim kaynağının tarım, hayvancılık, el sanatları ve turizm olduğuna dikkat çekmekte ve Taraklı'nın turizm potansiyelinin; Tarihi Osmanlı evleri ve evlerin bozulmayan mimari yapıları, el sanatları, kaplıca ve termal turizmi, doğa-yayla turizmi ve geleneksel festivaller olduğunu aktarmaktadır. Bu doğrultuda Taraklı'nın kültür ve turizm faaliyetlerine konu olan envanterini incelendiğinde;

Yunus Paşa Camii : Yavuz Sultan Selim'in Suriye ve Mısır seferi sırasında İstanbul'dan orduyu hümayun ile yola çıkararak Taraklı'dan geçtiği ve ordunun burada konuşlandığı ve Yavuz Sultan Selim'in talimatı ile dönemin Anadolu ve Rumeli Beylerbeyi olan ve 1517 yılında Mısır'a Vezir-i Azam olacak olan Yunus Paşa tarafından yaptırıldığı belirtilmekte olup, caminin kare planlı ve üzeri kubbeyeyle örtülü tek minareli klasik üslupta inşa edildiğine, cephe duvarlarının ve saçak kornişlerinin ince yontu küfeti taşından inşa edildiğine dikkat çekilmektedir (Özkan, 2008: 15-35).

Şekil 5.9. Yunus Paşa Camii,1517

Kaynak: Orijinal (2014).

Şekil 5.10. Yunus Paşa Camii, 1517

Kaynak: Orijinal (2014).

Hanımeli Konağı: Konak 1907’de inşa edilmiş olan ahşap Osmanlı yapısıdır. Pencereleri birbirinden farklı görünümde ve kemerli, küçük camlı, ahşap kafesli sürgülü pencerelere sahip, cumbası ahşap süslemeli, balkonları ve eli böğründeleri ile eski Osmanlı mimarisinin bir çok özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. 2008-2010 yılları arasında aslına sadık kalınarak restore edilmiş olan konağın odaları kanaviçe, dantel ve benzeri el işleriyle eski yaşam tarzını yansıtacak şekilde dekore edilmiş olup 6 oda ve 15 kişi konaklama kapasitesi ile butik otel olarak hizmet vermektedir.

Çakırlar Konağı : Konak, Taraklı’nın yerel halkından olan ve ilçenin geleneksel dokusunun korunarak geleceğe aktarılmasını ve Taraklı’nın geleneksel yapısının herkese tanıtılmasını sağlamak için mücadele etmiş olan Selahattin Kozcağz tarafından restore edilmiş olup, restorasyon çalışmalarında konağın 140 yıllık tarihinin korunmasına dikkat edilerek Taraklı’nın geleneksel yapı malzemesi olan ahşap malzemeler kullanılmıştır. Konak halen butik otel olarak hizmet vermekte olup 2 yatak odası ve 4’er kişilik 2 ayrı kat olmak üzere 16 kişilik konaklama kapasitesine sahiptir.

Şekil 5.11. Çakırlar Konağı,2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Şekil 5.12. Çakırlar Konağı,2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Kadirler Konağı: Konağın tarihi geçmişi yaklaşık 150 yıl öncesine kadar uzanmakta olup, 1890'lı yıllarda Çakır Abdullah adında bir tüccar tarafından Büyükkada'da bulunan bir konaktan esinlenerek yaptırılmış olan ve inşasında 2 evlik kereste kullanıldığı aktarılan Osmanlı yapısıdır. Restorasyon çalışmalarının aslına sadık kalınarak gerçekleştirildiği belirtilen konak haremlik ve selamlık olarak tasarlanan çift merdivenli girişe sahiptir. Konak girişi yazın serin, kışın ise sıcak tutma özelliğine sahip taş duvarla örülü olup 7 oda ve 14 kişilik konaklama kapasitesine sahiptir.

Şekil 5.13. Kadirler Konağı, 2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Abdi İbrahim Konağı: Yapı özelliği olarak daha küçük ve orta halli ailelerin yerleşebileceği küçük evlerden olan konağın eski adının Sabahat Akın Evi olarak bilindiği; pencerelerinin giyotin tipte olduğu ve konağın girişinin üstünde ahşap dikmeli ve süslemeli açık bir çıkma bulunduğu; konağın sol cephesinde yer alan ahşap kapının evin altında bulunan ve daha önceleri nalbant olarak kullanıldığı sanılan bir dükkana ait olduğu belirtilmekte olup yapının ahşap karkas olarak inşa edildiğine dikkat çekilmektedir (Elmas, 2013: 173).

Taraklı Kültür Evi: Taraklı Kültür Evi, 1907 yılında taş temel üzerine ahşap karkas tekniği ile yapılmış bodrum kat ile I. ve II. katlardan oluşan bir yapı olup binaya giriş sağlı sollu iki yandan çıkılan merdivenlerden yapılmaktadır. II. kata çıkış I. kattaki ahşap merdivenden yapılmaktadır. Binanın asıl kullanımı okul iken restore edilip belediye olarak kullanılmış olup günümüzde Kültür Evi olarak kullanılmaktadır. Kültür Evi'nde Taraklı'ya özgü bezlerin ve dokumaların kadınlar tarafından dokunduğu dokuma tezgahları ve el işçiliği tahta kaşık yapımı atölyesi yer almakta olup burada üretilen tahta kaşıklar ve dokumlar hediyelik eşya satışı yapılan dükkanlarda pazarlanmaktadır.

Elmas (2013), tarafından hazırlanan “Tarihi Sakarya Bölgesinde Sivil Mimari: Geç 19.Yüzyıl ve Erken 20. Yüzyılda Taraklı Konutlarının Analizi” Mimarlık Anabilim Dalı'nda hazırlanan yüksek lisans tezinde, Taraklı'da restorasyon çalışması yapılabilecek 9 büyük ev (konaklar) ve 8 küçük ev bulunduğu belirtilmekte olup kültürel zenginliğe sahip olan Taraklı konutlarının yanında yer yer bölge yapısıyla uyumsuz yapılaşmaların görüldüğüne dikkat çekmektedir.

Şekil 5.14. Taraklı Kültür Evi,2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Şekil 5.15. Taraklı Kültür Evi,2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Dokumacılık: Öztürk (2010), Taraklı ilçesinde dokumacılığın tarihinin çok eskilere dayandığını; evlerde bulunan ağaçtan yapılma tezgahlarda, pala bezi¹⁸ adı verilen yer döşemeleri, kadınların başörtüsü olarak kullandığı “örtü bezi” ve giysi olarak kullandıkları “bez don” dokunduğunu ve bez donundan şalvar, gömlek, çarşaf ve yastık örtüleri yapıldığını belirterek bölge erkeklerinin içlerine 40 adet düğmesi bulunan “Kırk düğme Göynek/gömlek” giydiğini, üstlerine ise siyah depme, mevsimine göre “şayak”¹⁹ veya “keçe”²⁰ kumaştan yapılan önünde 6 düğmesi bulunan, üstünde köstek ve çevrenin konulabileceği cepli “Yelek” veya “Kartalkanat”, “Cepken”, “Salta” giydiğini, boyunlarına renkli ve “payetli”²¹ yemeni veya yazmadan “Çember” veya çok bükümlü iplikten dokunmuş ince kumaştan “Krep” ya da “Çevre” bağladığını, yelek üstünde iki zincirden oluşan “Köstek” ve belde ise pamuklu veya yünden kare biçiminde dokunan “Kuşak” sarıldığını; bölge kadınlarının içlerine sarı veya beyaz el dokumasından uzun kollu “Göynek, Gömlek” giydiğini, üstlerine kadife kumaştan çoğunlukla minare veya alem motifinden sim işlemeli “Yelek”, “Cepken”, “Sarka” giydiğine dikkat çekmektedir.

¹⁸Eskiye giysilerin yaklaşık 1 cm genişliğinde şerit halinde kesilerek birbirine eklenip önce yumak, sonra çile haline getirilerek kök boyalar ile boyanıp dokuma tezgahlarında yer döşemesi haline getirilmesidir.

¹⁹Yünün dövülmesiyle yoluyla elde edilen kaba dokunmuş dayanıklı kumaş.

²⁰Keçi kılı veya yapağının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba sıkıştırılmış yün.

²¹İşlemelerde kullanılan küçük ve pırıltılı pul.

Şekil 5.16. Taraklı Kültür Evi Dokuma Tezgahları, 2014

Kaynak: Orijinal (2014).

Taraklı'da 7 farklı  arşaf Bezi ( atkılı  arşaf Bezi,  ingen Alacası  arşaf Bezi, Doğrulu  arşaf Bezi, Duman Köy  arşaf Bezi, G kl   arşaf Bezi, Sarılı  arşaf Bezi, Topuzlu  arşaf Bezi); 8 farklı Don Bezi (Alaca Don Bezi, Ak Don Bezi, Duman Köy Don Bezi, Göynük Donu Bezi, G kl  Donu Bezi, Şahili Don Bezi, Sarılı Don Bezi, Kırmızı Don Bezi); 12 farklı  rt  Bezi (İşlemeli  rtme Bezi, Saçaklı  rtme Bezi, Karalı  rtme Bezi, İpekli Sarılı  rtme Bezi, Kırmızılı  rtme Bezi, Kuzulu  rtme Bezi, Telli  rtme Bezi, İşlemeli  rtme Bezi, İşlemeli  rtme Bezi, Diri  rtme Bezi, Sıma lı  rtme Bezi, Diri  rtme Bezi,); 14 farklı Ya lık, 24 farklı  evre, 8 farklı Mendil  rne i bulunduğu aktarılmaktadır.

Termal Su ve Kaplıcalar: Taraklı ilçesinin Sakin Şehir (Cittâslow) seçilmesinde etkili olan faktörlerinden olan enerji tasarrufunu sağlayacak alternatif enerji kaynaklarını kullanma konusunda istekli olduğu ve ilçenin yakın çevresindeki sıcak su kaynakları nedeniyle jeotermal enerjiyi kullanılabildiği, ilçeye ba lı Hacıyakup Paşalar köyündeki

Bizans döneminden kalma kil hamamı kaplıcalarının hastalıkları için şifa arayanlar tarafından ziyaret edildiği, kaplıca sularının Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen tedavi edici özelliklerinin kas ve iskelet hastalıklarının tedavisinde, ortopedik operasyonları sonrasında uzun süreli hareketsiz kalan hastaların hareketlilik kazanmalarında, cerebral palsy²² gibi hastalıkların tedavisinde rehabilitasyon amaçlı, nörovegetatif distoni gibi genel stres bozukluklarında ve spor yaralanmalarında tamamlayıcı tedavi unsuru olarak kullanılabilir nitelikte olduğuna dikkat çekilmektedir (Taraklı Belediyesi, 2013: 5).

Karagöl Yaylası ve Hark Kanyonu: Karagöl Yaylası, Taraklı'nın kuzeydoğusunda Samanlı Dağları'nın uzantısında yer almakta ve 1.200 metre yüksekliktedir. Yaylanın etrafında çam, kayın, köknar ve meşe ağaçları bulunmakta ve yüksek oksijenli havası ve soğuk içmece sularıyla doğal bir tedavi merkezi olduğu belirtilmekte olup yaylada her Cuma günü kurulan pazar (kaşık ustalarının şimşir ve kayın ağaçlarından yaptığı kaşıklar, 200'e yakın usta tarafından yapılan çeyiz sandığı, telefonluk, resim çerçevesi, tepsi, rahle²³, ekmek sepeti vb. ürünlerin satıldığı) esnasında şenlikler yapıldığı; tamamen ahşaptan yapılan yayla evlerinin ziyaretçiler tarafından ilgi gördüğü; “yürüyüş zorluk derecesi”²⁴ 1 olan 8 km. uzunluğundaki yayla üzerinde bir çok küçük yürüyüş rotaları olduğu; yamaç paraşütü, kanyoning, yürüyüş ve kamp severlerin Karagöl Yaylasını ziyaret ettiklerine dikkat çekilmekte ve Taraklı'nın doğa turizmi açısından önemli destinasyonlardan olduğu; Tuzla köyünden başlayan Hark Kanyonu ve Mağarası ve etrafındaki tepe ve köprü (Kemer Köprüsü ve Hıdırlık Tepesi) ve su kaynaklarıyla (Güngörmez Şelalesi, Kemer Köprüsü, Acısu, Gürleyik Suyu, Belengermesi, Hamza Pınarı, Çile Pınarı, Ak Çeşme ve Çoban Çeşmesi) doğa severlerin uğrak noktaları olduğu aktarılmaktadır (Taraklı Belediyesi, 2013: 5-6).

²²Doğum öncesinde, sırasında veya sonrasında merkezi sinir sisteminin hareket işlev alanlarının hasar görmesinden dolayı yaşanan “beyin felci” olarak tanımlanmakta olup, tedavi edilemeyen ancak etkisinin en aza indirilmesi “fizik tedavi” ile mümkündür (Vikipedi, 2014).

²³Üzerinde yazı yazmak, kitap okumak ve özellikle Kuran-ı Kerim konulmasına müsait ve yanına oturup okumak için iki yandaki ayakları oymalı, kenar pervazları ve üzeri düz tahtadan yapılmış masa ve küçük sıraya “rahle” denilmektedir (Vikipedi, 2013).

²⁴Yürüyüş zorluk dereceleri 1'den 6'ya kadar numaralandırılmakta olup Karagöl Yaylası'nın zorluk derecesi 1'dir. Zorluk Derecesi 1 olan yürüyüş rotasının eğimi azdır. Yükselme yani çıkış çok az yapılmaktadır. Çıkışlar 100 metreyi geçmez. Patikalar geniştir. Toplam yürüyüş süresi 2 saati geçmez. Yürüyüşe yeni başlayanlar ve sağlık problemi olmayan herkes katılabilir (Şahin, 2006).

Yöresel Ürünler ve Mutfak Kültürü: Taraklı’da yetişen tarımsal ürünlerden bazıları; enginar, ceviz, çilek, köpük helvası, kiraz, ayçiçeği, üzüm asması ve buğday olup, yöreye özgü yemeklerin başında Anadolu’nun bir çok yöresinde cemiyet toplantılarında (düğün ve bayramlar) pişirilen “Keşkek Aşı”, buğday çiminden yapılan “Uhut (Sümelek) Tatlısı”, çöven (çöğen) otu kökünden yapılan Taraklı’ya özgü “Köpük Helvası”, “Kaplama Böreği”, hem tatlı hem de tuzlu olarak hamurdan pişirilerek yapılan “Malak” gelmektedir.

5.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sakarya’nın Taraklı ilçesi 2011 yılında Sakin Şehir ağına dahil olmuş, 2013 yılında EDEN ödülü almıştır. Bu araştırmanın amacı, EDEN ve Sakin Şehir unvanlarına sahip Sakarya-Taraklı örneğinde turizm destinasyonlarının yönetiminde “sürdürülebilir turizm” kavramının önemini vurgulamaktır. Sürdürülebilir turizm ile yerel ekosistemlerin korunması, yerel işgücü ve gelirin oluşturulması, turizmin çevre ve yerel kültür üzerinde en az olumsuz etkiyi oluşturması amaçlanmaktadır.

Bu doğrultuda tezin amacı;

- Gelişmekte olan turizm destinasyonlarının yönetiminde oldukça önemli olan “Sürdürülebilir Turizm” algısı ile “EDEN ve Sakin Şehir” kriterlerine yönelik algının, Sakarya-Taraklı’da doğrudan karar alıcı konumda bulunan kurumlar (Taraklı Belediyesi ve Taraklı Kaymakamlığı) ile alınacak kararlar üzerinde dolaylı etki oluşturma gücüne sahip İşletme Sahipleri ve Yerel Halk gözünden değerlendirilmesi,
- İlçede turizm faaliyetleri geliştiğinde yerel halkın nasıl bir tutum sergileyeceğinin ortaya konulması,
- İlçeyi ziyaret eden turistlerin turizm faaliyetleri hakkındaki görüşlerinin ortaya konulması, olarak belirlenmiştir.

Tez amacı doğrultusunda;

- Taraklı’da doğrudan karar alıcı konumda bulunan Belediye ve Kaymakamlık çalışanlarına ve alınacak kararlar üzerinde dolaylı etki oluşturma gücüne sahip işletme sahiplerine,
- Taraklı’da yaşayan yerel halka ve
- Taraklı’yı ziyaret eden turistlere anketler uygulanmıştır.

5.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Tez çalışmasının araştırma yönteminde;

- “Niteliksel Tasarım” türlerinden “Niteliksel İçerik Analizi Tasarımı” doğrultusunda “kaynak (literatür) taramasıyla içerik oluşturma”,
- “Niteliksel Tasarım” türlerinden “Niteliksel Saha Araştırması” doğrultusunda “gözleme dayalı niteliksel veri toplama”,
- “Niceliksel Tasarım” türlerinden “Tanımlayıcı/Betimleyici Araştırma Tasarımı” doğrultusunda “anketle veri toplama”, teknikleri kullanılmıştır.

Tez çalışmasında araştırma yöntemi olarak belirlenen teknikler doğrultusunda;

Literatür taramasında;

- “Sürdürülebilir Turizm”, “Destinasyon Yönetimi”, “Sakin Şehir Hareketi (CittaSlow)”, “Avrupalı Seçkin Destinasyonlar (EDEN)” kavramlarına ilişkin; kitap, yüksek lisans ve doktora tezleri, kongre ve sempozyum bildirileri, ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanan raporlar, yerli ve yabancı araştırmacı ve akademisyenler tarafından çalışılan makaleler incelenerek uygun ve mantıksal bir içerik oluşturulmaya çalışılmıştır.

Gözleme dayalı niteliksel veri toplamada;

- İlçeye yapılan ziyaretler sırasında Taraklı Belediyesi çalışanları, işletme sahipleri ve Taraklı halkı ile gerçekleştirilen sohbetler ve mülakatlardan faydalanılmıştır.

Anketle veri toplama çalışmasında;

- “Sürdürülebilir Turizm”, “Sakin Şehir” ve “EDEN” kavramları hakkındaki algıyı belirlemek üzere oluşturulan 47 soruluk anket; Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri çalışanlarından oluşan toplam 56 kişiye;
- Taraklı Yerel Halkının “Sürdürülebilir Turizm” kavramı algısını ve turizm faaliyetlerine bakış açısını belirlemek üzere oluşturulan 34 soruluk anket ilçedeki toplam 120 konuta;

▪ Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin ilçenin turizm faaliyetleri açısından nasıl algılandığını belirlemek üzere oluşturulan 41 soruluk "Taraklı Turistler" anketi toplam 129 ziyaretçiye uygulanmıştır.

Tablo 5.7. Anket Veri Toplama ve Örneklem Seçme Yöntemi

Veri Toplama Kaynağı	Taraklı Belediyesi Taraklı Kaymakamlığı İşletme Sahipleri	Taraklı -Yerel Halk	Taraklı - Turistler
Veri Toplama Yöntemi	Anket	Anket	Anket
Örneklem Seçme Yöntemi	Olasılıklı Olmayan Örneklem Alma (Gelişigüzel/Kazara Örneklem)	Olasılıklı Örneklem Alma (Sistemli Rastlantısal Örneklem)	Olasılıklı Olmayan Örneklem Alma (Gelişigüzel/Kazara Örneklem)
Örneklem Evreni	100 - Çalışan	968 - Konut	1.072 - Turist
Örneklem Sayısı	63	142	144
Anket Katılım Oranı (%)	% 88,89	% 84,50	% 89,58
Anket Katılımcısı Sayısı	56	120	129
Anket Uygulama Tarihi	26 Nisan-8 Mayıs 2014	8 Mayıs-21 Haziran 2014	8 Mayıs-24 Eylül 2014
Anketi Uygulayan	Şahin AKI Taraklı Belediyesi Fen İşleri Müd.	Anketör-2 kişi	İşletme Sahipleri Anketör-2 kişi

Tablo 5.7.'de tez çalışmasının anketle veri toplama çalışmalarından; veri toplama yöntemi ve kaynaklarını; örneklem seçme yöntemlerini; örneklem evreni ve örneklem-anket sayılarını; anket uygulaması sonucunda katılım sayısını ve yüzde oranını; anketlerin hangi tarih aralığında yapıldığını ve anket uygulayıcılarına ilişkin özet bilgileri içermektedir. Buna göre;

Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri çalışanlarından oluşan grubun örneklem hesaplaması± % 1 kabul edilebilir hata payı gözetilerek;

$[n = (N \cdot t^2 \cdot p \cdot q) / d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q]$ formülü ile $[(n / \text{örneklem} = ?) (N/\text{evren} = 100), (t/\text{güven aralığı katsayısı} = 2,58), (p/\text{olayın görülme sıklığı} = 0,50), (q/\text{olayın görülmemesi sıklığı} = 0,50)]$ yaklaşık 63 çalışan “Olasılıklı Olmayan Örneklem Alma (Gelişigüzel/Kazara Örneklem)” yöntemiyle belirlenmiştir (Sümbüloğlu, 2004).

Örneklem evreni olarak belirlenen 100 çalışan; Taraklı Belediyesi çalışanlarından, Taraklı Kaymakamlığı Bağlı Birimleri ve İlgili Birimleri çalışanlarından ve İşletme Sahiplerinden (Konak İşletmeleri ve Hediyelik Eşya İşletmeleri) oluşmaktadır. Bu gruptaki anket uygulaması Taraklı Belediyesi Fen İşleri Müdürü Şahin AKI tarafından 26 Nisan 2014 - 8 Mayıs 2014 tarihleri arasında uygulanmış olup dağıtımı yapılan 63 adet anketin geri dönüşü 56 adet (% 88,89) olmuştur. Anketin grubun tamamına uygulanması öncesinde ön anket çalışması yapılmıştır.

Taraklı’yı ziyaret eden turistlerden seçilen grubun örneklem hesaplaması $\pm \% 1$ kabul edilebilir hata payı gözetilerek;

$[n = (N \cdot t^2 \cdot p \cdot q) / d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q]$ formülü ile $[(n / \text{örneklem} = ?) (N/\text{evren} = 1.072), (t/\text{güven aralığı katsayısı} = 2,58), (p/\text{olayın görülme sıklığı} = 0,50), (q/\text{olayın görülmemesi sıklığı} = 0,50)]$ yaklaşık 144 turist “Olasılıklı Olmayan Örneklem Alma (Gelişigüzel/Kazara Örneklem)” yöntemiyle belirlenmiştir (Sümbüloğlu, 2004).

Örneklem evreni hesaplaması yapılırken, ilçede bulunan işletmelerde konaklayan turistlere ilişkin sağlıklı istatistiki veriye ulaşma imkanı olmaması nedeniyle, anket çalışmasının turistlere uygulanması için öngörülen 5 aylık süreçte en fazla satılabilecek yatak sayısı verisi ile ilçeye yapılan ziyaretlerde işletme sahipleriyle yapılan sohbet ve görüşmelerde ulaşılan “işletmelerin yapmış olduğu yatak satışlarının toplamının, haftalık ölçekte yalnızca bir günlük tam doluluğa eşit olduğu” yönündeki bilgilerden faydalanılmıştır. Buna göre Taraklı’yı ziyaret eden turistlerin örneklem evreni hesaplaması;

Tablo 5.8. Taraklı - Turistler Anketi Örneklem Evreni Hesaplaması

	Yatak Sayısı / Gün	Satış Gün Sayısı	Satışa Sunulan Yatak Sayısı
Yıllık	54	365	19.710
Tez Anket Dönemi	54	139	7.506
Haftalık Ölçekte Tahmini Satış		139	1.072,29

Tablo 5.8.'de Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin tez çalışmasının anket dönemi olarak belirlenen 8 Mayıs 2014 - 24 Eylül 2014 tarihleri aralığındaki tahmini örneklem evreni hesaplaması yer almaktadır. Tez çalışması anket dönemi 139 gün (yaklaşık 5 ay) kabul edilmiş ve günlük yatak sayısı (54 yatak) ile çarpılarak satışa sunulan yatak sayısı (7.506 yatak) bulunmuştur. Sonrasında konak işletmecilerinin vermiş olduğu “yatak satışı toplamının haftalık ölçekte bir tam günlük doluluğa eşit olduğu” bilgisi nedeniyle 1/7 indirgeme oranı kullanılarak yaklaşık 1.072 birimlik örneklem evrenine ulaşılmıştır.

Bu gruptaki anket uygulaması 8 Mayıs 2014 - 24 Eylül 2014 tarihleri arasında (139 gün-yaklaşık 5 ay) uygulanmış olup, dağıtımı yapılan 144 adet anketin geri dönüşü 129 adet (% 89,58) olmuştur. Anketin turistlere uygulanması öncesinde ön anket çalışması yapılmış olup, anketler işletme sahipleri ve Taraklı Kültür Evi çalışanı olan 2 bayan tarafından verilen eğitimler sonrasında yapılmıştır.

Taraklı Yerel Halkı örneklem hesaplaması $\pm \% 1$ kabul edilebilir hata payı gözetilerek;

Taraklı yerel halkı araştırma evreni olarak belirlenmiş ve Taraklı Belediyesi'nden elde edilen veri doğrultusunda ilçe merkezinde bulunan 968 konutta yaşayanlar araştırma evreni kabul edilmiştir. Taraklı yerel halkının turizm faaliyetleri hakkındaki algısının objektif ve homojen şekilde yansıtılabilmesi için yapılan çalışmada ile örneklem sayısı $\pm \% 1$ kabul edilebilir hata payı gözetilerek, $[n = (N.t^2.p.q) / d^2.(N-1) + t^2.p.q]$ formülü ile $[(n/\text{örneklem} = ?) (N/\text{evren} = 968), (t/\text{güven aralığı katsayısı} = 2,58), (p/\text{olayın görülme sıklığı} = 0,50), (q/\text{olayın görülmemesi sıklığı} = 0,50)]$ yaklaşık 142 konut örneklem olarak belirlenmiştir (Sümbüloğlu, 2004). Örneklem olarak kullanılacak olan konutların seçiminde “Olasılıklı Örneklem Alma” yöntemlerinden olan “Sistemli Rastlantısal Örneklem” türü kullanılmıştır. Bu tür örneklem alma olasılıklı seçme süreçlerini kullanarak elde edilir. Olasılıklı örneklemde, nüfusu oluşturan her birime

(gazeteye, izleyiciye, programa) eşit seçilme şansı verecek bir seçme süreci izlenmelidir (Erdoğan, 2012: 205). Bu doğrultuda; N(evren) sayısının, n (örneklem) sayısına bölünerek $[(N=968) / n(142) = 6,81]$ örneklem seçme aralığı belirlenmiş olup; araştırma için belirlenen evren sayısı (968 konut) 1'den 968'e kadar numaralandırılmış ve örneklem seçme aralığının 6 olmasından dolayı, çekilen kurada 2 no'lu konutun çıkması üzerine 2 no'lu konuttan başlamak üzere her 6'ncı konut örnekleme dahil edilmiştir. Örneklem seçiminde kullanılan yöntem ile konutlarda ikamet edenlerin Taraklı'da yürütülen turizm faaliyetleri hakkındaki görüşlerine her birisine eşit şans veren bir seçme süreci yaşanmıştır (Erdoğan, 2012: 207). Bu yöntem ile yapılan saha çalışmasında 142 adet konut 8 Mayıs 2014 - 21 Haziran 2014 tarihleri arasında ziyaret edilmiş ve bu ziyaretler sonucunda 120 adet konuttan geri dönüş sağlanmıştır. Anketin ilgili gruba uygulanması öncesinde ön anket çalışması yapılmış olup, anketler lise son sınıfta öğrenim görmekte olan 2 kız öğrenciye verilen eğitimler sonrasında yapılmıştır.

Buna göre tez çalışmasının araştırmasında 3 farklı kesiminin görüşlerini tespit etmek üzere toplamda 305 adet anket değerlendirilmeye alınmıştır. Saha çalışmaları sırasında araştırma bölgesi 26 Nisan, 8-10 Mayıs arası ve 21 Haziran 2014 tarihlerinde olmak üzere 3 kez ziyaret edilmiş olup, anket çalışmasının tüm verileri bölgeden elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket soruları beşli ve yedili likert ölçeğine uygun olarak hazırlanmış olup beşli likert ölçeğinde;

- (1) Tamamen Katılıyorum (2) Katılıyorum (3) Orta Derecede Katılıyorum (4) Az Katılıyorum (5) Hiç Katılmıyorum

- (1) Zayıf (2) Orta (3) İyi (4) Çok İyi (5) Mükemmel

- (1) Hiç (2) Çok Az (3) Az (4) Çok (5) Çok Fazla

yedili likert ölçeğinde;

- (1) Keyifli - Canlandırıcı - Dinlendirici - Heyecan verici - Çok olumsuz - Ziyaret etmeyi düşünmüyorum - Kesinlikle tavsiye etmeyeceğim

- (7) Keyifsiz - Miskin - Bunaltıcı - Kasvetli - Çok olumlu - Çok büyük olasılıkla ziyaret edeceğim - Kesinlikle tavsiye edeceğim

ifadelerini temsil etmekte olup, araştırmada kullanılan anket formları Ek-2, Ek-3 ve Ek-4’de sunulmuştur. Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler “SPSS Statistics 21” programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

Tablo 5.9. Araştırma Anketleri Güvenilirlik Analizi

	Taraklı Belediyesi Taraklı Kaymakamlığı İşletme Sahipleri Anketi	Taraklı - Yerel Halk Anketi	Taraklı - Turistler Anketi
Cronbach’s Alpha	0,950	0,773	0,925
N of Items	47	34	41

Tablo 5.9’da tez çalışmasının araştırma kısmında ilgili gruplara uygulanan anketlere ilişkin “Güvenilirlik Analizi” sonuçları yer almaktadır. Cronbach’s Alpha katsayısı güvenilirlik değerlendirmesi aralıkları;

- $0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ güvenilir değil
- $0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ düşük güvenilirlikte
- $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ oldukça güvenilir
- $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ yüksek derecede güvenilir, olarak kabul edildiğinden;

Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri ile Taraklı’yı ziyaret eden turistlere uygulanan anketlerin yüksek derecede güvenilir olduğu; Taraklı Yerel Halkına uygulanan anketin ise oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

5.4. BULGULAR

5.4.1. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketine Katılanların Özellikleri

Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri çalışanlarına uygulanan anket sonucunda elde edilen katılımcı özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Anket katılımı 56 adet olup sorulara ilişkin kayıp veriler; cinsiyet (1), eğitim düzeyi (1) ve yaş (3) olarak izlenmektedir. Kayıp verilere eşit oranda dağıtılmıştır.
- Ankete katılanların % 70,9’u erkek, %29,1’i kadındır.

- Ankete katılanların % 13,2'si 18-29 yaş grubuna, % 20,8'i 30-39 yaş grubuna, % 35,8'i 40-49 yaş grubuna, % 26,4'ü 50-59 yaş grubuna ve son olarak % 3,8'i 60 ve üzeri yaş grubuna dahildir.
- Ankete katılanların % 18,2'si ilköğretim, % 27,3'ü lise, % 27,3'ü önlisans, % 25,5'i lisans ve % 1,8'i yüksek lisans-doktora mezunlarından oluşmaktadır.
- Ankete katılanların % 76,8'i evli, % 23,2'si bekardır.
- Anket katılımcılarının % 35,7'si 20.000 TL'den az, % 53,6'sı 20.000 TL - 49.999 TL arasında, % 1,8'i 50.000 TL-99.999 TL arasında ve % 1,8'i 100.000 TL-149.000 TL arasında yıllık gelir elde etmektedir.

Tablo 5.10. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketi Demografik Dağılımı

Değişkenler	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	39	69,6
	Kadın	16	28,6
	Cevapsız	1	1,2
	Toplam	56	100,0
Medeni Durum	Evli	43	76,8
	Bekar	13	23,2
	Cevapsız	-	-
	Toplam	56	100,0
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	10	17,9
	Lise	15	26,8
	Önlisans	15	26,8
	Lisans	14	25,0
	Y.Lisans-Doktora	1	1,8
	Cevapsız	1	1,8
	Toplam	56	100,0
Yaş Aralığı	18-29	7	12,5
	30-39	11	19,6
	40-49	19	33,9
	50-59	14	25,0
	60 +	2	3,6

	Cevapsız	3	5,4
	Toplam	56	100,0
Yıllık Gelir	20.000 TL'den az	20	35,7
	20.000 TL - 49.999 TL	30	53,6
	50.000 TL - 99.999 TL	1	1,8
	100.000 TL - 149.999 TL	1	1,8
	Cevapsız	4	7,1
	Toplam	56	100,0

Tablo 5.11. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketine Katılanların Yanıtlar Düzeyindeki Dağılımı

Değişkenler	1	2	3	4	5	M	N	X	S
	Frekans								
	Yüzde (%)								
Soru 1	11	22	9	4	5	5	56	2,41	1,203
	% 21,6	% 43,1	% 17,6	% 7,8	% 9,8				
Soru 2	10	13	15	6	5	7	56	2,65	1,234
	% 20,4	% 26,5	% 30,6	% 12,2	% 10,2				
Soru 3	11	15	11	6	6	7	56	2,61	1,304
	% 22,4	% 30,6	% 22,4	% 12,2	% 12,2				
Soru 4	12	21	9	4	5	5	56	2,39	1,218
	% 23,5	% 41,2	% 17,6	% 7,8	% 9,8				
Soru 5	7	15	17	6	4	7	56	2,69	1,122
	% 14,3	% 30,6	% 34,7	% 12,2	% 8,2				
Soru 6	34	10	6	1	1	4	56	1,56	0,916
	% 65,4	% 19,2	% 11,5	% 1,9	% 1,9				
Soru 7	32	13	4	2	1	4	56	1,60	0,934
	% 61,5	% 25,0	% 7,7	% 3,8	% 1,9				
Soru 8	14	14	8	5	10	5	56	2,67	1,479
	% 27,5	% 27,5	% 15,7	% 9,8	% 19,6				
Soru 9	9	17	8	10	7	5	56	2,78	1,331
	% 17,6	% 33,3	% 15,7	% 19,6	% 13,7				
Soru 10	10	6	8	6	20	6	56	3,40	1,591
	% 20,0	% 12,0	% 16,0	% 12,0	% 40,0				
Soru 11	20	16	7	3	5	5	56	2,16	1,286
	% 39,2	% 31,4	% 13,7	% 5,9	% 9,8				

Soru 12	13	13	9	9	6	6	56	2,64	1,367
	% 26,0	% 26,0	% 18,0	% 18,0	% 12,0				
Soru 13	14	18	8	8	2	6	56	2,32	1,168
	% 28,0	% 36,0	% 16,0	% 16,0	% 4,0				
Soru 14	11	16	12	5	7	5	56	2,63	1,311
	% 21,6	% 31,4	% 23,5	% 9,8	% 13,7				
Soru 15	33	13	-	2	3	5	56	1,61	1,097
	% 64,7	% 25,5	%	%3,9	% 5,9				
Soru 16	15	16	6	7	7	5	56	2,51	1,405
	% 29,4	% 31,4	% 11,8	% 13,7	% 13,7				
Soru 17	11	15	12	9	3	6	56	2,56	1,198
	% 22,0	% 30,0	% 24,0	% 18,0	% 6,0				
Soru 18	28	15	2	3	3	5	56	1,78	1,154
	% 54,9	% 29,4	% 3,9	% 5,9	% 5,9				
Soru 19	34	13	-	1	1	7	56	1,41	0,788
	% 69,4	% 26,5	% -	% 2,0	% 2,0				
Soru 20	13	15	6	9	8	5	56	2,69	1,435
	% 25,5	% 29,4	% 11,8	% 17,6	% 15,7				
Soru 21	13	15	13	6	3	6	56	2,42	1,180
	% 26,0	% 30,0	% 26,0	% 12,0	% 6,0				
Soru 22	18	14	10	4	5	5	56	2,29	1,301
	% 35,3	% 27,5	% 19,6	% 7,8	% 9,8				
Soru 23	16	9	10	7	9	5	56	2,69	1,490
	% 31,4	% 17,6	% 19,6	% 13,7	% 17,6				
Soru 24	42	11	1	-	-	2	56	1,24	0,473
	% 77,8	% 20,4	% 1,9	% -	% -				
Soru 25	37	12	3	-	1	3	56	1,42	0,770
	% 69,8	% 22,6	% 5,7	% -	% 1,9				
Soru 26	43	10	1	-	-	2	56	1,22	0,462
	% 79,6	% 18,5	% 1,9	% -	% -				
Soru 27	35	14	3	-	1	3	56	1,45	0,774
	% 66,0	% 26,4	% 5,7	% -	% 1,9				
Soru 28	39	12	2	-	-	3	56	1,30	0,540
	% 73,6	% 22,6	% 3,8	% -	% -				
Soru 29	33	15	3	2	-	3	56	1,51	0,775
	% 62,3	% 28,3	% 5,7	% 3,8	% -				
Soru 30	38	13	1	1	1	2	56	1,41	0,790

	% 70,4	% 24,1	% 1,9	% 1,9	% 1,9				
Soru 31	34	15	3	1	1	2	56	1,52	0,841
	% 63,0	% 27,8	% 5,6	% 1,9	% 1,9				
Soru 32	11	12	11	10	10	2	56	2,93	1,412
	% 20,4	% 22,2	% 20,4	% 18,5	% 18,5				
Soru 33	17	13	10	6	7	3	56	2,49	1,395
	% 32,1	% 24,5	% 18,9	% 11,3	% 13,2				
Soru 34	10	15	13	11	5	2	56	2,74	1,247
	% 18,5	% 27,8	% 24,1	% 20,4	% 9,3				
Soru 35	10	13	12	5	13	3	56	2,96	1,454
	% 18,9	% 24,5	% 22,6	% 9,4	% 24,5				
Soru 36	14	16	9	6	9	2	56	2,63	1,418
	% 25,9	% 29,6	% 16,7	% 11,1	% 16,7				
Soru 37	28	17	4	1	3	3	56	1,75	1,072
	% 52,8	% 32,1	% 7,5	% 1,9	% 5,7				
Soru 38	31	14	5	3	-	3	56	1,62	0,882
	% 58,5	% 26,4	% 9,4	% 5,7	% -				
Soru 39	22	10	13	8	1	2	56	2,19	1,183
	% 40,7	% 18,5	% 24,1	% 14,8	% 1,9				
Soru 40	37	12	1	-	1	5	56	1,35	0,716
	% 72,5	% 23,5	% 2,0	% -	% 2,0				
Soru 41	31	18	3	-	1	3	56	1,53	0,775
	% 58,5	% 34,0	% 5,7	% -	% 1,9				
Soru 42	32	16	3	3	-	2	56	1,57	0,838
	% 59,3	% 29,6	% 5,6	% 5,6	% -				
Soru 43	29	20	2	2	-	3	56	1,57	0,747
	% 54,7	% 37,7	% 3,8	% 3,8	% -				
Soru 44	11	7	13	13	10	2	56	3,07	1,399
	% 20,4	% 13,0	% 24,1	% 24,1	% 18,5				
Soru 45	27	10	11	3	3	2	56	1,98	1,205
	% 50,0	% 18,5	% 20,4	% 5,6	% 5,6				
Soru 46	29	15	5	-	4	3	56	1,77	1,137
	% 54,7	% 28,3	% 9,4	% -	% 7,5				
Soru 47	22	19	7	1	4	3	56	1,98	1,152
	% 41,5	% 35,8	% 13,2	% 1,9	% 7,5				

Taraklı ilçesinde karar alıcı konumda olan kamu kurum ve kuruluşları ile alınan kararlar üzerinde etkili olacağı düşünülen kesimde yer alanların düşüncelerini algılamak üzere “Sakin Şehirler” ve “EDEN” kriterleri doğrultusunda oluşturulan sorulara verilen cevaplardan elde edilen verilere göre; ilçenin EDEN seçilmesinin Taraklı’da turist çeşitliliğinde artış sağladığı (% 43,1), geleneklerinin ve kültürel yaşamının görünürlüğünü/bilinirliğini artırdığını (%30,6), turistik cazibesini artırdığını (% 41,2), ilçenin doğal güzelliklere ve zengin bir bitki örtüsüne sahip olduğunu (% 65,4), ilçede bulunan tarihi eserlere erişilebileceğini (% 61,5), çevre kirliliğini azaltmaya yönelik önlemler alındığını (% 27,5), kentsel yaşam kalitesinin artırılması için ağaçlandırma ve rekreasyon alanı oluşturulması için çalışmalar yapıldığını (% 33,3), Taraklı’ya özgü ürünlerin doğrudan üreticiden satın alınabileceği pazarların bulunduğunu (% 39,2), Taraklı’ya özgü ürünlerin korunması için faaliyetler yapıldığını (% 26,0), konaklama işletmeleri ve restoranların tarzının ilçenin yapısıyla uyumlu olduğunu (% 36,0), ticari işletmelerin ürün ve hizmetlerin fiyatları konusunda şeffaflığa önem verdiğini (% 31,4), ilçe sakinlerinin yardımsever ve konuksever olduklarını (% 64,7), sportif ve açık hava faaliyetlerine katılmanın mümkün olduğunu (% 31,4), ilçenin kültürel etkinlikleri ve sanat faaliyetlerinin ilgi çekici olduğunu (% 30,0), Taraklı’nın aile dostu bir ortam sunduğunu (% 54,9) ve hayatın doğal akışının sakin olduğunu (% 69,4), Taraklı’nın “Sakin Şehir” olmasının yaşam kalitesinin artmasına neden olduğunu (% 29,4), ilçenin yerel halkının “Sakin Şehir” felsefesine ve yaşantısına ayak uydurduğunu (% 30,0), ilçenin küreselleşmenin getirdiği aynışmaya karşı yerel kültürel özelliklerini koruduğunu (% 35,3) ve ilçede yaşayanların taze, çevreye zarar vermeden üretilen ve uygun fiyattan satılan yiyecekleri tüketme hakkını savunmakta olan “Yavaş Yemek” (Slow Food) hareketini desteklediğini (% 31,4) düşünmektedir.

Taraklı’nın EDEN seçilmesinin turizm faaliyetlerinde kalite bilincinin artmasına katkıda bulunduğuyula ilgili sorudan elde edilen veriler bu konuda kararsızlık yaşandığını (% 30,6) ve aynı kararsızlığın EDEN seçilmenin kalkınmayı hızlandırdığıyla ilgili soruya verilen cevaplarda da yaşandığını (% 34,7) görülmekte olup; ilçede enerji tasarrufu yapılmadığı ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının desteklenmediğinin düşünüldüğü (% 40,0) görülmektedir.

Taraklı’da araştırma grubu olarak belirlenen Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahiplerinin algılarını ölçmek üzere “Sürdürülebilir Turizm” ilkeleri doğrultusunda oluşturulan sorulardan elde edilen verilere göre ise; insana ve doğaya ait tarihi mirasın korunmasının gerekli olduğu (% 77,8), yerel toplumun geleneksel yaşam biçiminin bozulmaması gerektiği (% 69,8), kültürel ve tarihsel mirasın, gelecek kuşaklara aktarılmasının gerektiği (% 79,6), yerel halk ile yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri arasında etkin bir işbirliği olması gerektiği (% 66,0), turizm faaliyetlerinin planlı ve kontrollü olarak geliştirilmesinin gerektiği (% 73,6), ekonomik faaliyetlerde yerel halkın girişimci olmasına öncelik verilmesi gerektiği (% 62,3), ilçenin mutfak kültürünün korunması gerektiği (% 70,4), turizmin çevresel gelişiminde her kesimin gelecek nesiller adına sorumlu olduğu (% 63,0), ilçede turizm faaliyetlerinin gelişmesinin gelecek nesiller için iş imkanları yaratacağına (% 52,8) ve turizm faaliyetlerinin ilçe ekonomisine katkısının gelecekte artacağına (% 58,0), Taraklı ekonomisinin büyümesi için en çok turizmin gelişmesine ihtiyaç olduğuna (% 40,7), ilçenin geleceğinin şekillenmesi için kapsamlı bir gelişme planına ihtiyaç olduğu (% 72,5); ilçe yönetiminin yapacağı turizm planlarının bölge ekonomisine (% 58,5), çevreye (% 59,3), sosyal yapının gelişmesine (% 54,7) katkı sağlaması gerektiği, Taraklı yönetiminin turizmin geleceği adına doğru kararlar alacağına inanılmakla (% 50,0) birlikte, yönetimin karar alırken halka danışmasının gerekli olduğunun da (% 54,7) düşünüldüğü izlenmektedir.

Analiz sonucunda ortaya çıkan olumlu görüşlerin yanında bazı konularda çekimserlik ve olumsuz düşüncelerin de geliştiği izlenmektedir. Bunlar; Taraklı’da turizm kaynaklı yapılaşmanın gelecek nesiller için çevresel bir sorun olacağını (% 22,2), tarım ve orman arazilerinin turizm nedeniyle azalmasının çevrenin geleceği için tehlike oluşturacağı (% 32,1), ilçede turizm kaynaklı nüfus artışı yaşanmasının gelecekte çevresel sorunlara yol açacağı (% 27,8), turist sayısının artmasının yöre insanın manevi değerlerini olumsuz etkileyeceği (% 43,4), ilçede hayatın turizm faaliyetleri nedeniyle pahalı olacağı (% 29,6) şeklinde belirlenmiş olup; Taraklı’da turizm faaliyetlerinin kontrol edilemeyecek kadar hızlı şekilde gelişeceği hakkındaki yargı konusunda çekimser (% 24,1) olunduğu izlenmektedir.

5.4.1.1. Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketi One-Sample T Testi

Tez çalışmasının amacı doğrultusunda; Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahiplerinin sürdürülebilir turizm algısı ile EDEN ve Sakin Şehir kriterlerine yönelik algılarını ölçmek üzere oluşturulan hipotezler ve One-Sample T testi sonuçları şu şekildedir:

H₀ = Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı çalışanları ve İşletme Sahipleri sürdürülebilir turizm ilkelerini benimsemektedir.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Turizm faaliyetleri planlı ve kontrollü geliştirilmelidir” ifadesine çalışanların % 73,6’sı “tamamen katılıyorum” derken , “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 0’dır. (Ek 2-Soru 28)
- “Turizmin çevresel gelişiminde her kesim gelecek nesiller adına sorumludur” ifadesine çalışanların % 63’ü “tamamen katılıyorum derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 1,9’dur.(Ek 2-Soru 31)
- “Taraklı’daki turizm gelişimi gelecek nesiller için iş imkanları yaratacaktır” ifadesine çalışanların % 52,8’i “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 5,7’dir.(Ek 2-Soru 37)
- “Turizmin Taraklı ekonomisine katkısı gelecekte artacaktır” ifadesine çalışanların % 58,5’i “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 0’dır.(Ek 2-Soru 38)
- “Taraklı yönetiminin yapacağı turizm planları bölge için ekonomik fayda sağlamalıdır” ifadesine çalışanların % 58,5’i “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 1,9’dur. (Ek 2-Soru 41)
- “Taraklı yönetiminin yapacağı turizm planları bölge için çevresel fayda sağlamalıdır” ifadesine çalışanların % 59,3’ü “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 0’dır. (Ek 2-Soru 42)
- “Taraklı yönetiminin yapacağı turizm planları bölge için sosyal fayda sağlamalıdır” ifadesine çalışanların % 54,7’si “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 7,5’dir. (Ek 2-Soru 43)

Tablo 5.12. One-Sample T (Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri Anketine Katılanların Sürdürülebilir Turizm Algısı)

One-Sample T		Soru 28-31-37-38-41-42-43			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 28	50	1,3200	0,5511	0,0779	(1,1634; 1,4766)
Soru 31	50	1,4600	0,7620	0,108	(1,244; 1,676)
Soru 37	50	1,7200	0,9910	0,1400	(1,438; 2,002)
Soru 38	50	1,5800	0,8350	0,1180	(1,343; 1,817)
Soru 41	50	1,5600	0,7870	0,1110	(1,336; 1,784)
Soru 42	50	1,5600	0,8370	0,1180	(1,322; 1,798)
Soru 43	50	1,5400	0,6764	0,0957	(1,3478; 1,7322)

H₀ hipotezi 28,31, 37, 38, 41, 42 ve 43 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda kabul edilmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

H₀ = Taraklı'nın Sakin Şehir ve EDEN seçilmesi ilçe ekonomisine katkı sağlamıştır.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Taraklı’da turizm faaliyetlerinden de el sanatları ve tarımda olduğu gibi gelir elde edilebilir” ifadesine çalışanların % 23,5’i “tamamen katılıyorum”, % 41,2’si “katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 9,8’dir. (Ek 2-Soru 4)
- “Taraklı’ya turist gelirse yeme içme, konaklama ve yapılan alışveriş sonucu para kazanılabilir” ifadesine çalışanların % 25,5’i “ tamamen katılıyorum”, % 29,4’ü “katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 15,7’dir. (Ek 2-Soru 20)
- “Taraklı’da lokantalar yetersiz kalırsa ev halkı olarak yöresel yemek yapıp satarak para kazanılabilir” ifadesine çalışanların % 18,5’i “ tamamen katılıyorum”, % 27,8’i “katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 9,3’tür. (Ek 2-Soru 34)
- “Taraklı’ya gelecek yabancı turistlerin gelenekleri, örf adetleri farklıdır ama yine de gelsinler” ifadesine çalışanların % 58,5’i “ tamamen katılıyorum”, derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 0’dır. (Ek 2-Soru 38)

Tablo 5.13. One-Sample T (Belediye, Kaymakamlık ve İşletme Sahipleri - Sakin Şehir ve EDEN'in Taraklı'ya Katkısı)

One-Sample T		Soru 4-20-34-38			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 4	50	2,380	1,227	0,174	(2,031;2,729)
Soru 20	50	2,660	1,437	0,203	(2,252;3,068)
Soru 34	50	1,5800	0,835	0,118	(1,343;1,817)
Soru 38	50	2,8000	1,262	0,178	(2,441;3,159)

H₀ hipotezi 4,20, 34 ve 38 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda kabul edilmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

H₀ = Taraklı'nın Sakin Şehir ve EDEN seçilmesi turizm hizmetlerinde kalitenin artmasını sağlamıştır.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket sorusu;

- “Evimin bir bölümünü pansiyon olarak düzenleyip “Ev Pansiyonculuğu” ile para kazanabilirim” ifadesine çalışanların% 20,4'ü “ tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 10,2'dir. (Ek 2-Soru 2)

Tablo 5.14. One-Sample T (Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri Temsilcileri - Sakin Şehir ve EDEN'in Turizmin Gelişimine Katkısı)

One-Sample T		Soru 2			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 2	50	2,60	1,245	0,1760	(2,246; 2,954)

H₀ hipotezi 2 no'lu soruya verilen yanıtlar doğrultusunda kabul edilebilir bulunmuştur. Bununla birlikte turizm hizmetlerinde kalitenin artırılması gerekmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

5.4.2. Taraklı Yerel Halkına Uygulanan Anketin Katılımcı Özellikleri

Taraklı ilçesinde yaşayan yerel halka uygulanan anket sonucunda elde edilen katılımcı özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Anket katılımı 120 adet olup sorulara ilişkin kayıp veriler; yaş ve yıllık gelirden (1) olarak izlenmektedir. Kayıp veriler ilgili başlıklara eşit oranda dağıtılmıştır.
- Ankete katılanların % 75,8'i erkek, % 24,2'si kadındır.
- Ankete katılanların % 13,4'ü 18-29 yaş grubuna, % 27,7'si 30-39 yaş grubuna, % 21,8'i 40-49 yaş grubuna, % 24,4'ü 50-59 yaş grubuna ve son olarak % 12,6'sı 60 ve üzeri yaş grubuna dahildir.
- Ankete katılanların % 57,5'i ilköğretim, % 25,8'i lise, % 3,3'ü önlisans, % 9,2'si lisans ve % 3,3'ü yüksek lisans-doktora mezunlarından oluşmakta olup % 0,8'i okuma yazma bilmemektedir.
- Ankete katılanların % 85,8'i evli, % 14,2'si bekardır.
- Anket katılımcılarının % 32,8'i 10.000 TL'den az, % 38,7'si 10.000 TL - 29.999 TL arasında, % 19,3'ü 30.000 TL-49.999 TL arasında, % 5,9'u 50.000 TL-69.000 TL arasında, % 3,4'ü 100.000 TL ve üzerinde yıllık gelir elde etmektedir.

Tablo 5.15. Taraklı Yerel Halk Anketi Demografik Dağılımı

Değişkenler	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	91	75,8
	Kadın	29	24,2
	Cevapsız	-	-
	Toplam	120	100,0
Medeni Durum	Evli	103	85,8
	Bekar	17	14,2
	Cevapsız	-	-
	Toplam	120	100,0
Eğitim Düzeyi	Okur - Yazar Değil	1	0,8

	İlköğretim	69	57,5
	Lise	31	25,8
	Önlisans	4	3,3
	Lisans	11	9,2
	Y.Lisans-Doktora	4	3,3
	Cevapsız	-	-
	Toplam	120	100,0
Yaş Aralığı	18-29	16	13,3
	30-39	33	27,5
	40-49	26	21,7
	50-59	29	24,2
	60 +	15	12,5
	Cevapsız	1	0,8
	Toplam	120	100,0
Yıllık Gelir	10.000 TL'den az	39	32,5
	10.000 TL - 29.999 TL	46	38,3
	30.000 TL - 49.999 TL	23	19,2
	50.000 TL - 69.999 TL	7	5,8
	100.000 TL ve üstü	4	3,3
	Cevapsız	1	0,8
	Toplam	120	100,0

Tablo 5.16. Taraklı Yerel Halk Anketine Katılanların Yanıtlar Düzeyindeki Dağılımı

Değişkenler	1	2	3	4	5	M	N	X	S
	Frekans								
	Yüzde (%)								
Soru 1	84	20	3	6	2	5	120	1,45	0,910
	% 73,0	% 17,4	% 2,6	% 5,2	% 1,7				
Soru 2	76	20	10	7	2	5	120	1,60	0,998
	% 66,1	% 17,4	% 8,7	% 6,1	% 1,7				
Soru 3	63	30	12	5	5	5	120	1,77	1,085
	% 54,8	% 26,1	% 10,4	% 4,3	% 4,3				
Soru 4	52	18	22	13	8	7	120	2,18	1,318
	% 46,0	% 15,9	% 19,5	% 11,5	% 7,1				
Soru 5	61	26	15	9	5	4	120	1,89	1,163

	% 52,6	% 22,4	% 12,9	% 7,8	% 4,3				
Soru 6	29	27	24	25	11	4	120	2,67	1,317
	% 25,0	% 23,3	% 20,7	% 21,6	% 9,5				
Soru 7	38	16	16	10	35	5	120	2,90	1,667
	% 33,0	% 13,9	% 13,9	% 8,7	% 30,4				
Soru 8	72	22	16	3	2	5	120	1,62	0,942
	% 62,6	% 19,1	% 13,9	% 2,6	% 1,7				
Soru 9	85	19	7	1	3	5	120	1,42	0,858
	% 73,9	% 16,5	% 6,1	% 0,9	% 2,6				
Soru 10	69	18	18	8	3	4	120	1,78	1,104
	% 59,5	% 15,5	% 15,5	% 6,9	% 2,6				
Soru 11	74	21	9	8	3	5	120	1,65	1,060
	% 64,3	% 18,3	% 7,8	% 7,0	% 2,6				
Soru 12	54	26	17	9	9	5	120	2,07	1,282
	% 47,0	% 22,6	% 14,8	% 7,8	% 7,8				
Soru 13	65	21	19	7	4	4	120	1,83	1,121
	% 56,0	% 18,1	% 16,4	% 6,0	% 3,4				
Soru 14	29	18	35	16	18	4	120	2,79	1,374
	% 25,0	% 15,5	% 30,2	% 13,8	% 15,5				
Soru 15	34	16	10	9	47	4	120	3,16	1,734
	% 29,3	% 13,8	% 8,6	% 7,8	% 40,5				
Soru 16	13	8	8	5	81	5	120	4,16	1,436
	% 11,3	% 7,0	% 7,0	% 4,3	% 70,4				
Soru 17	78	19	5	5	9	4	120	1,69	1,226
	% 67,2	% 16,4	% 4,3	% 4,3	% 7,8				
Soru 18	78	16	6	8	8	4	120	1,72	1,248
	% 67,2	% 13,8	% 5,2	% 6,9	% 6,9				
Soru 19	7	3	5	6	95	4	120	4,54	1,106
	% 6,0	% 2,6	% 4,3	% 5,2	% 81,9				

Taraklı’da yaşayan yerel halkın ilçelerindeki turizm faaliyetlerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak üzere oluşturulan anket sorularına verilen cevaplardan elde edilen sonuçlara göre; ilçede turizm faaliyetlerinin gelişmesi durumunda el sanatları ve tarımda olduğu gibi gelir elde edilebileceğini (% 73,0), ilçeye turist gelmesi halinde yeme-içme, konaklama ve alışveriş yapılması sonucu para kazanılabileceğini (% 66,1), ilçede yapılan yerel yemekler, tatlılar ve içeceklerin turistlerin ilgisini çekeceğini (% 54,8),

ilçeye fazla sayıda turist gelirse restaurantlarda çalışan aşçıların her türlü yöresel yemeği, tatlıyı ve içeceği kısa zamanda hazırlayabileceğini (% 46,0) ve ilçedeki yeme-içme işletmelerinin yetersiz kalması durumunda ev halkı olarak yöresel yemek yapıp satarak para kazanılabileceğini (% 52,6), Taraklı'ya gelen turistler bölgede konaklamak istediklerinde yeterli sayıda konaklama tesisine sahip olduğunu (% 25,0) ve yaşadıkları evlerinin bir bölümünü pansiyon olarak düzenleyip “Ev Pansiyonculuğu” ile para kazanabileceklerini (% 33,0) düşündükleri gözlenmektedir.

Taraklı'da yaşayan yerel halk, ilçelerinde gezilecek görülecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerlerinin var olduğunu (% 62,6), termal turizm faaliyetleri için kaynak teşkil eden ılıca, kaplıca ve doğal şifalı sulara sahip olduğunu (% 73,9), tabiat parkı, piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerinin yeteri kadar bulunduğunu (% 59,5) ve ilçede göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları bulunduğunu (% 64,3), ilçeyi ziyaret eden turistlerin kullanılabileceği çeşme, tuvalet ve park gibi ortak kullanım alanları bulunduğunu (% 47,0), turistlerin ilgisini çekebilecek kilim, halı, tahta oymacılığı vb. el sanatları ve hediyelik eşya yapımının olduğunu (% 56,0), ilçede ev pansiyonculuğu veya yöresel yemek yapıp satarak para kazanmayı istedikleri (% 40,5), ilçeye yabancı turist gelmesini istediklerini (% 70,4) ve gelecek yabancı turistlerin gelenekleri, örf ve adetlerinin farklı olmasına rağmen yine de gelmesini istediklerini (% 67,2) ve ilçeye yerli ve yabancı turist gelmesini desteklediklerini ve fırsat olması halinde turizm faaliyetlerine katılabileceklerini (% 67,2) ve Taraklı'ya yerli turistin de gelmesini istedikleri (% 81,9) belirlenmiştir.

İlçede yeterli sayıda festival ve şenlik düzenlenip düzenlenmediğini tespiti yönelik soruya verilen cevaplardan anlaşılan, bu konuda kararsızlık yaşandığı (% 30,2) şeklindedir.

Tablo 5.16. Devamı

Değişkenler	1	2	M	N	X	S
	Frekans					
	Yüzde (%)					
Soru 20	116	3	1	120	1,03	0,157
	% 97,5	% 2,5				
Soru 21	60	59	1	120	1,50	0,502
	% 50,4	% 49,6				
Soru 22	92	27	1	120	1,23	0,421
	% 77,3	% 22,7				
Soru 23	75	42	3	120	1,36	0,482
	% 64,1	% 35,9				
Soru 24	74	44	2	120	1,56	0,486
	% 62,7	% 37,3				
Soru 25	52	67	1	120	1,77	0,498
	% 43,7	% 56,3				
Soru 26	27	92	1	120	1,29	0,421
	% 22,7	% 77,3				
Soru 27	84	34	2	120	1,72	0,455
	% 71,2	% 28,8				
Soru 28	33	85	2	120	1,70	0,451
	% 28,0	% 72,0				
Soru 29	36	83	1	120	1,71	0,461
	% 30,3	% 69,7				
Soru 30	34	84	2	120	1,21	0,455
	% 28,8	% 71,2				
Soru 31	92	25	3	120	1,79	0,412
	% 78,6	% 21,4				
Soru 32	24	93	3	120	1,10	0,406
	% 20,5	% 79,5				
Soru 33	107	12	1	120	2,75	0,302
	% 89,9	% 10,1				

Taraklı yerel halkı ilçelerinde turizmin gelişmesini istediklerini (% 97,5) ve kullandıkları evlerini ya da arazilerini turizm amaçlı olarak kullanabileceklerini (% 50,4), ilçenin “Sakin Şehir” ve EDEN seçilmesinin; kazanç sağladığını (% 77,3) ve ilçe nüfusunda artış yaşandığını (% 64,1), dışarıya göç akışında azalma olduğunu (% 62,7),

ilçedeki bazı ürünlerin fiyatında artış olmadığını (% 56,3), tarımsal üretim alanlarına zarar vermediğini (% 77,3), ilçede yeni iş olanakları sağladığını (% 71,2), hayat pahalılığı yaşanmadığını (% 72), ilçe sakinlerinin manevi değerlerinin olumsuz olarak etkilenmediğini (% 71,2) ve Taraklı'nın gelişiminde katkı sağladığını (% 78,6), ilçedeki turizm hareketlerinin çevreye zarar vermediğini (% 79,5) ve yarışma organizasyonları düzenlenmesinin ilçenin tanıtımına katkı sağladığını (% 89,9) düşündükleri izlenmektedir.

5.4.2.1. Taraklı Yerel Halkı Anketi One-Sample T Testi

Tez çalışmasının amacı doğrultusunda; Taraklı yerel halkının EDEN ve Sakin Şehir kriterlerine ve ilçede turizm faaliyetlerinin gelişmesine yönelik algılarını ölçmek üzere oluşturulan hipotezler ve One-Sample T testi sonuçları şu şekildedir:

H₀ = Taraklı yerel halkı Sakin Şehir felsefesine ve EDEN kriterlerine ayak uydurmuştur.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Sakin Şehir ve EDEN seçilmenin kazanç sağladığını düşünüyor musunuz ?” ifadesine Taraklı halkının % 77,3’ü “evet” derken, “hayır” diyenlerin oranı % 22,7’dir. (Ek 4-Soru 22)
- “Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme yeni iş olanakları sağladı mı?” ifadesine Taraklı halkının % 71,2’si “evet” derken, “hayır” diyenlerin oranı % 28,8’dir. (Ek 4-Soru 27)
- “Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme Taraklı’nın gelişimine katkı sağladı mı?” ifadesine Taraklı halkının % 78,6’sı “evet” derken, “hayır” diyenlerin oranı % 21,4’dür. (Ek 4-Soru 31)
- “Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme Taraklı’nın tanıtılmasını sağlamakta mıdır ?” ifadesine Taraklı halkının % 89,9’u “evet” derken, “hayır” diyenlerin oranı % 10,1’dir. (Ek 4-Soru 33)

Tablo 5.17. One-Sample T (Taraklı Halkı - Sakin Şehir ve EDEN Kriterleri Algısı)

One-Sample T		Soru 22-27-31-33			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 22	116	1,2328	0,4244	0,0394	(1,1547;1,3108)
Soru 27	115	1,2870	0,4543	0,0424	(1,2030;1,3709)
Soru 31	114	1,2193	0,4156	0,0389	(1,1422;1,2964)
Soru 33	116	1,1034	0,3059	0,0284	(1,0472;1,1597)

H₀ hipotezi 22,27,31 ve 33 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda kabul edilmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

H₀ = Taraklı halkı ilçelerinde turizm faaliyetlerinin gelişmesini istemektedir.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Taraklı’da turizm faaliyetlerinden de el sanatları ve tarımda olduğu gibi gelir elde edilebilir” ifadesine Taraklı halkının % 73,0’ı “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 1,7’dir. (Ek 4-Soru 1)
- “Taraklı’ya turist gelirse yeme içme, konaklama ve yapılan alışveriş sonucu para kazanılabilir” ifadesine Taraklı halkının % 66,1’i “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 1,7’dir. (Ek 4-Soru 2)
- “Taraklı’da lokantalar yetersiz kalırsa ev halkı olarak yöresel yemek yapıp satarak para kazanılabilir” ifadesine Taraklı halkının % 52,6’sı “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 4,3’tür. (Ek 4-Soru 5)
- “Taraklı’ya gelecek yabancı turistlerin gelenekleri, örf adetleri farklıdır ama yine de gelsinler” ifadesine Taraklı halkının % 67,2’si “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 7,8’dir. (Ek 4-Soru 17)
- “Taraklı’ya yerli ve yabancı turist gelmesini destekliyorum ve fırsat görürsem turizm faaliyetlerine katılırım” ifadesine Taraklı halkının % 67,2’si “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 6,9’dur. (Ek 4-Soru 18)

Tablo 5.18. One-Sample T (Taraklı Halkı - Turizm Faaliyetleri Hakkındaki Algısı)

One-Sample T		Soru 1-2-5-17-18			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 1	115	1,4522	0,9104	0,0849	(1,2840;1,6204)
Soru 2	115	1,6000	0,9982	0,0931	(1,4156;1,7844)
Soru 5	116	1,8880	1,1630	0,1080	(1,6740;2,1020)
Soru 17	116	1,6900	1,2260	0,1140	(1,4640;1,9150)
Soru 18	116	1,7240	1,2480	0,1160	(1,4950;1,9540)

H₀ hipotezi 1,2,5,17 ve 18 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda kabul edilmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

H₀ = Taraklı'da yerel halk turizmin gelişimine destek verecektir.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Evimin bir bölümünü pansiyon olarak düzenleyip “Ev Pansiyonculuğu” ile para kazanabilirim” ifadesine Taraklı halkının % 33,0'ı “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 30,4'dür. (Ek 4-Soru 7)
- “Taraklı'da ev pansiyonculuğu veya yöresel yemek yapıp satarak para kazanmak istemem” ifadesine Taraklı halkının % 29,3'ü “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 40,5'dir. (Ek 4-Soru 15)
- “Taraklı'ya yabancı turist gelmesin” ifadesine Taraklı halkının % 11,3'ü “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 70,4'dür. (Ek 4-Soru 16)
- “Taraklı'ya gelen yabancı turistlerin gelenekleri, örf ve adetleri farklıdır ama yine de gelsinler” ifadesine Taraklı halkının % 67,2'si “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 7,8'dir. (Ek 4-Soru 17)
- “Taraklı'ya yerli ve yabancı turist gelmesini destekliyorum ve fırsat görürsem turizm faaliyetlerine katılırım” ifadesine Taraklı halkının % 67,2'si “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 6,9'dur. (Ek 4-Soru 18)
- “Taraklı'ya yerli turist gelmesin” ifadesine Taraklı halkının % 6,0'sı “tamamen katılıyorum” derken, “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı % 81,9'dur. (Ek 4-Soru 19)

Tablo 5.19. One-Sample T (Taraklı Halkı - Turizm Faaliyetlerini Destekleme Algısı)

One-Sample T		Soru 7-15-16-17-18-19			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 7	115	2,8960	1,6670	0,1550	(2,2588;3,2040)
Soru 15	116	3,1640	1,7340	0,1610	(2,8450;3,4830)
Soru 16	115	4,1570	1,4360	0,1340	(3,8910;4,4220)
Soru 17	116	1,6900	1,2260	0,1140	(1,4640;1,9150)
Soru 18	116	1,7240	1,2480	0,1160	(1,4950;1,9540)
Soru 19	116	4,5430	1,1060	0,1030	(4,3400;4,7470)

H_0 hipotezi 7, 15, 16,17, 18 ve 19 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda kabul edilmektedir. (15, 16 ve 19 no'lu sorular olumsuz önermeler içermekte olup reddedilmiş olmasından dolayı kabul edilmektedir.) Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

5.4.3. Taraklı Turistlere Uygulanan Anketi Katılımcı Özellikleri

Taraklı'yı ziyaret eden turistlere uygulanan anket sonucunda elde edilen katılımcı özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Ankete katılım 129 adet olup sorulara ilişkin kayıp veriler; yaş (9), cinsiyet (3), medeni durum (4), eğitim düzeyi (4) olarak izlenmektedir. Kayıp veriler eşit olarak dağıtılmıştır.
- Ankete katılanların % 64,3'ü erkek, % 35,7'si kadındır.
- Ankete katılanların % 32,5'i 18-29 yaş grubuna, % 20,8'i 30-39 yaş grubuna, % 28,3'ü 40-49 yaş grubuna, % 10'u 50-59 yaş grubuna ve son olarak % 8,3'ü 60 ve üzeri yaş grubuna dahildir.
- Ankete katılanların % 11,2'si ilköğretim, % 31,2'si lise, % 20,8'i önlisans, % 23,2'si lisans ve % 5,6'sı yüksek lisans-doktora mezunlarından oluşmakta olup % 8'i okuma yazma bilmemektedir.
- Ankete katılanların % 62,4'ü evli, % 36,8'i bekardır.

- Anket katılımcılarının % 49'u 20.000 TL'den az, % 28,1'i 20.000 TL - 49.999 TL arasında, % 13,5'i 50.000 TL-99.999 TL arasında, % 3,1'i 100.000 TL-149.000 TL arasında, % 6,3'ü 150.000 TL ve üzeri yıllık gelir elde etmektedir.

Tablo 5.20. Taraklı Turistler Anketi Demografik Dağılımı

Değişkenler	Seçenekler	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	81	62,8
	Kadın	45	34,9
	Cevapsız	4	2,3
	Toplam	129	100,0
Medeni Durum	Evli	78	62,4
	Bekar	47	36,4
	Cevapsız	4	3,1
	Toplam	129	100,0
Eğitim Düzeyi	Okur - Yazar Değil	10	7,8
	İlköğretim	14	10,9
	Lise	39	30,2
	Önlisans	26	20,2
	Lisans	29	22,5
	Y.Lisans-Doktora	7	5,4
	Cevapsız	4	3,1
	Toplam	129	100,0
Yaş Aralığı	18-29	39	30,2
	30-39	25	19,4
	40-49	34	26,4
	50-59	12	9,3
	60 +	10	7,8
	Cevapsız	9	7,0
	Toplam	129	100,0
Yıllık Gelir	20.000 TL'den az	47	36,4

	20.000 TL - 49.999 TL	27	20,9
	50.000 TL - 99.999 TL	13	10,1
	100.000 TL - 149.999 TL	3	2,3
	150.000 TL ve üstü	6	4,7
	Cevapsız	33	25,6
	Toplam	129	100,0

Tablo 5.21. Taraklı Turistler Anketine Katılanların Yanıtlar Düzeyindeki Dağılımı

Değişkenler	1	2	3	4	5	M	N	X	S
	Frekans								
	Yüzde (%)								
Soru 1	38	23	38	7	9	14	129	2,36	1,223
	% 33,0	% 20,0	% 33,0	% 6,1	% 7,8				
Soru 2	7	24	33	31	20	14	129	3,29	1,160
	% 6,1	% 20,9	% 28,7	% 27,0	% 17,4				
Soru 3	1	36	43	14	10	25	129	2,96	0,955
	% 1,0	% 34,6	% 41,3	% 13,5	% 9,6				
Soru 4	10	13	36	31	24	15	129	3,40	1,195
	% 8,8	% 11,4	% 31,6	% 27,2	% 21,1				
Soru 5	10	15	27	24	36	17	129	3,54	1,308
	% 8,9	% 13,4	% 24,1	% 21,4	% 32,1				
Soru 6	11	19	36	29	18	16	129	3,21	1,191
	% 9,7	% 16,8	% 31,9	% 25,7	% 15,9				
Soru 7	4	23	28	30	30	14	129	3,51	1,180
	% 3,5	% 20,0	% 24,3	% 26,1	% 26,1				
Soru 8	9	21	35	34	13	17	129	3,19	1,119
	% 8,0	% 18,8	% 31,3	% 30,4	% 11,6				
Soru 9	4	15	31	33	24	22	129	3,54	1,101
	% 3,7	% 14,0	% 29,0	% 30,8	% 22,4				
Soru 10	22	32	28	15	9	23	129	2,59	1,209
	% 20,8	% 30,2	% 26,4	% 14,2	% 8,5				
Soru 11	6	19	49	23	14	18	129	3,18	1,037
	% 5,4	% 17,1	% 44,1	% 20,7	% 12,6				
Soru 12	17	28	33	14	10	27	129	2,73	1,187
	% 16,7	% 27,5	% 32,4	% 13,7	% 9,8				
Soru 13	13	30	40	18	6	22	129	2,76	1,054

	% 12,1	% 28,0	% 37,4	% 16,8	% 5,6				
Soru 14	9	28	33	30	12	17	129	3,07	1,129
	% 8,0	% 25,0	% 29,5	% 26,8	% 10,7				
Soru 15	13	34	33	21	6	22	129	2,75	1,082
	% 12,1	% 31,8	% 30,8	% 19,6	% 5,6				
Soru 16	8	19	42	28	16	16	129	3,22	1,108
	% 7,1	% 16,8	% 37,2	% 24,8	% 14,2				
Soru 17	13	30	40	14	6	26	129	2,71	1,044
	% 12,6	% 29,1	% 38,8	% 13,6	% 5,8				
Soru 18	11	16	42	27	11	22	129	3,10	1,107
	% 10,3	% 15,0	% 39,3	% 25,2	% 10,3				
Soru 19	12	22	41	23	11	20	129	2,99	1,126
	% 11,0	% 20,2	% 37,6	% 21,1	% 10,1				
Soru 20	8	27	45	15	11	23	129	2,94	1,059
	% 7,5	% 25,5	% 42,5	% 14,2	% 10,4				
Soru 21	22	38	30	11	2	26	129	2,35	0,997
	% 21,4	% 36,9	% 29,1	% 10,7	% 1,9				
Soru 22	16	35	32	13	6	27	129	2,59	1,084
	% 15,7	% 34,3	% 31,4	% 12,7	% 5,9				
Soru 23	6	18	39	31	9	26	129	3,18	1,017
	% 5,8	% 17,5	% 37,9	% 30,1	% 8,7				
Soru 24	11	24	45	21	4	24	129	2,84	0,992
	% 10,5	% 22,9	% 42,9	% 20,0	% 3,8				
Soru 25	18	26	36	16	8	25	129	2,71	1,155
	% 17,3	% 25,0	% 34,6	% 15,4	% 7,7				
Soru 26	40	13	9	18	21	28	129	2,67	1,625
	% 39,6	% 12,9	% 8,9	% 17,8	% 20,8				
Soru 27	11	31	27	21	10	29	129	2,88	1,166
	% 11,0	% 31,0	% 27,0	% 21,0	% 10,0				
Soru 28	24	24	30	13	5	33	129	2,49	1,161
	% 25,0	% 25,0	% 31,3	% 13,5	% 5,2				
Soru 29	13	24	17	33	14	28	129	3,11	1,280
	% 12,9	% 23,8	% 16,8	% 32,7	% 13,9				
Soru 30	15	21	28	30	7	28	129	2,93	1,177
	% 14,9	% 20,8	% 27,7	% 29,7	% 6,9				
Soru 31	13	26	20	26	15	29	129	3,04	1,286

	% 13,0	% 26,0	% 20,0	% 26,0	% 15				
Soru 32	21	17	25	21	14	31	129	2,90	1,351
	% 21,4	% 17,3	% 25,5	% 21,4	% 14,3				
Soru 33	19	23	18	19	14	36	129	2,85	1,367
	% 20,4	% 24,7	% 19,4	% 20,4	% 15,1				
Soru 34	28	18	22	17	8	36	129	2,56	1,323
	% 30,1	% 19,4	% 23,7	% 18,3	% 8,6				

Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin ilçe hakkındaki görüşlerini tespit etmek üzere oluşturulan anket sorularına verilen cevaplardan elde edilen sonuçlara göre; kente kolay ulaşım imkanının zayıf olduğu (% 33,0), ilçenin dinlendirici ve rahatlatıcı atmosfer açısından iyi olduğu (% 28,7), ilçedeki konaklama ve yemek fiyatlarının iyi ve uygun olduğu (% 41,3), ilçenin doğal güzellikler açısından iyi olduğu (% 31,6), Taraklı'da yaşayan yerel halkın yardım severlik açısından mükemmel olduğu (% 32,1), ilçenin yeşil alanlar ve dinlenme mekanları açısından iyi olduğu (% 31,9), ilçenin tarihi eserlere sahip olma açısından iyi olduğu (% 26,1), yerel mutfak ve yemek kültürü zenginliği açısından iyi olduğu (% 31,3), Taraklı'nın çocuklar ve aileye uygunluk açısından çok iyi bir destinasyon olduğu (% 30,8), ilçeyi ziyaret edenler yardım talebinde bulunabilecekleri turizm danışma bürolarının varlığı açısından orta seviyede olduğu (% 30,2), ilçenin iklim koşullarının iyi olduğu (% 44,1), ilçede düzenlenmekte olan kültürel faaliyetler ve festivaller açısından iyi durumda olduğu (% 32,4), alışveriş imkanları ve alışveriş çeşitliliği açısından iyi olduğu (% 37,4), çevre kalitesi açısından iyi durumda olduğu (% 29,5), ilçenin altyapısının orta seviyede olduğu (% 31,8), kişisel güvenlik ve emniyet açısından iyi durumda olduğu (% 37,2), ilçenin toplu taşıma imkanları açısından iyi durumda olduğu (% 38,8), temizlik ve hijyen açısından iyi durumda olduğu (% 39,3), trafik düzeni ve altyapısının iyi durumda olduğunu (% 37,6), kentsel yerleşim ve düzeninin iyi olduğu (% 42,5), ilçenin eğlence imkanları (% 36,9) ve açık hava faaliyetleri çeşitliliği (% 34,3) açısından ortalama olduğu, ilçede bulunan konaklama tesislerinin durumunun iyi olduğu (% 37,9), restoranların kalitesinin iyi olduğu (% 42,9) ve Taraklı'nın yerel turlar ve geziler düzenlenmesi açısından iyi olduğu (% 34,6) görülmektedir.

Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin hangi bilgi kaynaklarından faydalandıklarına dair yöneltilen sorulara verilen cevaplardan elde edilen verilere göre; tanıdıklar, arkadaşlar ve akrabalarından alınan bilgilerin çok etkili olduğu (% 32,7), gazete, dergi ve seyahat kitaplarının çok etkili olduğu (% 29,7), ilçeye daha önce yapılan ziyaretler ile kendi deneyimlerini bilgi kaynağı olarak kullanmanın hiç etkili olmadığı (% 39,6), radyo, tv dizileri, tv programları ve filmler gibi medya çalışmalarının çok az etkili olduğunu (% 31,3), seyahat acenteleri ve aracı turizm firmalarının payının az olduğunu (% 31,3), internet (web) arama motorlarının (google, yahoo.gibi) çok olduğunu (% 26,0), internet blogları ve sosyal paylaşım sitelerinin payının az olduğunu (% 25,5), ilçedeki işletmelerin ve kuruluşların web sayfalarının payının çok az olduğunu (% 24,7), internet ortamındaki genel seyahat ve turizm web sitelerinin payının az olduğu (% 30,1) gözlenmektedir.

Ankete Katılanların Gerçekleştirdikleri Ziyaretlere Dair Özellikler

- Bölgeye gelenlerin % 65,9'u ilk kez, % 34,1'i birden fazla ziyaret gerçekleştirmişlerdir.
- Bölgeye gelenlerin % 17,5'i günübirlik (24 saatten az), % 37,3'ü 1 gün, % 15,1'i 2 gün, % 15,1'i 3 gün, % 3,2'si 4 gün, % 4,8'i 5 gün, % 0,8'i 6 gün, % 3,2'si 7 gün, % 3,2'si 8 gün ve daha fazla süreli ziyaret gerçekleştirmişlerdir.
- Bölgeye gelenlerin % 46,9'u yeni ve farklı yerler görmek, % 19,5'i dinlenmek ve stresten uzaklaşmak, % 14,1'i farklı kültürler ve yaşam biçimlerini tanımak, % 7,8'i eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek, % 7,8'i iş ve % 3,9'u diğer amaçlarla seyahat gerçekleştirmişlerdir.
- Bölgeye gelenlerin % 40,5'i aile ile, % 20,6'si arkadaşlarla, % 19,0'u eşleriyle, % 9,5'i tur grubuyla, % 7,1'i yalnız, % 3,2'si diğer şekilde seyahat gerçekleştirmiştir.
- Bölgeye gelişlerin tamamı Türkiye'nin diğer illerinden iç turizm hareketi şeklinde gerçekleşmiş olup illere göre dağılım; Sakarya % 26,4, İstanbul % 20,9, Kocaeli % 13,1, Ankara % 5,6, Bursa % 4,7, Eskişehir ve Bilecik % 3,7, Tokat % 2,8 , Adana, Samsun ve İzmir % 1,9, K.Maraş, Trabzon, Bolu ve Antalya % 0,9 şeklindedir.

5.4.3.1. Taraklı - Turistler Anketi One-Sample T Testi

H_0 = Taraklı'nın çevre ve altyapı kalitesi iyi durumdadır.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Kente kolay ulaşım imkanı” ifadesine Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 33,ü “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 7,8'dir. (Ek 3-Soru 1)
- “Dinlendirici ve rahatlatıcı atmosfer” ifadesine Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 6,1,i “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 17,4'dür. (Ek 3-Soru 2)
- “Uygun otel ve restoran fiyatları” ifadesine Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 41,3'ü “iyi” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 9,6'dir. (Ek 3-Soru 3)
- “Doğal güzellikler (dağ,orman, deniz, su altı vb.)” ifadesine Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 31,6' sı “iyi” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 21,1'dir. (Ek 3-Soru 4)
- “Altyapı kalitesi (iletişim, ulaşım)” ifadesine Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 12,1'i “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 5,6'dir. (Ek 3-Soru 15)

Tablo 5.22. One-Sample T (Turistlerin Çevre ve Altyapı Kalitesine Yönelik Görüşü)

One-Sample T		Soru 1-2-3-4-15			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 1	115	2,357	1,223	0,1140	(2,131;2,582)
Soru 2	115	3,287	1,160	0,108	(3,073;3,501)
Soru 3	104	2,9615	0,9545	0,0936	(2,7759;3,1472)
Soru 4	114	3,404	1,195	0,112	(3,182; 3,625)
Soru 15	107	2,748	1,082	0,105	(2,540; 2,955)

H_0 hipotezi 1, 2, 3, 4, ve 15 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda;turistlerin ilçenin çevre ve altyapı kalitesinin çok iyi olmadığını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

H_0 = Taraklı'da yerel mutfak ve yemek kültürü gelişmiştir.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Yerel mutfak/yemek kültürü” Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 8,0'ı “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 11,6'dır. (Ek 3-Soru 8)
- “Restoranların kalitesi” Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 10,5'i “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 3,8'dir. (Ek 3-Soru 24)

Tablo 5.23. One-Sample T (Turistlerin Yerel Mutfak Hakkındaki Görüşü)

One-Sample T		Soru 8-24			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 8	112	3,188	1,119	0,106	(2,978;3,397)
Soru 24	105	2,8381	0,9915	0,0968	(2,6462;3,0300)

H_0 hipotezi 8 ve 24 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda reddedilememektedir, fakat kesin bir yorum yapmak da mümkün değildir; turistlerin ilçenin yerel mutfağının ve yöresel yemeklerinin çok iyi olmadığını düşündükleri görülmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

H₀ = Taraklı'nın ulaşım imkanları gelişmiştir.

Hipotezi doğrulamak üzere sorulan anket soruları;

- “Kente kolay ulaşım imkanları” Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 33,0'ü “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 7,8'dir. (Ek 3-Soru 1)
- “Ulaşım imkanları” Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 12,6'sı “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 5,8'dir. (Ek 3-Soru 17)
- Trafik düzeni ve altyapısı Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin % 11,0'i “zayıf” derken, “mükemmel” diyenlerin oranı % 10,1'dir. (Ek 3-Soru 19)

Tablo 5.24. One-Sample T (Turistlerin Ulaşım Hakkındaki Görüşü)

One-Sample T		Soru 1-17-19			
Variable	N	Mean	St.Dev.	SE Mean	% 95 CI
Soru 1	115	2,357	1,223	0,114	(2,131; 2,582)
Soru 17	103	2,709	1,044	0,103	(2,505; 2,913)
Soru 19	109	2,991	1,126	0,108	(2,777; 3,205)

H_0 hipotezi 1, 17 ve 19 no'lu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda reddedilmektedir. Turistlerin ilçeye ulaşımın iyi olmadığını düşündükleri görülmektedir. Hipotez kabul koşulları : {Mean < 3; St. Dev. <1,5; SE Mean < 1}

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm sektörü dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de önemli konumdadır. Sektörün gelişmesini ve önem kazanmasını sağlayan olgular; insanların hayatlarını sürdürebilmek için yapmak zorunda oldukları fiziksel ve sosyal faaliyetlerden arta kalan zamanların (boş zaman) artması ve Endüstri Devrimi’nin sağladığı gelir artışıdır. Bu doğrultuda; turizmin gelişmesinin özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yoğunlaşması, kavramın yalnızca 20. yüzyıla özgü olduğu algısının yerleşmesine neden olsa da, insanlığın yüzyıllar boyunca çeşitli gerekçelerle (çoğunlukla ticari amaçlarla) yaşamış oldukları yerler dışındaki coğrafyalara seyahat ettiklerinin ve bu seyahatlerin günümüzdeki turizm faaliyetlerinin gelişmesine sağladığı katkıların unutulmaması gerekmektedir.

1950’li yıllarda 25 milyon kişi olan uluslararası turist sayısı günümüzde 1 milyar kişiyi aşmıştır. 15 yıl sonrası için turist sayısı öngörülürse ise 1 milyar 800 milyon kişidir. 2013 yılı itibariyle oluşan turizm ihracat gelirlerinin toplamı 1 trilyon 400 milyar \$ olarak açıklanmaktadır. Bu bilgiler ışığında gelecek 15 yılda turizm sektörünün % 80 büyüyeceği anlaşılmakta olup, turizmden elde edilecek gelirlerin 2 trilyon 500 milyar \$ seviyelerine ulaşacağı görülmektedir. Bu doğrultuda; farklı ülkelerde yaşayan insanların yaşam biçimlerinin paylaşılmasını sağlaması; kültürel ve sosyal yapılarının gelişmesini sağlaması ve ekonomik dengelerinin (dış ticaret ve ödemeler dengesi) kurulmasını sağlaması nedeniyle sahip olduğu önemli konumunu daha da geliştirecektir.

Sektörün geleceğiyle ilgili iyimser beklentiler olmasına ve ekonominin diğer sektörleri karşısında prestijli konum elde etmesine rağmen; destinasyonların taşıma kapasitelerinin aşılması ve turizm kaynaklarının plansızca kullanılması; gelecek 15 yılda öngörülen % 80 büyümenin gerçekleşmesi gibi nedenlerden ötürü, halen yaşanmakta olan çevresel, sosyal ve kültürel, yerel ekonomilerde yaşanmakta olan gelir dağılımı sorunlarının katlanarak büyümesine yol açacağı da tahmin edilmektedir.

Turizm destinasyonlarının taşıma kapasitelerinin aşılması; çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik yapıların olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Çevresel olumsuz etkilerin başlıcaları turizmin geliştiği bölgelerde yaşanan hızlı nüfus artışının neden

olduğu biyolojik çeşitliliğin azalması, su kaynaklarının azalması, sera gazı salınımlarının artması ve katı atıkların oluşması şeklinde öne çıkmakta olup; ekonomik yapıya olumsuz yansımaları ise turizmden elde edilen gelirlerin yerel ekonomik unsurlara dağılımında yaşanan paylaşım sorunlarından ibarettir. Yaşanmakta olan tüm bu sorunların temelinde; doğal - kültürel kaynakların tüketilmesine ve bu hareketlerin gerçekleştiği bölgelerin sosyal ve ekonomik yapılarında bozulmalara neden olan kitle turizmi anlayışı bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen sorunlar doğrultusunda yapılan araştırmalar göstermektedir ki; gerekli önlemlerin alınmaması halinde, turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak mümkün olmayacaktır. Bu nedenle turizmin; belirli bölgelere, yığınlar şeklinde ve belirli mevsimlerde yapılması anlayışı yerine; mevsimsellikten arındırılmış, tüm yıla yaygın ve alternatif turizm bölgeleri ve türleri oluşturularak yapılması gerekmektedir. Bu anlayışla yapılan turizm faaliyetlerinin literatürdeki karşılığı “Sürdürülebilir Turizm” olup sürdürülebilir turizmin çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutları bulunmaktadır.

Turizmde sürdürülebilirlik; çevresel, sosyal ve kültürel kaynakların koruma-kullanma dengesi içinde tüketilmesi ve turizm faaliyetlerinden elde edilen gelirin yerel unsurlara daha fazla oranda aktarılmasının sağlanmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu yüzden sektördeki aktörlerin çevre, sosyal ve kültürel, ekonomik alanlarda yaşanan gelişmeleri/değişimleri yakından takip etmesi ve alınması gereken tedbir/tedbirler var ise bunların zamanında alması gerekmektedir. Sektörün asıl sermayesinin tarihi ve doğal güzellikler ile kültürel farklılıklar olduğu düşünüldüğünde, bu kaynakların etkin şekilde korunarak gelecek nesillere aktarılması, sürdürülebilir turizmin tesis edilmesi adına önemli bir gerekliliktir.

Kitle turizminin neden olduğu olumsuzlukları önlemeye yönelik tedbirlerin ve hareketlerin büyük bölümü, bir çok alanda olduğu gibi gelişmiş ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu hareketlerden bazıları; “Sakin Şehirler”, “Avrupalı Seçkin Destinasyonlar” ve “Avrupa Yeşil Başkenti” hareketleridir. Tez çalışmasında “Sakin Şehirler” ve “Avrupalı Seçkin Destinasyonlar” hareketleri ele alınmıştır.

EDEN'in amacı; düşük turist yoğunluğuna sahip bölgelerin kendine özgü kültürel değerlerle ön plana çıkarılması ve ziyaretçilerin bu bölgelere akışını sağlamak şeklinde belirlenmiştir. "Sakin Şehir" hareketi ise sakin hayat felsefesinin hakim sürdüğü ve yerel kültürün korunduğu kentlerin oluşmasına öncülük etmektedir.

Buna göre; Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri Temsilcileri ile Taraklı yerel halkının "Sürdürülebilir Turizm", "Sakin Şehir" ve "EDEN" hakkındaki algısını ve Taraklı'yı ziyaret eden turistlerin ilçe turizmi hakkındaki görüşlerini öğrenmeye yönelik oluşturulan anket uygulamasından elde edilen bulgular doğrultusunda Sakarya-Taraklı'da sürdürülebilir bir turizm gelişimi için öneriler şu şekilde sıralanabilir;

Çevre ve altyapı düzenlemelerine ilişkin öneriler:

Sakin şehir hareketinin çevre, altyapı ve kentsel yaşam politikaları; hava ve su temizliğinin belgelendirilmesi, su ve enerji tüketiminde tasarruf, katı atık kontrolü, yenilenebilir enerji üretimi; engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması, toplu taşımanın özendirilmesi ve bisikletle ulaşımın yaygınlaştırılması; kent binalarının iyileştirilmesi, yeşil alanların oluşturulması ve yerel ürünlerin ticarileştirilmesi şeklinde oluşturulmuştur. EDEN hareketi ise; aşırı yığılmanın olduğu turizm bölgelerindeki ziyaretçi akımını düşük ziyaret alan bölgelere kaydırılmasını ve böylece AB ülkelerindeki turizm destinasyonlarına ulaşımında tam erişilebilirliğin gerçekleşmesini amaçlamaktadır.

Sakin Şehir ve EDEN hareketlerinin ortak noktası, kentlerde engellilere yönelik mimari düzenlemelerin yapılmasını öngörmeleridir. Aslan ve Güneş (2014), AB Komisyonunun, "Engelsiz Turizmi" birey engelliliği nedeniyle yaşanan erişim problemleri ve destinasyonların tanınmaması veya az bilinmesi nedeniyle yaşanan erişim problemleri olarak ele aldığını belirterek, erişilebilirliğin özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmadan, bireylerin binalara girişlerinin, açık alanları kullanımlarının ve bilgiye ulaşmadaki kolaylıklar olduğuna dikkat çekmektedir.

Buna göre; Taraklı ilçesi, "Erişilebilir Turizm" teması ile 2013 yılında EDEN seçilmesine karşın, engelli turizminin geliştirilmesine yönelik çalışmalarını finansal zorluklar nedeniyle ilerletemediği görülmekte olup ilçenin EDEN seçilmesine dayanak

teşkil eden erişilebilirlik düzenlemeleri yatırımlarının tamamlanması için somut çalışmalar yapılmasına ve finansal kaynağa ihtiyaç bulunmaktadır. Erişilebilirlik çalışmalarının tamamlanması için ihtiyaç duyulan finansal kaynağın, yurtiçi ve yurtdışı fonlardan sağlanabilmesi mümkündür. Bu doğrultuda verilebilecek örnekler çeşitli olup engellilere yönelik projeleri finanse eden kurum ve kuruluşlardan bazıları şunlardır:

- Sabancı Vakfı - Toplumsal Gelişme Hibe Programı (Sabancı Vakfı, 2014).
- Türkiye İş Kurumu - Engelli İstihdamının Önündeki Engelleri Kaldırıyoruz (İŞKUR, 2014).
- Japonya Büyükelçiliği - Yerel Projelere Hibe Programı (Japonya Büyükelçiliği, 2014).

Sakin Şehir hareketinin çevre temizliği, su ve enerji kullanımı, yenilenebilir enerji üretimi kriterleriyle bağlantılı olmak üzere; anket verilerinden elde edilen bulgularda; ilçede enerji tasarrufuna yönelik tedbirlerin oluşturulmadığı ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının desteklenmediği (% 40,0), ilçede turizm kaynaklı yapılaşmanın (% 22,2), tarım ve orman arazilerinin turizm nedeniyle azalmasının (%32,1), turizm kaynaklı nüfus artışının (% 27,8) gelecek nesiller için çevresel sorun haline geleceği (%22,2) görüşleri öne çıkmakta; çevre kirliliğini azaltmaya yönelik önlemlerin alındığı (% 27,5) düşünülmesine rağmen bu düşünceye sahip olanların oranının düşük olması alınan önlemlerin yeterliliği hakkında tereddüt yaşandığını göstermektedir. Benzer şekilde kentsel yaşam kalitesinin artırılması için ağaçlandırma ve rekreasyon alanı çalışmalarının yapıldığı (%33,3) düşünülmekte, fakat güçlü bir oranla karşılaşılmamaktadır.

Buna göre; Taraklı yapılarının standartlaştırılması; turizm amaçlı kullanılacak olan alanların uzun vadeli olarak planlanması ve bu planlara sadık kalınması; yenilenebilir enerji kaynakları arasında yer alan ve bölgede de mevcut olan jeotermal kaynaklardan etkin şekilde yararlanılması gerekmektedir. Bu doğrultuda; yenilenebilir enerji kullanımı üzerine çalışma yürüten kurum ve kuruluşlar bulunmakta olup bu kurumlara örnek olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı faaliyette bulunan “Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü” gösterilebilir. Genel Müdürlük tarafından yürütülen “Enerji Sektörü Araştırma - Geliştirme Projeleri Destekleme Programı”

(ENAR) enerji konulu Ar-Ge projelerini desteklemektedir (Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü, 2014).

İlçeyi ziyaret eden turistler ise; ilçeye kolay ulaşım imkanının (%33,0) olmadığını, altyapının orta seviyede (% 31,8) durumda olduğunu, trafik düzeninin ise iyi (% 42,5) durumda olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda; Sakarya - Taraklı arası ulaşımın saatte bir yapılabilmesine ve güzergah üzerinde yer alan Geyve İlçesine de uğranılması nedeniyle uzun ve yorucu bir yolculuk yapıldığını; bu yüzden ilçeye özel araç veya tur dışındaki ulaşım istenildiğinde ciddi sıkıntılar yaşandığına dikkat çekilmesi gerekmektedir. MARKA 2014-2023 Bölge Planında İpekyolu Turizm Koridoru üzerinde bulunan ilçelerden Sakarya Güney alt bölgesi (Sapanca, **Taraklı**, Pamukova ve Geyve) ile Bolu Güney alt bölgesinin (Mudurnu, Göynük, Seben ve Kıbrısık) gelecek 10 yıl içerisinde ulusal ve küresel turizm merkezi haline getirilmesi hedefi doğrultusunda bölgedeki ulaşım altyapısının geliştirilmesini ve tarihi İpekyolu koridorunda orta vadede turizm faaliyetlerinin geliştirilmesini öngörmektedir (MARKA, 2013). Bu doğrultuda yerel yönetimin ilçeye kolay erişimi sağlamak üzere önlemler alması gerekmektedir.

Taraklı'nın Sakin Şehir ve EDEN seçilmesiyle elde ettiği prestijin ilçeyi çekim merkezi haline getirebileceği görülmekte olup halen karayoluna ve termal su kaynağına yakın arazi üzerinde termal tatil köyü inşaatı sürmektedir. Bahsi geçen tatil köyü inşaatının yeni yatırımcıların da bölgede inşaat yapma isteklerini artırabileceği ve bu durumun yeşil alanlarda ve tarım alanlarında azalma riski oluşmasına neden olacağı düşünülmektedir. Risklerin gerçekleşmesini önlemek adına, paydaşların ve akademisyenlerin de dahil olduğu geniş tabanlı bir toplantı düzenlenmesi; toplantı gündeminin Sakin Şehir politikalarından çevre, altyapı ve kentsel yaşam kriterleri ve EDEN kriterleri doğrultusunda oluşturulması ve toplantı sonucunda alınan kararların yerel otoriteler eliyle planlamaya ve uygulanmaya geçirilmesi gerekmektedir.

Ekonomik yapının geliştirilmesine ilişkin öneriler:

EDEN hareketi; kitle turizminin mevsimsellik özelliği nedeniyle oluşan ekonomik sorunların çözümü için yapısal tedbirler oluşturulmasını; Sakin Şehir hareketi ise; yerel ürünlerin sertifikalandırılması çalışmalarının geliştirilmesinin teşvik edilmesi,

geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatlarının, el yapımı ve etiketli veya markalı ürünlerin desteklenmesi, yerel ürünlerin ticarileştirilebileceği alanların oluşturulmasını öngörmektedir.

Bu doğrultuda Taraklı'nın ekonomik yapısı incelendiğinde; ilçenin çok eski zamanlardan başlamak üzere (1260'lı yıllar) el sanatlarına ve tarımsal faaliyetlere dayalı geçim modelleri geliştirdiği bilgisine ulaşılmıştır. Geçmişte İpekyolu güzergahında bulunması nedeniyle hareketli olan ilçe ekonomisinin; el sanatları açısından ticaret güzergahı dışında kalmış olması; tarımsal faaliyetler açısından ise olumsuz ekolojik ve iklimsel değişiklikler gibi nedenlerle zayıfladığı anlaşılmakta olup ilçenin ekonomik faaliyetleri bahçe meyveciliği (elma, erik, ayva ve enginar yetiştiriciliği), el sanatları (tahta kaşıkçılık, tarakçılık ve dokumacılık) ve turizm faaliyetleri ile sürdürülmektedir.

Araştırma bulguları, ilçede yaşayanların 10 bin TL'nin altı (% 32,5) ve 10 bin TL - 29 bin TL (% 38,3) aralığında gelire sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin 2013 yılı fert başı ortalama milli gelirinin yaklaşık 11 bin \$ (yaklaşık 24 bin TL) (The World Bank, 2013) olduğu değerlendirildiğine ilçe nüfusunun % 32'sinin alt gelir grubunda yer aldığı görülmektedir. Anket bulguları; turizm faaliyetlerinin (% 97,5) ilçe ekonomisinin gelişmesi için önemli bir konumda olduğunu; turizm faaliyetlerinin gelişmesi halinde (% 73,0) el sanatları ve tarımdan elde edildiği gibi gelir elde edilebileceğinin ve ilçeye turist gelmesi halinde turizm faaliyetlerinden (% 66,1) gelir elde edilebileceğinin düşünüldüğünü göstermektedir. Buna göre; turizm faaliyetlerinin ilçe ekonomisine olumlu katkılar sağlaması beklenilmekte olup turizm faaliyetlerinin yanında diğer ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ilçe ekonomisinin gelişimi için faydalı olacaktır. Bu doğrultuda; karar alıcıların ilçenin tarımsal, hayvansal ve el sanatlarına dayalı üretim kapasitesini, yerel halkın girişim kabiliyetini de destekleyerek realize etmesi ve üretilen ürünlerin uygun pazarlara taşınabilmesi için ticari faaliyetler geliştirilmesine destek olması gerekmektedir. Anket bulguları; Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri Temsilcilerinin % 62,3'ünün ekonomik faaliyetlerde yerel halkın girişimciliğini desteklediğini ortaya koymaktadır. Buna göre; ilçede karar alıcı konumunda bulunan kurum ve kuruluşların, yerel halkın girişim yapmasının önündeki engellerin giderilmesine yönelik tedbirler alacağına ve potansiyel girişimcilere destek olacağı anlaşılmaktadır. İlçede yaşayan yerel halkın girişim

kabiliyetini artırmak ve mevcut işletmelerin kapasitesini artırmak için ihtiyaç duyulan finansal kaynağın yurtiçi hibe fonlarından sağlanabilmesi mümkündür. Bu doğrultuda verilecek örnekler çeşitli olup girişim kabiliyetinin artırılmasına ve işletme kapasitelerinin artırılmasına yönelik projeleri finanse eden kurum ve kuruluşlar ile hibe fonlarından bazıları;

- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından girişimciliğin desteklenmesi, yaygınlaştırılması ve başarılı işletmelerin kurulmasını amaçlayan “Girişimcilik Destek Programı”²⁵ (KOSGEB, 2014)
- MARKA tarafından yürütülen “Mali Destek Programları” (Proje Teklif Çağrısı, Doğrudan Faaliyet Desteği, GÜDÜMLÜ Proje Desteği, Faiz ve Faizsiz Kredi Desteği) kapsamında bölgenin kalkınmasını sağlamak amacıyla; işletme sahipleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının projelerine sağlamış oldukları finansal destekler (MARKA, 2014),
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından yürütülen AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı IPA’ nın “Kırsal Kalkınma Bileşeni” Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı²⁶ kapsamında yatırım yapmak isteyen işletmeleri desteklemek üzere hibe şeklinde sağlanan finansal destekler (TKDK, 2014),
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülen “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı” kapsamında; tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi oluşturmak, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi ve kırsal alanda alternatif gelir kaynakları oluşturulması amacıyla sağlanan hibe şeklindeki finansal destekler (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2014), şeklindedir.

²⁵Program kapsamında 30 bin TL geri ödemesiz, 70 bin TL geri ödemeli finansal destek sağlanmaktadır. **Kadın Girişimci ve Özürlü Girişimci** destekleme oranı % 70’ dir.

(<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8>)

²⁶IPARD destekleri kapsamında; Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması, Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması (**Kanatlı eti işleme ve pazarlama**), **Meyve ve Sebzelerin İşlenmesi ve Pazarlanması**, Yerel Ürünlerin ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi, **Kırsal Turizm**, Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi başlıklarında hibe şeklinde finansal destekler sağlanmaktadır.

(<https://www.tdk.gov.tr/>)

İlçenin ekonomik yapısına uygun olmak; tarihi ve kültürel yapıya zarar vermemek koşuluyla oluşturulacak girişim ve yatırım projeleri için finansal desteklere erişim mümkün olmakla birlikte, bahsi geçen finansal desteklerden faydalanma aşamasında teknik bilgi ve desteğe ihtiyaç duyulacaktır. Bu doğrultuda ihtiyaç duyulan desteğin belediye, kaymakamlık, akademisyenler ve gerekli olması durumunda profesyonel danışmanlık hizmeti sağlayan şirketlerden destek alınması ve/veya ortak çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Bahsedilen çalışmaları koordine etmek üzere “Taraklı Proje Ofisi” kurulması gerekmektedir.

Turistik bir destinasyon olarak tanıtma faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler:

EDEN hareketi gelişmekte olan veya az bilinen AB destinasyonlarının bilinmeyen özelliklerinin görünür kılınmasını, Avrupa’nın tüm ülkelerinin ve bölgelerinin turizm için teşvik edilmesini, aşırı yığılmanın olduğu turizm bölgelerindeki ziyaretçi akımını daha düşük ziyaret alan bölgelere kaydırılmasını; Sakin Şehir hareketi ise destinasyonların görünürlüğünü ve bilinirliğini sağlayacak faaliyetler düzenlenmesini amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda; Sakin Şehir ve EDEN unvanlı Taraklı’yı ziyaret eden turistlere uygulanan anketin “Taraklı’yı ziyaret eden turistlerin hangi bilgi kaynaklarından faydalandıklarına” dair yöneltilen sorulara verilerin cevaplardan elde edilen bulgular; turistlerin bölgeyi ziyaret etme kararı almalarını sağlayan en önemli bilgi kaynağının; tanıdıklar, arkadaşlar ve akrabalarından alınan bilgiler (% 32,7) olduğunu ve bunu gazete, dergi ve seyahat kitaplarının (% 29,7) izlediğini; ilçeye daha önce yapılan ziyaretler ile kendi deneyimlerinin (% 39,6) hiç etkili olmadığını; ilçede bulunan işletme ve kuruluşların web sayfalarının payının (% 24,7) ve medya çalışmalarının (radyo, tv dizleri ve programları, filmler vb.) (% 31,3) çok az etkili olduğunu göstermektedir.

Buna mukabil ilçede Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri Temsilcilerine uygulanan anket verilerinden elde edilen bulgular; ilçenin Sakin Şehir ve EDEN seçilmesinin bölgeyi ziyaret eden turistlerin çeşitliliğinde artış (% 43,1) yaşanmasını sağladığını ve turistik cazibesini (% 41,2) artırdığını düşündüklerini göstermekte olup yerel halka uygulanan anket bulguları ise; Taraklı halkının ilçelerinde

turizmin gelişmesini (% 97,5) istediklerini ve ilçenin temel geçim kaynağı olan tarım ve el sanatları dışında turizm faaliyetlerinden de gelir elde edilebileceğini (% 73,0)düşündüklerini göstermektedir.

Yerel halkın % 52,6'sı ilçedeki yeme-içme işletmelerinin yetersiz kalması halinde ev halkı olarak yöresel yemek yapabileceklerini; % 33'ü yaşadıkları evlerinin bir bölümünü pansiyon olarak düzenleyip "Ev Pansiyonculuğu" yapabileceklerini; % 70,4'ü ilçeye yabancı turist gelmesini istediklerini, % 81,9'u ilçeye yerli turistin gelmesini istediklerini belirtmektedir. Taraklı halkı ilçelerinin en önemli turizm kaynaklarının tarihi eserler, eski konaklar (% 62,6) ve termal sular olduğunu (% 73,9) düşünülmektedir. Bu doğrultuda; termal suların ilçede turizm sermayesi olarak kullanılmasına yönelik olmak üzere; MARKA'nın 2014-2023 Bölge Planı, Sakarya ilinde Kuzuluk (Hendek), Taraklı ve Geyve bölgelerinde jeotermal kaynaklar bulunduğu dikkat çekerek bu kaynakların verimli şekilde değerlendirilmesi gerektiğini; bu gereklilik doğrultusunda Armutlu, Termal, Gölcük-Başiskele, Sapanca, Akyazı-Kuzuluk, Taraklı, Karacasu ve Sarot-Babas (Mudurnu) bölgelerinde su analizleri, kaynakların korunması ve çoğaltılması ile tanıtım çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilmektedir (MARKA, 2013).

Sakin Şehir ve EDEN hareketinin görünürlük ve bilinirlik amaçları doğrultusunda, Taraklı'da bulunan termal su kaynaklarının turizm ve tanıtım çalışmalarında etkin şekilde kullanılması dışında, ilçenin tarihi geçmişinin ve sahip olduğu tarihi konakların, camisinin ve yerele ait el sanatlarının (tahta tarak ve kaşık yapımı ve dokumacılık vb.) değerlerinin de tanıtım çalışmalarında yer alması gerekmektedir.

Ziyaretçi anketinden elde edilen bulgular; bölge hakkındaki bilgi edinme kaynağının tanıdık, arkadaş ve akrabaların yapmış olduğu ziyaret deneyimleri ve bu deneyimlerin yakın çevre ile paylaşımının olduğunu ortaya koymaktadır. Saha çalışmasında yapılan mülakatta ilçedeki işletmelerin haftanın yalnızca bir gününü dolu olarak geçirdiği bilgisine ulaşılmıştır. Buna göre, ilçenin sahip olduğu turizm kaynaklarının etkili yöntemler kullanılarak tanıtılması gerekmekte olup, bu alanda yapılabilecek örnek faaliyetler şunlardır:

- İnternet arama motorları (google, yahoo, yandex, firefox vb.),
- TV dizileri ve programları, sinema filmleri, seyahat deneyimleri üzerine yayın yapan TV kanalları (World Travel Channel, Travel Channel) gibi medya çalışmaları,
- EDEN ve Sakin Şehir ağları dışında, çevre ve turizm konusunda faaliyet geliştiren dernek ve vakıflara (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı [ÇEKÜL], Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı [ÇEVKO], Doğa Derneği, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, Greenpeace Türkiye, TEMA Vakfı vb.) ait yayınlarda ve web sitelerinde yer alınmasını sağlayacak faaliyetler geliştirilmesi gerekmektedir.

Taraklı'nın turizm potansiyelini tanıtmaya yönelik yapılması gereken faaliyetlerin karmaşık yapıya sahip olması ve profesyonellik gerektirmesi nedenleriyle, ilçede karar alıcı konumda olan kurum ve kuruluşların (Belediye, Kaymakamlık, Sivil Toplum Kuruluşları, Meslek Örgütleri, Akademisyenler vb.) tanıtım çalışmaları üzerine yoğunlaşacak "Tanıtım Ofisi" kurlmaları ve/veya dışarıdan profesyonel reklam ve tanıtım hizmeti desteği almaları gerekmektedir.

Sosyal, kültürel ve tarihi yapıların korunmasına yönelik öneriler:

EDEN hareketi; geleneksel ve bilinen turizm destinasyonları arasında yer almayan ve ziyaretçi sayısının ulusal ziyaretçi sayısı ortalamasından düşük ya da çok düşük olduğu bölgelerdeki turizm faaliyetlerinin; sosyal, kültürel ve tarihi değerler açısından sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda yönetilmesini; Sakin Şehir hareketi; yerel ve özgün değerlere sahip çıkılarak bu değerlerin korunması ve geliştirilmesini; bu doğrultuda kentlerin kendi gelenek ve göreneklerini, tarihsel kimliklerini koruyabilmelerini öngörmektedir.

Sakin Şehir ve EDEN hareketlerinin, gelişmekte olan turizm destinasyonlarının sosyal ve kültürel yaşamlarını, geleneksel ve tarihi değerlerini göz önüne çıkarma ve böylece destinasyonların bilinmeyen özelliklerinin görünür hale gelmesini ve bunların korunmasını sağlama işlevleri doğrultusunda; Taraklı'nın sosyal ve kültürel yaşamının muhafazası, tarihi yapı ve dokularının korunması için referans noktası olarak Sakin

Şehir ve EDEN hareketi kriterlerinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri temsilcilerine uygulanan anket verilerinden elde edilen bulgular; insana ve doğaya ait mirasın korunmasının (% 77,8) gerekli olduğunu; kültürel ve tarihi mirasın gelecek kuşaklara aktarılması (% 79,6) gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda; ilçenin yerel mutfak kültürünün muhafaza edilmesi ve birbirlerine yakın konumda bulunan bölgelerin Sakin Şehir hareketi ilkeleri doğrultusunda yemek organizasyonları yaparak ortak lezzet ve mutfak ağları oluşturulması; tarihi yapıların muhafaza edilmesi ve restore edilmesi; yerele ait kültür ve sanat etkinliklerinin geleneksel festivaller haline getirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması; benzer şekilde nişan ve evlilik törenleri, folklor, yerele özgü müzik ve hikaye gibi kültürel öğelerin kayıtlı hale getirilmesi, bu öğelerin festivaller, konserler ve tiyatro oyunu şeklinde düzenlenecek etkinliklerle gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanması ve aynı zamanda ilçeyi ziyaret edenler için de turistik birer ürün haline getirilmesi gerekmektedir.

“MARKA 2014-2023 Bölge Planı” nda belirtildiği üzere Doğu Marmara Bölgesi kültür ve tarih zenginliği açısından önemli konumda yer almaktadır. Kültürel ve tarihi zenginliklerin turizm faaliyetlerinde etkin olarak kullanılması ve bahsedilen bu zenginliklerin korunması açısından da önem arz etmektedir (MARKA, 2013).

Bu doğrultuda; Taraklı’ya özgü somut ve somut olmayan kültürel mirasın Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) aracılığıyla koruma altına alınması çalışmalarının başlatılması gerekmektedir. Buna göre; UNESCO tarafından kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi amacıyla çeşitli sözleşmeler oluşturularak üye ülkeler tarafından onaylanıp yürürlüğe alınmıştır. Taraklı’da bulunan Yunus Paşa Camii ve tarihi konakların, diğer somut ve somut olmayan mirasın UNESCO’ya başvuru yapılmak suretiyle uluslararası koruma altına alınması için faaliyet geliştirilmesi gerekmektedir.

Yiyecek - içecek (yöresel mutfak) ve el sanatları envanteri oluşturulmasına yönelik öneriler:

Sakin Şehir hareketine ilham veren yavaş yemek felsefesi; yerel ve bölgesel kültürlere ait mutfak ve sofrta geleneklerinin desteklenerek geliştirilmesini; iyi, temiz ve adil gıda felsefesi doğrultusunda, geleneksel gıdaların koruma altına alınmasını ve böylece üretici gelirlerinin ve yerel ekonominin korunmasını; “Sürdürülebilir Kaliteli Gıda” kavramına ulaşabilmek için yerel lezzetlere sahip çıkılmasını öngörmektedir.

Bu doğrultuda destinasyona özgü yöresel mutfak ve el sanatları gibi kültürel değerlerin turistik ürünlere dönüştürülmesi amacıyla, bahsedilen değerlerin yakın bölgeleri de kapsayacak şekilde tespit edilmesi ve envanter çalışmasıyla kayıt altına alınması gerekmektedir.

Eğitime ve bilinçlenmeye yönelik öneriler:

Sakin Şehir hareketi; turizm destinasyonlarının görünürlüğünü ve bilinirliğini sağlayacak faaliyetler düzenlenmesini ve ilgili destinasyonda yaşayan halka sakin şehir felsefesi hakkında düzenli ve kalıcı eğitimler verilmesini; yerel yönetim ile sakin şehir hareketi yöneticileri arasındaki çalışmaları yürütecek STK yapılanmasına gidilmesini; EDEN hareketi Avrupa’da düşük turist yoğunluğuna sahip bölgelerde kalite bilincinin oluşturulmasını ve sürdürülebilir turizm kapsamında Avrupa düzeyindeki iyi uygulamaların paylaşımı için platform oluşturulmasını öngörmektedir.

Bu doğrultuda; Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri temsilcilerine, yerel halka ve turistlere uygulanan anket verilerinden elde edilen bulgulara göre oluşturulan ve beklenen faydanın elde edilebilmesi için yapılması gerekli olan “Sonuç ve Öneriler” bölümündeki faaliyetlerin akademik, teknik ve uygulamaya dönük bilgi ve beceri gerektiren faaliyetler olmasından dolayı, üzerinde önemle durması gereken konu eğitimidir.

Taraklı’nın Sakin Şehir ve EDEN seçilmesi, ilçenin ziyaretçi sayısında artış yaşanmasına neden olarak turizm faaliyetlerine yönelik düzenlemeler yapılmasını ve tedbirler alınmasını (yatak sayısının artırılması, yiyecek ve içecek işletmelerinin sayısının ve niteliğinin artırılması vb.) zorunlu hale getirmiştir. İlçenin tanınırlığındaki

artışa paralel olarak ziyaretçi sayısında da artış yaşanacağı, daha fazla sayıda yatağa ve konaklama işletmesine; yiyecek ve içecek işletmesine ve bu işletmelerde çalışacak personele ihtiyaç duyulacağı öngörüsüne dayanarak ilçedeki insan kaynaklarının ileriye dönük olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda; ilçenin insan kaynağı yapısının güçlendirilmesinde kullanabileceği proje bazlı finansal kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlardan bazıları şunlardır:

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) ve
- Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı.

Taraklı Belediyesi, Taraklı Kaymakamlığı ve İşletme Sahipleri temsilcilerinin, ÇSGB Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı tarafından istihdamın artırılmasına, eğitimin geliştirilmesine ve hayat boyu öğrenme kültürünün yaygınlaşmasına yönelik olarak yürütülmekte olan “İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Program Otoritesi” hibe desteklerinden (ÇSGB, 2014) faydalanabilmek için projeler oluşturulması gerekmektedir. Bahsedilen projeler, ilçenin bugün ve gelecekte ihtiyaç duyacağı eğitimli insan kaynağının oluşturulması için gerekli finansmanın sağlanması açısından fayda sağlayacağı gibi ihtiyaç duyulan insan kaynağının yerelden oluşturulması sayesinde, ilçenin turizm ve turizm bağlantılı faaliyetlerinden elde edeceği gelirlerin yerele aktarılmasını sağlayacaktır.

AB’nin Türkiye’nin Avrupa Birliğine tam üye olarak katılımı öncesinde oluşturduğu “Katılım Öncesi Türkiye Stratejisi” belgesi doğrultusunda mesleki eğitim, kadın istihdamı, genç istihdamı, kız çocukların okullaşma oranı, dezavantajlı bireylerin sosyal entegrasyonu gibi zorluklar yaşanan alanlarda, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB) aracılığı ile finansal destekler (hibe) sağlamaktadır.

Sonuç olarak; çalışma alanı olarak seçilen Taraklı, 2011 yılında Sakin Şehir, 2013 yılında ise EDEN seçilmiş olup, Sakin Şehir ve EDEN’in ortak amacı olan sürdürülebilir turizm ilkelerinin ilçede gerçekleştirilebilmesi için bölgeye yönelik “Turizm Master Planı” oluşturulması ve bu plan kapsamında Taraklı İlçesinde sürdürülebilir turizm gelişimini sağlamaya yönelik yapılması gereken faaliyetlerin belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu planın, tüm ilgi gruplarının (Sakarya Valiliği,

Taraklı Kaymakamlığı, Taraklı Belediyesi ve STK'lar, akademisyenler ve araştırmacılar vb.) dahil olduğu katılımcı bir yaklaşımla ortaya konması; uygulamaya aktarılması ve izleme-değerlendirme süreçlerinin de sağlıklı yürütülmesi oldukça önemlidir.

Turizm Master Planı dahilinde; ekonomik yapının güçlenmesi; sosyal, kültürel ve tarihi dokusunun korunarak geliştirilmesi; turizm ve tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi; çevrenin korunması ve alt yapının iyileştirilerek geliştirilmesi amaçlarına ulaşılabilmesi için, ilçenin kendisini her alanda ileriye taşıyabilecek yenilikçi ve bağımsız yapılanmalar oluşturması gerekmekte olup bu yapılanmaların “Taraklı Turizm ve Tanıtım Ofisi” ve “Taraklı Proje Geliştirme Ofisi” şeklinde hayata geçirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbayram, K. (2006).** *Taraklı ve Çevresinin Jeolojisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Akış, S. (1996).** Turizmin Sosyo-Ekonomik ve Fiziksel Etkileri: Turizmin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkileri. *Anatolia; Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7 (3-4), 10-15.
- Aktan, C. ve İstiklal V. (2004).** *Global Çevre Sorunları* Erişim: 06.09.2014.
<http://www.canaktan.org/yeni-trendler/global-sorunlar/cevre.htm>
- Albayrak,A.S.(2013).***Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin En Önemli Belirleyicileri ve İllerin 2012 Yılı Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması*.Araştırma Sonuç Raporu, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize. Erişim: 11.09.2014.<http://asalbayrak.files.wordpress.com/2013/11/bap01.pdf>
- Albayrak,A.,Özkul,E.(2013).**Y Kuşağı Turistlerin Destinasyon İmaj Algıları Üzerine Bir Araştırma.*Turkish Studies*, 8 (6),15-31.
- Alım, M. (2006).** Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 599-616
- Anonymous (2008).** *Brussels Declaration of A European Network of Destinations of Excellence for Sustainable Tourism* Erişim: 06.09.2014.
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/eden/pdf/eden_network/brussels_declaration_en.pdf
- Anonymous (2009).** *EDEN Network Meeting More EDEN Visibility For More Sustainable Tourism in Europe* .Erişim: 06.09.2014.
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/eden/pdf/eden_network/eden_network_meeting_working_paper_en.pdf
- Anonymous (2010).** *EDEN Discover Europe’s hidden treasures Visit the European Destinations of Excellence*. Erişim: 06.09.2014.
file:///C:/Documents%20and%20Settings/as/Belgelerim/Downloads/NB3010470ENC_002.pdf
- Anonymous (2010).** *EDEN Discover Europe’s hidden treasures Visit the European Destinations of Excellence*. Erişim: 07.09.2014.
http://www.turistica.it/download/Documenti/Eden_Destination_of_Excellence.pdf

- Arlı, E. (2012).** Konumlandırma Stratejilerinin İşletme Performansı İle İlişkisi: Liman İşletmeciliğinde Bir Uygulama. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19 (2),98-121.
- Arslan, F. (2014).** Avrupa Birliği'nin Turizm Politikası ve Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 427-438.
- Artırma, A. (2007).** *Adapazarı Kentsel Sit Alanı'nın Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Bölgenin Günümüze Yeniden Kazandırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aslan, E., Güneş G. (2014).** Avrupalı Seçkin Destinasyonlar (EDEN) Kapsamında Engelsiz Şehirler ve Turizm “Ulusal Yazılı Medyada Engelsizlik Üzerine Bir Tarama”. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi, XV. Ulusal Turizm Kongresi, 13-16Kasım 2014- Ankara (s.1-15)*.
- Ateşoğlu, L. (2006).** *Avrupa Birliği Turizm Politikası ve AB ile Türkiye Turizm Sektörlerine Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıktı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Avrupa'da Sürdürülebilir Turizm Vakfı (FEST) (2011).** Avrupa'da Sürdürülebilir Kalkınma için Proje Yönetimi.
- Aydın, O. (2012).** Türkiye'de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 91-96.
- Aydın, O. (2012).** AB'de Kırsal Turizmde İlk 5 Ülke ve Türkiye'de Kırsal Turizm. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 39-46.
- Blackshaw, T. (2010).** *Leisure*. London: Routledge Taylor&Francis.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.(2012).** *81 İl Durum Raporu*. Ankara: BSTB.
- Bilir, F., Hamdemir, B. (2011).** Çevre Hakkı ve Uygulaması. *International Conference on Eurasian Economies:12-14 October – Bishkek: Bildiriler (s.143-149)*.
- Bozlağan, R. (2005).** Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1011-1028.
- Buhalis, D. (2000).** Marketing the competitive destination of the Future, *Tourism Management*,21, 97-116.

- Buncle, T. (2009).** Raising EDEN's Visibility. *Yellow Railroad International Destination Consultancy*, Erişim: 07.09.2014
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/eden/pdf/eden_network/workshop1_mr_tom_buncle_en.pdf
- Cabael, T.G. (2011).** *Destinasyon Yönetim Organizasyonu Üzerine Bir Model Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Cairncross, F. (1992).** UNCED, Environmentalism and Beyond. *Columbia Journal of Business*, 27 (3/4), 12-17.
- Can, E. (2013).** Turizm Destinasyonlarında Sürdürülebilir Turizmin Sürdürülebilir Rekabet Açısından Değerlendirilmesi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 25.23-40.
- Cittaslow (2014).** Cittaslow List. Erişim: 02.09.2014.
http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW_LIST_june_2014.pdf
- Cittaslow Türkiye (2014).** Üyelik Süreci ve Kriterler. Erişim: 02.09.2014.
http://cittaslowturkiye.org/?page_id=1549
- Cittaslow Sedgfield (2014).** INFO. Erişim: 04.09.2014.
<http://www.discover-sedgfield-south-africa.com/slowtown.html>
- Civelek, M. (2013).** *Sürdürülebilirlik Kapsamında Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma İlişkisi: Muğla Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerinin Agro-Turizm Potansiyeli Yönünden Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Coastlearn (2000).** Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi İçin Uzaktan Eğitim Paketi, Niçin, Klasik Kıyı Turizminde Sorunlar. Erişim: 02.09.2014.
<http://www.coastlearn.org/tr/tourism/why-problems.htm>
- Çalışkan, C. (2011).** *Sürdürülebilir Turizm Gelişiminin Nesillerarası Etki Boyutunun Algılanması: Alanya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Çalışkan, U. (2008).** Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Ve Kuşadası İlçesi Uygulaması. *IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 23-27 Nisan 2008-Belek: Antalya (s.127-148).

- Çavaç, Z. (2008).** *Sakarya İli Taraklı İlçesinde El Sanatları ve Zanaatları*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Çımat, A., Bahar, O. (2003).** Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (6), 1-18.
- Çıracı, H., Turgut, S., Kerimoğlu E. (2012).** Sürdürülebilir Turizm Gelişimi İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi: Frig Vadisi Örneği. *itüdergisi/a,mimarlık, planlama, tasarım* 7(2), 89-102.
- Çeken, H., Karadağ, L., Dalgın, T., (2007).** Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-14.
- Çerçi, A. (2013).** *Destinasyon Markalama ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çevre Kanunu. (1983).** *T.C. Resmi Gazete*, 18132, 9 Ağustos 1983.
- Çevre ve Orman Bakanlığı. (2004).** *Türkiye Çevre Atlası*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2010).** *Sakarya İli Güney Planlama Alt Bölgesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu* Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Çiçek, E. (2012).** İnsan Hakkı Olarak Çevre ve Çevre Hukukuna Hakim Olan Bazı İlkeler. *TBB Dergisi*, 103, 351-378.
- Çoruh, S. (1979).** *Genel Turizm Bilgisi*. Ankara: Güven Matbaası
- David, L., Tözser, A. (2009).** Destination Managment: Necessity and Tasks of Tourism Destination Management in Hungary. *4 th Aspects and Visions of Applied Economics and Informatics Congress, Hungary-Deprecen 26-27 March 2009- Deprecen* (p.81-84).
- Demir, C., Çevirgen, A.(2006).** *Turizm ve Çevre Yönetimi: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Devlet Planlama Teşkilatı.(1963).** Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(1968).** İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(1973).** Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(1978).** Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(1984).** Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989.

- Devlet Planlama Teşkilatı.(1989).** Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(1995).** Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(2000).** Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(2006).** Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(2013).** Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018.
- Devlet Planlama Teşkilatı.(2006).** Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013. Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu
- Dış İşleri Bakanlığı.(t.y.).** 21. Yüzyıl Uluslararası İlişkilerinde Zirveler. Erişim: 01 Ağustos 2014. http://www.mfa.gov.tr/21_yuzyil-uluslararasi-iliskilerinde-zirveler.tr.mfa
- Doğan, M. (2010).** *Ekomüze Odaklı Sürdürülebilir Destinasyon ve Gökçeada Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi, Çanakkale.
- Doğan, M., Aksu, M., Çelik, Ö., Kaymak, H. (2014).** Cittâslow Markasının Turizme Etkisi: Seferihisar'daki Konaklama İşletmeleri Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4 (2), 6-11.
- Doğanlı, B. (2006).** *Turizmde Destinasyon Markalaşması ve Antalya Örneği*. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2010).** *TR 42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010-2013 Kocaeli Sakarya Düzce Bolu Yalova*. Erişim: 15 Eylül 2014,
- Dudley, N., Mulongoy, K.J., Cohen, S., Stolton, S., Barber, C.V. ve Gidda S.B. (2008).** *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories* Norwich: UK.
- Dwyer, L., Kim, C. (2003).** Destination Competitiveness: Determinants and Indicators. *Current Issues in Tourism*, 6(5), 369-414.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü. (OECD) (2012).** *2050 yılına kadar OECD Çevre Tahmin Raporu: Harekete Geçmemenin Sonuçları*, Erişim: 02 Ağustos 2014.http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/free/env_outlook-2012-sum-tr.pdf
- Elmas, E. (2013).** *Tarihi Sakarya Bölgesinde Sivil Mimari: Geç 19.Yüzyıl ve Erken 20. Yüzyılda Taraklı Konutlarının Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli..

- Emekli, G. (2005).** Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14 (2005), 99-107.
- Emrealp, S. (2005).** Türkiye Yerel Gündem 21 Programı. Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı. İstanbul: Birmat Matbaası
- Eralp, Z. (1983).** *Genel Turizm*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları.
- Erdoğan,N.(2003).** *Çevre ve (eko)turizm*. Ankara: Genel Yayın ve Dağıtım.
- Erdoğan,N.(2007).** Kitle Turizmi, Alternatif Turizm ve Eko Turizmde Sürdürülebilirlik Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunlar Konferansı*, 3-4.
- Erdoğan, İ. (2012).** *pozitivist metodoloji ve ötesi*. Ankara: Erk Yayınları.
- Eren, İ.A. (2009).** *Antalya İli, Alanya İlçesinde Sürdürülebilirlik Açısından Turizm ve Çevre Konulu Bir Alan Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ergüven, M.H. (2011).** Cittaslow-Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 201-210.
- Erkmen, B. (2008).** Taraklı. Erişim: 02.09.2014.
http://www.ufukotesi.com/yazigoster.asp?yazi_no=20061119
- Ersun, N., Arslan, K. (2011).** Turizmde Destinasyon Seçimini Etkileyen Temel Unsurlar ve Pazarlama Stratejileri. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 31 (2), 229-248.
- Esengün, K., Akça,A., Sayılı, M (t.y.).** Dağlık ve Ormanlık Alanlarda Kırsal Turizm Faaliyeti ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma.*Erişim:02.09.2014*
<http://www.orkoop.org.tr/uploads/files/12.doc>
- Eser, S. (2011).** *Sürdürülebilir Turizm ve Efes Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Eser, U. (2008).** 4823 Numaralı Temettuat Defterine Göre Yenice-i Taraklı Kazası (Transkripsiyon ve Değerlendirme).Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

- European Commission.(2009).** *Final Report on the Evalution of the Preparatory Action “European Destinations of Excellence”(EDEN), DG Enterprise and Industry.*
- European Commission.(2011).** *Call For Proposals Grante Programme 2011 European Destinations of Excellence-selection and awareness raising,*
- European Commission (2013).** EDEN Discover Europe’s Hidden Treasures. Erişim: 19.06.2014.http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/eden/what-is-eden/index_en.htm. DOI: 10.2769/88054.
- European Commission.(2013).** *Trends in Global CO² Emissions 2013 Report.* Erişim: 02 Ağustos 2014,
http://edgar.jrc.ec.europa.eu/news_docs/pbl-2013-trends-in-global-co2-emissions-2013-report-1148.pdf
- Fidan, F., Nam, D. (2012).** Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (23), 51-57.*
- Gallarza, G., Saura, G.I., Garcia, H. C. (2002).** Destination Image Towards a Conceptual Framework. *Annals Of Tourism Reseach,29 (1), 56-78.*
- Global Sustainable Tourism Council.(2012).** *Global Sustainable Tourism Council Criteria and Suggested Performance Indicators.* Erişim: 18Kasım 2014,
file:///C:/Users/Engin/Desktop/HTO-CRITERIA_and_INDICATORS_6-9-14.pdf
- Genç, Ö. (1998).** *Türkiye Kalkınma Bankası Uygun Yatırım Alanları Araştırması Sakarya.* Ankara: TKB Matbaası. Erişim: 17 Eylül 2014,
http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/YUYAA/1998-YUYAA/YUYAA-98-03-04_SAKARYA.PDF
- Goodland, R. (1995).** The Concept of Environmental Sustainability, *Annual Review of Ecology and Systematics, 26 (1995), 1-24*
- Gökçe, F. (2006).** *Yerel Destinasyonlarda Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde SWOT (FÜTZ) Analizi Tekniği: Giresun Örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Göktepe, S. (2011).** *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında İstanbul’daki 4 ve 5 Yıldızlı Otellerde Enerji Verimliliği Uygulamaları.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Green Globe Turkey.(2013).** Erişim: 24 Ağustos 2014,<http://greenglobe.com/turkey/>
- Günerhan, S.A., Erdem, Ü., Günerhan, H. (2010).** Çevre ve Enerji Açısından Yavaş Şehir Hareketinin Gelişimi. *Makine Mühendisleri Odası Tesisat Mühendisliği Dergisi* 16 (118). 32-37.
- Güneş, G. (2011).** Korunan Alanların Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Yönetim Planları. *Ekonomi Bilimleri Dergisi* 3 (1). 47-57.
- Güneş, G. (2011).** Konaklama Sektöründe Çevre Dostu Yönetimin Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 13 (20). 45-51.
- Gündüz, A. (2012).** Salnamelere Göre Kırşehir Sancağı Hakkında Bilgiler (1873-1910) Coğrafyası, Tarihi, Nüfusu, Nahiye ve Kazaları). *Turkish Studies* 7 (3). 1373-1393.
- Güney, E. (2003).** *Çevre ve İnsan (Toplum Doğa İlişkileri)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı. (2011).***Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*. Erişim: 01 Ağustos 2014,
<http://geka.org.tr/yukleme/dosya/f6574f6e6b0a8d70a27bfbde52c53a47.pdf>
- Güney Ege Kalkınma Ajansı. (t.y.).***Citta Slow Bilgi Notu*. Erişim: 01 Eylül 2014,
http://geka.org.tr/yukleme/basili_materyaller/Cittaslow%20Bilgi%20Notu.pdf
- Güven, E. (2011).** Yavaş Güzeldir: “Yavaş Yemek’ten “Yavaş Medya”ya Hızlı Tüketime Dair Bir Çözüm Önerisi. *Selçuk İletişim Dergisi* 7 (1). 113-121.
- Horner, S. ve Swarbrooke, J. (2005).** *Leisure Marketing*, Amsterdam: Elsevier.
- Ioannides, D. (1995).** A Flawed Implemination of Sustainable Tourism: The Experiences of Akamas, Cyprus. *Tourism Managemetol*, 16(8): 583-592.
- International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN). (1980).** *World Conservation Strategy. Living Resource Conservation for Sustainable Development*. Erişim: 01 Ağustos 2014,
<https://portals.iucn.org/library/efiles/html/WCS-004/cover.html>
- İlban, M.O. (2007).** *Destinasyon Pazarlamasında Marka İmajı ve Seyahat Acentalarında Bir Araştırma* . Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- İnan, B. (2009).** *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Turizmi ve Bir Turizm Modeli Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İpar, M.S. (2011).** *Turizmde Destinasyon Markalaşması ve İstanbul Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

- İşsever, A. N. (1994).** Taraklı., Ankara: MNA Ajans Yayınevi
- İzgi, M.T. (2007).** *Osmaniye İlinin Turizm Potansiyelinin Bölgesel Kalkınma Politikaları Açısından Değerlendirilmesi ve Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi İçin Bir Model Önerisi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Jones, A. (1992).** “Is There A Real ‘Alternative’ Tourism” . *Tourism Management, Butterworth-Heinemann Ltd.* 13(1).
- Kan, H. (2009).** *Taraklı Yerleşimindeki Tarihi Dokunun Sürdürülebilirliği Bağlamında Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri.* Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Kaplan, A. (1999).** *Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları.* Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi.
- Karakuş, G. (2003).** *Avrupa Birliği Turizm Politikası.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Karanfil, F. (2009).** Enerji- Büyüme- Çevre: Türkiye Üçgenin Neresinde?, *Uluslararası İlişkiler*, 5(20).1-26.
- Karataş, M., Babür, S. (2013).** Gelişen Dünya’da Turizm Sektörünün Yeri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (25), 15-24.
- Karataş, A., Karabağ, Ö. (2013).** Cittâslow Hareketinde Çevre Eğitiminin Önemi . *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (29), 1-20.
- Karabıyık, N., Sümer İnci, B. (2012).** Destinasyon Pazarlamasında Pazarlama Stratejisi ve Konumlandırma Çalışmalarına Kavramsal Yaklaşım. *Istanbul Journal of Social Sciences*. Summer (2). ISSN:2147-3390 DOI
- Kavacık, M., Zafer, S., İnal, M.E. (2012).** Turizmde Destinasyon Markalaması: Alanya Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (39), 169-192.
- Kavoğlu, S. (2012).** İtibar Yönetimi Açısından Yeşil Pazarlama: Örnek Olay İncelemesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 13-31.
- Kaya, E. (2011).** *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Cunda (Alibey) Adası Turizm Yönetim Planı Modeli Önerisi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Kaya, İ. (1997).** *Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Kaymaz, M. (2012).** *Turizm Sektöründe Çevre Yönetimi: Marmaris'teki Konaklama İşletmeleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Kaynak, M. (2007).** *Kalkınma İktisadı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Keleş, A. (2003).** *Sürdürülebilir Turizm Planlaması ve Türkiye'de Yat Turizmine Ekolojik Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kızıllırmak, İ. (2011).** *Dünyada ve Türkiye'deki Turizm İşletmelerinde Çevre Korumaya Yönelik Uygulamalar: Amacı ve Önemi*. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 1-12.
- Kocapınar, A. (2009).** *Sürdürülebilir Turizm ve Çevresel Kuznets Eğrisinin Türkiye Turizmi İçin Geçerliliği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kocaman, S. (2012).** *Destinasyon Yönetimi Kapsamında Marka Kimliğine Etki Eden Faktörlerin Marka İmajına Etkisi: Alanya Örneği*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kozak, N. (2010).** *Turizm Pazarlaması*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N. (2012).** *Genel Turizm Bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Kozak, N. (2002).** *Genel Turizm Bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Küçüktopuzlu, F. (1991).** *Turistik Faaliyetlerin Turizm Alanındaki Ekolojik Yapıya Etkileri*. *Turizm Kalkınma Bankası Yıllığı*, 246-254.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı.(2007).***Türkiye Turizm Stratejisi (2023)*. Ankara: KTB.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı.(2007).***Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013* . Ankara: KTB.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı.(2012).***AnaSayfa / Turizm / KTKGB ve Turizm Merkezleri*. Erişim: 23.08.2014
<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9669/ktkgb-ve-turizm-merkezleri.html>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2013).***Ana Sayfa/ Turizm / Turizm İstatistikleri / İstatistikler / Tesis İstatistikleri / Turizm Belgeli Tesisler*. Erişim: 28.09.2014.
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9860/turizm-belgeli-tesisler.html>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013).** *Avrupalı Seçkin Destinasyonlar-*. Erişim: 19.06.2014. <http://www.edenturkiye.org/>.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013).** Avrupalı Seçkin Destinasyonlar.EDEN Nedir? Erişim: 19.06.2014. <http://www.edenturkiye.org/>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013).** Avrupalı Seçkin Destinasyonlar “Erişilebilir Turizm” 2013 Yılı Ulusal Destinasyon Belirleme Yarışması Başvuru Rehberi. Erişim:02.07.2014.<http://www.edenturkiye.org/docs/EDEN%202013-Ba%C5%9Fvuru%20rehberi.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı.(2014).** Konaklama İstatistikleri. Erişim: 05.08.2014. <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9856/konaklama-istatistikleri.html>
- Martini, U., Franch M. (2002).** Destinations and Destinations Management in the Alps A Proposal for a classification scheme in light of some ongoing experiences. *University of Trenta, ETOURISM PROJECT Research Areas and Second-Year Results, January/December2002- Trento (p.4-21).*
- Mastny, L. (2001).** Traveling Light: New Paths for International Tourism. *Worldwatch Paper 159.*
- Maviş, F., Ahipaşaoğlu H., Kozak N. (2002).** Genel Turizm Bilgisi. **Kozak, M.A.** (ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- McIntosh, R. W., Goeldner, C. (1990).** *Tourism: Principles, Practices and Philosophies.* New York: John Willey and Sons Inc.
- Özden, C.U., Gülbaz, H., Öztaş, Y.G., Avşar, F. (2013).** Doğu Marmara Bölgesi İlçeleri Mevcut Durum Raporları-Sakarya İli İlçeleri- Erişim: 28 Eylül 2014. http://www.dogumarmarabolgeplani.gov.tr/pdfs/KocaeliIlceleriDurumRaporu_2014-01-20.pdf
- Özdemir, A.G. (2013).** *Şehir Varlıklarının Şehir Pazarlamasındaki Önemi: Alanya Örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Özdemir, G. (2007).** *Destinasyon Yönetimi ve Pazarlama Temelleri İçin Bir Destinasyon Modeli Önerisi.*Yayınlanmış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, G. (2008).** *Destinasyon Pazarlaması.* Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özdemir, S.B. (2007).** *Çevre Koruma Kullanma Dengesinde Taşıma Kapasitesinin Önemi Örnek Turizm Sektörü.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özer, Ö. (2012).** Destinasyon Tercihinde Pazarlama Karması Bileşenlerinin Rolü: Dalyan Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 4 (1), 163-182.*

- Özhancı, E., Ardahanlıoğlu, Z.B., Yılmaz, H. (2013).** Sakin Şehir Üyelik Süreci Analizi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 163-173.
- Özkan, Ö. (2009).** *Taraklı'daki Sivil Mimarlık Örnekleri İle Halim Düzgün Evi'nin Proje ve Ali Pektaş Evi'nin Restorasyon Çalışmaları* . Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Özkan, S.S. (2008).** *Taraklı'nın Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Mimarlık Örnekleri Hacı Rıfatlar Konağı Restorasyonu*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Öztaş, E. B. (2006).** *Sakarya'nın Taraklı İlçesinde Bulunan Tarihi Evlerin Tespiti ve İlçenin Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, G. (2010).** *Taraklı ve Kaynarca Bez Dokumaları*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ. (2002).** Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Gazi Üniversitesi ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2: 1-14.
- Pallemaerts, M. (1992).** International Environment Law from Stockholm to Rio: Back to the Future? *Review of European Community & International Environmental Law*, 1 (3), 254-266.
- Presenza, A., Sheean, L., Ritchie, J.R.B. (2005).** *Towards a Model of the Roles and Activities of Destination Management Organizations*, Spain: Madrid
- Rainisto, S. K. (2003).** *Success Factors of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practices in Northern Europe and the United States*. Basılmamış Doktora Tezi, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business.
- Sakarya Büyükşehir Belediyesi (t.y.).** 2010-2014 Stratejik Planı. Erişim: 14.09.2014 <http://www.sakarya.bel.tr/pictures/upload/plan.pdf>
- Sakarya Ticaret Odası (2012).** Sakarya İli 2012 Yılı İktisadi Raporu. Erişim: 15.09.2014
file:///C:/Documents%20and%20Settings/as/Belgelerim/Downloads/Satso_Iktisadi_Raporu-2012_%20(1).pdf
- Sakarya Valiliği (2013).** İl Brifingi. Erişim: 15 Eylül 2014,

http://www.sakarya.gov.tr/ortak_icerik/sakarya/tanitim_resim/il%20brifingi%20ocak%202014.pdf

- Semerciöz, F., Dilek, D., Meral, D. (2008).** Relationships Between Destination Management Organizations and Destination Stakeholders A Research. in Regions of Marmara, Aegean And Mediteranneian in Turkey. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi* , (1), 87-101.
- Sencar, P. (2007).** *Türkiye’de Çevre Koruma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Seyhan, G., Yılmaz,B. S. (2010).** Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 51-74.
- Seymen, F. (2008).** *Taraklı’da Geleneksel Sivil Mimaride Kullanılan Yapım Teknikleri ve Sadık Özen Evi Restorasyon Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Sırım, V. (2012).** Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak “Sakin Şehir” Hareketi Ve Türkiye’nin Potansiyeli. *Türk Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 119-131.
- Solow, R. M. (1993).** Sustainability: An Economist’s Perspective. *Economics of the Enviroment*. W.W. Norton&New York, 179-187.
- Sonat, A (1991).** Çevrenin Turizm Planlaması İçindeki Yeri. *II. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, Kuşadası*
- Sümbüloğlu, V., Sümbüloğlu, K. (2004).** *Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Hatipoğlu Basım ve Yayım.
- Şahiner, T. (2012).** *İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Şahinkaya, S. (2010).** Bir Yerel Kalkınma Modeli: Cittâslow ve Seferihisar Üzerine Değerlendirmeler. *Bağımsız Sosyal Bilimciler*, Erişim: 02.09.2014. http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_Uye/SahinTem10.pdf
- Şen Dinçer, S. (2010).** *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Taraklı Belediyesi. (2013).** Avrupalı Seçkin Destinasyonlar (EDEN). “Erişilebilir Turizm” 2013 Yılı Ulusal Destinasyon Belirleme Yarışması Başvuru Formu.
- Temürlenk, Ş. (2011).** *Taraklı İlçesi’nin Beşeri Coğrafyası*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Toskay, T. (1989).** *Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İstanbul: Der Yayınları.
- Tuna, M. (2007).** *Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD). (2012).** *Sürdürülebilir Turizm*. İstanbul: TÜSİAD.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK).(2002).** *TÜBİTAK VİZYON 2023 Projesi Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli-Biyolojik Çeşitlilik-Doğa Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınma*. Ankara: TÜBİTAK. Erişim: 25 Ağustos 2014, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/csk/EK-14.pdf
- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM). (2014).** *Ekonomi ve Dış Ticaret Raporu*. İstanbul: TİM.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). (2013).** *Ekonomik Rapor 2013*. Ankara: TOBB.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB).(t.y.).** *Avrupa Birliği ve Turizm*. Erişim: 26 Ağustos 2014. http://www.tursab.org.tr/tr/ab-ve-turizm/avrupa-birligi-ve-turizm_508.html
- Türkiye Yatırım Destek ve Kalkınma Ajansı (ISPAT).(2013).** *Travel&Tourism*. İstanbul: Deloitte.
- United Nations (UN).(1987).** *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future / Brundtland Report*, Erişim: 02 Ağustos 2014, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
- World Tourism Organization. (1996).** *Global Tourism Trends 1985-1995*. Madrid: World Tourism Organization
- World Tourism Organization. (2005).** *Tourism’s Potential as a Sustainable Development Strategy*. Madrid: World Tourism Organization.
- World Tourism Organization. (2014).** *UNWTO Tourism Highlights (2014 Edition)*. Madrid: World Tourism Organization.

- World Travel&Tourism Council. (2014).** *Travel & Tourism Economic Impact 2014, World.* London: World Travel&Tourism Council. Erişim: 02 Ağustos 2014, http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/world2014.pdf
- Yaraşlı, G. Y. (2007).** *Destinasyon İmajı ve Trabzon Yöresine Dönük Bir Çalışma.* Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Yavuz, H.İ. (2004).** *Taraklı ve Göynük Çevresinde Eski Türk İnançlarının İzleri.* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Yavuz, M. (2011).** *Afyonkarahisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkı'nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yavuz, M.C. (2007).** *Uluslararası Destinasyon Markası Oluşturulmasında Kimlik Geliştirme Süreci: Adana Örneği.* Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yavuz, M.C., Karabağ, S.F. (2007).** “Hızla Değişen Dünyada Türkiye'nin Tanıtımı ve Örgütlenme Modeli Nasıl Olmalı?”. *Mehmet Kemal Dedeman Araştırma ve Geliştirme Proje Yarışması*, Turizm Sektörü İkincilik Ödülü.
- Yeşiltaş, M. (2013).** *Destinasyon Geliştirme ve Planlama.* Yeşiltaş, M(ed.), Destinasyon yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, B.U. (2012).** *Plaj ve Deniz Rekreasyon Alanlarında Ziyaretçi Taşıma Kapasitelerinin Belirlenmesi ve Plaj Yönetiminde LAC Modeli Uygulaması.* Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Yıldız, Z. (2011).** *Turizm Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerine Etkileri.* *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, (3)5, 54-71.
- Yıldız, Z., Kalağan, G.(2008).** *Alternatif Turizm Kavramı ve Çevresel Etkileri.* *Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi*, Kasım 35, 42-44.
- Yılmaz, Y., Çizel, B. (2000).** *Türk Turizminde Günü Kurtarmak Değil Marka Yaratmak.* *Türkiye Turizm Araştırma Enstitüsü, 1. Ulusal Türkiye Sempozyumu Tebliğ Kitapçığı.*
- Yurtseven, R.H., Can, E.(2002).** *Gökçeada'daki Turizm Çekiciliklerinin İmajı: İlk Kez ve Birden Fazla Gelen Turistler Açısından Karşılaştırmalı Bir Araştırma.* *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 13(12), 148-154.

Yurtseven, R.H. (2013). Yavaş Üretici Eğitim Programı. *Güney Marmara Kalkınma Ajansı Cittaslow Gökçeada ve Eko-Gastronomi Kültürünün Ulusal ve Uluslararası Alanda Tanıtılması Projesi.*

EKLER

EK 1:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Engin Aslan

Doğum Yeri ve Tarihi : Malatya / 1974

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Atılım Üniversitesi, Turizm Yönetimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce B1 (Pre-Intermediate)

Bilimsel Faaliyetleri :15.Ulusal Turizm Kongresi (13-16 Kasım 2014)
Yayınlanmış Bildiri “Avrupalı Seçkin Destinasyonlar (EDEN) Kapsamında Engelsiz Şehirler ve Turizm: Ulusal Yazılı Medyada Engelsizlik Üzerine Bir Tarama”
Engin ASLAN, Doç.Dr. Gül GÜNEŞ

İş Deneyimleri

Stajlar :

2012 / TBMM Yasama Eğitimi / Eğitim

2011 / ODS Danışmanlık / AB Proje Hazırlama ve Yönetme Eğitimi / Eğitim

2001 / Turser Turizm A.Ş. - Sheraton Hotel & Towers / Mali Tablolar Uygulamaları / Eğitim

1995 / Kaya Otel / Muhasebe, Krediler Departmanı / Staj

1994 / Turtel Side Tatil Köyü / Bilgi İşlem / Staj

Projeler :

İzmir Kalkınma Ajansı Mali Destek Programı TR31/08/KOBİ01 Referans No **“Ergül Teknik Soğuk Hava Odası Panel ve Dolap Üretim Prosesi Teknoloji Yenileme Projesi”** 25 Mart 2009

Kuzeydoğu Kalkınma Ajansı KOBİ Mali Destek Programı TRA1/10/KOBİ/01 Referans No **“Fotomoda Ar-Ge Destekli Kapasite Artırımı, Teknoloji ve Pazar Geliştirme Projesi ”**28 Ekim 2010

Kuzeydoğu Kalkınma Ajansı KOBİ Mali Destek Programı TRA1/10/KOBİ/01 Referans No **“Akasya Orman Ürünleri Yarı Mamul Mobilya İmalatı Makine Yatırımı Projesi ”**28 Ekim 2010

KOSGEB Adana Hizmet Merkezi KOBİ Proje Destek Programı **“Reks Otomotiv Pazar Geliştirme ve Bayi Ağı Genişletme Projesi”** 28.12.2010

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Sürdürülebilir Üretimin Gerçekleştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı TR63/12/YENİ/0103 Sözleşme Kodu **“İleri Teknoloji Makine-Ekipman Yatırımıyla Otomasyona Geçiş ve İhracatı Geliştirme Projesi (Güzel Mobilya) ”** 2012

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Ar-Ge ve Yenilikçilik Odaklı Sanayinin Desteklenmesi Mali Destek Programı TR61/12/ARGEİ/0032 Sözleşme Kodu **“Tasarım Departmanı Kurarak İ  ve Dış Pazarlara Yönelik Tasarım Tescilli Mobilyaların  retilmesi (Ahmet Kasapoğlu Mobilya) ”** 2012

Çalıştığı Kurumlar :

1- 2014- Devam / Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği / Ankara

- Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) Komisyonu,Başkan Danışmanı

2- 2012- 2014 / Gazi Üniversitesi / Ankara

- Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Muhasebe Kesin Hesap Müdürlüğü,

3- 2011- 2012 / Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği / Ankara

- 23. ve 24.Dönem Milletvekili Danışmanı

4- 2009 – 2011 / ODS Danışmanlık Ltd. Şti. (Danışmanlık) / Ankara / Freelance Proje Geliştirme Uzmanı

- KOBİ yatırımları proje başvuru dokümanları hazırlanması

(Projelendirme, Bütçeleme, Mantıksal Çerçeve Matrisi hazırlanması)

- İdari ve Mali İşler Organizasyonu

5- 2007- 2009 / Girişimci Ajansı Danışmanlık Ltd. Şti. (Danışmanlık) / Ankara / İdari ve Mali İşler Sor.

- İdari işler organizasyonu
- Finansman ve ödeme planlaması

6- 2006-2007 / Denk Sinema ve Tanıtım Ltd. Şti. (Kültür ve Sanat) / Ankara / Müdür Yardımcısı

- Gelir ve gider kontrolörlüğü
- Satın alma operasyonu
- İdari işler ve personel yönetimi

7- 2000-2003 / Nurol Holding Club Salima Tatil Köyü A.Ş.(Turizm) / Antalya / Krediler Şef Yardımcısı

- Gelirler Kontrolörlüğü – İç Denetim
- Kredili hesaplar ve finansman
- Genel muhasebe

8- 1996-1997 / AGS Giyim ve Dış Ticaret A.Ş. (Tekstil) / Eskişehir / Planlama Sorumlusu

- İmalat Planlama
- Müşteri Temsilcisi

İletişim

E-Posta Adresi : d.enginaslan@gmail.com

E-Posta Adresi : aslan.engin@gazi.edu.tr

Tarih : 09/ 01 / 2015

EK 2:**TARAKLI BELEDİYESİ, TARAKLI KAYMAKAMLIĞI VE İŞLETME SAHİPLERİ
TEMSİLCİLERİ ANKET FORMU****Sayın Katılımcı;**

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı'nda Doç.Dr. S. Gül GÜNEŞ danışmanlığında yürütülen ve tarafımdan hazırlanmakta olan Yüksek Lisans Tezi çerçevesinde ortaya konan bu anket, Sakin Şehirler ağına katılan ve Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) seçilen Taraklı'da Sakin Şehirler ve EDEN kriterleri doğrultusunda Sürdürülebilir Turizm algısını ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmaya katılarak sağlamış olduğunuz destek ve katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Engin ASLAN**Ankete Katılanların Profiline İlişkin Sorular****1. Cinsiyet:**

- a. ☐ Erkek
b. ☐ Kadın

2. Medeni Durum:

- a. ☐ Evli b. ☐ Bekar

3. Eğitim Düzeyi

- a. ☐ Okur-Yazar Değil
b. ☐ İlköğretim
b. ☐ Lise
c. ☐ Önlisans
d. ☐ Lisans
e. ☐ Yüksek Lisans ya da Doktora

4. Yaş:

- a. ☐ 18-29 b. ☐ 30-39 c. ☐ 40-49 d. ☐ 50-59 e. ☐ 60 ve üstü

5. Yıllık Gelir:

- a. ☐ 20.000 TL'den az
b. ☐ 20.000 TL-49.999 TL
c. ☐ 50.000 TL-99.999 TL
d. ☐ 100.000 TL-149.999 TL
e. ☐ 150.000 TL ve üstü

YARGILAR Tamamen Katılıyorum-Katılıyorum-Orta Derecede Katılıyorum-Az Katılıyorum-Hiç Katılmıyorum	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
SAKİN ŞEHİRLER – AVRUPANIN SEÇKİN DESTİNASYONLARI(EDEN) Lütfen katıldığınız yargıyı (X) ile işaretleyiniz.					
1.Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) seçilmek Taraklı'da turist çeşitliliğinde artış sağladı.					
2.Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) seçilmek Taraklı'da turizm faaliyetlerinde kalite bilincinin artmasına katkıda bulundu.					
3.Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) seçilmek Taraklı'nın geleneklerinin ve kültürel yaşamının görünürlüğü/bilinirliğini artırdı.					
4.Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) seçilmek Taraklı'nın turistik cazibesini artırdı.					
5.Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) seçilmek Taraklı'nın kalkınmasını hızlandırdı.					
6.Taraklı doğal güzelliklere ve zengin bitki örtüsüne sahiptir.					
7.Taraklı'da tarihi eserler / mekanlara erişim mümkündür.					
8.Taraklı'da çevre kirliliğini (su, toprak, gürültü kirliliği vb.) azaltmaya yönelik önlemler alınmaktadır.					
9.Taraklı'da kentsel yaşam kalitesinin artırılması için ağaçlandırma ve rekreasyon alanları oluşturulması için çalışmalar yapılmaktadır.					
10.Taraklı'da enerji tasarrufu ve yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgar ve güneş) kullanımı desteklenmektedir.					
11.Taraklı'ya özgü ürünlerin (tarım ve el sanatları) doğrudan üreticiden satın alınabileceği pazarlar bulunmaktadır.					
12.Taraklı'ya özgü ürünlerin korunması için faaliyetler yapılmaktadır. (etkinlik ve festivaller).					
13.Taraklı'daki konaklama işletmeleri ve restoranların türü/tarzı ilçenin yapısı ve karakteriyle uyumludur.					
14.Taraklı'daki ticari işletmeler ürün ve hizmetlerin fiyatları konusunda şeffaflığa önem vermektedir.					
15.Taraklı'da yaşayanlar yardımsever ve konukseverdirler.					
16.Taraklı'da sportif faaliyetler ve açık hava faaliyetlerine katılmak mümkündür. (doğa yürüyüşü, kampçılık vb.)					
17.Taraklı'nın kültürel etkinlikleri ve sanat faaliyetleri ilgi çekicidir.					
18.Taraklı aile dostu bir ortam sunmaktadır.					
19.Taraklı'da hayatın doğal akışı sakindir.					
20.Taraklı'nın Uluslararası Sakin Şehirler Birliğine katılması ve “ Sakin Şehir ” olması yaşam kalitesinin artmasına neden olmuştur.					
21.Taraklı'nın yerel halkı “ Sakin Şehir ” felsefesine ve yaşantısına ayak uydurmuştur.					
22.Taraklı küreselleşmenin getirdiği aynışmaya karşı yerel kültürel özelliklerini korumaya çalışmaktadır.					
23.Taraklı herkesin taze, çevreye zarar vermeden üretilen ve uygun fiyattan satılan yiyecekleri tüketme hakkını savunan Yavaş Yemek (SlowFood) hareketini desteklemektedir.					

YARGILAR Tamamen Katılıyorum-Katılıyorum-Orta Derecede Katılıyorum-Az Katılıyorum-Hiç Katılmıyorum SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM Lütfen katıldığınız yargıyı (X) ile işaretleyiniz.	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
24.İnsana ve doğaya ait tarihi miras korunmalıdır.					
25.Yerel toplumun geleneksel yaşam biçimi bozulmamalıdır.					
26.Kültürel ve tarihsel miras, gelecek kuşaklara da aktarılmalıdır.					
27.Yerel halkla, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri arasında etkin bir işbirliği olmalıdır.					
28.Turizm faaliyetleri planlı ve kontrollü geliştirilmelidir.					
29.Ekonomik faaliyetlerde yerel halkın girişimci olmasına öncelik verilmelidir.					
30.Mutfak kültürü, yöresel lezzetler ve deneyimler korunmalıdır.					
31.Turizmin çevresel gelişiminde her kesim gelecek nesiller adına sorumludur.					
32.Taraklı'da turizm kaynaklı yapılaşma gelecek nesiller için çevresel bir sorun olacaktır.					
33.Taraklı'da tarım ve orman arazilerinin turizm nedeniyle azalması gelecek için çevresel bir tehlikedir.					
34.Taraklı'da turizm kaynaklı nüfus artışı gelecekte çevresel sorunlara yol açacaktır.					
35.Turist sayısının artması yöre insanının manevi değerlerini olumsuz etkileyecektir.					
36.Taraklı'da yaşam, turizmden dolayı daha pahalı olacaktır.					
37.Taraklı'daki turizm gelişimi gelecek nesiller için yeni iş imkânları yaratacaktır.					
38.Turizmin Taraklı ekonomisine katkısı gelecekte artacaktır.					
39.Taraklı ekonomisinin büyümesi için en çok turizme ihtiyaç vardır.					
40.Taraklı'nın gelecek için kapsamlı bir gelişme planına ihtiyacı vardır.					
41.Taraklı yönetiminin yapacağı turizm planları bölge için ekonomik fayda sağlamalıdır.					
42.Taraklı yönetiminin yapacağı turizm planları bölge için çevresel fayda sağlamalıdır.					
43.Taraklı yönetiminin yapacağı turizm planları bölge için sosyal fayda sağlamalıdır.					
44.Taraklı turizmi, kontrol edilemeyecek kadar hızlı gelişecektir.					
45.Taraklı yönetiminin bölge turizminin geleceği adına doğru kararlar alacağına inanıyorum.					
46.Taraklı yönetimi turizmin geleceği ile ilgili planlama yaparken halka danışmalıdır.					
47.Taraklı'da sürekli refah için her kesim turizme destek olmalıdır.					

EK 3:**TARAKLI-TURİSTLER ANKET FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu anket Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Turizm Yönetimi alanında hazırlamakta olduğum Sakin Şehirler ve Avrupa'nın Seçkin Destinasyonları (EDEN) konulu yüksek lisans tez çalışması ile ilgilidir. Yalnızca birkaç dakikanızı ayırarak anket sorularınıza vereceğiniz yanıtlar tezim için çok önemli katkılar sağlayacaktır. Tüm yanıtlar gizli kalacak ve yalnızca akademik amaçlı kullanılacaktır.

Katılımınızdan dolayı sizlere çok teşekkür ederim. Eğer konuya ilişkin bir sorunuz olursa banad.enginaslan@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Saygılarımla,

Engin ASLAN

Atılım Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm Yönetimi Bölümü

ANKET SORULARI

1. Taraklı'daki kalış süreniz _____gün/saat

2. Bu seyahatiniz Taraklı'ya ilk ziyaretiniz mi? ☐Evet ☐Hayır, _____ kez geldim.

3. Bu seyahatinizdeki esas amacınız nedir? Uygun olan seçenekleri işaretleyiniz.

- ☐ Yeni/farklı yerler görmek
- ☐ Farklı kültürler/yasam biçimleri tanımak
- ☐ Dinlenmek ve stresten uzaklaşmak
- ☐ Eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek
- ☐ İş
- ☐ Diğer

4. Bu seyahatinizde kimlerle birliktesiniz?

- ☐ Yalnız ☐Eşim ☐Ailem ☐Arkadaşlarım ☐Tur grubu ☐ Diğer

5.Sürekli yaşadığınız şehir/ülke neresidir?

6.Yaşınız : _____

7.Cinsiyet : ☐Erkek ☐Kadın

8.Medeni Durum : ☐Evli ☐Bekar

9. Eğitim Düzeyi: ☐Okur-Yazar Değil ☐İlköğretim ☐Lise ☐Önlisans ☐Lisans ☐Yüksek Lisans/Doktora

10.Aile Gelir Durumu:

- ☐20.000 TL'den az
☐20.000 TL-49.999 TL
☐50.000 TL -99.999 TL
☐100.000 TL - 149.999 TL
☐150.000 TL ve üstü

11. Taraklı'nın genel olarak turistik bölge kalitesini belirleyecek bazı özellikler aşağıda verilmiştir. Bu özellikleri Taraklı'nın turistik bölge niteliklerini düşünerek aşağıda verilen ölçeğe göre değerlendiriniz.

YARGILAR 1=Zayıf 2= Orta 3=İyi 4=Çok İyi 5=Mükemmel Lütfen katıldığınız yargıyı (X) ile işaretleyiniz.	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi	Mükemmel
1.Kente kolay ulaşım imkanları					
2.Dinlendirici ve rahatlatıcı atmosfer					
3.Uygun otel ve restoran fiyatları					
4.Doğal güzellikleri (dağ, orman, deniz, sualtı vb.)					
5.Yardıma hazır bölge insanları					
6.Kentteki yeşil alanlar, dinlenme mekânları, milli parklar					
7.Tarihi eserler(mimari eserler ve tarihi mekânlar)					
8.Yerel mutfak/yemek kültürü					
9.Çocuk ve aileye uygunluk					
10.Turizm danışma büroları (bilgi, dil, yardım açısından)					
11.İklim koşulları (hava sıcaklığı, deniz özellikleri vb.)					
12.Kültürel faaliyetler/festivaller					
13.Alışveriş imkânları/ fırsatların çeşitliliği					
14.Çevre kalitesi (temizlik, bozulmamışlık)					
15.Altyapı kalitesi (iletişim, ulaşım vb.)					
16.Kişisel güvenlik ve emniyet					
17.Ulaşım imkanları (toplu taşıma, taksi vb.)					
18.Temizlik ve hijyen standartları					
19.Trafik düzeni ve altyapısı					
20.Kentsel yerleşim ve düzen					
21.Eğlence imkanlarında çeşitlilik					
22.Açık hava faaliyetleri çeşitliliği					
23.Konaklama tesisleri kalitesi					
24.Restoranların kalitesi					
25.Yerel turlar ve geziler					

12. Turistik bölge olarak Taraklı için hissettiklerinizi aşağıda verilen ölçekteki her bir tanımlama için değerlendiriniz.

Keyifli 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ Keyifsiz
 Canlandırıcı 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ Miskin
 Dinlendirici 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ Bunaltıcı
 Heyecan verici 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ Kasvetli

13. Turistik bölge olarak Taraklı hakkındaki genel izleniminizi aşağıdaki ölçekte değerlendiriniz.

1= Çok olumsuz 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ =Çok olumlu

14. Taraklı'yı tatil yeri olarak önümüzdeki 2 yıl içinde yeniden ziyaret etmeyi düşünüyor musunuz?

1= Ziyaret etmeyi düşünmüyorum 7=Çok büyük olasılıkla ziyaret edeceğim
 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐

15. Taraklı'yı tatil yeri olarak arkadaşlarınıza ve yakınlarınıza tavsiye eder misiniz?

1= Kesinlikle tavsiye etmeyeceğim 7=Kesinlikle tavsiye edeceğim
 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐

16. Taraklı ziyaretinize yönelik aşağıda verilen bilgi kaynaklarından nasıl yararlandınız?

YARGILAR 1=Hiç 2= Çok az 3=Az 4=Çok 5=Çok fazla	Hiç	Çok az	Az	Çok	Çok Fazla
26.Önceki ziyaretlerim ve kendi deneyimlerim					
27.Radyo, TV Dizileri/ TV Programları veya Filmler					
28.Seyahat Acenteleri/Aracı turizm firmaları					
29.Tanıdıklar, Arkadaşlar ve Akrabalar					
30.Gazeteler/Dergiler/Seyahat Kitapları					
31.İnternetteki (web) arama motorları (Google, Yahoo vb.) aracılığıyla					
32.Internet blokları ve sosyal paylaşım siteleri(Facebook, Twitter vb.)					
33.Taraklı'daki işletmelerin ve kuruluşların web Sayfaları (belediye, oteller vb.)					
34.İnternetteki genel seyahat ve turizm siteleri (Expedia,Booking.com, Tripadvisor, Gezi sitesi vb.)					

17. Eğer varsa, Taraklı'nın daha turist dostu bir tatil bölgesi olması için önerileriniz nelerdir?

EK 4:**TARAKLI YEREL HALK ANKET FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu anket Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Turizm Yönetimi alanında hazırlamakta olduğum Sakin Şehirler ve Avrupa'nın Seçkin Destinasyonları (EDEN) konulu yüksek lisans tez çalışması ile ilgilidir. Yalnızca birkaç dakikanızı ayırarak anket sorularınıza vereceğiniz yanıtlar tezim için çok önemli katkılar sağlayacaktır. Tüm yanıtlar gizli kalacak ve yalnızca akademik amaçlı kullanılacaktır.

Katılımınızdan dolayı sizlere çok teşekkür ederim. Eğer konuya ilişkin bir sorunuz olursa bana d.enginaslan@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Saygılarımla,

Engin ASLAN
Atılım Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm Yönetimi Bölümü

Ankete Katılanların Profiline İlişkin Sorular**1. Cinsiyet:**

- a. ☐ Erkek
b. ☐ Kadın

2. Medeni Durum:

- a. ☐ Evli b. ☐ Bekar

3. Eğitim Düzeyi:

- a. ☐ Okur-Yazar Değil
b. ☐ İlköğretim
c. ☐ Lise
d. ☐ Önlisans
e. ☐ Lisans
f. ☐ Yüksek Lisans ya da Doktora

4. Yaş:

- a. ☐ 18-29 b. ☐ 30-39 c. ☐ 40-49 e. ☐ 50-59 e. ☐ 60 ve üstü

5. Yıllık Gelir:

- a. ☐ 20.000 TL'den az
b. ☐ 20.000 TL-49.999 TL
c. ☐ 50.000 TL-99.999 TL
d. ☐ 100.000 TL-149.999 TL
e. ☐ 150.000 TL ve üstü

YARGILAR Tamamen Katılıyorum-Katılıyorum-Orta Derecede Katılıyorum-Az Katılıyorum-Hiç Katılmıyorum TARAKLI YEREL HALKININ TURİZM FAALİYETLERİ ALGISI Lütfen katıldığınız yargıyı (X) ile işaretleyiniz.	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Taraklı’da turizm faaliyetlerinden de el sanatları ve tarımda olduğu gibi gelir elde edilebilir.					
2.Taraklı’ya turist gelirse yeme içme, konaklama ve yapılan alışveriş sonucu para kazanılabilir.					
3.Taraklı’da yapılan yemekler, tatlılar ve içecekler turistlerin ilgisini çekebilir					
4.Taraklı’ya çok sayıda turist gelirse lokantalarındaki aşçılar her türlü yöresel yemeği, tatlıyı ve içeceği kısa zamanda hazırlayabilir.					
5.Taraklı’da lokantalar yetersiz kalırsa ev halkı olarak yöresel yemek yapıp satarak para kazanılabilir.					
6.Taraklı’ya gelen turistler konaklamak isterse yörede yeterli sayıda konaklama tesisi vardır					
7.Evimin bir bölümünü pansiyon olarak düzenleyip ‘Ev pansiyonculuğu’ ile para kazanabilirim.					
8.Taraklı’da gezilecek görülecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri vardır.					
9.Taraklı’da ılıca, kaplıca ve doğal şifalı sular vardır.					
10.Taraklı’da tabiat parkı, piknik yeri, yeşil alan ve mesire yeri vardır.					
11.Taraklı’da göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları vardır.					
12.Taraklı’da turistlerin kullanabileceği çeşme, tuvalet ve park vardır.					
13.Taraklı’da turistlerin ilgisini çekebilecek kilim, halı, tahta oymacılığı vb. el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır.					
14.Taraklı’da düzenli olarak festivaller ve senlikler düzenlenmektedir.					
15.Taraklı’da ev pansiyonculuğu veya yöresel yemek yapıp satarak para kazanmak istemem.					
16.Taraklı’ya yabancı turist gelmesin.					
17.Taraklı’ya gelecek yabancı turistlerin gelenekleri, örf ve adetleri farklıdır ama yine de gelsinler.					
18.Taraklı’ya yerli ve yabancı turist gelmesini destekliyorum ve fırsat görürsem turizm faaliyetlerine katılırım.					
19.Taraklı’ya yerli turist gelmesin.					

YARGILAR 1= Evet 2= Hayır Lütfen katıldığınız yargıyı (X) ile işaretleyiniz.			Evet	Hayır
20.Taraklı'da turizmin gelişmesini ister misiniz?				
21.Evinizi ya da arazinizi turizm amaçlı kullanmak ister misiniz?				
22.Sakin Şehir ve EDEN seçilmenin kazanç sağladığını düşünüyor musunuz?				
23.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme ile birlikte nüfus artışı oldu mu?				
24.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme ile birlikte dışarı göç azaldı mı?				
25.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme bazı ürünlerin fiyatında artışa neden oldu mu?				
26.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme tarımsal alanlara zarar verdi mi?				
27.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme yeni iş olanakları sağladı mı?				
28.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme hayat pahalılığına neden olmaktadır mı?				
29.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme ile birlikte sosyal yaşantınızda herhangi bir değişim oldu mu?				
30.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme manevi değerlerinizi olumsuz etkilemekte midir?				
31.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme Taraklı'nın gelişimine katkı sağladı mı?				
32.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme çevreye zarar veriyor mu?				
33.Sakin Şehir ağına dahil olma ve EDEN seçilme Taraklı'nın tanıtılmasını sağlamakta mıdır?				

1. Yöremize turist gelmesini istiyorum ve _____ gelsin.
☐ Yerli turist ☐ Yabancı turist ☐ Fark etmez

Yabancı turist tercihim _____

- ☐ Uzakdoğulu (Japon, Çin...)
☐ Ortadoğulu
☐ Afrikalı
☐ Avrupalı
☐ Amerikalı
☐ Rus
☐ Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Türkmenistan...)

2. Yöremizde yapılabilecek turizm çeşitleri:

- ☐ Yeme içme (gastronomi) turizmi
☐ Kültür (tarihi eserler vb.) turizmi
☐ Yayla turizmi
☐ Ekoturizm(doğal hayat)
☐ Spor turizmi
☐ Akarsu, göl turizmi
☐ Termal turizm
☐ İnanç turizmi
☐ 3. Yaş turizmi
☐ Gençlik turizmi
☐ Doğa turizmi
☐ Sizin öneriniz _____

3. Eklemek istedikleriniz
